Javier Marias, născut în anul 1951, la Madrid, este un prozator, eseist, traducător și jurnalist spaniol. Și-a petrecut copilăria în Statele Unite, unde familia lui se refugiase în timpul dictaturii lui Franco. Prin intermediul tatălui său, filosoful Juliăn Marfas, profesor universitar, a venit în contact cu scriitori importanţi ca Vladimir Nabokov sau Jorge Guillén. După revenirea în Spania, Javier Marfas a studiat la Colegiul Estudio din Madrid, apoi a absolvit Facultatea de Filologie Engleză a Universităţii Complutense din Madrid. Din 1983, a predat cursuri de literatură spaniolă la Universitatea din Oxford.

A publicat romanele *Los dominios dellobo* (1971), *Travesia del horizonte (1973), El monarcadel tiempo* (1978), 7 *siglo* (1983), *Bărbatul sentimental (El hombre sentimental,* 1986), Premio Herralde, *Romanul Oxfordului (Todas las almas,* 1989), Premio Ciudad de Barcelona, *Inimă atât de albă (Corazón tan bianco,* 1992), Premio de la critica și ÎMPAC International Dublin Literary Award, *Mâine în bătălie să te gândești la mine (Manana en la batalla piensa en mi,* 1994), Premio Romulo Gallegos și Prix Femina Étranger, *Faţa întunecată a timpului (Negra espalda del tiempo,* 1998), trilogia *Chipul tău, mâine (Tu rostro mariana,* 2009) formată din volumele *1. Febră și lance (1. Febrey lanza,* 2002), *2. Dans și vis (2. Băile y sueño,* 2004), *3. Venin și umbră și adio (3. Veneno y sombra y adios,* 2007), *îndrăgostirile (Los enamoramientos,* 2011), Premio Naţional de Narrativa, refuzat de autor, *Așa începe răul (Asi empieza i-o malo,* 2014), *Berta Isla* (2017), Premio de la critica, *Tomds Nevinson* (2021); mai multe volume de povestiri, printre care *Mientras ellas ducrmen* (1990) și *când eram muritor (Cuando fui mortal,* 1996); eseuri, articole. În anul 1997 a primit Premiul Nelly Sachs, iar în 2000, Premiul Grinzane Cavour pentru întreaga operă.

JAVIER
MARIAS
Așa începe răul
Traducere din limba spaniolă și note
LAVINIA SIMILARU
LITERA
București
Asi empieza i-o mala Javier Marias Copyright © Javier Marias, 2014
Foto copertă: suteishi / Getty Images

Traducerea acestei cărţi s-a făcut cu o subvenţie a Ministerului Culturii și Sportului din Spania.

Editura Litera
tel.: 0374826635; 021 3196390; 031425 1619 e-mail: contactlitera.ro www.litera.ro
Aşa începe răul Javier Marias
Copyright © 22021 Grup Media Litera pentru ediţia în limba română Toate drepturile rezervate
Editor: Vidraşcu şi fiii Redactor: Mihaela Serea
Corector: Cătălina Călinescu Copertă: Flori Zahiu Tehnoredactare şi prepress: Ofelia Coşman
Seria de ficţiune a Editurii Litera este coordonată de Cristina Vidraşcu Sturza.
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României MARÂAS, JAVIER
Aşa începe răul / Javier Marias; trad. din lb. spaniolă şi note: Lavinia Similaru.
— Bucureşti: Litera, 2021 ISBN 978 – 606 – 33 – 6815 – 8
I. Similaru, Lavinia (trad.; note)
821.134.2
Pentru Tano Díaz Yanes, după patruzeci şi cinci de ani de prietenie, pentru că îmi sare mereu în ajutor când sunt în primejdie
Şi pentru Carme Lopez Mercader, care în mod

incredibil n-a obosit să mă asculte. Încă nu

I

N-a trecut prea rutilt timp de la povestea aceea – mai puţin decât durează de obicei o viaţă, şi ce puţin e o viaţă, odată terminată, când se poate povesti în câteva fraze şi lasă în memorie doar cenuşă care se desprinde la cea dintâi scuturare şi zboară la prima adiere de vânt –, şi, cu toate acestea, astăzi ar fi imposibilă. Mă refer mai ales la ce li s-a întâmplat lor, lui Eduardo Muriel şi soţiei sale, Beatriz Noguera, în tinereţe, şi nu neapărat la ce mi s-a întâmplat mie cu ei când eu eram tânărul, iar căsătoria lor, o îndelungată şi persistentă nenorocire. Lucrul acesta din urmă ar mai fi cu putinţă şi acum: ce mi s-a întâmplat mie, dat fiind că şi acum mi se întâmplă, sau poate e acelaşi lucru care nu se sfârşește. Şi ar mai fi deopotrivă cu putinţă, presupun, ce a făcut Van Vechten şi alte evenimente de pe vremea aceea. Pesemne că există Van Vechteni în toate timpurile, nu dispar şi vor fi mereu, natura personajelor nu se schimbă niciodată, sau aşa pare, a celor din realitate şi a celor din ficţiune, sora ei geamănă, se repetă de-a lungul veacurilor, ca şi cum ar fi lipsite de imaginaţie cele două sfere, sau n-ar avea încotro (fiind ambele opera celor vii, la urma urmelor, poate morţii sunt mai inventivi), uneori avem senzaţia că ne-am delecta cu un singur spectacol şi o singură povestire, aidoma copiilor foarte mici. Cu infinitele variante care le dau un aer de învechite sau de noi, dar în esenţă mereu aceleaşi. Pesemne că au existat de asemenea bărbaţi ca Eduardo Muriel şi femei ca Beatriz Noguera prin urmare, în toate timpurile, ca să nu mai pomenim de figuranţi; şi ca Juan de Vere cu grămada, aşa mă numeam şi aşa mă numesc, Juan Vere sau Juan de Vere, depinde cine îmi pronunţă numele sau se gândeşte la el. Figura mea nu are nimic original.

Pe atunci nu exista încă divorţul, şi cu atât mai puţin se putea spera că va mai exista vreodată când Muriel şi soţia lui s-au căsătorit, cu vreo douăzeci de ani înainte ca eu să mă amestec în vieţile lor, sau mai degrabă ca ei s-o

străbată pe a mea, care era abia a unui începător, cum se spune. Însă din momentul în care te afli în lume ţi se şi întâmplă lucruri, roata ei vlăguită te încorporează cu scepticism şi cu lehamite, ca să te târască în silă, căci e bătrână şi a triturât multe vieţi fără grabă, în lumina veghii ei leneşe, luna rece care dormitează şi se uită cu o singură pleoapă întredeschisă, ştie poveştile, înainte să se petreacă. E suficient să fii atent la cineva, ori să-i arunci o privire indolentă şi nu vei mai putea să te sustragi, chiar dacă te ascunzi, zăboveşti liniştit în tăcere, nu ai iniţiative şi nici nu faci nimic. Chiar dacă vrei să nu fii remarcat, ai fost deja zărit, ca o mogâldeaţă îndepărtată în oceanul de care nu poţi să faci abstracţie, pe care trebuie să-l eviţi sau de care trebuie să te apropii; contează pentru ceilalţi şi ceilalţi contează pe tine, până dispari. Nici aceasta nu a fost situaţia mea, în definitiv. N-am fost pasiv pe de-a-ntregul şi nici nu m-am prefăcut miraj, n-am încercat să devin invizibil.

Mereu m-am întrebat cum îndrăzneau oamenii să se căsătorească – şi au îndrăznit secole întregi – pe când căsătoria avea un caracter definitiv; în special femeile, cărora le era şi mai greu să găsească uşurări, ori trebuiau să se străduiască de două sau de trei ori mai mult ca să le tăinuiască, de cinci ori dacă reveneau din aceste uşurări însărcinate şi aveau de mascat o fiinţă nouă dinainte să i se configureze un chip şi să şi-l poată arăta pe pământ: din clipa conceperii, sau a detectării, sau a presentimentului – să nu spunem din clipa anunţului –, şi s-o prefacă în impostor pentru întreaga sa existenţă, adesea fără ca ea să afle vreodată propria-i impostură şi nici originea bastardă, nici măcar când era bătrână şi era pe punctul de a nu mai fi detectată de nimeni. Nenumăraţi sunt copiii care au luat drept tată pe cel care nu le era tată şi drept fraţi pe cei ce le erau doar pe jumătate, ca să se ducă în mormânt cu credinţa şi greşeala neatinse, sau este înşelăciunea la care i-au supus imperturbabilele mame de la naştere. Spre deosebire de boli şi de datorii – celelalte două lucruri care

se „contractează” cel mai mult în spaniolă, toate trei se exprimă cu acelaşi verb, ca şi cum toate ar fi cu prognoză funestă sau de rău augur, ori în orice caz anevoioase –, pentru căsătorie era sigur că nu exista vindecare, nici leac, nici achitare. Ori le aducea doar moartea unuia dintre soţi, câteodată năzuită în tăcere şi mai rar provocată, indusă ori căutată, în general şi mai tăinuită, ori mai degrabă în secret de nespus. Ori moartea amândurora, bineînţeles, iar atunci nu mai era nimic, doar ignoranţii copii pe care îi avuseseră, dacă îi avuseseră şi supravieţuiau, şi o scurtă amintire. Sau poate o poveste, din când în când. O poveste diafană şi aproape niciodată spusă, căci de obicei nu se spun cele din viaţa intimă – atâtea mame imperturbabile până la ultima suflare, şi de asemenea atâtea femei care n-au fost mame; ori poate că da, însă în şoaptă, ca să nu fie întru totul de parcă n-ar fi fost, dar nici să nu rămână pe perna mută pe care s-a prăvălit faţa înlăcrimată, nici să nu poată s-o vadă decât ochiul somnoros şi întredeschis al lunii reci, care veghează neîncetat.

Eduardo Muriel avea o mustaţă fină, de parcă şi-ar fi lăsat-o să-i crească pe vremea când actorul Errol Flynn era un model şi apoi ar fi uitat s-o corecteze sau s-o îngroaşe, unul dintre bărbaţii cu deprinderi imuabile în privinţa propriei înfăţişări, dintre cei care nu află că trece timpul şi moda se schimbă, nici că îmbătrânesc, ca şi cum asta nu i-ar atinge şi ar exclude-o, simţindu-se la adăpost de trecerea anilor, iar până la un punct au dreptate să nu se preocupe şi nici să nu ia în seamă: întrucât nu se adaptează vârstei pe care o au, o menţin la distanţă; întrucât nu-i cedează în aspectul exterior, sfârşesc prin a nu şi-o asuma, iar astfel anii, înfricoşaţi, care se încumetă cu aproape toată lumea, le dau târcoale şi stau pe margine, dar nu îndrăznesc să pună stăpânire pe ei, nu se instalează în spiritul lor, nici nu le invadează imaginea, asupra căreia aruncă doar o uşoară lapoviţă sau penumbră. Era înalt, cu mult mai înalt decât media colegilor de generaţie, care a urmat celei a tatălui meu,

dacă nu cumva a fost aceeaşi. Avea, de aceea, un aer de forţă, stilizat, la prima vedere, deşi conformaţia nu îi era atât de masculină: avea umerii cam înguşti pentru statura lui, iar aceasta făcea să pară că abdomenul i se umflă, deşi nu avea nici urmă de grăsime în zona aceea şi nici nepotrivite şolduri protuberante, iar din pricina aceasta i se iveau nişte picioare din cale-afară de lungi, pe care nu ştia cum să le aşeze când era pe scaun: dacă stătea picior peste picior (şi asta prefera să facă cu ele, la urma urmelor), laba piciorului de deasupra atingea podeaua, bineînţeles, lucru pe care unele femei mândre de pulpele lor – nedorind să-şi arate una atârnând, nici îngroşată sau deformată de genunchiul care o susţine – obţin cu artificialitate şi pozând, cu ajutorul tocurilor înalte. Din pricina îngustimii umerilor, Muriel obişnuia să poarte haine cu perniţe foarte bine disimulate, cred, sau croitorul i le făcea cu o uşoară formă de trapez inversat (în anii şaptezeci şi optzeci ai secolului trecut se ducea la croitor, sau, când nu se mai obişnuia, acesta îl vizita acasă). Avea un nas foarte drept, fără urmă de arcuire, în ciuda mărimii, iar în părul des, cu cărare făcută cu fixativ, cum îl pieptănase fără îndoială maică-sa de copil, iar el nu găsise niciun motiv să nesocotească vechea hotărâre, îi. străluceau câteva fire albe împrăştiate prin predominantul şaten-închis. Mustaţa fină îi atenua puţin zâmbetul spontan şi luminos. Se străduia să şi-l stăpânească sau să şi-l păstreze, adesea nu reuşea, era un fond de jovialitate în caracterul său, ori un trecut ce se ivea fără a trebui să se lanseze sonda la mari adâncimi. Nici nu-l chema, totuşi, în ape superficiale: în ele plutea o anumită amărăciune impusă sau neintenţionată, pe care nu simţea, probabil, că o provocase, ci mai degrabă că îi era victimă.

Dar cel mai bătător la ochi pentru cine îl vedea pentru prima oară în persoană, sau într-una dintre fotografiile frontale de presă, extrem de rare, era plasturele pe care îl purta pe ochiul drept, un plasture de chior cât se poate de clasic, teatral sau chiar

cinematografic, negru şi proeminent, strâns bine de un elastic subţire, de aceeaşi culoare, care-i străbătea în diagonală fruntea şi se ajusta sub lobul urechii stângi. Întotdeauna m-am întrebat de ce sunt plasturii aceia în relief, nu cei care se limitează să acopere, din material textil, ci aceia care rămân inamovibili şi ca încastraţi, din nu ştiu ce material rigid şi compact. (Părea bachelită şi îţi venea să baţi darabana pe el cu unghiile, ca să vezi cum e la atingere, lucru pe care nu l-am îndrăznit nicicând cu al angajatorului meu, cum este logic; însă am aflat cum suna, căci uneori, când era nervos sau se irita, dar şi când cădea pe gânduri, înainte de a rosti o sentinţă sau un discurs, cu degetul gros la subsuoară, de parcă ar fi fost minuscula cravasă a unui militar sau a unui călăreţ care trece în revistă»

trupele sau caii, Muriel făcea exact asta, bătea darabana pe plasturele dur cu albul sau muchia unghiilor de la mâna liberă, ca şi cum şi-ar fi chemat în ajutor globul ocular inexistent sau care nu putea fi folosit, pesemne că îi plăcea sunetul şi, într-adevăr, era plăcut, ţac ţac ţac; era cam neliniştitor să-l vezi invocând absentul, până te obişnuiai cu gestul acesta.) Poate că umflătura aceea încerca să dea impresia că dedesubt este un ochi, deşi poate că nu este, ci doar o cavitate goală, un gol, o adâncitură, o scobitură. Poate că plasturii aceştia sunt convecşi tocmai pentru a dezminţi concavitatea oribilă pe care o ascund, în unele cazuri; cine ştie dacă n-or fi umpluţi cu o desăvârşită sferă de sticlă albă sau de marmură, cu pupila şi irisul pictaţi cu realism zadarnic, pupilă perfectă, care nu se va vedea nicicând, învelită în negru, sau pe care o va vedea doar stăpânul, odată terminată ziua, când şi-o descoperă obosit în faţa oglinzii şi poate şi-o extrage.

Iar dacă aceasta atrăgea inevitabil atenţia, nu mai puţin o atrăgea ochiul sănătos şi lăsat la vedere, cel stâng, de un albastru-închis şi intens, ca de mare în asfinţit sau pe înnoptat, şi care, fiind doar unul, părea să capteze totul

şi să-şi dea seama de toate, de parcă s-ar fi concentrat în el facultăţile proprii şi ale celuilalt, invizibil şi orb, sau natura ar fi vrut să-l compenseze cu un supliment de profunzime, pentru pierderea perechii sale. Ochiul acela avea o forţă şi o rapiditate, că eu, în mod gradual şi disimulat, mă străduiam să mă situez câteodată unde nu mă putea ajunge, ca să nu mă rănească cu privirea sa tăioasă, până ce Muriel mă dojenea: „Dă-te puţin mai la dreapta, acolo aproape că ieşi din câmpul meu vizual şi mă obligi să mă contorsionez, aminteşte-ţi că e mai limitat decât al tău”. Şi la început, când nu ştiam unde să-mi îndrept privirea, având atenţia împărţită între ochiul viu şi maritim şi plasturele mort şi magnetic, nu se jena să mă cheme la ordin: „Juan, îţi vorbesc cu ochiul care vede, nu cu cel decedat, aşa că fii amabil şi ascultă-mă, nu te lăsa distras de cel care nu scoate o vorbă”. Muriel făcea astfel referinţă clară la vederea sa înjumătăţită, spre deosebire de cei care întind un incomod văl de tăcere asupra oricărui defect sau handicap propriu, oricât de evident şi izbitor ar fi: există ciungi de la nivelul umărului care nu recunosc nicidecum dificultăţile impuse de vădita lipsă a unui membru şi nu cu mult mai puţini care pretind să facă jonglerii; şchiopi care pornesc în cârjă să escaladeze muntele Annapurna; orbi care se duc neîncetat la cinema şi provoacă dezordine la secvenţele fără dialog, la imaginile cele mai vii, plângându-se că nu e bine focalizat; invalizi în scaune cu rotile care se prefac că nu cunosc vehiculul şi se încăpăţânează să urce trepte, dispreţuind numeroasele rampe care li se oferă astăzi pretutindeni; bărbaţi cu chelie ca patinoarul care gesticulează vrând să sugereze că li se strică freza, imaginarele plete li se încurcă îngrozitor, când se stârneşte vânt. (Treaba lor, sunt liberi să facă ce vor, nu-mi trece prin cap să-i critic.)

Însă prima oară când l-am întrebat ce i se întâmplase, cum îi amuţise ochiul tăcut, mi-a răspuns la fel de tăios cum era, când şi când, cu oamenii care îl impacientau şi rareori cu mine, căci obişnuia să mă trateze

cu bunăvoinţă şi afecţiune: „Să vedem dacă ne înţelegem: nu te am aici ca să-mi pui întrebări despre lucruri care nu te privesc”.

Pe atunci nu mă priveau prea multe lucruri, deşi aceasta s-a schimbat curând, ajunge să ai pe cineva disponibil, la îndemână, în aşteptare, ca să-i încredinţezi sau să-i creezi sarcini; iar „aici” însemna acasă la el, cu toate că după un timp a ajuns să fie vag echivalent cu „lângă mine”, când a trebuit să-l însoţesc în vreo călătorie, sau să-l vizitez la vreo filmare, sau a hotărât să mă invite la cinele şi partidele lui de jocuri de noroc între prieteni, mai degrabă ca să fie mai numeroşi, cred, şi să dispună el de un martor admirativ. În momentele de extraversiune, care din fericire erau destul de frecvente – ori ar trebui să spun mai puţin melancolice, ba chiar mizantropice, trecea cu regularitate de la o extremă la alta, ca şi cum spiritul i-ar fi trăit într-un balansoar mai degrabă domol, care din când în când se accelera deodată în faţa soţiei, din motive pe care eu nu mi le explicam şi trebuie să fi fost foarte îndepărtate –, îi plăcea să aibă public şi să fie ascultat, ba chiar să fie îndemnat puţin.

Acasă la el se întâmpla adesea, când ne întâlneam dimineaţa ca să-mi dea instrucţiunile, dacă existau, iar dacă nu, să ţină câte un mic discurs, să-l găsesc tolănit cu faţa în sus pe podeaua din salon sau din biroul alăturat (cele două camere erau despărţite de o uşă din canaturi culisante care aproape întotdeauna erau deschise, încât încăperile erau unite de fapt, formând un amplu şi unic spaţiu). Poate opta pentru aceasta din pricina dificultăţilor de a-şi ţine picioarele când stătea aşezat şi se simţea mai comod aşa, cât era de lung, fără obstacole şi margini de care să se lovească, atât pe covorul din salon, cât şi pe estrada din birou. Bineînţeles că atunci când se întindea pe podea nu-şi purta sacourile, care i s-ar fi şifonat prea mult, ci cămaşă cu vestă, sau pulover cu decolteu în V deasupra şi, neapărat, mereu cravată, datorită vârstei pesemne că i se părea de nelipsit acest obiect vestimentar, cel puţin

când era în oraş, în ciuda faptului că în anii aceia normele vestimentare săriseră în aer. Prima oară când l-am văzut astfel – lungit ca o curtezană din secolul al nouăsprezecelea sau ca un accidentat contemporan – m-a luat prin surprindere şi m-am alarmat, crezând că suferise un accident vascular cerebral sau leşinase, ori se lovise şi căzuse, după care nu mai putuse să se scoale.

— Ce-aţi păţit, Don Eduardo? Vă simţiţi rău? Vă ajut? Aţi alunecat?

M-am apropiat îndatoritor, cu amândouă mâinile întinse ca să-l ridic. După ce m-am împotrivit vag (el mă îndemna să-l tutuiesc fără ezitări), stabiliserăm că îi voi spune dumneavoastră fără „Don" în faţă, însă mie îmi era foarte greu să nu i-l pun înaintea numelui, îmi venea firesc şi îmi scăpa.

— Ce prostie, mi-a răspuns de pe podea, fără a schiţa nici cel mai mic gest de a se ridica şi fără a se ruşina de prezenţa mea.

Mi-a privit mâinile salvatoare ca şi cum ar fi fost două muşte care dădeau târcoale şi îl perturbau.

— Nu vezi că fumez după pofta inimii? Haida de.

Şi a vânturat în sus, sub nasul meu, o pipă pe care o ţinea bine de găvan. Fuma mai ales ţigări şi doar ţigări când era altundeva, dar acasă le alterna cu pipă, ca şi cum ar fi vrut să întregească un tablou pe care, de altfel, îl vedeam puţini (nu-l etala nici la ocazionalele petreceri pe care le dădea, majoritatea improvizate), poate că voia să-l întregească pentru el însuşi: plasture, pipă, mustaţă fină, păr des cu cărare adâncă, haine făcute la croitor, vestă câteodată, de parcă ar fi rămas fidel în mod inconştient imaginii seducătorilor de când el era copil şi adolescent, în anii treizeci şi patruzeci, nu doar celei a lui Errol Flynn (prin antonomază, şi cu care avea în comun zâmbetul luminos), ci a actorilor mult mai obscuri astăzi, precum Ronald Colman, Robert Donat, Basil Rathbone, ba chiar David Niven şi Robert Taylor, care au fost în vogă mai mult timp, avea un aer în stilul tuturor acestora, deşi erau

diferiţi între ei. Şi, întrucât era spaniol, uneori amintea de mai negricioşii, mai diferiţii şi exoticii Gilbert Roland şi César Romero, mai ales de primul, al cărui nas era mare şi nearcuit ca al lui.

— Şi ce faceţi întins pe jos, dacă pot să vă întreb? Nu e decât curiozitate, nu că v-aş judeca, Doamne fereşte. Doresc să vă înţeleg obiceiurile, asta e tot. Dacă e un obicei.

A schiţat un gest resemnat de nerăbdare, ca şi cum mi-ar fi cunoscut uluirea şi ar fi trebuit să dea altora mai înainte aceleaşi explicaţii.

— Nimic ieşit din comun. Care-i problema? o fac adesea. Nu e nimic de înţeles, şi da, e un obicei de-al meu. Nu pot să stau întins fără să am nimic, doar din plăcere? Şi pentru confort.

— Bineînţeles că da, Don Eduardo, puteţi să faceţi echilibristică dacă aveţi chef, asta ar mai lipsi. Chiar cu farfurioare chinezeşti.

Am strecurat observaţia aceasta dinadins, ca să subliniez că postura nu îi era atât de normală cum pretindea, nu la un bărbat matur, şi tată de familie pe deasupra, întrucât a umbla pe podea e caracteristic celor nevârstnici şi copiilor, iar el avea trei în casă. Nu eram sigur că se numeau farfurioare chinezeşti obiectele care îmi veniseră în minte, se învârtesc mai multe odată pe vârful unor tije flexibile, lungi şi fine, ţinându-se fiecare pe buricul unui deget, cred, habar n-am cum se face şi nici în ce scop. Trebuie să mă fi înţeles, în orice caz.

— Dar aveţi două canapele, am adăugat, arătându-i în spate, spre salon. El era întins în birou. Nu m-ar fi alarmat câtuşi de puţin să vă găsesc pe una din ele, chiar adormit sau în transă. Dar pe jos, cu tot praful… Nu te aştepţi la aşa ceva, scuzaţi-mă.

— În transă? Eu, în transă? Cum în transă?

Asta a părut să-l jignească, dar i s-a ivit pe buze un zâmbet vag, ca şi cum, în acelaşi timp, l-ar fi amuzat.

— Da, mă rog, era un fel de a spune. Gândindu-vă.

Meditând. Sau hipnotizat.

— Eu, hipnotizat? De cine? Cum adică hipnotizat? Şi acum nu s-a mai putut stăpâni şi a schiţat un zâmbet deschis, dar fugace. Vrei să spui autohipnotizat? Eu de mine însumi? Dimineaţa? *A quoi bon*? a încheiat în franceză; nu erau rare scurtele incursiuni în această limbă printre membrii instruiri ai generaţiei sale şi ai celor precedente, a doua pe care o învăţaseră, în general. Da, mi-am dat repede seama că micile mele ironii nu erau rău primite, aproape niciodată nu mi le tăia din rădăcină, ci avea tendinţa de a-mi cânta puţin în strună, nu zăbovea mai mult nu pentru că n-ar fi vrut, ci ca să nu mă urc prea repede în capul lui, o prudenţă zadarnică, îl admiram şi îl respectam mult. S-a oprit după franţuzeală. A ridicat din nou pipa fumegândă, ca să confere emfază cuvintelor: Podeaua e locul cel mai stabil, ferm şi modest care există, cu o desăvârşită perspectivă asupra cerului sau tavanului, e unde poţi gândi cel mai bine. Iar pe asta nu e niciun fir de praf, a precizat. Obişnuieşte-te să mă vezi aici, pentru că de aici nu poate nimeni să cadă sau să cadă şi mai jos, ceea ce e un avantaj când trebuie să iei decizii, ar trebui să le luăm întotdeauna plecând de la cea mai rea ipoteză, dacă nu cumva de la disperare şi însoţitoarea ei obişnuită, josnicia, astfel nu ne-am înmuia şi nici nu ne-am fura singuri căciula. Nu-ţi face griji şi aşază-te, o să-ţi dictez vreo două lucruri. Şi mai renunţă odată la „Don” ăla, doar ţi-am spus. „Don Eduardo”, mi-a imitat vocea, era un excelent imitator. Mă îmbătrâneşte şi îmi sună a Galdos, pe care, în afară de două excepţii, nu-l suport, iar asta, într-o operă atât de vastă, îl preface într-un despot. Haide, notează!

— De acolo îmi veţi dicta? De acolo, de jos?

— Da, de aici, care-i problema? Sau nu-miajunge vocea până la tine? Nu-mi spune că trebuie să te ducem la orelist, ar fi îngrozitor la vârsta ta. Câţi ani te lauzi că ai? Cincisprezece?

Şi el era înclinat spre ironie şi exagerare.

— Douăzeci şi trei. Da, evident că vocea vă ajunge până la mine. Este puternică şi masculină, cum ştiţi prea bine. Nu doar că iniţiam comentariile: de fiecare dată când Muriel >

glumea cu mine, eu i-o întorceam, sau măcar îi răspundeam pe acelaşi ton strengăresc. A zâmbit din nou fără să vrea, mai degrabă cu ochiul decât cu buzele. Însă nu vă voi vedea chipul, dacă mă aşez la locul meu. Voi sta cu spatele la dumneavoastră, o nepoliteţe, nu?

Eu ocupam un fotoliu, faţă în faţă cu al lui când lucram, cu biroul lui din secolul al XVIII-lea între noi, iar el era întins aproape de pragul salonului, dincolo de fotoliul acela al meu.

— Păi întoarce scaunul, pune-l cu faţa spre mine. Mare lucru, ce problemă, de parc-ar fi prins cu şuruburi de podea.

Avea dreptate, aşa am făcut. Acum el era în mod literal la picioarele mele, în sens perpendicular pe ele, compoziţia era excentrică, şeful orizontal pe podea şi secretarul – sau ce-oi fi fost eu – la o palmă de a-i da un şut la cea mai mică mişcare involuntară şi bruscă, sau calculată greşit a picioarelor, în coaste sau în şold. M-am pregătit să scriu în carnetul meu (apoi dactilografiam scrisorile, la o maşină veche, a lui, pe care mi-o împrumutase, funcţiona încă bine şi i le dădeam să le citească şi să le semneze).

Dar Muriel n-a început imediat. Expresia mai degrabă binevoitoare, de veselie disimulată din urmă cu câteva clipe fusese înlocuită de una de reflecţie sau de elucidare, ori de una dintre frământările pe care le tot amânăm pentru că nu dorim să le înfruntăm şi nici să ne adâncim în ele, iar prin urmare revin mereu, devin recurente şi la fiecare atac sunt mai profunde, căci nu au dispărut în perioada în care au fost ţinute în frâu sau departe de gânduri, ba chiar, ca să spunem aşa, au crescut în absenţă şi nu au încetat să pândească spiritul pe ascuns sau prin subteran, ca şi cum ar fi preambulul unei părăsiri

amoroase pe care tocmai am trăit-o, dar pe care nici nu izbutim să ne-o imaginăm: valurile acelea de răceală, iritare şi lehamite fată de o fiinţă mult iubită care vin, dăinuie o clipă şi se duc, iar când se duc vrem să credem că vizita lor a fost o fantasmagorie – produs al supărării pe noi înşine, al unei nemulţumiri generale, ba chiar al contrarietăţilor sau căldurii – şi că nu vor mai reveni.

Doar pentru a descoperi data viitoare că valul cel nou e şi mai molipsitor, e mai îndelungat, otrăveşte şi copleşește spiritul, făcându-l să se îndoiască şi să se blesteme puţin mai mult. Lipsa de afecţiune se conturează în timp, dar şi mai mult durează să se formuleze în minte („Cred că n-o mai suport, o să-i închid uşa, asta trebuie să fac”) şi, când conştiinţa a asumat-o, mai are încă mult drum de străbătut până va fi exprimată în cuvinte şi expusă în faţa persoanei care va suferi părăsirea şi care n-o bănuieşte şi nici n-o prefigurează – pentru că nici noi, cei ce părăsim, n-o facem, înşelători, Iaşi, înceţi, rău-platnici, pretindem lucruri imposibile: să evităm vina, să ne scutim de daune –, şi căreia îi va fi sortit să lâncezească fără să creadă din pricina ei, şi poate să moară în paloarea ei.

Muriel şi-a sprijinit mâinile pe piept, una dintre ele cu pumnul strâns, întrucât ţinea pipa care i se stinsese şi pe care nu s-a deranjat să o reaprindă. În loc să înceapă să-mi dicteze, cum mă anunţase, a păstrat tăcerea vreo două minute, în vreme ce eu îl priveam interogativ, cu stiloul în cumpănă, până ce m-am temut că mi se usucă peniţa şi i-am pus iarăşi capacul. Dintr-o clipă în alta, părea că uitase de lucrul de care îşi propusese să se ocupe, ca şi cum i-ar fi trecut prin minte o idee, o chestiune, o dilemă clasică şi care ar fi spulberat tot restul, deşi nu pe mine, ca posibil sfătuitor la întâmplare sau simplu ascultător al neliniştilor sale: de pe podea îmi arunca ocheade dubitative sau aproape disimulate, dădea impresia că îi stă ceva pe limbă – de două sau de trei ori a deschis gura şi a tras aer în piept, a închis-o din nou – şi nu

se hotăra să dezvăluie, adică, să-mi aducă la cunoştinţă; de parcă ar fi cântărit dacă se cuvine să mă facă părtaş la o problemă care îl preocupa sau tulbura, ba chiar îl ardea pe dinăuntru. Şi-a dres glasul o dată, încă o dată. Cuvintele luptau ca să-şi croiască drum, le oprea dintr-o urmă de prudenţă, de dorinţă de a păstra un secret sau de discreţie cel puţin, ca şi cum subiectul ar fi fost delicat şi nu ar fi trebuit să iasă la iveală, poate nici să fie exprimat, odată exprimat se statorniceşte în văzduh şi e greu să-l faci să dea înapoi.Am aşteptat fără să spun nimic, fără să insist sau să-l îndemn să vorbească. Am aşteptat cu încredere şi răbdare, întrucât pe atunci ştiam deja – asta se învaţă devreme, în copilărie – că lucrurile pe care cineva e atât de tentat să le lase să-i scape, să le povestească, să întrebe de ele, să le propună, izbucnesc aproape întotdeauna, până la urmă se ivesc de parcă nicio forţă, nicio constrângere exercitată asupra sieşi, niciun raţionament, n-ar fi nicicând în stare să pună stavilă, bătăliile împotriva înflăcăratei noastre limbi le pierdem necontenit. (Sau e furioasă limba, dictatorială.)

— Tu, care eşti din altă generaţie şi probabil că iei lucrurile altfel, şi-a dat în sfârşit drumul la gură Muriel, încă cu grijă şi cu precauţie; tu, care eşti tânăr, tu, care eşti din altă generaţie, a repetat, crezând că astfel câştigă timp pentru a putea încă să se întrerupă şi să tacă, tu ce ai face dacă ai primi vestea că un prieten de o jumătate de viaţă…? A făcut o pauză, ca şi cum ar fi vrut să dea la o parte cele spuse şi să înceapă o altă formulare. Cum să abordez subiectul, cum să-ţi explic… Că un prieten de mulţi ani n-a fost mereu cel care e acum? Nu cum l-ai cunoscut şi cum e acum, sau cum ai crezut întotdeauna că este?

Era evident că încă dezbătea în sinea lui, după succesiunea de întrebări fără sens şi după incoerenţa acestora. Muriel nu era de obicei confuz; dimpotrivă, se lăuda cu precizia, deşi câteodată, în căutarea ei, avea tendinţa să divagheze. În funcţie de ce răspundeam eu,

putea să dea înapoi („E totuna, s-o lăsăm baltă”, sau „Lasă, lasă, uită de asta”, ba chiar „Nu, e mai bine să nu te amestec în asta, nu e de competenţa ta şi nici nu e plăcut; nu mi-ai spulbera îndoielile şi nici n-ai pricepe”). Încât mai întâi am optat pentru a aştepta mai departe şi a adopta o expresie de atenţie enormă, de parcă aş fi fost cu sufletul la gură, dorind să aflu faptul asupra căruia urma să mă consulte, şi n-ar fi existat în viaţa mea nimic care să mă intereseze mai mult; şi, fiindcă el nu a mai adăugat altceva, a rămas descumpănit din cauza propriei aiureli, am înţeles că era rândul meu să-l îndemn prin cuvinte şi, înainte ca limba să i se replieze, am îndrăznit să răspund:

— La ce vă referiţi, la o trădare? La o trădare împotriva dumneavoastră?

Am văzut că nu era capabil să accepte echivocul, cu toate că era încă un echivoc despre o ceaţă, despre nişte tenebre sau despre nimic, şi mi-am imaginat că nu va avea încotro şi va continua, măcar puţin.

Şi-a dus pipa la gură, a muşcat-o şi drept consecinţă a vorbit printre dinţi, ca şi cum ar fi preferat să nu fie auzit limpede. Poate ca şi cum ceea ce spunea era doar o exagerare.

— Nu. Tocmai asta e. Dacă ar fi numai o trădare, aş şti cum s-o înfrunt, cum să abordez situaţia. Dacă m-ar atinge direct, n-aş ezita să mă duc la el şi să încerc să clarific lucrurile. Sau m-aş năpusti asupra lui dacă chestiunea ar fi de neiertat şi s-ar confirma, un *casus belli*. Dar nu e câtuşi de puţin aşa. Veştile acestea nu mă privesc, nu au nicio legătură cu mine şi nici cu prietenia noastră. Nu o afectează şi totuşi…

Nu şi-a încheiat fraza, s-a închis din nou în sine, îi era greu să admită ce presupunea.

Eu nu credeam ce am spus în continuare, dar am gândit sau am intuit că îmi va servi ca să-l trag de limbă; când cineva începe să ne povestească sau să ne insinueze ceva – ceva delicat sau scabros, sau interzis, lucru pe care îl bănuim grav şi pe care nu e sigur că vrea să-l

povestească –, îl tragem de limbă pe narator. E aproape o reacţie reflexă, acţionăm aşa, mai presus de orice, pentru ceea ce în vechime se numea *sport*.

— De ce nu faceri abstracţie, atunci? De ce nu vă faceri că plouă? Pot fi vesti false, calomnii, sau să se înşele cine v-a spus. La urma urmelor, dacă nu vă privesc, nu ştiu, nu le consideraţi treaba dumneavoastră şi gata. Şi mă rog, puteţi să-l întrebaţi şi pe el cum stau lucrurile. Să confirme sau să dezmintă, nu? Dacă sunteţi atât de buni prieteni, vă va spune adevărul. Sau nu?

Muriel şi-a scos pipa şi mâna liberă şi-a dus-o la obraz, nu aş putea să spun care se sprijinea pe cealaltă, e greu să ştii asta despre cineva care stă întins pe podea. Şi-a aţintit ochiul pătrunzător asupra mea, până acum îi rătăcise în înălţimi, în tavan, la rafturile cele mai înalte ale bibliotecii, la un tablou de Francesco Casanova atârnat pe un perete din cabinetul său, era foarte mândru că poseda o pictură în ulei a fratelui mai mic al celebrului Giacomo şi pictor favorit al Ecaterinei cea Mare, după cum mi-a explicat nu o dată („a Rusiei”, îmi repeta de parcă s-ar fi îndoit de cunoştinţele mele de istorie, nu fără motiv). M-a privit încercând să-mi cerceteze bunăvoinţa sau gradul de naivitate, dacă într-adevăr voiam să aduc soluţii sau eram doar serviabil; sau poate bârfitor, şi mai rău. Pesemne că mi-a aprobat provizoriu atitudinea, pentru că după ce m-a cercetat câteva secunde care m-au făcut să mă agit şi în timpul cărora eu însumi m-am simţit tentat să mă examinez, mi-a răspuns:

— Oh, nu. Nimeni nu mărturiseşte ceva de felul acesta dintr-odată, toată lumea ar nega-o în faţa oricui, a unui prieten, a unui duşman, a unui necunoscut, a unui judecător, să nu mai pomenim de soţie şi copii. Ce să-mi spună, dacă l-aş întreba? Că doar nu era nebun. Că drept cine îl iau, că atât de puţin îl cunosc? Că sunt scorneli, sau o murdară reglare de conturi a cuiva ranchiunos şi perfid, care îi poartă o pică de nedomolit, din cele care nu se sting niciodată. Că nu. Mi-ar cere să-i spun cine a venit la mine

cu o asemenea poveste. Şi cu siguranţă ar trebui să-mi iau adio de la prietenia lui, doar că la iniţiativa lui şi nu a mea. Cel decepţionat ar deveni el. Ar face-o pe ofensatul. Ori s-ar simţi pe drept ofensat, dacă totul ar fi fals.

S-a oprit o clipă, poate ca să-şi imagineze scena absurdă, cererea de a vorbi cu sinceritate.

— Nu fi naiv, Juan. Sunt multe cazuri când nu e posibil decât un „Nu” şi în care acest „Nu” nu e în stare să lămurească nimic, nu e de folos. S-ar nega atât dacă ar corespunde realităţii, cât şi dacă n-ar corespunde. Un „Da” e util uneori. Aproape niciodată nu e util un „Nu” când e vorba despre ceva urât sau ruşinos, sau de a atinge cu orice preţ un scop, sau de a-ţi salva pielea. Nu are nicio valoare în sine. A-l accepta depinde de un act de încredere, iar încrederea e a noastră, nu a celui care răspunde cu „Nu”. Iar pe deasupra încrederea e nestatornică şi fragilă: se clatină, se recuperează, se întăreşte, se zdruncină. Şi se pierde. Încrederea nu e niciodată garantată.

„Ce dracu’ i s-o fi spus că afirmase sau făcuse prietenul acela obscur sau obscurat deodată?”, m-am întrebat, am gândit. „După o jumătate de viaţă de claritate”. Sau poate n-am gândit asta şi acum rememorez astfel, când nu mai sunt tânăr şi am aproximativ vârsta lui Muriel pe atunci, sau poate chiar am depăşit-o, e imposibil să recuperezi neştiinţa din anii neştiutori când ai străbătut un drum mult mai lung, nu e posibil să nu înţelegi ceea ce în alte vremuri nu înţelegeai, odată ce ai înţeles, ignoranţa nu revine nici măcar pentru a relata perioada în care te-ai bucurat de ea sau i-ai fost victimă, măsluieşte cine povesteşte afectând inocenţa, simulând-o pe cea din timpurile copilăriei, adolescenţei sau tinereţii, cine susţine că adoptă privirea – e gheaţă, ochi acoperit cu brumă – copilului care nu mai este, cum măsluieşte bătrânul care evocă de la maturitate şi nu de

la bătrâneţea care-i domină întreaga viziune asupra lumii şi cunoaşterea oamenilor şi a lui însuşi şi cum ar

măslui j y»

morţii – dacă ar putea vorbi sau şopti – situându-se în perspectiva viilor proşti şi imperfecţi care au fost şi prefăcându-se că nu au realizat încă trecerea şi metamorfoza, şi că nu sunt la capătul a tot ce au fost capabili să facă şi să spună, odată ce au făcut şi spus totul şi nu mai e cu putinţă surpriza şi nici îndreptarea, nici improvizaţia, e închis contul şi nimeni nu-l va redeschide nicicând… „S-a referit la chestiune numind-o «ceva de felul ăsta, nimeni nu mărturiseşte ceva de felul ăsta», tulburi trebuie să mai fie, murdare trebuie să fie veştile pe care le-a primit, de ce natură or fi. «Cineva ranchiunos şi perfid», a mai spus, iar asta am asociat-o inevitabil cu o femeie, deşi ambii termeni s-ar putea aplica şi unui bărbat, cred eu, de ce nu, şi totuşi, când l-am auzit, mi-am imaginat numaidecât o femeie ca origine a informaţiei… Ezită dacă să-mi povestească sau nu despre ce e vorba, ce a aflat fără să vrea. Se teme că, dacă îmi mărturiseşte totul, va părea mai real sau mai cert, cu cât mai mult vântură întâmplarea, cu atât mai mult o face să existe, îşi va condamna prietenul şi normal este să prefere să n-o facă. Însă nici nu poate să excludă pur şi simplu ce a auzit şi poate îl incită şi îl neliniştește într-atât, că nu mai rezistă să păstreze secretul! se învârte în cap toată ziua şi i se strecoară noaptea în gânduri, dar nu ştie cu cine să vorbească despre asta fără să-i confere prin aceasta mai multă importanţă, fără să-i sporească gravitatea. Poate mă vede ca pe cel mai inofensiv dintre cunoscuţii săi, tocmai datorită tinereţii mele, lipsei de experienţă şi incapacităţii de a acţiona în lumea lui de adulţi deplini. Iar dacă mi-ar trece prin minte să-mi dau drumul la gură, vocea mea nu are greutate şi nu inspiră încredere. M-o fi ales din motivul acesta, pentru că sunt nesemnificativ”, am gândit. „Să-mi povestească mie seamănă cel mai mult cu a nu povesti nimănui. Se va simţi mai în siguranţă decât cu oricine altcineva, pe mine poate să mă dea afară şi să mă piardă din vedere, poate să mă anuleze, voi fi un gol mai devreme

sau mai târziu. După aceea pot şi eu să cercetez, să aprofundez, sau să descos pe câte unul. Eu nu am rezonanţă, nici nu provoc consecinţe”.

— Nu ştiu să vă dau o părere, Don Eduardo, Eduardo – m-am corectat imediat şi mie însumi mi-am sunat nerespectuos şi strident –, dacă nu-mi explicaţi puţin mai mult. M-aţi întrebat ce aş face eu. Dacă nu am habar care e problema, nu pot să vă răspund. Şi dacă-mi spuneţi că, ducându-vă la prietenul dumneavoastră, n-aţi putea afla adevărul, că ar nega ceva de felul ăsta şi pe deasupra acest „Nu” nu v-ar folosi la nimic… Păi nu ştiu ce aţi putea să faceţi. Să strângeţi cu uşa pe cine v-a spus povestea, să-l faceţi să dezmintă, să-şi ia vorba îndărăt? Asta nu pare probabil, nu? Ca cineva să dea înapoi odată ce a făcut pasul de a dezvălui ceva urât, care-l pune pe altul într-o lumină atât de proastă. Să iscodiţi prin terţi, să verificaţi autenticitatea? Dumneavoastră ştiţi dacă e cu putinţă, de multe ori nu este. Îmi imaginez, astfel, că totul depinde de ce este acel ceva, de punctul până în care poate conviețui cu prietenia dumneavoastră şi dumneavoastră să-i suportaţi umbră. V-am spus, aveţi şi posibilitatea de a uita, de a suprima faptele, să le lăsaţi să treacă. Când este complet imposibil să ştim adevărul, presupun că atunci avem libertatea de a hotărî care este acesta.

Ochiul maritim m-a privit altfel, cu curiozitate, poate puţin bănuitor, ca şi cum Muriel nu s-ar fi aşteptat din partea mea la o argumentare atât de pragmatică, tinereţea se asociază cu vehemenţa şi un anumit grad de intransigenţă, aversiune faţă de incertitudine şi de aranjamente, un element de fanatism în căutarea oricărui adevăr, oricât de mărunt şi de circumstanţial ar fi.»

— În realitate, e întotdeauna imposibil. Nu se poate şti niciodată, mi-a răspuns. Adevărul e o categorie…

S-a întrerupt, se gândea la ce spunea în timp ce spunea, nu era o frază pe care să o fi elaborat dinainte; sau invers, o rememora de parcă ar fi fost un citat.

— Adevărul e o categorie pe care o suspendăm cât

trăim.

A rămas cântărind-o câteva secunde, uitându-se în tavan, ca şi cum ar fi văzut apărând pe el cuvintele şi numele pe care le scriau domol pe tablă profesorii de pe vremuri.

— Cât trăim, a repetat. Da, e amăgitor să alergăm după el, o pierdere de timp şi o sursă de conflicte, o prostie. Şi totuşi, nu putem să n-o facem. Sau mai bine zis, nu ne putem opri să ne întrebăm care e adevărul, fiind convinşi că există, că se află într-un loc şi într-un timp la care nu putem ajunge. Sunt conştient că cel mai probabil e că nu voi şti în veci cu certitudine dacă acest prieten a făcut sau n-a făcut ce mi s-a povestit că a făcut. Dar ştiu de asemenea că una din două, sau mai curând din trei: ori a făcut-o, ori n-a făcut-o, ori adevărul e la mijloc, lucrurile nu sunt nici atât de negre cum mi-au fost descrise, nici atât de albe cum mi le-ar descrie el. Dacă eu sunt condamnat să nu-l cunosc, nu înseamnă că nu există un adevăr. Cel mai rău e că la nivelul acesta până şi cel interesat poate să-l ignore. Când au trecut mulţi ani, ba şi când n-au trecut chiar atâţia, fiecare povesteşte faptele cum îi convine şi ajunge să creadă propria versiune, propria falsificare. Adesea ajunge să le dea la o parte, le respinge, le suflă ca pe puful de păpădie – a schiţat gestul cu degetele, de parcă ar fi ţinut una, n-a suflat –, se convinge că nu s-au întâmplat, sau că a participat la ele altminteri. Sunt cazuri de uitare sinceră sau de răstălmăcire cinstită: în care cine minte nu minte, sau nu minte cu bună ştiinţă. Nici măcar autorul unei fapte nu e capabil să ne spulbere îndoielile, uneori; pur şi simplu nu este în stare să povestească adevărul. În cele din urmă, i s-a estompat în minte, nu şi-l aminteşte, îl confundă sau îl ignoră de-a binelea. Şi totuşi, există, asta nu-l face să nu existe. Ceva s-a întâmplat sau nu s-a întâmplat, iar dacă s-a întâmplat, a fost într-un anumit mod, aşa a avut loc. Fii atent la expresia asta, „a avea loc”, pe care o utilizăm ca sinonim al lui a se produce, a surveni. E ciudat de adecvată şi de exactă, pentru că asta

i se întâmplă adevărului, care are un loc şi în el rămâne; are un timp şi în el rămâne deopotrivă. Rămâne închis în ele şi e cu neputinţă să le redeschidem, nici în unul, nici în altul nu putem călători ca să aruncăm o privire conţinutului. Putem recurge doar la tatonări şi aproximări, să-i dăm târcoale şi să încercăm să-l distingem la distanţă sau prin văluri şi ceaţă, în van, e o nesăbuinţă să ne irosim viaţa cu asta. Însă chiar şi aşa, chiar şi aşa…

A tuşit, mi s-a părut o tuse nervoasă, de neputinţă şi de amărăciune. S-a ridicat în capul oaselor şi s-a aplecat puţin, să caute chibriturile în buzunarul pantalonului şi să-şi aprindă din nou pipa, cu cotul sprijinit pe podea. A profitat ca să scoată şi o cutie veche de pastile, din argint, cu o busolă minusculă încrustată pe capac, o privea fix, prizonieră în sticla ei, când cădea îndelung pe gânduri, când nu ştia cum să continue sau dacă să continue, când se îndoia iar şi iar, ca şi cum ar fi sperat ca acul să-l orienteze, să abandoneze vreodată nordul. Am avut senzaţia că nu şovăia doar dacă *3 3*

să-mi dezvăluie presupusul delict sau josnicie sau meschinărie a prietenului său (pe moment ştiam că nu era o trădare), ci şi dacă să-mi încredinţeze ceva în legătură cu ea, poate o misiune, o spionare, o cercetare; dacă să mă pună să intervin cine ştie cum, era dificil ca eu să-l pot ajuta fără date, sau chiar cu ele. Şi totuşi, aceasta a fost senzaţia pe care am avut-o, că cel mai greu îi era să se hotărască să mă implice în ceva murdar, dezagreabil, josnic, şi că această posibilă implicare spre care era tentat să mă împingă trecea dincolo de a mă transforma în simplu ascultător sau poate în confident, de a mă face să particip la nişte fapte sau mai curând la o bănuială şi la un zvon. De parcă ar fi ştiut că, dacă mă punea la curent, apoi ar fi trebuit să mă îndrume sau să mă călăuzească, să-mi dea un ordin sau să-mi ceară o favoare.

— Şi dacă e aşa, ce?

Nu ştiam cum să-l determin să-şi dea drumul, altfel decât arătându-mă interesat şi disponibil. În aceasta, îmi

dau seama acum, chiar că era o piedică tinereţea mea, pentru că nu e nimic mai simplu decât să dezlegi limba cuiva, nu e nimeni care să nu dorească cu ardoare să vorbească.

Muriel s-a sculat în sfârşit de pe podea, a făcut-o cu agilitate şi fără efort, ca să înceapă să se plimbe în jurul meu cu paşii lui mari, rătăcea prin salon şi prin birou, dădea târcoale mesei, eu îmi întorceam capul ca să nu-l pierd din vedere, într-o mână îşi ţinea pipa şi în cealaltă cutia de pastile, pe care acum şi-o tot trecea peste bărbie, ca şi cum n-ar fi avut-o bărbierită, ci cu barbison, ca să şi-l netezească, bine că nu era aşa, indivizii cu asemenea barbă nu sunt demni de încredere. Din când în când scruta busola. Mie îmi venea să râd când îl vedeam cu ochiul aţintit asupra miniaturii, cred că şi lui, iar în parte o scotea ca element cu caracter comic, de data aceasta ca să reducă în faţa mea efectul de ezitare şi angoasă pe care îl transmiteau turele lui prin cameră.

— Chiar şi aşa, chiar şi aşa, a repetat, a răspuns, n-am încotro, va trebui să încerc să mă apropii, să mă străduiesc să împrăştii vreo ceaţă sau să îndepărtez vreun văl, să irosesc puţină viaţă. Uneori e de-ajuns să ridici un singur strat, ba chiar să simulezi, ca să justifici luarea unei hotărâri: ca să decizi, cum ai spus tu, care e adevărul şi să te limitezi la el începând de atunci şi pentru totdeauna. După o tentativă, oricât de sceptică şi de superficială ar fi, poţi să faci abstracţie de ce ţi s-a povestit, cum mi-ai sugerat de la început, sau să crezi şi să laşi să lâncezească o prietenie, s-o pui în paranteză, sau să-i pui capăt răspicat. Înainte, nu. Trebuie să posezi, trebuie să obţii vreun indiciu care să-ţi servească de ghid, oricât de fals sau de eronat ar fi. Va trebui să găsim prin propriile noastre mijloace o orientare – şi a atins cu muştiucul sticla busolei –, o intuiţie care să ne permită să ne spunem: „Haida de asta e minciună”, sau „Vai, asta trebuie să fie adevărat”.

S-a oprit din mers şi m-a privit deodată cu o milă

infinită, dar n-am ştiut dacă mila era faţă de el însuşi sau dacă o simţea pentru mine, pentru cât de mult mai aveam de descoperit şi de străbătut. Eu însumi îi privesc acum aşa pe tineri, când îi văd cu probleme, descumpăniţi sau dezamăgiţi, deopotrivă când îi văd entuziasmaţi şi cu proiecte, le ţin pumnii ca să le meargă bine, un gest superstiţios şi inutil, un gest de resemnare. E o privire paternalistă, care nu sesizează că fiecare e diferit şi că există generaţii mai experimentate decât altele; a mea, cred, era mai mult decât a lui Muriel şi cu siguranţă avea mai puţine scrupule, sub multicolorele deghizări idealiste.

— Într-o anumită împrejurare am crezut pur şi simplu ce mi s-a spus, a continuat cu privirea aceea de tristeţe; m-am îndoit, dar am exclus curând îndoiala, gândind că nu aş fi fost minţit într-o chestiune vitală. Nu doar pentru alte persoane, de care în fond nu-i pasă nimănui, ci şi pentru cine spunea minciuna sau adevărul acela. Respingi ideea că cineva poate să-şi facă rău singur, nu? Tu pesemne că o respingi încă, la vârsta ta, nu? Douăzeci şi trei. Mie, cel puţin, mi-a luat mult timp să învăţ că nici asta nu se poate respinge, că nimic nu se poate respinge niciodată în realitate. Lumea face calcule nesăbuite şi adesea e dispusă să rişte. Majoritatea oamenilor sunt dominaţi de un straniu optimism, cred că vor obţine ce vor, că lucrurile se vor schimba sau că soarta îi va binecuvânta; că prejudiciul pe care şi-l cauzează va fi compensat în timp de vreun beneficiu mai mare şi că nimeni nu va afla nimic din ce au spus sau făcut ca să-şi atingă scopurile, ca să reţină pe cineva, ca să ruineze pe altul, ca să trimită pe un al treilea la puşcărie sau în faţa plutonului de execuţie, ca să tragă foloase şi să se îmbogăţească, sau ca să se culce cu o femeie. Şi poate că au dreptate, cel mai probabil e să aflăm foarte puţin despre ce s-a întâmplat, cea mai mare parte nu iese niciodată la iveală. Astfel că atunci nu am verificat ce mi s-a spus, am acceptat, am acţionat în consecinţă şi m-am adaptat, iar asta a distrus o viaţă sau două, poate trei, depinde de punctul de vedere, poate mai multe dacă

se pun la socoteală descendenţă, indivizi cărora nici măcar nu le era menit să se nască şi alţii, care n-au mai putut să se nască în locul lor.

Şi-a reluat plimbările după acest *excursus*, mereu cu pipa într-o mână şi cu busola în cealaltă, ca să adauge:

— Da, ceva timp cu prietenul ăsta va trebui să irosesc.

N-am înţeles prea multe din ce îmi spunea. Acum dădea târcoale unei alte poveşti, făcea aluzie la alta, trecută sau îndepărtată şi nici pe aceea nu o spunea. Dar, în sfârşit, mi-a trecut prin cap o întrebare care poate îl însufleţea să deschidă subiectul. Menţionase posibilitatea de a pune capăt în mod drastic prieteniei, dacă aşa îi sugerau superficialele şi viitoarele cercetări, tatonările sau intuiţia. Dacă ceea ce îi ajunsese la ureche nu-l afecta personal şi nici nu avea legătură cu el, aproape că putea fi un singur lucru, în vremurile acelea şi în ţara noastră, atât de obiectiv inacceptabil încât să se poată gândi să curme din pricina aceasta o relaţie prelungită, care durase o jumătate de viaţă. În zilele acelea, în anii aceia, începeau să se povestească în privat lucruri îndepărtate, pe care mulţi spanioli se văzuseră obligaţi să le treacă sub tăcere în public decenii de-a rândul şi abia le relataseră pe şoptite din joi în Paşti în familie şi cu intervalele de tăcere din ce în ce mai lungi, ca şi cum, pe lângă a le interzice, ar fi încercat să le izgonească în sfera coşmarurilor, pentru ca astfel să se piardă în suportabila ceaţă a celor ce s-au produs sau poate nu. Asta se întâmplă cu ceea ce te ruşinează, cu umilinţele îndurate şi cu supunerile impuse. Nimănui nu-i plăcea să-şi aducă aminte că fusese învins sau că fusese o victimă, că se comiseseră nedreptăţi sau acte de cruzime cu el şi cu ai lui, că trebuise să se dea bătut şi să devină demn de răsplată în cealaltă tabără ca să poată supravieţui, că îşi trădase colegii ca să-şi atragă simpatia noii puteri înverşunate, care îi urmărea neobosită pe învinşi, sau că se înmormântase de viu, încercând să atragă cât mai puţin atenţia, că dusese o viaţă de laşitate

şi de supunere, că cedase şi îndeplinise cererile demente ale regimului învingător; că, în ciuda răului făcut de acesta, pe propria-i piele, sau pe a părinţilor sau fraţilor, încercase să-l îmbrăţişeze, să-l preamărească, să facă parte din structurile sale şi să prospere sub stema sa. Astăzi se spun numeroase poveşti fictive cu iredentişti şi luptători pasivi sau activi, dar adevărul e că majoritatea celor adevăraţi – nu prea mulţi şi n-au rezistat – au fost împuşcaţi sau închişi în primii ani după război, ori s-au exilat, ori au fost victime ale epurării şi represaliilor, au fost împiedicaţi să-şi exercite profesiile: au existat bărbaţi în vârstă sau maturi care şi-au petrecut restul vieţii văzând cum văduvele şi fiicele lor se duceau să aducă de mânca*3*

re – soţiile lor ca şi cum ar fi fost văduve –, în timp ce ei, nebărbieriţi, cadaverici înainte de vreme – ingineri, medici, avocaţi, arhitecţi, profesori universitari, oameni de ştiinţă, vreun militar leal care a scăpat –, se uitau pe fereastră şi se sforţau să nu se gândească. Curând, grosul populaţiei a fost franchistă cu entuziasm, sau cu sfială, de teamă. Mulţi dintre cei care detestaseră forţele franchiste şi suferiseră din pricina lor s-au convins că era mai bine aşa şi că trăiseră, ba chiar şi combătuseră în greşeală. S-a schimbat culoarea politică mai des decât s-a recunoscut vreodată, un fripturism masiv. Războiul Civil s-a terminat în 1939 şi, orice s-ar spune acum, nici în anii patruzeci, nici în anii cincizeci, neîndoielnic că nici în anii şaizeci, mai blânzi, aproape că nici în anii şaptezeci până la moartea dictatorului, lumea nu năzuia să-şi povestească versiunea, vreau să spun pe cea pe care nu putuse s-o povestească. Învingătorii şi-o relataseră până la saturaţie la început şi au continuat, dar cu atâtea minciuni şi grandilocvenţă, cu atâtea treceri sub tăcere, calomnii şi părtinire, că relatarea nu putea să-i satisfacă şi, în schimb, se epuiza prin repetare, iar la un moment dat au considerat-o arhicunoscută şi aproape că n-au mai zis nimic, n-au mai stăruit neîncetat şi au profitat ca să se străduiască să uite cele mai tenebroase aspecte ale

comportamentului, crimele cele mai zadarnice. O poveste impusă nu produce mulţumire pe termen lung, în cele din urmă e ca şi cum cineva şi-ar spune-o sieşi şi asta n-are niciun farmec: dacă nu e întărită decât de coreligionari, acoliţi şi slujitori temători, e ca şi cum ai juca şah fără rival. Iar cei care au pierdut au preferat să nu-şi amintească atrocităţile, nici pe cele proprii şi nici pe ale înaintaşilor – mai durabile şi mai îngrozitoare, mai gratuite –, şi cu atât mai puţin să le transmită copiilor lor (cine vrea să povestească episoade şi scene în care face impresie atât de proastă), pentru care nu doreau decât să nu le fie hărăzit să treacă prin ce trecuseră ei şi să se bucure de binecuvântarea unei vieţi plicticoase şi fără tresăriri, chiar dacă ar fi fost de asemenea supusă şi fără libertate. Fără ea se poate trăi, de libertate se poate lipsi omul. De fapt, e primul lucru de care cetăţenii fricoşi sunt dispuşi să se lipsească. Încât adesea cer ei să şi-o piardă, să le fie luată, să n-o mai vadă în faţa ochilor niciodată şi îl aclamă pe cel care le-o smulge şi apoi votează pentru el.

— E vorba despre o întâmplare din război, Don Eduardo, Eduardo? Ceva ce a făcut prietenul dumneavoastră atunci şi dumneavoastră nu aveaţi habar, iar acum vi s-a povestit? Asta e?

Am îndrăznit să precizez şi mai mult, sau să-l hărţuiesc, ca să se explice odată:

— A luat parte la vreun măcel? A scos la plimbare?

Mulţi tineri de astăzi nu mai cunosc termenul, dar generaţia mea era încă obişnuită cu el, îl auziserăm de la părinţii şi bunicii noştri ca parte din vocabularul lor normal şi era rară familia fără niciun „plimbat” de-a lungul celor trei ani de război: să scoţi pe cineva la plimbare însemna să te duci să-l iei de acasă noaptea sau în zori, ba chiar şi în plină zi, să-l scoţi cu forţa şi să-l bagi într-o maşină cu un grup de bărbaţi, să-l duci în afara oraşului, pe un teren viran sau la gardul cimitirului, acolo să-i tragi un glonţ în tâmplă sau în ceafă şi să-i laşi cadavrul la porţile viitoarei sale locuinţe, sau să-l arunci în şanţ din

două lovituri cu piciorul, a doua posibilitate era cea mai frecventă; la Madrid sau la Sevilla, în zona republicană şi în cea franchistă, s-au adunat numeroase trupuri neînsufleţite dimineaţa pe şosele timp de câteva luni, de parcă ar fi fost resturi nepotrivite pentru gunoieri, grele, dificil de mânuit şi răscolitoare.

— Era falangist din cei cu pistolul la brâu? Sau miliţian din cei cu puşca pe umăr? A trădat îndată ce s-a încheiat războiul, şi-a denunţat cunoscutii şi i-a trimis la execuţie? A avut vreun post de ucigaş, a omorât pe mulţi, sau a ordonat să fie omorâţi? Ce vi s-a povestit, de vă tulbură în asemenea măsură?

Acum se schimbaseră puţin lucrurile în acest sens, în cel de a povesti; nu prea mult, în realitate. Guverna Adolfo Suárez, întâiul premier numit în urma unor alegeri, după patruzeci de ani, Franco murise în urmă cu patru sau cinci. Pe de o parte, fusese aruncat peste bord numaidecât şi era privit ca o fiinţă antediluviană, după şase luni lumea cea mai înclinată să reflecteze era uimită că se scursese doar atât de puţin timp, întrucât avea senzaţia că trecuseră secole de la dispariţia sa. Nu doar că o parte a ţării o dorise, o aşteptase şi o anticipase atâta, şi că în destule aspecte – în cele posibile – societatea ar fi început să acţioneze cu mult înainte ca şi cum s-ar fi produs deja, dar a devenit evident cu o rapiditate incredibilă, până şi pentru partizanii săi, că era un anacronism nemaipomenit şi că erau de prisos el, dictatura şi Biserica lui, căreia îi încredinţase putere şi beneficii fără limită. Pe de altă parte, totuşi, se ştia că regimul său se retrăsese, în mod neverosimil, aproape fără să crâcnească (pe ătunci s-a spus că îşi făcuse *harakirî*), supunându-se voinţei regelui, şi că de aceea ni s-a acordat democraţia. Nu o instauraserăm, fireşte, pentru că nici măcar nu ne-ar fi stat în putinţă să încercăm fără o nouă şi neobişnuită vărsare de sânge hibrid şi confuz, cu sfârşit sigur şi dezastruos; deşi în ceea ce priveşte libertăţile, am prins imediat curaj să cerem cât mai multe. Dar în anii aceia eram conştienţi

că totul atârna de un fir, că ce s-a dat e mereu revocabil, că sinucigaşii puteau să se răzgândească şi să se hotărască să reînvie şi să revină, că aveau de partea lor o armată încă franchistă până în măduva oaselor, şi că aceasta poseda singurele arme ale naţiunii.

Una dintre condiţiile acordării democraţiei şi ale sur *3 3 3*

prinzătorului *harakiri* fusese, într-o frază: „Să nu ceară nimeni socoteală nimănui”. Nici de îndepărtatele abuzuri şi crime din război, comise de ambele tabere pe front şi în spatele frontului, nici de cele infinit mai apropiate ale dictaturii, comise solitar în spatele imensului său front punitiv şi ranchiunos vreme de treizeci şi şase de ani de permisivitate maximă pentru zbirii săi şi de suferinţă şi tăcere pentru ceilalţi. Cu toate că nu era echitabilă – învinşilor li se ceruse *3 3*

socoteală cu vârf şi îndesat, pentru fapte reale şi imaginare –, toată lumea a acceptat condiţia, nu doar pentru că era singura modalitate prin care tranziţia de la un sistem la altul să se desfăşoare oarecum în pace, ci pentru că cei mai afectaţi nu aveau alternativă, nu erau în situaţia de a alege. Promisiunea că vom avea o ţară normală, cu alegeri din patru în patru ani, cu toate partidele legalizate şi cu o nouă Constituţie aprobată de majoritate, fără cenzură – se presupunea că în curând cu divorţ –, cu sindicate şi libertate de expresie şi a presei, fără episcopi care să intervină în redactarea legilor, a fost mai puternică decât vechea căutare a despăgubirii sau dorinţa de reparaţie. Atâta se amânaseră şi atât de puţin se credea că vor sosi, că se destrămaseră pe veşnicul drum care nu înaintează al aşteptării care nu aşteaptă nimic. Morţii erau morţi şi nu aveau să se mai întoarcă; cei care stătuseră pe nedrept la închisoare pierduseră anii aceia şi nu aveau să-i recupereze; cei supuşi ar fi încetat să mai fie astfel; deţinuţii politici amnistiaţi aveau să iasă pe stradă cu antecedentele şterse; exilării aveau să poată îmbătrâni şi muri aici; nimeni n-ar mai fi putut fi închis şi nici

condamnat în mod arbitrar; tiranii ar putea fi pedepsiţi prin a nu-i vota, alungându-i în felul acesta din funcţii şi privându-i de privilegii, sau cel puţin de unele dintre ele. Atât de tentant era viitorul, că merita să înmormântăm trecutul, cel vechi şi cel recent, mai ales dacă acest trecut ameninţa să strice viitorul atât de bun prin comparaţie. Multă lume astăzi l-a uitat sau îl ignoră pentru că nu-şi aduce aminte sau nici măcar nu concepe ce este o dictatură, în ce constă, însă, venind din cea din care veneam, orizontul acela ni se părea un vis în care nu ne venea să credem, iar senzaţia predominantă era de uşurare şi de a fi cu adevărat norocoşi: urma să ne eliberăm de un regim totalitar fără a trece prin alt măcel şi puteam în sfârşit să-l povestim pe primul, pe cel care a avut loc, aşa cum a fost în realitate.

Şi aşa s-a făcut, s-a început să se povestească în linii mari, din punct de vedere istoric, dar nu prea mult în detaliu, personal sau individual. Condiţia fusese acceptată şi s-a îndeplinit întocmai, poate cu exagerare. Nu s-a făcut nicio încercare de a judeca pe cineva, în virtutea amnistiei generale decretate şi cu siguranţă aceasta ne-a salvat de înfruntări, de acuzaţii interminabile şi înverşunate şi de mereu posibila revenire a celor harakirizaţi, cu toate că fiecare zi care trecea îi izola încă puţin pe un teritoriu fantomatic din care, când vrei să-ţi dai seama, nu mai e cu putinţă să ieşi. Era de negândit, aşadar, ca în anii aceia să fie cineva denunţat pentru ce făcuse în timpul dictaturii sau al războiului. Faptul că nu se cerea socoteală în justiţie implica un pact social, era ca şi cum ne-am fi spus unii altora: „E bine, să lăsăm lucrurile aşa. Dacă, pentru ca ţara să fie normală şi să nu ne mai omorâm e nevoie să nu plătească nimeni, să rupem facturile şi să o luăm de la început. Preţul e accesibil, pentru că la urma urmelor vom avea în schimb, dacă nu ţara pe care am vrut s-o avem, măcar una care îi va semăna. Sau asta ne vom strădui să obţinem, fără violentă, fără interziceri şi fără să ridicăm armele împotriva celui ce o dobândeşte prin luptă

dreaptă”. Au fost ani de optimism, generozitate şi speranţă, iar eu nu mă îndoiesc că a fost lucrul cel mai bun care s-a putut negocia atunci.

Dar s-a întâmplat ceva straniu: pactul acela social s-a asimilat în asemenea măsură, încât condiţia stabilită a sfârşit prin a se îndeplini cu un exces de scrupulozitate şi s-a extins asupra povestitului. Un lucru potrivit şi înţelept era să nu ne luăm la ceartă prin tribunale, iar acestea să nu se umple de cauze dureroase, care ar fi împiedicat convieţuirea şi ne-ar fi condus spre un dezastru. Cu totul altceva era să nu putem şti, să nu putem povesti. Şi totuşi, cea mai mare parte a oamenilor a optat pentru aceasta, pentru a tăcea mai departe, desigur că în public, dar aproape că şi în privat. În plus, încă persista un oarecare stoicism, o anumită pudoare, nu veniseră timpurile – care dăinuie şi acum – în care toată lumea a văzut avantajele de a figura ca victimă, s-a plâns şi a tras foloase din suferinţele proprii sau ale înaintaşilor de clasă sau sex, ideologie sau regiune, indiferent dacă erau reale sau imaginare. Exista un sens al eleganţei care te oprea să te lauzi cu chinurile şi cu persecuţiile, invitându-i să păstreze tăcerea pe cei mai afectaţi. Atitudinea aceasta a fost modificată doar când unii indivizi importanţi, care îl sprijiniseră pe Franco într-o perioadă sau alta – la început, când represiunea era mai crudă, la mijloc sau la sfârşit – şi-au forţat norocul, nu s-au mulţumit că au scăpat nepedepsiţi, că nici măcar nu li se făceau reproşuri şi erau lăsaţi să trăiască în pace cu veniturile intacte, au început să-şi plăsmuiască biografii iluzorii, să se laude că sunt democraţi de pe vremea Atenei antice şi să proclame că antifranchismul le venea de demult, dacă nu dintotdeauna. S-au bazat pe ignoranţa celor mai tineri – şi pe cea generală – şi pe discreţia celor de vârsta lor, care ştiau mai multe. Un romancier declara într-un ziar că începutul războiului îl prinsese în Galicia, zonă franchistă, şi că de aceea nu avusese încotro şi combătuse în armata aceea, dar, dacă l-ar fi prins la Madrid, ar fi putut să apere

Republica, marea sa dorinţă de atunci. Cei care îl cunoşteau ştiau că»

exact acesta fusese cazul, războiul îl surprinsese la Madrid şi făcuse tot ce îi stătuse în putinţă ca să fugă din capitală şi să ajungă în Galicia, pentru ca acolo să se unească cu tabăra pe care acum o renega cu atâta dezinvoltură. Un istoric se lăuda cu „anii de exil la Paris”, când anii aceia îi petrecuse nici mai mult nici mai puţin decât deţinând o funcţie la ambasada spaniolă, reprezentându-l pe Franco, evident. Alt intelectual îşi permitea să-şi menţioneze în acelaşi fel „exilul forţat”, care constase într-un rentabil contract cu o universitate americană, ca să ţină vreo două cursuri în seninii, prin comparaţie, ani şaizeci – nimeni nu se exila dacă suportase ce fusese mai rău –, după ce beneficiase în anii dinainte, mai duri, de numeroasele favoruri cu care îl recompensase regimul pentru condiţia sa de falangist, adept şi linguşitor. Şi tot aşa, prea multe alte cazuri.

Aceste false afirmări şi negări, aceste invenţii şi împăunări îi iritau pe cei care se opuseseră cu adevărat sau refuzaseră să colaboreze, suferiseră zeci de ani şi erau oarecum la curent cu rolul jucat de fiecare. Adică, pe puţinii care cunoşteau situaţia şi aveau amintiri şi pe care nu puteau să-i înşele. Pe majoritatea puteau şi de fapt i-au înşelat, pentru că nimeni nu trimitea o scrisoare presei sau televiziunii ca să-i dezmintă pe fanfaronii aceia care, în loc să sară în sus de bucurie pentru că scăpaseră basma curată după instaurarea democraţiei, nu se jenau să scornească poveşti şi să-şi atârne pe piept inexistente medalii, să-şi fabrice un convenabil pedigri. Indivizii cunoscători erau obişnuiţi să piardă şi să tacă. Pentru ei cântărea prea mult condiţia acceptată, pactul social obţinut; cântăreau şi nesocotirea revanşei şi aversiunea fată de denunţ. Astfel că minciunile vechilor franchisti au fost lăsate să circule şi s-a continuat fără să se povestească nimic personal în public, ori aproape că s-au auzit doar născocirile neruşinaţilor. Atâta s-au grozăvit aceştia, totuşi,

şi atât de departe au mers în neobrăzarea lor, că aceasta a făcut ca din ce în ce mai mulţi cunoscători să reacţioneze în particular – câtă cumpătare şi răbdare a fost, câtă mai este şi astăzi – şi să relateze ce ştiau, ce făcuseră, spuseseră sau scriseseră unii şi alţii, care le fusese comportamentul în timpul războiului şi dictaturii, pe care acum mii de persoane, sau chiar sute de mii, se îngrijeau să îl ascundă, să îl înfrumuseţeze sau să îl elimine. Mulţi se ajutau reciproc ca să triumfe efortul de ascundere şi înflorire: eu garantez pentru tine şi tu garantezi pentru mine, eu tac pentru tine şi tu taci pentru mine, eu te albesc pe tine şi tu pe mine. Şi m-am gândit că vreun zvon de felul acesta, dintre cele care se împotriveau farsei şi relatau adevărul – atenuat, discret, dezvăluit doar în familie sau la întâlniri şi cine cu prieteni, dacă nu în intimitatea şi mai mare a pernei –, era pesemne ceea ce ajunsese recent la urechile lui Muriel.

În timp ce eu îl supuneam scurtului meu interogatoriu, Muriel continuase să se plimbe, lansându-mi din când în când priviri fără semnificaţie, de simplu control sau atenţie, care m-au făcut să deduc că n-o nimerisem deloc. S-a oprit când m-am oprit eu. Atunci m-a scrutat cu o expresie sobră şi gravă, pe care n-am ştiut s-o descifrez. Poate că îl deranjase să-i pun atâtea întrebări directe, iar prin ele să-l îndemn să-mi povestească, într-un moment când el încă nu se hotărâse dacă să-mi povestească sau nu. Şi-a pus la loc cutia-busolă cu pastile şi, cu mâna liberă, şi-a căutat cravata sub pulover şi şi-a întins-o, probabil că i se mototolise sau se ridicase cât stătuse întins pe podea. Şi-a îndreptat şi nodul, deşi, neavând o oglindă în faţă, n-a nimerit şi i-a rămas într-o parte. Eu i-am arătat greşeala, schiţând cu degetele un gest spre stânga mea, l-a înţeles şi a reuşit să-şi aducă nodul la mijloc. S-a dus la una dintre canapele, s-a aşezat, şi-a pus picior peste picior şi mi-a răspuns:

— Aproape totul are încă legătură cu războiul, Juan, într-un fel sau altul. Bine-ar fi să apuc ziua când nu va mai

fi aşa, mă tem că n-am s-o apuc. Nici măcar tu nu cred că o s-o apuci, cu tinereţea ta, şi chiar dacă ţie cele întâmplate atunci ţi se par aproape la fel de îndepărtate ca Războiul din Cuba[1]

sau Războaiele carliste1, ba chiar şi invazia lui Napoleon[23]. Dacă e aşa, te înşeli, o să vezi. Vei tot auzi vorbindu-se despre insuportabilul război vreme mai îndelungată decât îţi imaginezi. În special pe cei care nu l-au trăit şi care vor avea mai multă nevoie de el: ca să găsească un sens propriei existente, ca să se înfurie, ca să se milostivească, să aibă o misiune, să se încredinţeze că aparţin unei tabere ideale, să caute răzbunare retrospectivă şi abstractă, pe care o vor numi justiţie, când justiţie postumă nu există; să se emoţioneze şi să-i emoţioneze pe alţii, să-i facă să lăcrimeze, să scrie cărţi sau să facă filme şi să câştige bani de pe urma lui, să dobândească prestigiu, să tragă foloase sentimentale pe spinarea amărâţilor care au murit, să-şi închipuie chinurile şi agoniile lor, pe care nimeni nu le poate cunoaşte, chiar dacă le-a auzit povestite de protagonişti; ca să se pretindă moştenitorii lor. Un astfel de război este un stigmat care nu dispare în o sută de ani, nici în două, întrucât conţine totul, afectează şi înjoseşte totalitatea. Conţine tot ce e mai rău. A fost de parcă s-ar fi smuls masca de civilizaţie pe care naţiunile prezentabile o poartă, fixată bine, ca plasturele acesta – şi şi-a atins plasturele de chior –, şi care le permite să se prefacă. Prefăcătoria este esenţială pentru a convieţui, pentru a prospera şi progresa, iar aici nu mai e cu putinţă prefăcătoria, după ce ne-am văzut adevăratele feţe de nemernici, după tot ce a fost. Va dura o veşnicie până ce lumea va uita cum suntem, sau cum putem să fim, şi, fără îndoială, ne e de ajuns o scânteie.

1 Războiul de Independență al Cubei a constat, în realitate, în mai multe conflicte, desfășurate în a doua jumătate a secolului al XIX-lea
2ș i încheiate în 1898 cu înfrângerea Spaniei și victoria Cubei, care era sprijinită de SUA.

3 Intre 1808 și 1813, o parte a Spaniei a fost ocupată de armatele lui Napoleon, care l-a numit rege al Spaniei pe fratele său, Joseph.

Războiul acesta se va atenua în unele perioade, cum începe să se întâmple acum, dar va fi ca unul dintre conflictele acelea între familii, care se perpetuează de-a lungul câtorva generaţii, şi te trezeşti că strănepoţii uneia îi urăsc pe ai alteia fără să aibă habar de ce; doar pentru că li s-a inculcat ura aceasta de la naştere, suficientă pentru ca strănepoţii să-şi cauzeze prejudicii între ei, şi să vadă în propriile fapte confirmarea a ceea ce li s-a anunţat: „Ah, ne-au avertizat părinţii, vedeţi că aveau dreptate?” Apoi să ia totul de la capăt. Răul pricinuit de Franco şi de ai lui este în toată puterea cuvântului de neconceput pentru oricare dintre noi: din cauza celor care au declanşat războiul fără a fi nevoie, cu deliberată exagerare, ca simplă acţiune de exterminare, iar în plus s-au simţit atât de în largul lor în el, că nu i-ar fi pus capăt niciodată. Evident că şi agresaţii s-au alăturat numaidecât exagerării. Însă nu e vorba doar de ce au făcut, ci şi de blestemul pe care l-au aruncat asupra acestei ţări. Şi, spre deosebire de Hitler, nici măcar nu erau conştienţi că îl aruncă, neisprăviţii. N-au măsurat consecinţele, nu asta era intenţia lor. Şi în schimb, în schimb, cine ştie cât o să mai dureze…

* >

Muriel s-a întrerupt şi a rămas absorbit, privind din nou în sus, poate spre tabloul fratelui lui Casanova. Dar părea că singurul său ochi ar fi contemplat, în locul călăreţilor pe care îi reprezenta (poate era o scenă de manevre, pacific militară, cu toată contradicţia), un viitor foarte lent, aproape împietrit, cu imperceptibile progrese şi declinuri. Exact acesta este efectul pe care îl produc cele mai bune picturi, care în ciuda a tot, nu se mişcă deloc, acţiunea lor nici nu merge înainte, nici nu dă înapoi.

N-am ştiut dacă cu peroraţia aceea încerca să nu-mi răspundă şi să schimbe subiectul, sau ce altceva. Dar atunci de ce adusese vorba şi nu mă întrebase nimic, mi-am zis. M-am mai străduit, mi-am jurat că va fi ultima oară, cel puţin în dimineaţa aceea. Urma să plece curând la

biroul lui, îşi petrecea acolo o bună bucată de timp până la ora mesei, la început nu mă lua cu el, apoi da, câteodată. Din când în când mânca în oraş, însoţit, şi nu se întorcea până pe la şase. Uneori nu reapărea toată ziua şi revenea noaptea, când nevastă-sa, Beatriz, se culcase. Dacă asta se întâmpla câteva zile la rând, în timpul acelor zile se vedeau la micul dejun şi atât. Toate acestea, când el nu era în călătorie sau când nu filma, bineînţeles.

— Atunci, problema cu prietenul dumneavoastră are legătură cu războiul, sau nu? Nu mi-aţi răspuns la asta, Eduardo. Ori nu mai ştiu dacă ce mi-aţi spus înseamnă că da sau că nu. Oricum ar fi, dacă nu-mi vorbiţi mai explicit, tot n-o să pot să vă ajut.

A zâmbit cu zâmbetul lui luminos, a zâmbit şi cu ochiul, pe care şi l-a odihnit din nou pe chipul meu, cu simpatie şi apreciere, aprecierea ironică cu care mulţi adulţi îi privesc pe copii sau li se adresează.

— Asta urma să fac, ce te grăbeşti, nerăbdătorule, asta o să fac. Nu, nu e vorba despre niciunul dintre lucrurile pe care le-ai enumerat. După câte ştiu eu, n-a omorât pe nimeni, nici n-a luat parte la plimbări şi nici n-a trimis pe nimeni la moarte, printre alte motive, fiindcă aproape că nu avea vârsta pentru asta între 1936 şi 1939, doar dacă ar fi fost o minune de răutate precoce, şi e adevărat că au existat câteva. Nu e cu mulţi ani mai mare decât mine. Nici >

n-a pârât, nici n-a denunţat pe nimeni. Tocmai cu asta are legătură, cu faptul că n-a trădat şi n-a denunţat pe nimeni, după toate aparenţele. Bineînţeles că a avut mereu faima că s-a purtat foarte bine în perioada de după război, că a dat o mână de ajutor celor care aveau mai multă nevoie, vreau să spun din motive politice. Un om ireproşabil în sensul acesta, în acesta măcar. Asta i-a fost reputaţia.

Nu mi-a scăpat expresia „în acesta măcar”, ca şi cum n-ar fi fost atât de ireproşabil prietenul său în alte sensuri, ceea ce, dacă ne gândim bine, n-ar avea nimic special, sunt

prea multe sensuri în viaţa fiecăruia şi în vreunul trebuie să dai greş. Nu mi-a scăpat nici ce era mai ciudat, ceea ce înţelesesem cel mai puţin, şi nu i-am trecut-o cu vederea:

— Păi nu ştiu. Nu înţeleg cum poate fi problema relaţionată cu faptul că prietenul dumneavoastră n-a pârât şi n-a denunţat pe nimeni, aşa aţi spus, nu? Asta ar fi bine, nu? Iar dacă ce vi s-a povestit nu presupune crime, nici nu vă afectează direct, pentru că nu e o trădare faţă de dumneavoastră, o să-mi relataţi într-o zi dacă vreţi, însă îmi e greu să-mi imaginez la ce dracu' vă referiţi când pomeniţi de „ceva de felul ăsta". Ceva ce nu puteţi să calificaţi drept simple baliverne şi pe care oricine le-ar nega în faţa oricui: „a unui prieten, a unui duşman, a unei amante, a unui necunoscut, a unui judecător, să nu mai pomenim de soţie şi copii". Sunt cuvintele dumneavoastră de mai devreme. Să nu credeţi că nu vă acord atenţie. Vedeţi că da.

Şi-a trecut mâna peste obraji şi peste bărbie, ca şi cum ar fi verificat dacă e destul de bărbierit. Apoi şi-a frecat de câteva ori cu degetul arătător nasul mare, drept, şi nasul îi era ca al unui actor de televiziune din copilăria mea, Richard Boone, care la rândul său purta o mustaţă fină, poate semăna mai mult cu acesta decât cu oricare altul dinainte. Apoi a bătut darabana uşor cu unghiile pe plasturele bombat, cu siguranţă era pe punctul de a lua o hotărâre, poate doar în ceea ce mă privea pe mine, nu chestiunea.

— Uite, a spus. Regret că te-am intrigat degeaba, dar acum va trebui să aştepţi. Încă nu ştiu ce să fac cu povestea asta, într-adevăr, mă tulbură îngrozitor. În asemenea măsură, că nu îndrăznesc să o divulg. Nu cred că trebuie să o fac, încă nu. Iar dacă o spun cuiva, oricui, ţie, o voi răspândi, iar apoi nu mai e cu putinţă să prinzi sau să opreşti ce se azvârle în vânt. Poate că mai târziu, depinde ce voi hotărî (va fi curând, nu-ţi face griji, într-un sens sau în altul), trebuie să-ţi încredinţez o misiune şi voi avea nevoie de

I J

colaborarea ta ca pion; sau mai mult decât atât: ca nebun sau chiar pe post de cal, întrucât calul, poate nu ştii, e piesa cea mai imprevizibilă de pe tabla de şah, capabilă să treacă de obstacole în opt feluri diferite. E posibil, deopotrivă, să-ţi cer să uiţi de discuţia asta, ca şi cum n-am fi avut-o. Dar nu vreau să te las complet în necunoaştere, iar pe deasupra, fiindcă se poate să te întâlneşti cu acest prieten la un moment dat, nu va fi de prisos să-i arunci o privire şi să ştii că e vorba despre el, să vedem ce impresie îţi face, căci nu mai observăm nimic semnificativ la oamenii pe care îi cunoaştem de o veşnicie. Se numeşte Jorge Van Vechten şi e medic. Doctorul Van Vechten.

Nu m-am putut opri să nu-l întrerup, toţi sărim ca un arc când nu înţelegem un cuvânt sau un nume. Acum ştiu bine cum se scrie, dar când l-am auzit rostind acest nume de familie (Muriel l-a pronunţat „Van Vekten", cum o făcea Van Vechten însuşi şi cunoscutii săi, deşi mai târziu mi s-a spus că în Olanda şi în Flandra ar fi numit „Fan Fehten", sau ceva asemănător), n-am fost în stare să-l captez din prima şi nici să mi-l închipui scris.

— Van cum? E olandez?

— Nu, e la fel de spaniol ca tine şi ca mine. Şi mi-a pronunţat pe litere partea obscură a numelui. Însă da, e de îndepărtată origine flamandă, desigur, ca pictorul Carlos de Haes, ştii tu, sau celălalt pictor, Van Loc, nu sunt sigur dacă acesta nu era francez, de obârşie olandeză în orice caz, sau Antonio Moro, care în realitate era Mor, au umblat cu toţii pe aici, sau au rămas; sau ca militarul şi marinarul Juan Van Halen şi nu ştiu dacă marchizul de Morbecq, îl cunoşti pe marchizul de Morbecq? Are o colecţie de ediţii ale romanului *Don Quijote* că te bagă-n boală, şi-ar dori-o profesorul Rico[4]. Au fost câţiva în Spania. Familia lui, a lui Van Vechten, provenea din Arevalo, din Ávila, dacă-mi aduc bine aminte, mi-a explicat o dată, unde se pare că sunt

4 Francisco Rico Manrique (n. 1942), filolog spaniol. Membru al Academiei Regale Spaniole

mulţi locuitori blonzi cu ochii albaştri, deoarece a fost unul dintre locurile acelea, din Castilia şi din Andaluzia, care s-au repopulat cu flamanzi, şi germani, şi elveţieni, nu ştiu dacă pe vremea lui Filip al IV-lea sau a lui Carol al III-lea, dacă nu cumva a amândurora. În sfârşit, ce mai contează? Acum e la fel de spaniol ca Lorca1. Sau ca Manolete[5][6]. Sau ca Lola Flores[7]. Sau ca însuşi profesorul Rico, ce naiba. A zâmbit. S-a amuzat pe sine mai degrabă decât pe mine. Eu pe profesorul Rico nu-l cunoşteam decât după nume. A făcut o pauză şi m-a întrebat: Şi? Pot să mă bazez pe ajutorul tău dacă am nevoie? Ca infiltrat, ca să zic aşa? Sau preferi să nu te amesteci în nimic în afară de obligaţiile tale stricte? Nici nu le-am definit vreodată, pe de altă parte, astfel că prea stricte nu pot fi.

Nu doar că îmi prindea cum nu se putea mai bine, cu facultatea abia terminată, să câştig banii pe care mi-i plătea lunar Muriel, avusesem noroc ca, prin intermediul părinţilor, să-mi găsesc atât de repede o slujbă, oricât de bizară şi de efemeră ar fi fost. Majoritatea tinerilor de atunci – acum nu mai este aşa – eram de acord cu ceea ce spunea tatăl meu: „Nu există slujbă rea câtă vreme nu ai alta mai bună”. Mai conta şi faptul că Eduardo Muriel se dovedise, de la început, una dintre acele persoane pe care le admiri fără rezerve, de a căror companie te bucuri, de la care înveţi şi cărora doreşti să le faci plăcere. Ori şi mai mult, a căror aprobare o năzuieşti şi o apreciezi. Ca pe a unui profesor bun când eşti la liceu sau la universitate (mă rog, în facultate la mine au fost cu toţii îngrozitori, cu o singură excepţie), pe a unui maestru dacă îi eşti discipol, sau pe a unui înţelept dacă eşti un ignorant care pretinde să nu mai fie într-atât de ignorant, fie şi numai prin apropiere şi expunere la învăţătură. În momentele acelea

5 Federico Garcia Lorca (1898—1936), ilustru poet, dramaturg și prozator spaniol

6 Manuel Laureano Rodriguez Sanchez, zis „Manolete“ (1917-1947), celebru toreador

7 Maria Dolores Flores Ruiz, supranumită „La Faraona“ (1923— 1995), cântăreață, dansatoare și actriță spaniolă, foarte apreciată de public

aş fi făcut aproape orice mi-ar fi cerut, eu eram în serviciul lui şi, pe deasupra, de bunăvoie, cu o lealitate crescândă şi pe cale de a deveni necondiţionată. El nici măcar nu avea obiceiul de a da ordine, sau numai în ceea ce privea chestiunile minore şi practice. Când ceva ieşea din rutină, ca în împrejurarea aceea, consulta, întreba, era delicat, nu impunea. Fireşte că era persuasiv: după ce mă intriga, îmi trezea şi îmi incita curiozitatea (şi trebuie să fi fost conştient că tot ce era legat de el mă interesa, cum i se întâmplă admiratorului apropiat), ştia fără îndoială că eu m-aş duce oriunde m-ar trimite, aş investiga orice mi-ar cere şi mi-ar fi în putinţă, m-aş împrieteni cu individul cel mai dezagreabil sau mai josnic.

— Sunt la dispoziţia dumneavoastră, Don Eduardo, Eduardo, în ce pot să vă fiu de folos. Să-mi spuneţi când vreţi şi când vă convine. Eu am să vă aştept indicaţiile. Dacă mă întâlnesc cu doctorul Van Vechten, vreţi să vă spun ce impresie îmi face?

— Nu. Dacă te întâlneşti cu el, ceea ce e foarte posibil, o să te întreb eu. Nu mă înnebuni din proprie iniţiativă, da?

A păstrat din nou tăcerea. M-am gândit că va considera discuţia încheiată şi că va lăsa orice dictare pentru altă dată; că se va ridica, îşi va pune o haină şi se va duce în biroul lui, unde obişnuia să stea singur, după cum îmi imaginam, sau cel mult cu un soi de telefonistă, contabilă, reprezentantă şi chelăreasă, o femeie care nu venea zilnic, ci doar când avea ea chef sau o chema în mod special Muriel. Dar a mai spus ceva:

— Ascultă, Juan. Acum câteva clipe, când mi-ai citat cuvintele şi te-ai lăudat cu buna ta memorie, ai zis: „unui prieten, unui duşman, unei amante, unui necunoscut...” Sunt sigur că eu n-am menţionat amanta, de unde ai scos-o? Ce te-a făcut să-ţi închipui că prietenul meu ar fi avut o amantă? De fapt, am menţionat o soţie şi nişte copii, asta da.

— Ah, nu ştiu, Don Eduardo, pentru mine era un mod

de a vorbi. Nici măcar nu am înţeles că v-aţi referit la prietenul dumneavoastră în concret, când aţi spus-o, ci la oricine ar fi avut ceva urât de ascuns. Şi mă rog, toată lumea are amante, nu? Temporare măcar, din când în când, nu? Ţinând cont că încă nu există divorţ... Până când va fi aprobat, îmi veţi povesti. Şi în sfârşit, cât timp există... O amantă e cineva apropiat, căreia doreşti de asemenea să-i faci impresie bună, şi căreia, prin urmare, i-ai ascunde şi nega lucrurile care te pun în lumină proastă. Dar să lăsăm asta, scuzaţi-mă pentru că v-am citat cu inexactitate şi pentru lăudăroşenie.

A zâmbit cu ironie, sau amuzat.

— Ah, da? Toată lumea are amante? Mi se pare că ai trăit prea puţin şi nu cunoşti viaţa; mai degrabă ai citit romane şi ai văzut filme, ce ştii tu? Dar nu contează, doar că îmi * * atrăsese atenţia.

3

Într-o secundă şi-a redobândit seriozitatea, sau îngrijorarea, angoasa, tristeţea, dacă nu chiar o oarecare furie stăpânită sau amânată, amânată poate până la confirmare. Şi a adăugat:

— Să vezi, şi e ultimul lucru pe care ţi-l spun astăzi din povestea asta jenantă şi demnă de dispreţ, pe care bine-ar fi fost să n-o aud: ceea ce mi-a ajuns la ureche despre prietenul meu Van Vechten nu are legătură cu morţi, cum ţi-am spus, sau nu cu morţi care au avut loc, efective, niciuna în creditul lui, sau în debitul lui, nu ştiu ce s-ar potrivi aici. Nu e atât de grav. Dar într-un anumit sens e mai dezamăgitor, mai descurajam, mai stupid şi mai josnic. Mai necuviincios.

Căutase alt adjectiv, mai concludent şi cuprinzător şi îl găsise doar pe acesta, parcă fără să vrea. EL însuşi a părut surprins de alegere. A clătinat din cap ca şi cum gândul i-ar fi dat frisoane.

— Amintirea foloaselor şi favorurilor obţinute pesemne că nu-l hărţuieşte, nici nu-i provoacă mustrări de cuget şi nici nu i-a lăsat urme, fiindcă n-a fost nimic

iremediabil la mijloc, s-a putut spăla totul şi a părut că nu se întâmplase. Astfel că probabil e liniştit în privinţa asta, dacă chiar s-a întâmplat. Ceea ce mă împiedică să las pur şi simplu baltă chestia asta, s-o neg de-a dreptul şi nici măcar să nu-mi plec urechea, este faptul că, potrivit acelei informaţii, doctorul s-ar fi purtat în mod indecent cu o femeie, sau poate cu mai multe. Spune-mi învechit sau cum ai chef, dar pentru mine asta e de neiertat, e lucrul cel mai rău.

A făcut o scurtă pauză, s-a ridicat, s-a uitat la mine cu ochiul său marin de parcă eu aş fi fost transparent sau m-ar fi consumat la prima privire şi ar fi trebuit să meargă mai departe, în căutare de ceva mai rezistent la tenebrozitatea viziunii sale; cu ochiul albastru atât de coleric, că o clipă mi s-a făcut frică, nu pentru mine, ci din pricină că i-l vedeam întunecat astfel şi cu o lipsă totală de compasiune; m-a semnalat cu muştiucul pipei, ca şi cum eu aş fi fost Van Vechten şi acela, un instrument acuzator, sau poate un cuţit cu care se taie un fruct şi care deocamdată nu se va» >

mai utiliza pentru altceva.

— Înţelegi? Mai jos de atât nu poţi să cazi.

II

Afirmaţiile acelea m-au uluit. Nu că n-ar fi fost în consonanţă cu caracterul general pe care i-l atribuiam lui Muriel şi care mă captivase de la început, de când mă supusese unui mic examen înainte de a mă angaja, sau nici măcar n-a fost asta: a fost o discuţie cu câteva întrebări, să vadă dacă mă place. În dizertaţiile, conversaţiile, atitudinile sale faţă de majoritatea oamenilor, mi se părea unul dintre oamenii cei mai respectabili, amabili şi corecţi pe care îi cunoscusem şi pe care i-am cunoscut după aceea. Chiar era în el un element de ingenuitate – de inocenţă aproape – nepotrivit cuiva care are în jur de cincizeci de ani, a călătorit destul şi n-a stat niciodată complet liniştit, a realizat o operă admirabilă şi a trebuit, de asemenea, să se umilească fără dramă – adică, s-a

pretat cu resemnare – să realizeze alta mai curând demnă de dispreţ, cel puţin din punctul său de vedere („La ce treburi josnice te vezi obligat: trebuie să fii pregătit pentru asta, Juan”, mi-a spus odată); a celui care a suportat producători – escroci, în mai mare sau mai mică măsură –, pe lângă actori şi actriţe de cinema – puerili şi maliţioşi, sau, ceea ce e acelaşi lucru, nemiloşi şi neomenoşi aproape fără excepţie, sau asta povestea el a celui care petrecea perioade cufundat în pragmatica lume a publicităţii ca să scoată repede bani mulţi, care să-i permită să menţină oarecum intactă vechea avere a familiei şi îşi folosea o bună parte din timp să caute finanţări exotice pentru proiectele care îl interesau mai mult, iar prin urmare avea de a face cu indivizi brutali, în cel mai bun caz şireti şi unşi cu toate alifiile, care trăiau pe teritoriul afacerilor – deci pe singurul universal şi real – şi cu care avea prea puţine legături: adesea lua prânzul sau cina, ori se ducea prin *boates* sau la un păhărel cu promotori imobiliari bădărani, sau cu secretari de stat ignoranţi, cu preşedinţi de cluburi de fotbal gălăgioşi şi oameni de afaceri din industria produselor lactate plicticoşi, cu cizmari de la Elda nervoşi, fabricanţi de conserve de bonită şi de midii din Villagarefa de Arosa sau comercianţi de şuncă din Salamanca – după ideea de cinematografie, mai degrabă decât după cinematografie, se dă în vânt multă lume –, ba chiar şi cu crescători de tauri furioşi, încercând să-i convingă pe toţi aceştia să investească, în realitate li se băga pe sub piele, recunoscând el însuşi că pentru asta nu era prea dotat, deşi învăţase câte ceva cu anii. În afară de acestea, din când în când primea şi ţinea companie unor cetăţeni străini care treceau prin Madrid şi despre a căror intenţie de a ciuguli în industria cinematografică şi de a contribui cu fonduri pentru vreun film îi suflase cineva din breaslă: de la veterani ageri sau cruzi pe jumătate retraşi din meserie, cu o grămadă de coproducţii în spate şi care nu se vindecau de microb, până la cvasifascişti patroni în Formula 1; de la comercianţi de tutun germani cu înclinaţii

artistice până la constructori italieni dubioşi (dacă alăturarea acestor trei cuvinte nu este o dublă redundanţă); de la fabricanţi de whisky scoţian care nu ştiau ce să facă cu surplusul monetar şi doreau să facă plăcere unei soţii mitomane, care spera să-l angajeze sau să cineze cu Sean Connery la sfârşitul încurcatului traiect, până la reprezentantul consilierului secretarului vreunui şeic arab înţepat (în drum spre Marbella, dacă cele trei cuvinte dinainte nu constituie din nou o redundanţă, cu toate că simplă).

De la seratele şi întâlnirile acestea revenea de cele mai multe ori epuizat, cu lecţia învăţată şi cu mâinile aproape goale. „Trebuie să vorbeşti cu cincisprezece persoane pentru ca una să-ţi întindă un cec sau să-ţi facă o promisiune fermă sau pe jumătate credibilă", se plângea. „Apoi trebuie să vezi dacă cecurile sunt acoperite sau dacă îşi aduc aminte de promisiuni. E deja mult dacă îşi aduc aminte şi se scuză cu pretexte răsuflate, în principiu nu trebuie să aspiri să se ţină de cuvânt". Câteodată se întorcea umilit şi frustrat în J

mod comic, vreau să spun că se străduia să facă relatarea comică: odată digerate, vedea latura amuzantă a frustrărilor şi umilinţelor, avea simţul parodiei şi capacitatea de a încasa lovituri. Pentru a-i face impresie bună – am spus că era cam naiv: ca s-o ameţească –, dorise să-şi ia un aer intelectual şi să-i trântească o pedanterie istorică despre al Doilea Război Mondial rafinatei şi inteligentei proprietare a unei mari firme de *prêt-à-porter* care binevoise să-l primească în biroul ei, însă înainte ca el să-şi termine primul paragraf (e adevărat că plin de fraze subordonate), ea îl întrerupsese cu un zâmbet simpatic, dar categoric: „Toate acestea sunt irelevante şi timpul meu nu e precum guma aceasta de mestecat". Muriel rămăsese descumpănit (pe lângă faptul că o admira năucit; era vorba despre o femeie atrăgătoare, elegantă şi educată, iar pe deasupra bine îmbrăcată, aşa cum era de aşteptat), pentru că acolo nu era nici gumă de mestecat la vedere, nici miros

de aşa ceva, nici măcar vreun pacheţel pe masă sau cea mai vagă aromă de mentă ori de căpşuni. Fireşte că biroul acela era parfumat atât de agreabil şi de puternic, că niciun alt miros nu ar fi supravieţuit în el, de fapt Muriel se simţise din prima clipă ca plutind şi lipsit de voinţă, îmbătat şi chiar narcotizat. „Ce gumă de mestecat? Despre ce vorbiţi?”, o întrebase cu sinceritate curioasă. Aceasta, ştiţi, oricare. Gume de mestecat”, şi în continuare ea îşi scosese una din gură cu degetul mare şi cu cel arătător – şeful meu nu băgase de seamă că o mesteca, era distinsă şi cultă, pesemne că o ţinuse strivită de cerul gurii sau de o gingie tot timpul – şi o întinsese de două palme ca şi cum ar fi fost o limbă infinită; Muriel a crezut că o să i-o lipească de nas, după cât o apropiase de el, şi-a tras faţa în spate, în ciuda senzualităţii grosolane a gestului, care nu-i displăcea câtuşi de puţin *a posteriori*, când îl rememora, ba chiar am avut impresia că îi excita mintea şi că regreta că se îndepărtase, în loc să se fi unit cu guma roz, sau cu ceea ce nu este, ba este acelaşi lucru, cu saliva ei. „Vedeţi cât se lungeşte?”, a adăugat patroana firmei; Cecilia Alemany se numeşte, îşi adunase averea în câţiva ani, probabil că ea nu împlinise nici treizeci şi cinci. „Păi timpul meu nu se lungeşte. Astfel că daţi-i înainte, om bun, treceţi la subiect şi scurtaţi”, după care şi-a înfăşurat din nou pasta abundentă şi flexibilă printr-o singură mişcare a limbii, cu mare viteză şi pricepere, cu siguranţă făcea şi baloane şi merita să le vezi, o artistă. Muriel mărturisea că ameninţarea gumoasă îl lăsase gângăvit şi tulburat, aproape confuz, şi că restul expunerii sale (fără să-şi mai permită subordonate) constituise o incoerenţă după alta, o cârpăceală. Însă admiraţia lui pentru Cecilia Alemany nu făcuse decât să crească, acum o considera un as al afacerilor, care nu admitea fleacuri şi nici nu tolera şarlatani, fiind o semizeiţă, deşi ştia că nu va putea nicicând să-i smulgă un bănuţ pentru niciun proiect, scump sau ieftin şi că în ochii ei rămăsese ca cel mai îngrozitor parazit. Ceea ce îl umilise cel mai mult – şi îl fascinase, în

ciuda a tot – nu era faptul că îi oprise de la început introducerea intelectuală şi erudită, ci faptul că îl numise „om bun”, de parcă ar fi fost un ţăran cu care te întâlneşti pe potecă. De fiecare dată când apărea ea la televizor sau într-un ziar, o contempla extaziat, îi răsărea un zâmbet pe chip, o asculta vorbind până la sfârşit sau citea ştirea întreagă şi murmura: „Cecilia Alemany, ce femeie deosebită! Ce mi-ar plăcea să fiu obiectul aprecierii sale şi nu al celui mai profund dispreţ! Evident că nicio fiinţă umană nu ar merita altceva, şi mă includ în primul rând: am avut o ocazie rară şi am irosit-o ca un mitocan, ca un cretin”.

Muriel era jovial în general, când nu trecea prin fazele de umbră, de acestea nu scapă nimeni, sau melancolice, sau de mizantropie, cum am mai spus. Obişnuia să primească discret (între patru ochi, dar eu intram şi ieşeam, stăteam aproape şi în alertă) pe cei care veneau la el cu o cerere sau o problemă, şi nu erau puţini în anii aceia nesiguri; îi asculta, îl distrau solicitările năstruşnice şi se interesa de toate, până şi de cele despre care aş fi crezut că nu puteau decât să-l plictisească; poveştile îi trezeau curiozitatea, presupun, chiar dacă se dovedeau naturaliste. L-am văzut împrumutând sau dând sume de bani mărunte sau medii prietenilor strâmtorări sau tehnicienilor sau actorilor care lucraseră cu el la vreun film şi treceau printr-o perioadă proastă, care nu se mai sfârşea – sau chiar uneia sau două dintre văduvele

lor, pe care nu le mai văzusem niciodată; dar lumea produce văduve într-un ritm vertiginos şi pentru majoritatea niciun ban nu e mărunt. O făcea aproape pe ascuns cu toţi (când îşi lua rămas-bun şi le strângea mâna, le strecura în ea un talon de cecuri sau nişte bancnote, sau a doua zi le efectua un transfer bancar), însă au fost destule ocaziile când fapta lui n-a scăpat ochilor mei. împrumuturile le considera sume pierdute. Într-o seară, bând un pahar la restaurantul lui Chicote numai noi doi,

mi-a zis: „Nu trebuie să împrumuţi mai mulţi bani decât ai fi dispus să dăruieşti cui te tapează. De aceea e preferabil să cântăreşti bine sumele şi să stabileşti cât vrei să dai fiecăruia, sau câtă milă îţi inspiră, pentru ca apoi să nu-ţi faci sânge rău. Dacă ţi-i dau înapoi, minunat; iar dacă nu, păi te aşteptai la asta”.

Sunt încredinţat că pudoarea şi tactul îl făceau să-şi ascundă excesiva bunătate de fond (cu asta nu trebuie să te lauzi, contrar a ceea ce susţin vremurile de acum), să nu mai pomenim de sentimentalismul său remarcabil şi pe care el îl credea tăinuit, de care se ruşina fără îndoială şi de care încerca să se descotorosească arătându-se uneori ursuz sau sarcastic, cu incontestabile abilităţi şi talent, dar cu prea puţină convingere, era ca şi cum ar fi devenit deodată conştient de cum se cuvenea să se comporte şi ar fi trebuit să acţioneze un resort ca să se pună în mişcare. Era ca şi cum s-ar fi hotărât să joace un rol, după o pauză aproape imperceptibilă; ca şi cum n-ar fi lipsit niciodată o minimă voinţă – o interpretare, ceva fictiv – în gesturile sale intolerante sau impertinente. Poate că singura persoană cu care nu se producea această tranziţie, de cele mai multe ori, nu întotdeauna, poate singura în faţa căreia era în general activat resortul antipatic şi aspru – răceala –, era biata lui soţie, Beatriz Noguera, sau aşa o vedeam eu, o biată femeie nefericită, iubitoare şi îndurerată. Sau chiar biet suflet, biată amărâtă.

De aceea m-au uluit afirmaţiile acelea: „Pentru mine asta e de neiertat, e lucriil cel mai rău. Înţelegi? Mai jos de atât nu poţi să cazi”, iar cu ele încheiase discuţia – preocuparea lui – pentru ziua aceea şi pentru multe altele. Ceea ce îi inspirase păreri atât de negative şi drastice şi îl împiedica să ignore îngrijorătoarea informaţie despre Van Vechten era că acesta „s-ar fi purtat în mod indecent cu o femeie, sau poate cu mai multe”. Cunoscându-i ideile, văzându-i obiceiurile şi unele dintre filme – mai ales cele pe care le turnase în versiune dublă pe vremea cenzurii, una pentru piaţa internă şi alta pentru cea externă, sau

direct în străinătate –, mi se părea imposibil să fi folosit adjectivul „indecent” în sens sexual, vreau să spun de condamnare sau dezaprobare a oricărei activităţi de felul acesta dintr-o perspectivă moralistă sau religioasă (aceasta din urmă era de neimaginat). În ciuda ambiguităţii intrinseci a termenului, când îl auzisem de la el îl înţelesesem fără ezitare ca sinonim

cu „josnic”, „nelegiuit” sau „mârşav”, nicidecum ca „imoral” sau „obscen”. Şi era paradoxal şi şocant să socotească lucrul acesta atât de dezgustător – scosese în evidenţă cu emfază împrejurarea că victima era femeie, sau mai multe – cineva care putea fi încântător adesea, şi cu aproape toţi aceia care nu i se păreau de la început vanitoşi sau tâmpiţi, exceptând tocmai o femeie, pe a sa, Beatriz Noguera, cea pe care o avea şi o avusese cel mai aproape vreme de o considerabilă parte a vieţii sale, oricât de mult ar lipsi şi ar fi lipsit mereu cu filmările şi găsirea locurilor adecvate, cu ocazionalele peregrinări în căutare de fonduri şi vizitele la actori şi actriţe pe care trebuia să le flateze ca să participe la filmele lui, deşi a existat o perioadă în care îl linguşeau ei pe el şi năzuiau să participe la proiectele sale, cel puţin spaniolii şi câte un european, ba chiar şi câţiva americani nonconformişti sau cu preocupări artistice (tot ce purta semnătură europeană era considerat atunci artistic). Asta durase cinci sau şase ani, timpul cât e la modă un cineast poate fi foarte scurt, în multe cazuri e efemer, o uşoară briză care aproape niciodată nu se întoarce.

Când mi-a fost dat mie să cunosc cuplul şi să am legături cu el, Muriel nu mai călătorea atât de mult, lucra mai puţin decât în alte vremuri. Îşi păstra prestigiul, iar faptul că turnase vreo două lungmetraje în Statele Unite, cu producţie americană şi vedete destul de celebre, i-a conferit o aură

aproape mitică într-o ţară atât de mărginită ca a noastră. El profita de aceasta pe cât posibil – deopotrivă ca

de figura sa fugitivă sau de relativul său mister –, dar nu se amăgea în privinţa asta. „Sunt mai mult sau mai puţin ca Sarita Montiel”, spunea, „care a tras foloase îndelung din cele trei sau patru apariţii hollywoodiene şi din faptul că a împărţit ecranul în una din ele cu Gary Cooper şi Burt Lancaster. În celelalte n-a avut atâta noroc: Rod Steiger, cu Oscarul lui cu tot, nu i-a servit la prea multe, fiind antipatic, histrionic şi prea puţin iubit, iar sărmanul Mario Lanza la nimic, pentru că a murit numaidecât şi nimeni nu mai ştie cine a fost şi nu-şi mai aminteşte de el, nici măcar celebra lui voce nu se mai aude. Astfel că eu depind în mare măsură nu doar de ce fac începând de acum, ca oricare, ci şi de carierele viitoare, străine de mine, îndepărtate, ale celor care au jucat acolo cu mine, sau şi mai mult, de destinele lor în capricioasa memorie a oamenilor. Nu se ştie cine va dăinui în amintire, în lumea asta a mea şi în toate; nu peste zece ani sau peste cinci, ci poimâine sau chiar mâine. Sau cine nu va lăsa nici cea mai vagă urmă, oricât de promiţătoare i-ar fi astăzi traiectoria, cum spun televiziunea şi revistele. Cine străluceşte cel mai mult acum poate să pară peste câţiva ani că nici n-a călcat pe pământ. Şi vor fi daţi uitării neîndoielnic cei detestaţi, dacă nu cumva au făcut mult rău şi lumea se va desfata urându-i şi după ce se retrag sau mor, retrospectiv”.

Cu Beatriz Noguera putea ajunge să fie morocănos şi de rea-credinţă, chiar crud şi odios, în principiu prin cuvinte. Putea deveni detestabil. Eu văzusem perechi care se jignesc adesea, câteodată din greşeală, fără zel, incapabili să se abţină, cine n-a cunoscut asta. Persoane care se eternizează împreună doar din obişnuinţă, pentru că una face parte din existenţa celeilalte la fel ca aerul pe care îl respiră, sau cel puţin ca oraşul în care locuiesc şi pe care niciodată nu şi-ar pune problema să-l părăsească, oricât de nesuferit le-ar fi devenit.

Fiecare din cei doi soţi valorează la fel de mult ca panorama oferită de salonul sau de dormitorul casei în care locuiesc: se află acolo şi nu mai sunt nici buni, nici

răi, nici respingători, nici plăcuţi, nici deprimanţi, nici încurajatori, nici benefici, nici dăunători. Sunt ceea ce sunt – sunt ambalajul, paloarea cotidiană, ambianţa –, nu sunt puşi sub semnul întrebării şi nici nu se ia în considerare posibilitatea de a renunţa la respiraţia său. murmurul lor permanent şi apropiat, nici cea de a-i face să se schimbe sau de a îmbunătăţi termenii relaţiei cu ei. Sunt de la sine >»

Înţeleşi, sunt ceva cu care se convieţuieşte în mod extrem de natural, fără să intervină vreodată un act voliţional de a continua în compania lor şi nici nu se concepe o idee de încetare, reversibilitate sau suprimare, de parcă nimic din toate acestea nu ar fi cu putinţă şi ne-ar fi fost hărăziţi aproape în acelaşi fel cum ne e dat să ne naştem într-o ţară sau în sânul unei familii, să avem anumiţi părinţi sau anumiţi fraţi. Persoanele acestea nu mai sunt conştiente că într-o zi au avut de ales, au făcut o alegere cel puţin parţială sau aparentă – adesea dictată de conformism –, şi că prezenţa celuilalt ar putea să se încheie fără prea multe complicaţii, în afară de cazul în care s-ar opta pentru calea violentă, desigur, iar atunci complicaţiile ar fi infinite sau niciuna, în funcţie de şiretenia cu care s-ar elimina inconvenientul sau numai decorul obosit. Iar dacă nu e aşa, există complicaţii, dar nu sunt prea multe, mai ales dacă există o lege a divorţului, cum există acum în Spania, de mai bine de treizeci de ani. Câteva scene melodramatice, totuşi, sunt mai mult sau mai puţin inevitabile.

Nu era aceasta situaţia lui Eduardo Muriel şi Beatriz»

Noguera, cea a unei agresivităţi molatice şi deficiente, ca s-o spunem cu pedanterie. Era din partea lui o antipatie înrădăcinată şi profundă, dar în acelaşi timp palpitantă şi vie, deloc rutinieră, şi un soi de dorinţă frecventă de a pedepsi, în mod straniu nu constantă. Părea că se sforţează să aibă mereu în minte (avea activat resortul glacial) că trebuie să-i arate desconsiderare,

respingere şi dispreţ, să-i semnaleze osânda şi povara pe care o presupunea pentru el s-o aibă alături, s-o maltrateze, ba chiar s-o jignească, cu siguranţă să-i înnegureze starea de spirit şi să-i inspire incertitudini sau dezolări în privinţa personalităţii proprii, îndeletnicirilor şi fiziculuі, şi fără îndoială izbutea, în realitate asta este la îndemâna oricui, până şi la a celui mai tâmpit, cel mai uşor lucru din lume este să distrugi şi să faci rău, pentru aceasta nu este nevoie de perspicacitate, nici de subtilitate şi cu atât mai puţin de inteligenţă, un prost poate oricând să facă praf un deştept, iar pe deasupra Muriel se număra printre cei din urmă. E de ajuns ca cineva să fie soi rău, de rea-credinţă, să aibă idei pernicioase, cu duiumul le posedă cei mai nătărăi şi mai stângaci. Câteodată aveam senzaţia că Muriel, la un moment dat din viaţa sa de om căsătorit, hotărâse să ducă la capăt o răzbunare care nu avea să se încheie şi nu avea să fie satisfăcută, şi mă întrebam ce motive o fi avut, ce greşeală de neiertat o fi comis Beatriz Noguera. Totuşi, nu o consideram sigură. Pe atunci ştiam deja că personajele cele mai crude se bazează în mare măsură pe perplexitatea celorlalţi, pe scuza aceasta: par atât de disproporţionate atacurile lor, că destui, în loc să le judece sever şi să încerce să-i domolească sau să-i convingă să se lase păgubaşi, se limitează să ridice din umeri şi să se întrebe ce rău îngrozitor le-o fi provocat obiectul cruzimii lor şi conchid, chiar dacă îl ignoră, că „o fi fost ceva groaznic, altminteri nu se explică o asemenea aversiune; s-o fi justificând prin asta, indiferent ce-o fi”. Iar cel crud se străduieşte să nu se afle şi nici să nu se ghicească ce este acel „ce-o fi”, misteriosul alibi care i se presupune, şi care până la un punct îl protejează şi, în mod nepotrivit, îl scoate basma curată.

Astfel că mă alarma ceea ce vedeam şi auzeam, pentru că mă făcea să gândesc că în absenţa martorilor iritarea creştea, urca tonul frazelor care rănesc şi poate abundau cuvintele grosolane, pe care Muriel în faţa mea

nu le rostea prea des, nici măcar când eram între prietenii lui. Eram încredinţat că nu trecea niciodată de asta, că el nu dădea niciodată în ea (mă temeam mai puţin ca vreodată ea să-i ardă lui vreo palmă, pesemne că nu-i lipsea cheful de a o face), şi eram convins că aşa ceva nu se întâmpla. Era deopotrivă şi dorinţa mea, încât convingerea îmi era condiţionată, şi nu mă liniştea pe de-a-ntregul. La început, nu îndrăzneam să-l întreb pe Muriel care era cauza acelei purtări dispreţuitoare, morocănoase şi tăioase, mă avertizase o dată că nu mă plătea ca să-i pun întrebări despre lucruri care nu mă priveau, iar asta când mă interesasem de ceva mult mai puţin delicat ca relaţia nefericită cu consoarta, amuţirea ochiului său tăcut. Şi în acele prime săptămâni mă întâlneam rareori sau deloc cu Beatriz singură, ea mă vedea la distanţă ca pe un simplu apendice al soţului ei, ceea ce nu se poate spune că n-aş fi fost. Nu încape îndoială că datorită tinereţii mele mă privea cu simpatie, în ciuda împrejurărilor. În plus, eu eram îndatoritor şi atent, cum am fost educat să fiu cu toate femeile (din principiu), şi nu mă contagiau câtuşi de puţin – ar fi fost nepotrivit, pe de altă parte – manierele urâte ale şefului meu faţă de ea. Dimpotrivă, încercam să le contrabalansez pe cât posibil, fără să-mi depăşesc atribuţiile şi să nu mă amestec unde nu-mi fierbea oala. Vreau să spun că mă ridicam în picioare când apărea Beatriz, neapărat, cu toate că Muriel nu mă imita niciodată în asta, adevărul e că între soţi ar fi împovărător să menţină un asemenea obicei; o salutam cu o uşoară plecăciune, ca în secolul trecut, îi zâmbeam cu spontaneitate, fără să mă sforţez, şi îi dădeam de înţeles, prin atitudinea mea binevoitoare, că eram la dispoziţia ei, dacă puteam să o ajut cu ceva. La urma urmelor, era soţia angajatorului meu şi îmi trezea admiraţia.

Ca atare, merita tot respectul meu şi trebuia să i-l arăt, oricare ar fi fost certurile dintre ei. Şi nu încape îndoială că Muriel m-ar fi dojenit dacă ar fi observat cea mai mică neglijenţă în comportamentul meu faţă de

nevastă-sa. Erau şi momente când i se adresa ei sau o asculta cu consideraţie şi interes, ba chiar cu afecţiune, trebuie să aducem vorba despre asta curând. Mie nu-mi era deloc greu, am mai spus. De fapt o plăceam, o plăcusem din prima clipă pe Beatriz Noguera.

Nu mai puţin decât pe soţul ei, ceea ce este mult spus; evident că în alt mod, viaţa îi era triturată de fragila roată a lumii cu mai multă cumpătare decât a lui sau a mea, şi îmi imaginam că straja indiferentă care le-ar fi contemplat pe toate ar fi căscat mai mult decât s-ar fi cuvenit. Însă cine ştie, pesemne că luna aceea se uită cu atenţie câteodată, cum ne uităm noi, cei care scriem (chiar dacă sunt doar memorii private, jurnale sau scrisori, fără dorinţa de a fi citite de nimeni, sau poate de un unic destinatar), la persoanele care se vor sfârşi în ele însele, la cele care e limpede curând că nu vor lăsa nicio urmă şi de care lumea abia îşi va aduce >»

aminte când vor dispărea (vor fi ca zăpada care cade şi nu se aşterne, ca şopârla care urcă pe un gard însorit vara, ca ceea ce a scris cu îngrijire acum o mie de ani o profesoară pe tablă şi a şters ea însăşi când s-a terminat ora, sau colegul care a venit să ocupe sala). Acelea ai căror apropiaţi nu le rememorează nici măcar anecdotele. Straja e neîndoielnic sătulă să se tot uite cu un ochi pe jumătate închis la luptele şi tumulturile acelora a căror risipă şi al căror deznodământ le prevede deja, să le tot asculte vociferarea şi să se ruşineze de lăudăroşenia lor, să tot asiste la tragediile căutate şi aproape întotdeauna evitabile ale majorităţii acestor creaturi, al căror martor mut, imparţial şi steril îşi propusese să fie din vremuri imemoriale, la căderea serii şi în timpul nopţilor. Da, poate că se uită, ca să se amuze – ca să-şi alunge plictiseala, ca să fugă de cea pe care i-o impun monotonele mase –, la fiinţele acelea care par să meargă în vârful picioarelor şi să-şi trăiască viaţa în trecere sau de împrumut, ştiind că unele dintre ele mai degrabă se ascund şi trec sub tăcere poveşti extraordinare şi mai interesante, mai civilizate, mai

pure, decât cele izbitoare şi exhibiţioniste care acoperă şi năucesc cea mai mare parte a globului şi îl extenuează cu zarva lor.

O vreme am crezut că straja nocturnă ar observa mai ales ceea ce Shakespeare a numit „un pat mâhnit”, sau „întristat”, sau „neconsolat”: „*a woeful bed*”[8] ca al tinerei prinţese văduve, soţul fiindu-i asasinat la Tewkesbury de o „neagră ură” care l-a favorizat pe cel care a nutrit-o. Cu diferenţa că Muriel trăia şi, când era la Madrid, împărţea casa cu Beatriz. Nu împărţeau, însă, dormitorul, fiecare îl avea pe al său şi curând am înţeles că al lui îi era interzis ei, închis bine zi şi noapte, noapte de noapte şi zi de zi.

A fost o săptămână sau mai mult de lucru intens, cu pregătirea şi traducerea febrilă a unui scenariu făcut în mare grabă, ca să-l prezinte lui Towers (eu eram deja licenţiat în filologie engleză), iar Muriel a hotărât că voi rămâne să dorm acolo, ca să-l ajut până la ore târzii şi să-mi reiau fără întârziere treaba dimineaţa devreme. A fost prima oară când mi-am petrecut noaptea în vastul lor apartament (apoi au mai fost şi altele) de la etajul al cincilea, situat la începutul străzii Velázquez, cu vedere laterală, de la balcoane, spre parcul Retiro, vechi şi încă nefărâmitat ca să se facă mai multe mici, cum a fost norma la Madrid şi în alte oraşe de când familiile bogate sau pur şi simplu burgheze au încetat să fie numeroase şi s-au lipsit de serviciile angajaţilor permanent!; soţii Muriel păstrau încă o menajeră care fusese guvernanta copiilor când erau la vârste mai fragede. Extrem de lungul coridor era în formă de U, deşi nu părea – părea de – dacă te opreai la bucătărie, unde dădea impresia că se termină spaţiul, acolo unde se încheie curba unui J. Chiar înainte se afla camera acelei menajere care se ocupa de toată gospodăria cu eficienţă, o femeie nu se ştia dacă impasibilă sau uluită – deşi poate erau măştile pe care le adopta discreţia ei –, de vârstă probabil indefinită din tinereţea

8 Richard al III-lea, I, 2, vers 250. „Patu-i singuratic“, traducere de Scarlat Ion Ghica

cea mai înfloritoare (e straniu adjectivul acesta cu privire la ea, chiar retrospectiv şi imaginativ) şi botezată cu impropriul nume de Flavia, de parcă ar fi fost romană. Totuşi, o uşă albă închisă, în capătul bucătăriei, permitea o neaşteptată prelungire a apartamentului, iar aceasta la rândul ei, odată lăsate în urmă o cămăruţă şi o baie minusculă cu duş amplasat pe o cadă mică cu scaun (invenţia aceea tâmpită şi incomodă care nu se înţelege de ce a fost la modă), dădea din nou în coridor, dintr-un gol de prisos şi neutilizat, printr-o uşiţă laterală arcuită şi scundă, ca pentru copii sau pitici, şi astfel îi descopereai toată lungimea şi forma definitivă de U. În această *chambre de bonne* în care abia încăpeau un pat şi un scaun – fără îndoială, a cameristei în alte vremuri; camera Flaviei aparţinuse pesemne bucătăresei, cu mai multă autoritate în mod tradiţional –, am fost eu găzduit în zilele acelea, ca şi cum aş fi fost într-un minuscul apartament independent, aproape izolat de restul casei dacă te gândeşti că se ajungea la el doar prin dosul bucătăriei. Nu era aşa cu totul, căci, cum am spus, de la uşiţa de gnomi, în teorie de neutilizat – era lipsită de mâner sau de clanţă pe dinafară, dar nu pe dinăuntru, adică, se putea deschide din interior, însă părea condamnată din coridor, neluminat pe porţiunea aceea uitată –, ajungeai la sfârşitul lui U şi, prin urmare, deşi la distanţă considerabilă de partea nobilă şi de dormitoarele principale, în spaţiul comun în care dădeau toate, sau majoritatea.

În a doua noapte în care am dormit acolo am observat golul acela nefolosit, învecinat cu cămăruţa mea şi despărţit de aceasta prin altă uşă îngustă – însă nu chiar minusculă – care în prima noapte nici nu-mi atrăsese atenţia, atât de obosit ajunsesem în pat. În a doua, în schimb, poate agitat de freneticul ritm de lucru şi de îndrăzneala acelui scenariu improvizat şi scris în goana mare, m-am simţit atât de treaz, că m-am trântit pe cuvertură fără să mă dezbrac, dispus să fumez, să citesc şi să-mi omor timpul. Şi am privit îndelung în jur fără să văd,

până ce am băgat de seamă că ceea ce în mod distrat luasem eu drept un dulap încastrat şi acoperit cu lac alb era altceva. Am deschis acea primă uşă şi am dat de ceva strâmt, care în cel mai bun caz ar fi putut servi ca debara, însă era gol şi curat, iar în continuare, de uşiţa despre care atunci am presupus deja că mă va duce înapoi pe coridor. Am deschis-o la rândul ei şi, îndată ce am făcut-o, i-am descoperit mecanismul de ieşire fără intrare, înţelegând că nu voi putea s-o închid în urma mea, dacă voiam să mă întorc pe acelaşi drum, fără să ocolesc pe la bucătărie. Când m-am aplecat şi m-am uitat – încă nu mă ridicasem pe deplin –, am văzut în depărtare o lumină pală aprinsă şi silueta în cămaşă de noapte a lui Beatriz Noguera, făcând paşi mici pe coridor – sau nu: erau paşi de plimbare normali, scurt era doar drumul pe care îl străbăteau –, în dreptul dormitorului bărbatului ei, sau ca să spunem aşa, în jurul lui, dând târcoale. Am simţit mai întâi impulsul de mă retrage în camera mea, dar în loc de aceasta m-am lăsat pe vine şi am rămas observând, mi-am dat numaidecât seama că era aproape imposibil ca ea să mă distingă: eu eram aplecat, la distanţă şi pe întuneric, nimănui nu i-ar fi trecut prin cap că s-ar deschide uşiţa aceea, probabil închisă de secole. Beatriz nu avea să-şi întoarcă privirea în direcţia în care mă aflam eu, şi nu doar pentru că în momentele acelea nu-şi amintea că cineva ocupă în mod excepţional zona exclusă, ci pentru că părea să aibă cele cinci simţuri concentrate asupra a ceea ce făcea, care nu era decât să fumeze – ţinea într-o mână ţigara şi în cealaltă pachetul şi o scrumieră – şi să meargă pe lângă uşa închisă, de parcă ar fi aşteptat o persoană cu care avea întâlnire şi aceea întârzia.

Nu purta capot, nici altceva, doar cămaşa de noapte mai degrabă scurtă, care îi lăsa la vedere picioarele puternice până la jumătatea coapsei, iar iniţial am crezut că e desculţă, paşii ei nu făceau zgomot, sau era atât de uşor, că se putea atribui frământării oricărei podele de lemn învechit, ca şi cum s-ar plânge din când în când de ce

se petrece pe el, aidoma vapoarelor de odinioară, deşi mult mai puţin, pentru că nimeni nu dansează şi nici nu călătoreşte. Cămaşa» de noapte era albă sau ecru, de mătase, şi, ori era cam transparentă, ori, aşa cum cădea pe ea lumina aprinsă – o discretă aplică de pe coridor –, se distingea prin ea mai mult decât s-ar fi cuvenit, permiţându-mi s-o văd aproape goală, doar că acoperită, destul de îmbrăcată, iar acesta este poate modul cel mai ispititor de a vedea goliciunea unui corp atrăgător, întrucât există în viziunea aceea un element divinatoriu, de ascundere şi de furt. (Am spus „mai mult decât s-ar fi cuvenit” pentru că s-a dovedit că exista un martor, însă ea nu prevăzuse că va exista, sau prevăzuse doar altul, pentru care îmbrăcămintea ei, din nefericire, abia dacă avea ceva revelator sau nou.) Trebuie să recunosc că acesta a fost motivul principal pentru care am rămas acolo contemplând-o, eram încă la o vârstă la care orice captură a unei imagini interzise o simţi ca pe un trofeu şi o tezaurizezi pe retină zile întregi, săptămâni sau luni, dacă nu pentru totdeauna, în mod misterios. Eu o păstrez încă pe a lui Beatriz Noguera din noaptea aceea: am putut să întrezăresc – sau chiar mai mult – că sub cămaşa aceea de»

noapte nu era nimic, nici măcar minima lenjerie intimă pe care destule femei nu şi-o dau jos în timpul somnului, poate ca protecţie superstiţioasă, poate ca să nu rişte să păteze cearşafurile cu umezeli involuntare. Am văzut-o mai ales cu >

spatele, pentru că din când în când îşi întrerupea plimbările şi zăbovea în picioare la uşa lui Muriel, ca şi cum ar fi fost tentată să bată cu încheieturile degetelor şi nu se hotăra, sau nu îndrăznea. Pesemne că era mai mare decât mine cu vreo douăzeci de ani, iar până atunci eu o privisem cu apreciere distantă, cu milă crescândă şi – cum să spun fără să provoc neînţelegeri – o vagă admiraţie sexuală atât de înăbuşită şi de latentă, că în realitate era doar teoretică: de parcă ar fi făcut parte dintr-o altă

existenţă decât a mea, ipotetică, a unui alt eu, care în niciun caz nu avea să se manifeste, nici măcar pe terenul închipuirii (viaţa reală ne ocupă într-atât, că nu avem timp să elaborăm una imaginară, paralelă). Un bărbat ştie ce priviri nu poate să-şi permită şi deopotrivă care nu-i convin din pricina vârstei, poziţiei sau ierarhiei şi nu este deloc greu să renunţe la ele din prima clipă, să şi le refuze mai degrabă decât să şi le reprime, verbul acesta din urmă ar fi inexact. În faţa soţiei unui frate, unui superior, unui prieten, un bărbat adoptă de la început o privire voalată sau neutră şi o adoptă fără efort şi ca la ordin, în afară de cazurile foarte izbitoare şi extrem de rare, lascivitatea inspirată trebuie să fie de neînfrânat, explozivă, un vârtej. Iar dacă, pe deasupra, femeia este mult mai în vârstă, sarcina este uşurată de însăşi lipsa de obişnuinţă: la douăzeci şi trei de ani, un bărbat se uită în general după cele care au maximum cu zece mai mult sau cu cinci mai puţin – cu excepţii –, şi trece cu privirea pe deasupra celorlalte de parcă ar fi copaci sau mobile, sau poate tablouri. Aşa o privisem eu până în noaptea aceea pe Beatriz Noguera, ca pe un tablou care provoacă o dorinţă slabă şi efemeră, care pe deasupra este imposibil de îndeplinit: femeia pe care o contempli este plană, tăcută şi nemişcată pe veci, încătuşată; posedă doar un gest, un unghi şi o expresie, oricât de mult ar provoca pupilele ei făţiş, în vreme ce carnea îi este fără textură şi fără înfiorare, invariabilă; este lipsită de volum, sau cel care atrage este iluzoriu, iar, dacă portretul este vechi, probabil e moartă. Un bărbat o scrutează câteva momente, se gândeşte efemer la ce ar fi putut să fie dacă ar fi trăit în acelaşi timp şi spaţiu, apoi se îndepărtează fără păreri de rău şi uită.

De această natură îmi era vaga admiraţie sexuală, aproape inconştientă, pe care o simţisem faţă de ea. Pentru că era soţia lui Muriel şi din pricina anilor care ne despărţeau, o consideram, pe terenul acesta al desfrâului, cineva cu care eu nu mai trăiam în acelaşi timp şi spaţiu,

ca şi cum eu m-aş fi situat în dimensiunea reală şi prezentă, iar ea doar în cea a reprezentărilor trecute şi neînsufleţite. Şi toate gândurile care îmi treceau prin cap – dar nici măcar nu erau gânduri, ci flashuri mintale care nu admiteau aceste cuvinte pe care li le confer acum, de la depărtarea vârstei mele mature – se formulau la modul condiţional sau himeric, dacă se formulau: „Dacă eu aş fi Muriel, n-aş trata-o aşa, mi-ar plăcea să răspund la intenţionatele ei mângâieri ocazionale pe care el le respinge cu atâta îndârjire şi să mă apropii de ea”, sau „Când era tânără trebuie să fi fost foarte ispititoare, înţeleg că Muriel a vrut-o lângă el ziua sau noaptea, cu siguranţă aş fi vrut-o şi eu. Fie şi numai din senzualitate, care înseamnă destul într-o căsătorie. Însă n-am fost Muriel atunci, nu sunt nici acum”.

Şi astfel, în noaptea aceea, Beatriz Noguera nu mi s-a mai părut încremenită în trecut şi nici neînsufleţită, nici ca reprezentare măcar, cu toate că plimbările, şi aşteptarea, şi îndoielile ei aveau în ochii mei ascunşi ceva de punere în scenă, era ca şi cum aş fi asistat la un mic spectacol de voluptate la pândă (cămaşa de noapte care lăsa să se vadă atât de mult) sau la un avid monolog fără cuvinte. Până când s-au rostit. Beatriz, după ce a consumat două ţigări, s-a hotărât, în sfârşit, să bată timid la uşa soţului ei cu o singură încheietură, cea a degetului mijlociu. A fost o bătaie foarte uşoară, ca a unei fetiţe care se duce de prea multe ori în camera părinţilor de frică şi se teme că nu e bine-venită, din cauză că e sperioasă, sâcâitoare şi plicticoasă, sau chiar că va fi dojenită.

— Eduardo.

Vocea i-a fost abia perceptibilă. N-a existat răspuns şi mi-a trecut prin cap că Beatriz alesese o noapte nepotrivită pentru tentativa ei; Muriel pesemne că era obosit de munca excesivă, poate adormise, iar dacă nu, cu mintea absorbită de scenariul stringent, de care se îndoia.

— Eduardo, a repetat ceva mai tare şi s-a aplecat puţin, ca pentru a constata că e lumină în dormitor, pe

crăpătura de sub uşă.

(Aplecându-se – au fost doar cinci secunde, le-am numărat ca să le reţin mai bine: una, două, trei, patru şi cinci –, fesele i-au devenit şi mai evidente, şi erau deja destul de desluşite când umbla prin casă îmbrăcată şi dreaptă: rotunjite sau cu o arcuire amplă, înalte şi ferme – sau „tonificate", ca să utilizez un cuvânt de care s-a abuzat pentru carnea care tentează –, contrar a ceea ce credea Muriel sau spunea, ca s-o înjosească şi s-o umilească, îl auzisem numind-o „grasă" şi adresându-i vreun alt termen mai ofensator; şi de asemenea, când s-a aplecat, i s-a ridicat încă un centimetru cămaşa de noapte care era oricum scurtă, şi mi s-a oferit o privelişte mai vastă a părţii posterioare a muşchilor ci robuşti – vreau să spun fără material deasupra –, deşi nu într-atât încât să se ivească şi începutul acelor fese, pentru aceasta ar fi trebuit să se fi aplecat şi mai mult, ca pentru a lua ceva de jos.) Muriel a stins imediat lumina, însă era prea târziu ca să simuleze somnul sau încheierea stării de veghe, aceasta s-a dedus din ce i-a spus nevastă-sa în continuare:

— Eduardo, tocmai am văzut lumină, ştiu că eşti treaz. Eduardo, deschide-mi, te rog, un moment. Te rog, deschide-mi, va fi doar o secundă, îţi promit.

Şi a bătut din nou cu încheietura degetului, acum cu mai multă îndrăzneală. De cealaltă parte a continuat tăcerea. Ea şi-a lipit atunci urechea, de parcă ar fi vrut să se încredinţeze că soţul ei nu adormise, uneori avem nevoie să verificăm ceea ce ştim prea bine, sau să ne confirme cineva, este caracteristic persoanelor care nu mai au încredere totală în propriile simţuri; poate, m-am gândit, pentru că repetă acelaşi lucru de mulţi ani, noapte după noapte, şi nu disting ziua de alaltăieri de cea de ieri sau de cea de astăzi sau de cea de mâine. Am gândit-o chiar înainte, jur, ca un neaşteptat răspuns (aş fi pariat pe impenetrabilitate susţinută, deşi ca mod de descurajare este foarte lent) să-mi dea de înţeles că aşa era, că vizita aceea probabil frustrată o încerca Beatriz în fiecare

conticinium, cum numeau romanii ora în care totul era liniştit şi tăcut, nu mai există în oraşele noastre nocturne, pesemne că de aceea a dispărut cuvântul, sau lâncezeşte în dicţionare.

— Chiar nu te plictiseşti de spectacolul ăsta? Câte nopţi mai ai de gând să-l repeţi? Trebuie să dorm, sunt foarte obosit. Eu şi Juan lucrăm contra-cronometru, ştii bine.

Am auzit vocea răbdătoare, mai degrabă decât iritată, a lui Muriel prin uşă. Cu toate că n-a vorbit tare, nu încape îndoială că niciunul dintre ei doi nu dorea ca de schimbul acela de cuvinte să mai afle şi altcineva din casă, în principiu. Dar se poate deopotrivă ca toţi din casă să fi fost la curent, dacă scena era obişnuită, şi nu mai luau în seamă. Menţionarea numelui meu m-a făcut să tresar, deşi nu avea

*3

nimic ieşit din comun. La urma urmelor, spionam; faptul că cei spionaţi se referă la spion îl face să se simtă mai expus, e ceva iraţional, reflex, trecător din fericire.

— Nu vreau să vorbim, nimic de felul ăsta, Eduardo. N-o să te bat la cap. N-o să te reţin, îţi promit. Vreau doar să te îmbrăţişez, de secole nu te mai îmbrăţişez. Asta m-ar linişti. Aspir doar la puţină normalitate, înainte de a adormi. Ca să pot să dorm. Te rog, deschide-mi.

A spus-o cu bună-cuviinţă, cu dulceaţă.

„E o capcană”, am reflectat. „El nu ştie că ea e acolo, afară, fără capot, fără nimic. Nimic peste cămaşa de noapte, nimic dedesubt. Ori ştie şi îi e totuna, nu-l mai impresionează”. Mi-a trecut prin cap că ar fi greu să te îndupleci la o îmbrăţişare cu silueta aceea voluptuoasă şi să nu zăboveşti, să nu cobori şi să plimbi mâinile, să rămâi cu asta. „Dar firește, eu nu sunt Muriel”, mi-am zis din nou. „Pentru el e o imagine foarte veche, în vreme ce pentru mine e foarte nouă. Atingerea poate că îi era indiferentă, ba chiar plictisitoare sau ingrată, eu trebuie să-mi interzic să mi-o imaginez”.

N-a răspuns imediat. M-am întrebat dacă Muriel se gândea să cedeze la cererea ei, fie şi numai ca să pună capăt rapid asediului. După câteva secunde a spus, şi, în măsura în care puteam să captez, tonul mi s-a părut de glumă:

— Măi, să fie, m-am îmbrăţişat deja eu însumi. Consideră că am primit îmbrăţişarea ta şi du-te să te culci, haide.

Nu era supărat, sau nu încă, era una dintre ieşirile sale umoristice. Şi ultimul cuvânt, „haide”, sunase înţelegător, chiar afectuos, de parcă i l-ar fi spus un tată îngăduitor unei fiice prea fricoase sau tulburate. La urma urmelor, el era mai în vârstă decât ea, cu şase sau şapte, sau opt ani, nu ştiu, o diferenţă obişnuită între soţii de pe vremea aceea, de acum, însă totul contează în final în modul de a se trata al indivizilor, de asemenea cine este mai veteran în lume, cine a fost în ea mai mult timp (şi acesta se arată inevitabil paternalist), indiferent de natura relaţiei dintre ei.

— Nu spune prostii, Eduardo. Lasă-mă să te îmbrăţişez. Sunt foarte agitată, mi-e greu să adorm.

Şi spunând aceasta (prima frază), Beatriz Noguera a râs scurt; în ciuda bătăii de joc al cărei obiect era, răspunsul soţului ei o amuzase. Poate acesta era blestemul ei, marea ci problemă, şi unul dintre motivele pentru care continua să-l iubească atâta: o amuza şi cu siguranţă o amuzase întotdeauna. E greu să încetăm să fim îndrăgostiţi de cineva sau prizonieri ai cuiva care ne cade cu tronc şi pe deasupra ne amuză, deşi acum ne maltratează adesea; cel mai anevoios este să renunţăm să râdem în companie, când am găsit cu cine şi am hotărât să devenim leali acelei persoane. (Când păstrăm amintirea limpede a râsului comun şi ne este reînnoită uneori, chiar dacă se întâmplă foarte rar şi intervalele sunt lungi şi amare.) Este legătura care uneşte cel mai mult, după sex, în vreme ce acesta este presant şi mai mult decât sexul când se domoleşte.

— Te asigur că m-am îmbrăţişat cu multă alintare şi cu duioşie, a răspuns Muriel, încă pus pe glume. Acum ar fi redundantă o îmbrăţişare a ta. Dar vocea i s-a schimbat

J

brusc, ca şi cum s-ar fi săturat dintr-o clipă în alta, sau şi-ar fi adus aminte de o jignire sau de ranchiună şi a adăugat cu ursuzenie: Şterge-o şi lasă-mă-n pace, nu ţi-e de ajuns cu Roy, Rico şi ceilalţi? Nu duci lipsă de distracţie, ca să vii să mă sâcâi pe mine în fiecare noapte. Cunoşti rezultatul de ani buni. Ţi-am explicat clar situaţia de ani buni. Ce plicticoasă eşti! Ce insuportabilă! Nu ştiu cum te suporţi pe tine însăţi acolo afară, insistând şi rugând. Ai o vârstă, doar nu eşti mereu în călduri.

Nu încape îndoială că Beatriz Noguera era lipsită de demnitate şi de orgoliu, le abandonase de mult, probabil nu le mai avea din anii la care se referise Muriel. Nici nu le ducea dorul şi nici nu se gândea să le recupereze, erau absente din viaţa ei, sau. din viaţa ei conjugală cel puţin. Pentru că n-a trântit o grosolănie, nici nu s-a clintit, nu s-a îndepărtat, n-a făcut un pas şi nici nu s-a dus în camera ei, cum ar fi făcut aproape oricine la o respingere atât de ofensivă şi de categorică.

— Ce încăpăţânat eşti şi ce comodă îţi e convingerea, a zis, aşa te simţi fără responsabilităţi şi fără îndoieli. Ştii că nu există Rico, nici Roy şi nici altcineva, doar ies cu ei în oraş și îţi vine bine să-mi ţină companie, întrucât pe tine nu pot să mă bazez pentru nimic, sau doar când îţi convine să păstrezi aparenţele şi să nu apari unde nu trebuie cu vreuna dintre actriţele tale. Sau mă rog, ce-or fi.

N-a spus asta cu acreală sau cu reproş, ci de parcă ar fi căutat să fie persuasivă, şi a adăugat imediat, revenind la ideea ei de mai înainte:

— Numai tu mă interesezi şi te iubesc pe tine, cum trebuie să ţi-o spun, oricât m-ai alunga. Şi nu vin în fiecare noapte, nu exagera. De ce nu ar trebui să o fac, să încerc? Nu mi-e greu. Înainte nu era aşa. Eu nu te-am obosit, şi nu

se poate spune că ne cuprinsese apatia. Ai întrerupt totul deodată, pentru ceva atât de vechi şi de prostesc. Chiar dacă se ia o hotărâre, oamenii nu încetează să se dorească şi să se placă de azi pe mâine, asta nu se întâmplă. Cât ar mai vrea toată lumea să fie aşa, am fi scutiţi de o mie de probleme şi de drame. Dacă m-ai vedea acum… Haide, deschide-mi un moment şi priveşte-mă. îmbrăţişează-mă. Şi apoi pleacă, dacă poţi.

Tonul era încă circumspect, a fost şi în aceste ultime fraze care înglobau o oarecare provocare, chiar dacă fuseseră pronunţate cu modestie, mai degrabă pentru ca Beatriz să-şi facă curaj decât pentru ca Muriel să le ia în seamă. Chiar şi aşa, mi-a atras atenţia faptul că îşi adunase îndrăzneala şi vanitatea ca să le rostească, ţinând cont ce dezagreabil devenea el în observaţiile pe care le făcea despre fizicul ei, sau în insulte: „Să vedem dacă slăbeşti odată, pari clopotul din El Álamo”, îi trântea fără niciun motiv. Sau „îmi aminteşti din ce în ce mai mult de Shelley Winters; nu la faţă, ce e al ei e al ei, dar în rest eşti o copie; cu o perucă blondă şi scurtă, şi pentru filmări din semiprofil şi din spate, ar putea să te angajeze ca dublura ei”. Recurgea adesea la similitudini cinematografice, ţinându-şi mâinile de parcă ar fi încadrat, deformare profesională cu siguranţă. Ea le încasa cu sportivitate uneori – alteori se vedea afectată, gata să izbucnească în plâns – şi nu ceda, îi cunoştea bine referinţele: „Păi nu trebuie să fi fost prea urâtă, dacă s-a măritat cu doi actori consideraţi destul de chipeşi, Vittorio Gassman şi Tony Franciosa”, răspundea. Nimic în comun nu avea Beatriz Noguera cu excelenta, stângacea şi biata Winters – robustă de tânără, iar la maturitate grasă, aproape întotdeauna în roluri demne de milă sau groteşti –, nici cu vreun clopot. Pentru început, era foarte înaltă, aproape la fel de înaltă ca soţul ei, iar cu tocuri îl depăşea. Avea de asemenea conformaţie şi oase mari, ceea ce împiedica solidaritatea altor femei şi compasiunea bărbaţilor, era greu să-ţi imaginezi că cineva cu o înfăţişare atât de sănătoasă şi de

puternică avea nevoie de vreun fel de protecţie sau de consolare. Cât despre presupusa ei grăsime şi forme, acestea se asemănau, de fapt, mult mai mult cu ale actriţei Senta Berger – făcând abstracţie de diferenţe; iar Beatriz fusese mamă –, o actriţă din Austria, care îşi avusese apogeul în decada care se încheia şi în cea precedentă, poate mai mult pentru ochii ei verzui şi pentru impunătorul bust decât pentru talentul interpretativ, deşi nici nu strica filmele. Poate că formele şi piepturile acestea ar fi catalogate drept excesive de tinerii actuali, mai sobri, dar atunci erau doar exuberante şi ţineau spectatorii neclintiţi, inclusiv pe mine şi pe prietenii mei, tineri sau copii în cei mai buni ani ai lor. Pentru cine posedă acest tip de carne, totuşi (gata să plesnească, să zicem; nu despre hainele care o acoperă, fireşte, ci despre însăşi carnea care umple pielea fără nicio cută), e dificil să fie sigură că nu este exagerată şi să o accepte pe deplin, fără să se complexeze, dacă persoana cea mai apropiată şi căreia aspiră să-i placă o chinuieşte cu comparaţii denigratoare şi câteodată nu lipsite de ingeniozitate – de aceasta este imposibil să te aperi, fără a cădea în ridicol –, dacă nu cu jigniri crude. (Elogiile şi măgulirile venite de la alţii nu mai contează, nu contrabalansează şi nici nu ajută, se elimină îndată ce sunt enunţate.) Astfel că am presupus că, pentru a spune ceea ce spusese („Dacă m-ai vedea acum. Priveşte-mă. Apoi pleacă, dacă poţi”), Beatriz trebuie să se fi admirat îndelung în faţa oglinzii cu lejera ei cămaşă de noapte, din toate unghiurile; trebuie să se fi sugestionat şi să se fi convins de aspectul ei ispititor, poate prinsese curaj cu unul sau două pahare; trebuise să se înarmeze cu înfumurare, până fusese mulţumită. Era nevoie de voinţă pentru aceasta, în cazul ei, sau multă pasiune sau necesitate, ambele lucruri distorsionează percepţiile şi judecata, conducând de obicei la comiterea de greşeli în calculul probabilităţilor. Eu aş fi jurat că avea totul în favoarea ei, în teorie. Încă nu eram prea departe de copilăria mea şi, recreându-mă în ipostaza ei, mi-am adus

aminte de vechiul compliment infantil şi cam grosolan, „voinică” (astăzi complet demodat, iar pe deasupra dispreţuit), şi mi-a trecut prin cap că în realitate era destul de precis şi de bine găsit.

Muriel a întârziat să vorbească din nou, puţin. M-am întrebat dacă nu cumva cântăreşte posibilitatea de a deschide uşa. Ca spectator, preferam să apară şi să asist la un spectacol prelungit, odată ce începi să priveşti şi să asculţi, năzuieşti ca totul să continue. Este o dependenţă instantanee dacă ţi se trezeşte curiozitatea, un venin mai irezistibil şi mai puternic decât cel de a acţiona şi a participa. Dacă faci lucrul acesta din urmă, trebuie să decizi şi să inventezi, e anevoios, şi depinde de tine să pui capăt unei conversaţii sau unei scene, capeţi responsabilităţi; dacă contempli, ţi se dă totul rezolvat, ca într-un roman sau într-un film, doar aştepţi să ţi se arate sau să ţi se povestească faptele care nu s-au întâmplat, uneori te interesează enorm şi nimeni nu poate să te dezlipească de canapea sau de fotoliu, ai blestema pe cine ar încerca. Doar că în noaptea aceea se întâmplau, în ciuda irealităţii de pe coridorul în umbră, tot intra puţină lumină de pe stradă, indirectă, palidă, de la felinare, sau de la luna ce stătea de strajă, strecurându-se în camere şi reflectându-se şi mai palidă pe platforma ceruită, pe care picioarele păreau desculţe, ale unei femei înalte şi robuste, care tânjeşte, de patruzeci de ani, sau poate vreunul mai mult pe atunci, care bătea şi aştepta cu umilinţă la uşa soţului ei, implorând puţin sex sau puţină afecţiune, nu ştiam, sau poate ambele lucruri, sau pentru ea erau cu neputinţă de distins, nu ştiam, m-am gândit că în orice clipă poate să-şi piardă curajul şi să se jeneze, să se simtă urâtă, şi jalnică, şi grasă, m-am gândit că, dacă el deschidea, era posibil ca lui Beatriz să i se pară deodată că e prea sumar îmbrăcată şi prea expusă cu debordantele ei forme, ascunse doar de cămaşa de noapte atât de scurtă, pe care o alesese după ce îşi probase restul lenjeriilor nocturne, că are aerul unei cerşetoare neruşinate şi se va

acoperi cu braţele, într-o pornire de pudoare, când avea în sfârşit şansa, ştiindu-se văzută cum dorea. Ar fi făcut-o, fără îndoială, dacă şi-ar fi dat seama de prezenţa mea şi de ochii mei admirativi, care nu pierdeau niciun detaliu – să fie lacomi nu au îndrăznit, cred, în măsura în care se poate controla asta. Ceea ce văzusem şi auzisem era suficient ca să prefer ca scena să nu se întrerupă, sau nu încă, voiam cel puţin să constat dacă Muriel se va înmuia sau va menţine uşa ca un zid, de parcă n-ar exista şi acela ar fi un perete continuu, deşi subţire, pentru că vocea îi ajunsese până la mine cu toată cumpătarea lui. Am văzut că Beatriz s-a aplecat din nou puţin ca să se uite la crăpătura de jos – fesele mai proeminente, mai mare parte din coapse vizibilă, îmi încordasem vederea – şi i-a scăpat un „Ah” de nerăbdare, de triumf sau de uşurare. Am dedus că lumina lui Muriel se aprinsese şi atunci am crezut că îi simt paşii, poate din simplă anticipaţie, ca la cinema. Sau poate se ridicase şi acum se apropia de uşă, ca să se uite la soţia sa, cum îi ceruse ea, şi apoi să plece sau să nu plece, dacă putea.

Nu s-a întâmplat atât de repede cum mă aşteptam. Probabil că s-a pregătit cât de cât, sau ceva mai mult, şi-a pus lungul halat de culoare închisă, bleumarin, şi-a clătit gura, sau cine ştie dacă n-a urinat, atât el, cât şi Beatriz aveau mici băi private, în care se intra doar din respectivele lor dormitoare. Poate că îşi dăduse jos plasturele ca să doarmă şi trebuise să şi-l pună la loc şi să-l potrivească din nou în faţa unei oglinzi, fiindcă atunci când s-a arătat în sfârşit, îl avea ca întotdeauna, spre dezamăgirea mea oarecum, sperasem să văd ce se ascundea dedesubt, chiar dacă în lumină slabă şi de la distanţă, în faţa nevestei nu avea motiv să-şi acopere ochiul, ea pesemne că i-l văzuse de multe ori, sau ce mai rămăsese din ochiul acela, cel puţin înainte ca el să întrerupă totul brusc, fără ca ea să-l fi obosit şi fără ca vreunul dintre ei să fi fost cuprins de apatie, după cum îi spusese Beatriz şi nu avea de ce să nu fie adevărat, pentru

ei nu existau martori şi când nu sunt, nu se minte despre cele întâmplate între interlocutori, sau nu în principiu, dacă nu cumva unul o face fără să ştie bine că o face, fiindcă a reuşit să-şi povestească singura versiune a faptelor pe care o poate suporta, de exemplu: „Mi-e cu neputinţă să cred că ai încetat să vrei să faci dragoste cu mine. A fost ceva ce ai hotărât împotriva instinctelor tale, ce ţi-ai impus şi îndeplineşti cu stricteţe pentru că te simţi prizonier al cuvintelor tale. Într-o zi o să faci abstracţie de ele, o să te răzvrăteşti şi o să le consideri nerostite, într-o noapte de nemulţumire şi de dor. Chiar în noaptea asta, iar dacă nu, mâine, iar dacă nu, poimâine, şi eu voi fi aici, ca să te ajut să le dai uitării”.

Muriel a deschis uşa cu o mişcare rapidă, dar fără zgomot, s-ar putea spune cu furie mută şi măsurată, pentru ca totul să continue să se desfăşoare în surdină şi nimic să nu întrerupă liniştea casei, a oraşului, a universului, ca şi cum n-ar fi fost dispus ca scena aceea a sa sau cearta domestică să le perturbe câtuşi de puţin, casă, oraş și univers. Poate era adevărat ceea ce spusese el şi ei i se păruse exagerat: că Beatriz se ducea în fiecare noapte la uşa lui, din patul ei întristat, iar în cazul acesta amândoi erau abili în a-şi susţine dialogurile aproape în şoaptă şi în a-şi tempera supărările, încât să nu deranjeze şi să nu trezească pe nimeni. Poate şi pentru ca povestea lor să fie o poveste estompată şi niciodată povestită, cum nu se povestesc de obicei cele din viaţa intimă, şi aşa să rămână văzută doar de somnorosul ochi întredeschis. Dar ochiului aceluia i se adăugaseră în noaptea respectivă ai mei, somnoroşi, dar larg deschişi, şi deloc reci.

Muriel a apărut în pragul luminat de lumina din camera lui, unde într-adevăr, o aprinsese, sătul să suporte trăncăneala. Halatul său închis la culoare contrasta cu pijamaua albă, din care se vedeau gulerul şi partea inferioară a pantalonilor, până la jumătatea gambei i-i acoperea halatul, care cădea elegant. Nu avusese timp să-şi răvăşească părul pe pernă, avea înfăţişarea

dintotdeauna, exceptând hainele de noapte. A privit-o pe Beatriz cu singurul său ochi, şi-a împreunat mâinile cu o atitudine severă şi a străpuns-o cu privirea ca un profesor pe o elevă pe care a prins-o într-o greşeală atât de gravă, că toate virtuţile ei – sărea în ochi doar exuberanţa, în acest caz – erau anulate de dezaprobare; ca şi cum indignarea ar fi prefăcut într-o secundă aprecierea obligată în neplăcere. (Mă rog, cu cămaşa aceea de noapte mie mi se părea obligată.) În măsura în care izbuteam să observ aceste nuanţe, am avut impresia că în ochiul lui era iritare, dispreţ şi mânie, poate şi ceva din jena intimă provocată de comportamentul celorlalţi, care înfurie şi nu înduioşează. Vocea i-a sunat glacială, metalică, deşi era o şoaptă.

— Ceva atât de răsuflat şi de prostesc? a spus, prefăcându-se în ecou al cuvintelor ei. Ceva atât de prostesc? Cum îndrăzneşti să califici astfel, la nivelul acesta, după tot ce ne-a provocat şi încă ne provoacă? O şotie, nu-i aşa? Un mic truc, nu? Iar în dragoste orice e permis, ce ingeniozitate, ce şiretenie!

I-a pus mâinile pe umeri, de parcă ar fi avut de gând s-o scuture, m-am temut că îi dă un ghiont şi o doboară pe spate, ea ar fi putut să se lovească de peretele coridorului sau de estradă la ceafa, dacă ar fi căzut, o lovitură unde nu trebuie şi femeia e moartă, oricine poate muri în orice clipă. Muriel era invadat de o evidentă pornire violentă, mi s-a făcut frică să nu exagereze cu mâinile, cu mâna.

— N-o să-ţi dai seama niciodată, nu-i aşa? N-o să înţelegi niciodată ce ai făcut, pentru tine nu are importanţă, nu a avut atunci şi nici nu va avea, oricât ai trăi, bine-ar fi să nu te eternizezi, bine-ar fi să durezi puţin. Ce nătărău am fost să te iubesc în toţi anii aceştia, cât de mult am putut, câtă vreme nu am ştiut nimic. E ca şi cum aş fi iubit un»

pepene galben, un pepene verde, o anghinare.

M-a surprins comparaţia aceea, m-a făcut să sper că

Muriel îşi recuperase umorul, chiar dacă era umorul jignitor pe care de atâtea ori îl manifesta faţă de ea. Dacă se spune „gras ca un pepene”, sau „pepene de gras”, nu se spune „pepene verde”, nici „anghinare”, m-am gândit că nu-şi putuse reprima gluma de a o asimila altor fructe, sau ce-o fi anghinarea. În schimb, m-am alarmat văzând că mâinile lui treceau de pe umeri la gât (gât lung de femeie înaltă, gât fără riduri, încă neted), acolo e uşor să începi să strângi şi după două sau trei minute s-a terminat totul, persoana iritantă sau duşmănită nu mai există şi nu mai e nimic de făcut, limba care spune şi răneşte a tăcut şi poate a ieşit afară din gură, imobilă, îngroşată şi vânătă, aşa se vede în unele filme după o strangulare, nu ştiu dacă cu bază reală sau e un efect pentru ca spectatorul să se îngrozească gândind că, pe lângă faptul că o mierleşte, ar putea rămâne cu un aspect atât de grotesc, cu ochii holbaţi şi deschişi, ca de porţelan pictat, sau ca nişte ouă.

— Să auzim, ce vrei să privesc la tine? Cămaşa asta de noapte? Ce-i cu ea, ţi-ai cumpărat-o, sau ţi-a fost făcută cadou? Nu fi ridicolă, te-am văzut destul, păstreaz-o pentru amanţii tăi lipsiţi de gusturi, pentru libidinoşii ăia doi, n-o irosi cu mine. Te privesc, şi ce? Sebum, mereu sebum, pentru mine nu eşti altceva.

Şi i-a atins mătasea fină cu vârful degetelor de jos în sus, un gest de dispreţ, ca şi cum i-ar fi repugnat să atingă materialul şi pe ea. „Cum poate să spună asta?”, mi-am zis. „E nebun, sau minte cu bună ştiinţă. Şi cum poate s-o convingă, dacă reuşește s-o convingă? Sebum e ultimul cuvânt cu care ar putea fi descrisă”. Mişcarea aceasta a lui Muriel, din fericire, i-a condus mâinile în altă zonă, s-au îndepărtat de gât şi nu m-am mai temut că îl vor încleşta şi îl vor strânge, de fapt le-a făcut să coboare şi, pe neaşteptate, după atitudinea de mânie, i le-a pus pe sâni, ca să i-i pipăie cu rapiditate şi grosolănie, nu era nimic de mângâiere în purtarea lui, cu atât mai puţin de erotism, deşi e adevărat că aşa era în ochii mei, cine ştie ce simte altcineva în atingerile uşoare şi în contacte, adesea e

imprevizibil şi faci descoperiri stranii odată ce atingi sau eşti atins, odată ce atingi uşor o coapsă accidental (fusta puţin ridicată) şi vezi că coapsa nu se retrage şi nici nu se dă într-o parte, e de ajuns ca să-ţi treacă prin cap s-o atingi din nou şi acum nu accidental, ci din dorinţă de confirmare şi curiozitate şi dorinţă bruscă, pe care n-o luaseşi în calcul, dorinţa nepremeditată din care atâtea frumuseţi ajung să fie prinse în mrejele unor bărbaţi oribili sau pe care la început îi detestau, pielea e amăgitoare, carnea e descumpănitoare. Fermi cum trebuiau să fie sânii lui Beatriz Noguera, Muriel aproape că i-a stors, i-a frământat fată prefăcătorie, asta a fost, cum ar face-o un desfrânat de la metrou, nerăbdător şi imposibil de pedepsit, dintre cei care aşteaptă să se apropie staţia ca să-şi lanseze ghearele preţ de câteva secunde interminabile şi să iasă apoi ca din puşcă, îndată ce se deschid uşile. Atitudinea era umilitoare, neglijentă, nerespectuoasă, m-am întrebat ce l-ar fi costat s-o îmbrăţişeze în loc de asta, era ceea ce ceruse ea, nimic altceva deocamdată. „Dar nimeni nu atinge ce îi face silă”, am gândit, „nici măcar în felul ăsta dispreţuitor, maşinal, ca şi cum ar fi nesemnificativ corpul palpat. Nu-şi pune nimeni mâinile pe nişte sâni dacă nu-l îmbie la plăcere, câtuşi de puţin. Şi totuşi, o s-o respingă şi o s-o expedieze după asta, sunt sigur, n-o să-i permită să aibă nicio fărâmă de dreptate, chiar dacă poate o are. O să meargă împotriva propriei lascivităţi, o deghizează în trivialitate pentru ca apoi s-o poată reprima. Nu s-a putut stăpâni să nu-i cedeze o clipă (cămaşa de noapte care acoperă şi arată), dar îmbrăcând-o în lipsă de interes, în dispreţ, de parcă l-ar incita doar la jignire, la agresivitate şi la neruşinare”. Şi-a coborât şi mai mult o mână, mâna lui stângă a apucat sexul ei prin cămaşa de noapte care nu presupunea o barieră (dedesubt nu era nimic, văzuse), nu l-a mângâiat, nici nu l-a strâns, bineînţeles că nici nu şi-a introdus un deget sau două, nimic de felul acesta: s-a limitat să-l înşface ca şi cum ar fi adunat o mână de pământ sau un mănunchi de iarbă sau ar fi prins puful din

aer sau ar fi apucat mânerul de la jocul de fotbal de masă, sau al unei cratiţe, ceva de felul acesta, futil, indiferent şi fără consecinţe, care se uită numaidecât, pentru că ar putea să nu fi fost înfăptuit şi totul ar fi fost la fel.

— Vezi şi tu, i-a spus Muriel în vreme ce o apuca sau o susţinea. Te privesc cum voiai, mă uit la tine. Şi nu numai asta, te ating, simţi. Şi ce? Ştii că nu mă ispiteşti, că nu-mi pasă de tine pe planul ăsta şi mereu va fi aşa. Ca şi cum aş atinge o pernă, ca şi cum aş privi un elefant. Sac de făină, sac de carne.

Nu putea rata ocazia de a ofensa. Ea s-a lăsat înhăţată în felul acela brusc şi lipsit de delicateţe, n-a încercat să se împotrivească, nici nu s-a eliberat de mâinile lui, nici n-a făcut un pas în spate. Mi s-a părut că, în ciuda bădărăniei cu care o pipăia, a fost înclinată să se arunce în braţele lui, să-l ia de gât cu braţele ei; dar dacă a fost aşa, n-a avut curaj, sau cu siguranţă n-a avut timp, a fost totul foarte rapid şi încurcat.

— Haide, întoarce-te în pat! Şterge-o, că nu-ţi fierbe nicio oală pe-aici, aici n-ai nimic de făcut! În câte nopţi trebuie să-ţi mai spun? Când dracu’ o să te convingi că e serios şi definitiv, până în ziua în care o să mori sau o să mor eu? Sper să fiu eu cel care se ocupă de tine când vei fi într-un sicriu, nimeni nu mi-ar garanta că nu te-ai freca de cadavrul meu, cald încă, sau răcit deja, ţie ţi-ar fi totuna. Dumnezeule, e ca şi cum n-ai înregistra lucrurile, ca şi cum de ani buni nu ţi-ai aminti nici de ieri, ca şi cum în fiecare noapte ai şterge ce s-a întâmplat în ziua anterioară. Când o să renunţi?

Şi-a retras mâinile dintr-odată, cu un gest de cutremurare, exagerându-l probabil, ridicându-şi-le aidoma unui chirurg şi scuturându-şi-le de vreo două ori în sus, ca şi cum ar fi curs lichid din ele şi ar fi trebuit să şi le usuce de urgenţă. Şi le-a îndepărtat cum ar face cineva care a îndeplinit o sarcină stânjenitoare, ca cineva care a atins ceva vâscos, ca cineva care ar scoate o sabie dintr-un corp, după ce a înfipt-o până la mâner, cu tot regretul, din cauză

că s-a văzut provocat, s-a văzut implicat într-un duel şi nu are de ales. Şi, după gestul teatral, şi le-a vârât în buzunarele halatului, s-a umflat în piept şi s-a întins. Părea un ierarh, un Dracula sau un fiu Manchu, cu tunica sau capa închisă la culoare ajungându-i aproape până la picioare, cu ochiul acoperit cu negru, care părea să privească cu şi mai mare severitate şi dezgust decât cel care avea culoarea mării în asfinţit sau în timpul nopţii şi era capabil să discearnă, de parcă amândoi împreună ar fi străpuns-o pe Beatriz cu un amestec de ferocitate şi de jenă. Şi, când i-a dat el drumul, ea era istovită şi deodată am văzut-o – a fost un moment – *i* cum o vedea el, sau spunea că o vede: o femeie fără farmec, cu capul în jos, lipsită de graţie, care nu mai era dreaptă şi nici puternică, era pesemne ruşinată de sumarul obiect de îmbrăcăminte, ca şi cum proeminenţele şi curbele i s-ar fi strivit şi netezit, sau i s-ar fi dezumflat şi tonificarea s-ar fi înmuiat; o biată dezarborată de decepţie şi micşorată de umilire, aproape o ruină, o femeie zdrobită şi învinsă, care n-a ajuns să se acopere cu braţele – asta ar fi fost prea dramatic, prea multă capitulare, după ce vrusese să se arate cu un rest de insolenţă adunată cu chiu cu vai, doar un rest –, dar nu încape îndoială că năzuia să se întoarcă şi să dea fuga în camera ei, să scape şi să dispară de acolo.

„Cât ne schimbă reacţia ostilă”, am gândit, sau gândesc că am gândit-o fără cuvintele exacte, acum, când îmi aduc aminte la altă vârstă. „Cât ne deprimă respingerea şi câtă putere acumulează cel căruia i-o acordăm, în realitate nimeni nu poate să şi-o aroge dacă nu i se atribuie sau conferă înainte, dacă cineva nu e dispus să-l adore sau să se teamă de el, dacă nu aspiră să fie iubit de el sau nu-i doreşte aprobarea constantă, orice ambiţie de felul acesta este o dovadă de îngâmfare şi îngâmfarea ne slăbeşte şi ne lasă fără apărare: îndată ce nu e satisfăcută sau copleşită, începe să ne distrugă şi se îndârjeşte zi de zi şi oră de oră, este atât de natural ca asta să se întâmple, ca nemulţumirea să predomine şi să

domnească din capul locului, iar dacă nu de la primii paşi, iar dacă nu mai devreme sau mai târziu… De ce ar trebui să ne iubească cel pe care îl arătăm noi cu degetul tremurător? De ce chiar acela, ca şi cum ar trebui să ni se supună? Sau de ce ar trebui să ne dorească cel care ne tulbură sau ne aprinde şi după ale cărui oase şi carne murim? De unde atâta coincidenţă? Iar când se produce, de unde statornicia? De ce trebuie să dăinuie ceva atât de fragil şi de prins în bolduri, cea mai rară conjuncţie de aştri? Dragostea împărtăşită, senzualitatea reciprocă, înfierbântarea mutuală, ochii şi gurile care se urmăresc simultan şi gâturile care se întind ca să-l zărească pe ales în mulţime, sexele care caută să se contopească iar şi iar şi strania poftă de a repeta, de a reveni în acelaşi trup, de a se întoarce şi a veni iarăşi… Normal este să nu coincidă nimeni, iar dacă există atâtea perechi chipurile amoroase, este în parte din imitaţie şi mai ales dintr-un pact, sau pentru că cel care a arătat cu degetul şi-a impus voinţa, a persuadat, a condus, a împins, l-a obligat pe celălalt să facă ce nu ştie dacă vrea şi să străbată un drum pe care niciodată nu s-ar fi aventurat fără incitare, fără insistenţă şi fără călăuză, iar acest membru al perechii, cel măgulit, cel curtat, cel care s-a adâncit în nori, s-a lăsat târât. Dar asta n-are de ce să dureze, vraja şi nebulozitatea se termină, cel sedus oboseşte sau se trezeşte, iar atunci cel care obligă n-are decât să dispere, să fie cuprins de panică şi să se zbuciume, să se trudească din nou dacă mai are forţă, să facă strajă la uşă, să roage şi să implore noapte de noapte şi să rămână la cheremul celuilalt. Nimic nu expune şi nici nu subjugă atât ca a pretinde să-l păstrezi pe cel pe care l-ai ales şi în mod neverosimil a răspuns la chemarea degetului tău tremurător, de parcă s-ar fi înfăptuit un miracol, sau desemnarea sa ar fi fost lege, asta n-are de ce să se producă vreodată…”

Beatriz Noguera şi-a recăpătat curând stăpânirea de sine, n-a întârziat; s-a înălţat şi şi-a redobândit formele, de parcă preţ de câteva clipe le-ar fi pierdut inexplicabil sau i-

ar fi scăpat. S-a îndreptat din nou, şi-a ridicat capul, şi-a recuperat izbitoarea conformaţie, l-a privit în faţă pe Muriel. Nu-i puteam vedea bine chipul, m-am gândit că era cu neputinţă să nu-i fi dat lacrimile când a auzit cuvintele soţului ei – „Sper să fiu eu cel care te îngroapă, cel care te vede pe tine fără viaţă, murind în paloarea ta” –, dar dacă aşa a fost, n-a suspinat şi nici n-a gemut, poate că avea memorie mai bună decât îi atribuia Muriel şi nimic n-o mai rănea prea mult, poate pândele ei nocturne nu se datorau uitării imediate a celor petrecute ieri sau alaltăieri, ci credinţei sale nestrămutate că va învinge orice împotrivire, îl va epuiza pe cel mai refractar, dacă reuşea să nu cedeze în tentativele ei, să nu se retragă şi nici să nu abandoneze terenul, nici să nu se înfricoşeze. Însă cuvintele care o obsedau sau pe care le reţinuse erau altele, cele care îi pricinuiseră cea mai mare durere, se presupunea, pentru că la acestea a răspuns:

— Nu, n-ai fost un nătărău. Nu, dimpotrivă: ai făcut bine iubindu-mă în toţi anii aceştia trecuţi, toţi anii aceştia din urmă… Cu siguranţă n-ai făcut niciodată ceva mai bun.

Atunci m-am convins că i se umeziseră ochii, pentru că suntem prea mulţi bărbaţii care nu ne putem reprima înduioşarea la plânsul tăcut al unei femei, chiar dacă e fals, prefăcut, forţat, chiar dacă îl stârneşte un gând pe care îl ignorăm şi care poate nu ne priveşte câtuşi de puţin şi este legat de alt bărbat, un rival, unul pe care ea l-a pierdut cu multă vreme în urmă sau pe care tocmai l-a pierdut, fără ca noi să fi avut măcar cunoştinţă despre el. Chiar dacă bănuim că nu l-am cauzat, acest plânset ne înmoaie, ni se face milă şi simţim că e de datoria noastră să-l curmăm. Nu am putut să-mi explic reacţia lui Muriel în alt mod.

— Asta admit, i-a spus. Un motiv în plus ca să am convingerea că mi-am irosit viaţa. O dimensiune a vieţii mele. De aceea nu pot să te iert.

I-a spus-o pe un ton blând, aproape de regret, total diferit de cel aspru şi jignitor pe care îl folosise până

atunci. Ca şi cum ajunşi acolo i-ar fi dat explicaţii, pline de mâhnire, pentru întâia oară.

— Dacă nu mi-ai fi mărturisit nimic, a adăugat, dacă ai fi continuat să mă amăgeşti! Când amăgeşti, trebuie să susţii amăgirea până la sfârşit. Ce sens are să scoţi într-o zi greşeala la lumină, să povesteşti deodată adevărul? Asta e şi mai rău, căci dezminte tot ce a fost, sau infirmă, trebuie să-ţi repovesteşti ce ai trăit, sau să negi. Şi totuşi, n-ai trăit altceva: ai trăit ce ai trăit. Şi atunci ce faci cu asta? Îţi anulezi viaţa, suprimi retrospectiv ce ai simţit şi crezut? Asta nu e posibil, dar nici să păstrezi intact, ca şi cum totul ar fi fost adevărat, odată ce ştii că nu a fost. Nu poţi să faci abstracţie, dar nici să renunţi la ani care au fost cum au fost, nu mai pot fi altfel, iar din ei va rămâne mereu un rest, o amintire, chiar dacă acum e fantasmagoric, ceva care s-a întâmplat şi nu s-a întâmplat. Şi unde aşezi asta, ceea ce s-a întâmplat şi nu s-a întâmplat? Vai, ce tâmpită ai fost, Beatriz! Nu o dată, ci de două ori.

Da, acum era un ton de tânguire, nu mai era de dispreţ, nici de agresivitate, poate puţin de ranchiună. Beatriz Noguera s-a situat imediat în acelaşi ton, poate cu şiretenie, poate cu sinceritate.

— Îmi pare foarte rău, iubirea mea, îmi pare rău că te-am făcut să suferi. Aş vrea să se poată întoarce timpul, a rostit, fără a specifica dacă dorea întoarcerea până în momentul amăgirii, oricare ar fi fost, sau până în al dezamăgirii. Dacă dorea să n-o fi provocat pe prima sau pe a doua. Şi după atrocităţile pe care i le trântise el, a mai avut încă aplomb să-l numească aşa: l-a numit „iubirea mea”, am auzit asta.

Atunci Muriel, cu siguranţă văzând lacrimile domoale pe care eu nu le vedeam, s-a înclinat puţin şi a îmbrăţişat-o, i-a dat îmbrăţişarea pe care ea i-o ceruse şi pe care el i-o refuzase. Presupun că ea nu s-a putut stăpâni: l-a cuprins numaidecât cu braţele şi I-a strâns la ispititorul ei piept; mai mult decât atât: şi-a apăsat abdomenul pe al lui,

coapsele ei pe ale lui, tot corpul ei impunător şi tonificat l-a acoperit pe al lui, ea întreagă s-a lipit de el de parcă simţea o nevoie presantă de a retrăi ceva îndepărtat şi pe care aproape îl exclusese. M-a invadat o uşoară invidie faţă de el, deşi în gestul său n-am perceput nimic sexual; existase, în ciuda a tot, cred, când o pipăise. În al ei, în schimb, l-am perceput, a fost instantaneu, era evident, şi fără îndoială de aceea a durat atât de puţin contactul, el a dat-o la o parte cu hotărâre, pesemne că a observat acelaşi lucru ca mine, doar că mult mai vădit; şi i s-a părut abuziv şi n-a vrut să i-o permită, ori poate s-a temut de molipsite, s-a temut ca ea să nu-i transmită senzualitatea ei, sau era desfrâu, ori incontrolabilă adoraţie. Muriel i-a pus din nou mâna pe umăr şi astfel a menţinut-o la distanţă, o atitudine autoritară, o atitudine de Fu Manchu.

— Haide, şterge-o! Trebuie să dorm şi tu de asemenea. Şi aminteşte-ţi că Juan e în casă, ar putea să ne audă.

Am tresărit iarăşi auzindu-mi numele, pus pe deasupra în situaţia care de fapt era reală, un bârfitor, un spion. Stăteam aplecat de ceva timp, aveam chef să mă ridic, când aveam s-o fac picioarele îmi vor fi amorţite, probabil. Însă panica de a fi descoperit m-a ajutat să nu mă clintesc niciun milimetru, să zăbovesc, imposibil de a fi auzit şi detectat în întuneric, evitând ca lemnul să scârţâie la mişcarea mea.

— Eduardo, Eduardo, a spus ea şi i-a pus o mână pe braţul care marca distanţa, şi-a sprijinit-o şi i l-a frecat cu un amestec de nemăsurată afecţiune şi teamă.

Era stângace, inoportună. Atât a spus, dar a sunat a insistenţă care nu ar fi fost bine primită. Şi nu a fost.

— Ţi-am spus s-o ştergi, focă umflată, lasă-mă odată în pace!

N-au fost doar cuvintele de prost gust, nepotrivite, jignitoare, intimidante. Tonul a redevenit morocănos, denigrator, vecin cu irascibilitatea.

— Ţi-am deschis, te-am îmbrăţişat. Cu tine nu se

poate. Nu ştii când să te opreşti. Întotdeauna vrei mai mult şi eşti incapabilă să distingi. E de-ajuns. Şterge-o dracului odată şi nu mai veni pe-aici!

A făcut un pas în spate şi a închis, cu calm, dar cu rapiditate. Am auzit zăvorul. Beatriz a mai întârziat câteva momente uitându-se la uşă, cum făcuse la început. Lăsase pachetul de ţigări şi scrumiera pe podea. Le-a luat, iar acum i-am văzut baza feselor când i s-a ridicat mai mult cămaşa de noapte. Sau poate că doar mi-am imaginat – dorinţa – şi n-a fost aşa. A scos altă ţigară şi a aprins-o. A mai stat puţin acolo fumând, îşi revenea, respiraţia i s-a liniştit. A făcut din nou câţiva paşi, încolo şi încoace, n-am ştiut dacă e descumpănită sau dacă dă iar târcoale, dacă nu vrea încă să părăsească locul a cărui strajă nocturnă era. I-am văzut mai bine faţa. Câteva lacrimi, da, cum presupusesem, dar expresia nu era neconsolată, era în ea o oarecare uşurare sau o oarecare seninătate, nu ştiu. Poate o oarecare resemnare, de parcă i-ar fi trecut prin minte gândul care întotdeauna încurajează: „Vom vedea”. Atunci s-a îndreptat spre camera ei fără grabă, cu ţigara pe jumătate consumată într-o mână şi cu pachetul şi scrumiera în cealaltă, de incursiunea ei nu va mai fi nici urmă. Se retrăgea în patul ei întristat ca în fiecare noapte, dar de data aceasta, spre deosebire de alte dăţi, nu încape îndoială că ducea cu ea o mică pradă, o senzaţie. Senzaţiile sunt instabile, se transformă în amintire, variază şi dansează, pot prevala asupra celor spuse şi auzite, asupra respingerii şi acceptării. Uneori senzaţiile ne fac să renunţăm, alteori ne dau curaj să încercăm din nou.

III

Familia Muriel, cum îi numea şi cunoştea lumea, dădea cine şi mici petreceri, iar acesta trebuie să fi fost unul dintre rezultatele pactului diurn prin care se înţeleseseră să convieţuiască. Nu erau multe, dar nici nu erau excepţionale. Primele erau mai puţin frecvente şi de mai mare amploare, vreau să spun când se organizau din timp şi nu se improvizau, altceva erau acelea la care

cineva mai mult sau mai puţin intim, sau mai mulţi, îşi prelungeau vizita şi rămâneau la masă. Dar din când în când era câte un producător, profesionist sau amator, şi soţia sau amanta, pe care era necesar să-i ospăteze, ori un om de afaceri şi soţia, pe care încerca să-i convingă să investească bani într-un proiect, vreun ambasador sau ataşat cultural şi nevestele lor, pe care era bine să-i linguşească, mania spaniolă de a spoi afacerile cu un simulacru de incipientă prietenie: trebuia să exploreze orice cale posibilă de finanţare, iar Muriel ştia din experienţă că străinii, când promiteau să dea o mână de ajutor sau să intervină, erau mai demni de încredere decât indivizii de naţionalitatea noastră, înclinaţi să se laude un moment, să fie în mod gratuit şi incomprehensibil gură-spartă în momentul acela şi să dispară apoi fără nici cel mai mic beneficiu sau explicaţie. Nu degeaba reuşise el să facă destule din filmele sale în afara ţării sau în regim de coproducţie, cele bune, cele obişnuite şi cele slabe, cele pe care le inventa el şi cele pe care nu, şi fireşte aiurelile pe care i le comandase prolificul Towers la sfârşitul anilor şaizeci şi la începutul anilor şaptezeci, deşi majoritatea le regizase Jesus Franco sau Jess Frank, favoritul lui Towers în Spania şi de care Muriel era legat printr-o prietenie intermitentă şi superficială. Se putea spune că îi pasaseră sau moştenise nişte proiecte – două sau trei – la care Frank sau Franco nu mai făcea faţă, lucru greu de închipuit, întrucât acela în general făcea faţă la orice îi puneau în cârcă, circula legenda că fusese în stare să turneze trei filme în acelaşi timp, două cu aceiaşi actori şi fără ca ei să-şi dea seama că muncesc dublu pentru un salariu simplu, iar altul cu o distribuţie diferită şi altundeva, un tip ubicuu, neobosit, supranatural.

Pe toţi aceştia (nu pe Towers şi nici pe Franco) îi cunoştea la recepţii şi cine, la premiere, la gale, la *cocktails*, la jocuri de noroc şi la chefuri, ba chiar şi pe la câte un cenaclu ocazional, la fel ca pe politicienii cu caş la gură din anii aceia, pe unul dintre ei, foarte important, a

izbutit să-l invite acasă la el o dată. Muriel nu doar că făcea impresie bună la prima vedere, ştia să fie simpatic, plăcut şi puţin enigmatic – îşi atenua la maximum latura amară sau melancolică sau mizantropică, recurgea la fondul său de jovialitate –, şi nu obişnuia să se limiteze la flecăreala socială, avea faima de a alunga plictiseala la orice serată la care ar fi asistat, pe vremea aceea încă se aprecia ca la ele să se abordeze chestiuni mai mult sau mai puţin teoretice sau abstracte, care să lase loc la expuneri riguroase, chiar dacă după masă. Poseda, în plus, calitatea de a se dovedi impertinent fără ca cineva să se supere cu adevărat şi nici să i-o prea ia în nume de rău, sau doar proştii solemni; el însuşi era conştient că în mare măsură i se cerea prezenţa la reuniuni şi petreceri ca să i se asculte vreo insolenţă care să binedispună, să se vadă cum îşi bate joc de vreun încrezut sau afectat, fiecare vinde sau închiriază ce are, farmecele, şi e mai bine să o accepte şi să o ştie, nu există nimeni care să se descurce în societate şi să nu trebuiască să îndeplinească o anumită funcţie de bufon, iar în asta include până şi bancherul şi regele, care, pe lângă faptul că face pe nebunul ca ceilalţi, pe deasupra trebuie să plătească banchetele, toţi bufonii din toată lumea, până şi pe cei care cred că au ales şi au contractat distracţia. Celălalt motiv pentru care îl solicitau pe Muriel nu era mult mai demn, dar pe el nu-l deranja să tragă foloase: prestigiul său din ce în ce mai învechit; el ştia că încă dădea bine să se spună: „L-am avut alaltăieri la cină pe Muriel”, sau „Ne-a invitat Muriel la una dintre petrecerile lui de prieteni intimi”, iar în momentele cele mai pesimiste se întreba cât îi va mai dura faima, de cinci sau şase ani nu mai lansase niciun film cu un adevărat succes de critică şi de public, iar asta în cinematografie este şi era o eternitate. Când cineva începe să fie doar numele său de familie, de obicei acel cineva consideră asta un triumf – mai ales în Frânta, unde este o pecete de unicitate –, dar în realitate este o depersonalizare, o reificare, o comercializare, o decorare ieftină pe care alţii

pot să şi-o atârne la rever în schimbul unor lucruri de nimic: linguşeli, o mică investiţie sau vagi promisiuni şi atât. În Spania, în mod ciudat, se apreciază şi mai mult să devii doar numele de botez, ceva la îndemâna a patru, sau cinci, sau şase: „Federico” este García Lorca fără îndoială, aşa cum „Rubén” este Rubén Dario, „Juan Ramón” este Premiul Nobel Jiménez, „Ramón” este Gomez de la Seama, „Mossen Cinto” este Verdaguer şi „Garcilaso”, de cinci secole, este Garcilaso de la Vega, de mult timp lista nu mai creşte, poate că pentru a intra în ea e nevoie deopotrivă de un nume de familie prea lung sau prea comun sau care să se preteze la confuzie (existenţa lui Lope de Vega pesemne că i-a ajutat pe cei trei, pe „Garcilaso”, pe „Lope” şi pe „Încă Garcilaso”, care este numit atât de absurd ca să fie diferenţiat de tizul său perfect), şi poate o fărâmă de afecţiune pseudopopulară care să invite la familiaritate.

La aceste „petreceri de prieteni intimi”, care aveau loc la ziua de naştere şi la onomastica lui Muriel, sau care câteodată se improvizau pentru a amuza un vizitator sau pentru a sărbători prematur o veste promiţătoare, asistau câţiva oameni aproape nelipsiţi, iar alţii variau în funcţie de ocazie. Printre aceia se numărau Rico şi Roy, cărora Muriel le atribuise relaţii carnale cu dispreţuita sa soţie în noaptea primei mele spionări, chiar dacă ea le negase cu naturaleţe. Rico era profesorul Francisco Rico, mult mai faimos astăzi decât atunci, dar încă de pe atunci notoriu, când nu împlinise nici patruzeci de ani şi totuşi ducea o bibliotecă pe umeri (vreau să spun de cărţi din creaţia proprie) şi avea o strălucită carieră ca erudit, cărturar, îndreptăţor[9] al erorilor, luminat sau minte privilegiată, pedant perfecţionat (făcea din pedanterie o artă), intrigant profesionist şi fireşte eminent şi temut profesor (era cu siguranţă profesor universitar când l-am cunoscut eu; mai mult decât atât, trebuie să fi fost din pubertate, ţinând cont de uimitoarea-i precocitate generală). Chiar dacă

9 Miguel de Cervantes, Don Quijote de la Mancha, I, 4, traducere de Sorin Mărculescu, Editura Litera, 2020

locuia şi preda la Barcelona sau în împrejurimi, călătorea mult prin toată Europa ca să comploteze (America nu-l atrăgea, fiind un continent fără Ev Mediu şi fără Renaştere) şi venea frecvent la Madrid ca să facă tulburi şi dezastruoase afaceri (Dumnezeu nu-l chemase pe drumul acela pe care el se încăpăţâna să-l străbată), să stabilească relaţii diplomatice în diferite medii pentru orice eventualitate, fără a-l neglija pe cel politic, şi ca să-şi aranjeze candidatura la Academia Regală Spaniolă, pe care probabil o dispreţuia în fond, dar în care chiar şi aşa voia să intre. Indiscutabil, era dispus să stea doar în afara acelor locuri în care n-ar fi depins de alţii, ci doar de el să fie înăuntru şi deopotrivă să plece din cele ale căror uşi i se deschiseseră larg, dacă era posibil cu rugăminţi ca să treacă pragul. Venea şi ca să se distreze, bineînţeles, şi nu i se putea pune la îndoială ataşamentul – aproape adoraţie – faţă de Muriel. Era evident că alături de el se simţea minunat, că îi făcea plăcere, că îl admira, poate nu neapărat pentru cinematografia sa – pe Rico îl durea în cot de cinema, o artă inventată prea târziu, în ceea ce pentru el era un secol de decadenţă îngrozitoare –, cât pentru personalitatea sa şi pentru o afinitate de caractere care îi făcea să se stimuleze reciproc şi să se înţeleagă bine: amândoi, fiecare în felul său, tindeau să fie aroganţi şi nerespectuoşi şi posedau un ascuţit simţ al umorului pe care nu toată lumea ştia să-l capteze. Atât de mare era veneraţia profesorului pentru Muriel, încât aproape că o extindea la toţi cei care-l înconjurau pe acesta, de parcă vecinătatea şi acceptarea maestrului le-ar fi dat valoare, iar mie mi se părea că din acest motiv – la început măcar – se preta să joace rolul de *chevalier servant* al lui Beatriz Noguera şi s-o însoţească adesea la teatru, la câte un muzeu, la câte un concert, ba chiar şi la cumpărături, în timpul şederilor sale la Madrid. Şi chiar dacă era un bărbat senzual şi asta îi stătea scris pe frunte, fără ca el să-şi dea seama că îşi arăta ardoarea care unor femei – nu există cale de mijloc –, le provoacă o teribilă respingere,

iar altora, o teribilă atracţie, cred că enormul respect şi ataşament pe care le simţea pentru Muriel l-ar fi împiedicat să se apropie de nevastă-sa, oricare ar fi fost relaţiile cuplului, cu altă intenţie decât să-i facă pe plac, s-o bucure şi să-i fie de ajutor, ca un gest extrem de deferenţă faţă de el prin persoană principală interpusă. Era foarte posibil ca Rico şi Beatriz, pe deasupra, să se simpatizeze şi să-şi fi dezvoltat propria prietenie demnă de stimă; iar profesorului să-i fugă din când în când ochii după formele ei sugestive (era dintre cei care apreciau carnea şi făceau mofturi la oase, ca mine, în ciuda diferenţei de vârstă), şi cine ştie dacă fusese vreo atingere accidentală a degetelor vreodată, când îşi proba ea o rochie într-un magazin şi îl invita să atingă materialul, sau când o proteja el de maşinile pornite exact înainte de a traversa o stradă – o mână pe umăr, pe braţ, pe talie –, lucruri de felul acesta. Dar nu mai mult, aceasta era ideea mea. Beatriz, pe de altă parte, era cu trei sau patru ani mai în vârstă decât el, suficient ca să ironizeze orice posibilă insinuare sau avansuri de-ale lui, dacă prefera să nu le dea curs, să le atenueze şi să le lase să se piardă.

Profesorului Rico i se observa lascivitatea – nu, era doar sexualitate puternică – în gura afânată sau de cauciuc care sugea ţigări fără încetare, în privirea piezişă prin nişte ochelari mai degrabă mari, care îl făceau să pară studios şi inofensiv doar la prima vedere, chiar şi în prematura chelie etalată cu o prestanţă şi un aplomb neobişnuite la cei care suferă de ea când încă n-ar trebui să le vină rândul: este în general motiv de frustrare sau de ranchiună universală, iar el o scotea la capăt, în schimb, cu locvacitate, bucurie şi remarcabil *sans-façon*, dacă nu ca un Don Juan sau un bărbat foarte chipeş și împodobit cu un fascinant tupeu care să atragă precum un magnet (chelia îi era ca un berbec de atac, într-adevăr, cu conotaţiile care se doresc). Odată, acasă la Muriel, a îndrăznit să facă curte în prezenţa mea unei fete cu care ieşeam eu pe atunci – mă rog, în realitate alternam câteva

şi eram alternat de ele, cum se cuvenea vârstei noastre – şi care venise să mă ia la sfârşitul zilei de lucru. Evident că metoda lui predilectă de a cuceri consta întotdeauna în a impresiona cu cunoştinţele sale enciclopedice, iar asta îl făcea uneori să nu cântărească bine: pe o tânără de douăzeci şi unu de ani – în afara unor excepţii curioase – nu putea decât s-o plictisească sau s-o alarmeze şi să-i sune a chineză extravaganta lui înţelepciune de care a vrut să facă paradă pe seama numelui meu de familie.

— Să vedem, vino-ncoace, tinere de Vere.

Aşa mă numeau câteodată atât Muriel, cât şi cei din preajma sa, aceştia, din imitaţie sau prin influenţă. Profesorul Rico mă trata cu simpatie şi bunăvoinţă datorită apropierii mele de acela, însă şi cu ursuzenie din pricina tinereţii mele; la urma urmelor el era cu cincisprezece ani mai în vârstă decât mine şi probabil că mă vedea ca pe unul dintre studenţii lui, pe care îi dispreţuia, îi umilea şi îi teroriza cu mare plăcere şi cu destul umor, pe care victimele sale, totuşi, nu-l percepeau de obicei, demonstrându-şi astfel puţina inteligenţă sau glagore, după el (era mare amator de amestecuri între cultisme şi expresii de jargon sau chiar mitocăneşti, ca să nu se creadă că trăieşte pe de-a-ntregul în limbul dragelor lui secole trecute). La fel, de altfel, ca pe asistenţii săi, pe majoritatea colegilor sau presupuşilor egali şi aproape pe orice fiinţă de pe pământ: cineva contemporan, obligatoriu, nu era demn de respectul său şi era prin definiţie plin de defecte. Presupun că deplângea faptul că este şi el contemporan, al lui însuşi şi al atâtor ignoranţi şi idioţi care brăzdau lumea cu zbierete şi erau incapabili să-şi înfrâneze idioţenia, asta a spus cândva. Acest regret i-a crescut cu trecerea deceniilor, cum este normal, încă îl mai văd uneori.

— Aşază-te un moment, tinere de Vere, trebuie să te interoghez. Adu-ţi şi prietena, sau vrei s-o treci de contrabandă pe aici? Prezintă-ne.

Aşa am făcut, se numea sau îşi zicea Bettina şi lucra

noaptea într-un bar, o cunoscusem acolo; era o fată dezgheţată şi veselă, purta fuste cam scurte, nu exagerate, dar îi stăteau minunat când lua loc, iar asta, fără îndoială, profesorul o anticipase cu ochiul său impetuos îndată ce o văzuse în picioare.

— Ia spune, ce fel de nume de familie e ăla, De Vere? Şi a schiţat cu mâna un gest sceptic. Deşi se pronunţă fără nicio dificultate şi nici nu ne şochează să-l vedem scris, e prea puţin spaniol, dacă e cumva. E francez în îndepărtata lui origine. L-a rostit cu accent francez şi l-a repetat, „De-Veg, De-Veg”, subliniind r-ul gutural. Dar membrii familiei de Vere cei mai faimoşi se află în Anglia, după câte ştiu eu şi nu sunt un ageamiu: „deviah, deviah”.

Îi plăcea să se asculte: acum a pronunţat mai mult sau mai puţin în stil englez şi cu o afectare fermă, era admirabil, nu se temea câtuşi de puţin să cadă în ridicol şi prin urmare nu cădea niciodată, oricât de mult s-ar fi apropiat; îl durea în cot cine îi erau interlocutorii şi ascultătorii, dacă vorbea pentru o adunare de somităţi internaţionale sau pentru o tinerică necunoscută, el se simţea întotdeauna superior şi dominator (exceptând cazurile când era cu Muriel).

— De fapt este numele de familie al conţilor de Oxford şi datează din vremea lui William Cuceritorul, din secolul al XI-lea, dacă nu ştiţi, astăzi nu se poate considera de la sine înţeles că cineva ştie lucrurile cele mai elementare.

Fireşte că eu ştiam, făcusem Istoria Angliei la facultate, însă nu aveam să-l întrerup pentru asta.

— De curând, un student de-al meu era convins că Revoluţia Franceză a fost o răzvrătire împotriva lui Napoleon. Să-ţi iei câmpii, nu altceva, *ça suffit*, a adăugat în franceză.

Din când în când, Rico scotea onomatopee ininteligibile şi stranii (ca să le numesc cumva), create de el şi în chip de preambul sau încheiere, poate era felul său de a evita să spună „Bine”, „Păi” şi „În fine”, care pesemne

i se păreau vulgare.

— Svăstire, a spus, sau asta am crezut că înţeleg, şi a continuat: Cel mai vechi de Vere despre care există documente, mi se pare că îmi amintesc, iar dacă mi se pare aşa o fi, se numea Aubrey, care nu e decât Albericus deformat (serviţi nebănuită latină), iar acest nume de botez s-a repetat de mai multe ori de-a lungul istoriei. Au fost şi un Robert, un Francis, un Horace şi unul sau doi John, astfel că tu ai coincide, sau mai degrabă ai copia, vreo doi inşi din vremuri trecute, mult mai nobili decât tine.

Mi se adresa verbal mie, dar vorbea îndreptat spre Bettina, spre ale cărei coapse lansa priviri piezişe sau şi mai încolo; ea nu stătea picior peste picior şi prin urmare fusta strâmtă şi întinsă permitea să se zărească ceva între ele; vârful chiloţilor, presupun, deşi tânăra aceea nu purta întotdeauna chiloţi, ca atâtea fete de vârsta ei: obiceiuri din anii aceia de eliberare, cu dorinţa de provocare ce decurgea din ea. Ea îi băga de seamă ocheadele mioape şi se lăsa contemplată, părea să-l asculte pe Rico cu o atenţie excesivă, deşi putea fi deopotrivă stupoare.

— Mai mult decât atât, am vreun coleg anglo-saxon care începe să susţină, încă în secret, până îşi publică studiul (n-o să valoreze nici cât o ceapă degerată, dar treaba lui), că acel *corpus* de texte care a ajuns până la noi ca William Shakespeare – exact asta a spus, „*corpus* de texte” – se datorează în realitate unui de Vere – era satisfăcut de dexteritatea sa fonetică şi l-a pronunţat iarăşi „deviah”, cu mare desfătare şi exagerare, a sunat aproape ca o insiiltă sau o icnitufă: Edward, al şaptesprezecelea conte de Oxford, mare şambelan, ambasador, individ extravagant, scandalagiu şi de un oarecare talent; soldat, duelist, uneltitor frustrat al asasinării lui Sidney, autor de poeme şi cel care a introdus mănuşa parfumată şi brodată la curtea Elizabetei I. Habar n-aveţi cine e Sidney, dar nu contează, aşa învăţaţi, a reflectat o secundă.

Era fals, pentru că nu am fi învăţat nimic din simpla

menţionare. Chestia cu mănuşa m-a lăsat perplex, dar poate era o momeală şi n-o strecurase la întâmplare.

— Mănuşi parfumate? Eu n-am văzut niciuna, a intervenit Bettina, pe care pesemne că n-o interesa prea mult discuţia, dar pe care profesorul părea s-o fi fermecat cu torentul său de cunoştinţe inutile (inutile pentru majoritatea omenirii, nu pentru el). Cum fac ca să se păstreze aroma?

— Poate vrei să spui cum făceau, astăzi nu se mai pierde timpul cu astfel de lucruri delicate. Mai târziu îţi explic, frumoaso, i-a răspuns profesorul. M-a şocat că a numit-o „frumoaso”, „rica”, el numindu-se Rico, dacă nu cumva era un apelativ profetic: fraza a sunat de parcă ar fi chemat-o discret la o întâlnire ulterioară. Dar se ambalase şi voia să trântească tot despre acel de Vere. Mi s-a adresat din nou mie, fără a înceta s-o privească pieziş. Ştii că există numeroase teorii despre inexistenţa lui Shakespeare, care de care mai nesăbuită, de fapt, e o întreagă industrie. Sau mai degrabă despre faptul că numele lui era utilizat ca pseudonim, sau poate ca om de paie, pentru acel tot literar incomparabil pe care unii critici cretini nu şi-l pot explica omeneşte. Normal, dacă îl măsoară după propria infecunditate. Sunt şi unii care susţin că Marlowe n-a fost înjunghiat la douăzeci şi nouă de ani într-o încăierare de tavernă, ci şi-a înscenat şi şi-a simulat moartea, ca să-şi evite duşmanii şi să continue să scrie sub numele de Shakespeare; sunt şi din cei care afirmă că adevăratul autor al operei sale a fost Bacon şi din cei care spun că a fost Heywood sau Fletcher, ori mai mulţi în comandită; alţii apelează la Kyd sau la Middleton, alţii la Webster sau la Beaumont, ba chiar la Rowley, Chettle, Lord Brooke, încă şi la Florio sau la Fludd, totul absurd, totul ridicol.

Auzisem la cursuri vreo două dintre numele acelea, pe cea mai mare parte nu. Am rămas surprins de câte ştia, era ca un dicţionar biografic ambulant, deşi m-am gândit că puteau fi figuri inventate, în faţa ignoranţei se poate

inventa.

— Frushta, i-a servit ca scurtă pauză alta dintre onomatopeele sale originale. Acum a apărut şi încrezutul ăsta care crede că poate demonstra că în spatele lui Shakespeare se ascundea Edward de Vere, mi-a mărturisit-o la un congres ca pe o ştire extrem de confidenţială, insistând să-i păstrez secretul. Până peste câţiva ani, imaginează-ţi. Dar eu nu m-am jenat să răspândesc ştirea, fie ca să-l dezmintă vreunul înainte de marea naştere, fie ca să i-o ia înainte şi să-i spulbere descoperirea, colegii mei sunt lipsiţi de scrupule, fură idei neîncetat, iar insul îmi e nesuferit.

„Nu e nevoie să juraţi”, am gândit scandalizat.

— A îndrăznit să mă contrazică în privinţa unui detaliu din *Lazarillo*[10] când ţineam o comunicare. Cu puţin public, într-adevăr, dar pe mine. Un anglo-saxon, despre *Lazarillo*, pe mine, a repetat. Astăzi orice pârlit e invitat la un simpozion şi i se permite să diserteze despre ce îi vine pe chelie. Orice tărtăcuţă seacă.

— Ce e aia tărtăcuţă? a intervenit din nou Bettina.

Cuvântul era deja destul de învechit pentru ca ea să-l fi auzit sau citit vreodată.

— Şi asta îţi spun pe urmă, frumoaso, *rica*, a stăruit Rico în mod suspect asupra apelativului asimilator sau ademenitor.

Trebuia să fii cu ochii în patru cu bărbatul acela chel, era în stare să-i sufle unuia fata de sub nas. Dar tot nu credeam că ar fi profitat de apropierea de Beatriz, oricât s-ar fi distrat ea cu el. Indiferent despre ce ar fi vorbit, şi chiar dacă nu se înţelegea nici jumătate, ştia să reţină atenţia, sigur că era un profesor magnetic, un hipnotizator de elevi (tontălăi sau ageri la minte, era totuna). De fapt am văzut că Muriel şi Beatriz, care erau în alte zone ale casei, se iviseră în uşa salonului când îl auziseră perorând şi îl ascultau cu un zâmbet, rareori zâmbeau amândoi în

10a interzis romanul, permițând mai târziu publicarea unor ediții cenzurate. Abia în secolul al XIX-lea a fost publicat textul integral.

acelaşi timp. Şi-au dus degetul arătător la buze aproape simultan, ca şi cum ar fi fost un cuplu în relaţii bune până la sincronizare, ca să nu spun nimic şi să nu-l întrerup. Dar însuşi Rico s-a mirat şi s-a descumpănit deodată.

— De ce dracu' vorbesc despre asta? a întrebat. Cum am ajuns la impostorul ăla?

— Din cauza numelui meu de familie, domnule profesor, i-am răspuns.

— Ah da, e adevărat. Să vedem, o să-mi explici farsa asta că te numeşti de Vere, şi i-a scăpat iarăşi „deviah", îi plăcuse şi îi ieşea ca o explozie.

— Nu e niciun mister, domnule profesor; şi într-adevăr e o farsă, foarte ingenioasă, deşi veche. După cum se vede, numele original era Vera, mult mai comun. În familia mea au existat şi există anumite deliruri de grandoare şi de originalitate. Un străbunic sau străstrăbunic l-a schimbat în Vere din capriciu, cu o singură literă se distingea. Şi cred că bunicul meu a fost cel care şi-a pus acel „de". Tatălui meu îi place şi l-a păstrat, îşi are şi el delirurile lui şi trebuie să i se pară mai potrivit cu profesia lui, în care se folosesc nume sonore. Nu ştiţi ce fericit va fi când va afla că în spatele lui Shakespeare se ascundeauri. De Vere – eu am pronunţat în spaniolă, cum e firesc, era numele meu dintotdeauna –, chiar dacă nu avem nimic de viah.

Nu m-am putut stăpâni şi mi-a ieşit ca un răget, şi mai exagerat decât lui; Rico a captat parodia şi s-a uitat cam urât la mine.

— Se va lăuda, va povesti peste tot şi va contribui ca nimeni altul la răspândirea ştirii. Colegul dumneavoastră anglo-saxon s-a ars. Vestea va ajunge în scurt timp la jumătate din omenire.

Dar aceasta a părut să-l contrarieze pe profesor.

— Profesia tatălui tău. E diplomat, nu?

— Da. De carieră, nu politic.

— Cunoaşte, probabil, o grămadă de lume în toate părţile, nu?

— Păi destulă, da. Ştiţi, s-a mutat mereu de colo până colo.

— Şi unde e acreditat acum? Sper că în Alger.

N-am înţeles de ce spunea asta.

— E consul la Frankfurt, am răspuns. De ce?

Profesorul a reflectat şi, în timp ce o făcea, a murmurat ca un posedat, în mare viteză, nu tocmai adresându-mi-se mie.

— Prea civilizat. Aeroport de legătură. Afaceri cu nemiluita. Nu-mi place, nu-mi place. Puhoaie de vizitatori. *Buchmesse*[11] în fiecare an. Banii cheamă. Mulţi culţi pe acolo. *Buchmesse*, a repetat, de parcă ar fi fost una dintre onomatopeele lui. Apoi a intercalat una autentică, a sunat ca o interjecţie: Afguebar. Mai bine-ar fi să nu o facă. Va trimite o circulară. Tuturor delegaţiilor din lume. Lumea e mare. Naţionale şi străine. Înmulţire. Prea multe ţări. Telegrame. Mai bine nu. Mare scofală. Şi după aceea mi s-a adresat din nou: Ascultă, tinere de Vere sau de Vera, ai grijă. Să vedem dacă o să fie considerat adevăr ceea ce nu poate fi decât minciună. Individul acela va fi incapabil s-o demonstreze, oricât ar fi cercetat şi tatonat, oricâte teancuri de hârtii ar scoate şi oricât ar fi forţat şi răstălmăcit datele ca

J *3*

să se potrivească cu teoria lui. Nu trebuie să aibă câştig de cauză. Astfel că îţi cer discreţie, mai bine să nu spui nimic nimănui, să n-o fac de oaie cu tatăl tău cel gură-spartă. Mai lipseşte să devină loc comun faptul că Shakespeare a fost doar actor şi n-a scris niciun rând şi totul a fost opera lui Edward de Vere. Dacă insul publică o carte cu asta, vor afla cincizeci de experţi, dintre care patruzeci şi cinci n-o să ia în seamă şi ceilalţi cinci, după ce ciugulesc prin ea, o s-o desfiinţeze cu rea credinţă, doar ca să oftice (aşa e în breasla erudiţiei). Dacă ar apărea în presă, ar afla mult mai mulţi, dar s-ar uita într-o lună. În schimb, zvonul... Zvonul durează, e de neoprit şi nu

11 Târgul de carte (în limba germană în original)

cedează, e singurul eficient.

N-ar mai lipsi decât să-i punem pe tavă cretinului triumful zvonului. A spus-o chiar el.

Şi profesorul a început să recite din memorie, cu voce vibrantă şi deodată afectată şi cu un braţ rigid întins (nu în stilul roman sau fascist, din fericire, încerca doar să fie teatral şi elocvent, însă braţul nu i se mişca):

— „Fiţi doar urechi. Când trâmbiţează zvonul, / E-ri stare cineva să nu-l asculte? / Gonaci făcându-mi vântul, eu vestesc / Din răsărit şi pân' la soare-apune / Al faptelor din lume început. / Pe-aceste limbi atârnă clevetiri / Pe care le răspândesc în mii de graiuri, / Smintind pe mulţi cil ştiri fără temei". 1

Rico îşi luase avânt şi nu dădea impresia că o să se oprească în curând, nu era o paranteză şi nicio simplă notă marginală. Absorbit, poate entuziasmat, a continuat declamându-şi pomelnicul, de parcă nimic în afară de textul acela vechi n-ar fi existat în încăpere sau în univers, şi fără îndoială textul era lung.

— „Şi cine altul decât mine, Zvonul, / Adună oşti şi gată apărarea, / Când vremea a rămas împovărată / Nu din pricina asprului război..."[1213]

Am privit-o pe Bettina, care asculta cu gura căscată cuvintele acelea pe care probabil că nu le înţelegea bine. Am atins-o pe coapsa atât de pândită de Rico (acum n-o mai făcea, poezia alungă lascivitatea sau o suspendă) şi a ieşit din transă, mi-a răspuns la privire de parcă tocmai s-ar fi trezit brusc. Şi-a dat seama că trebuia să plecăm, venise să mă ia ca să mergem la vreo două chefuri. M-am uitat spre Muriel şi Beatriz, care îl observau pe Rico cu simpatie şi amuzament, nu încăpea îndoială că amândoi ţineau la el şi că în unele momente se ivea între ei o anumită complicitate sau râs comun, care poate provenea

---

12 Shakespeare, Henric al IV-lea, partea a II-a, Prolog, traducere de Leon Levițchi, în Opere complete, voi. 4, Editura Univers, București, 1985, p. 125

13 Ibidem

din tinereţea lor. Ne-au făcut semn că avem drumul liber, că, dacă o ştergem, recitatorul nu ne va simţi lipsa. Şi într-adevăr, ne-am ridicat pe nesimţite şi am părăsit salonul, fără ca profesorul să-şi dea măcar seama, fiindu-i mintea sechestrată de invaziva-i memorie, cu braţul în sus, mumificat. Nu trebuie să fi fost rare la el accesele acelea de literatură orală. Când am deschis uşa casei, încă i se auzea vocea palpitantă în depărtare, acum doar pentru el însuşi şi pentru cuplul prieten spectator:

— „Mereu sosesc / Soli frânţi de drum, iar oarbele speranţe / Din veşti pe care prin mine le-au aflat / Mai rele-s ca un rău adevărat.”[14]

Dacă îmi amintesc şi pot să reproduc versurile, sau o versiune aproximativă, este pentru că peste câteva zile Muriel m-a trimis să aleg şi să comand nişte flori la Bourguignon pentru o actriţă, iar la ieşire am fost curios: am intrat în biblioteca Institutului Britanic de pe strada Almagro, chiar lângă florărie, iar acolo le-am căutat în limba lor originală. Cum presupuneam, erau de Shakespeare (sau de Edward de Vere), n-a fost greu să descopăr în ce operă adoptase acesta vocea zgomotosului Zvon. În schimb, n-am putut să găsesc, mai târziu, o traducere în spaniolă care să corespundă cu cea pe care o declamase profesorul, astfel că m-am întrebat dacă nu-i aparţinea, în ciuda faptului că engleza nu era limba pe care o stăpânea el cel mai bine. Nu suna prea rău, în orice caz. În niciuna dintre cele existente (şi erau câteva, acum sunt mai multe) nu apăreau „vremea împovărată” şi nici „asprul război”, am reţinut aceste două adjective sau imagini, mi-au atras atenţia. Data viitoare când îl voi vedea, va trebui să-l interoghez pe Paco în privinţa asta, aşa mă obligă să-l numesc de ani buni, împotriva voinţei mele, şi se înverşunează să-mi spună mie Juan, nu ca odinioară, „tinere de Vere”. Prezintă argumente pe care nu le pot contrazice: a trecut mult timp, nu sunt tânăr, nu mai sunt nici Muriel, nici Beatriz, care ne-au iniţiat şi ne-au

14 Ibidem

propagat apelativele, iar pe noi ne uneşte faptul că suntem „dinainte” (şi astfel nu trebuie să ne arătăm ironici şi nu avem nevoie de formalităţi), că ne-am cunoscut într-o perioadă care începe să fie la fel de îndepărtată cum era pe atunci al Doilea Război Mondial, adăugând perplexitatea că pe acela nu îl trăiserăm şi era înghiţit de ficţiune, iar 1980 pentru noi este o dată apropiată şi face pe de-a-ntregul parte din realitate. Da, ne uneşte ceva îngrijorător şi trist şi care în acelaşi timp reconfortează: suntem supravieţuitori, adică am supravieţuit prea multor prieteni, dintre cei în al căror siaj intermitent am stat şi a căror efemeră amintire se prelungeşte un timp, transmisă în şoapte din ce în ce mai imperceptibile.

În onoarea profesorului Rico trebuie să menţionez două lucruri. Peste vreo trei luni după întâmplarea aceea, când eu nu o mai frecventam deloc pe Bettina (nimic nu dura în zilele acelea de efervescenţă), i-am văzut împreună într-o dimineaţă la Academia de Bele-arte San Fernando, în capătul străzii Alcalá, amândoi în faţa unui tablou de Mengs care, dacă nu mă înşală memoria, o reprezintă întreagă pe o doamnă din secolul al XVIII-lea cu o bonetă pe cap, o mască în mână şi un papagal odihnindu-i-se pe umăr. Muriel mă trimisese să cumpăr, de la serviciul de calcografie de acolo, o gravură de Fortuny („Cea intitulată *Meditaţie*, să nu greşeşti”, mi-a indicat) din care voia să se inspire pentru nişte planuri dintr-un film: un bărbat cu redingotă, pantaloni strâmţi şi ciorapi, cu degetele pe bărbie şi rezemat de un gard cu capul atât de înclinat, că pălăria alungită – un bicorn – îi acoperea chipul în totalitate, nu i se vedea nici o singură trăsătură şi prin urmare nu i se va vedea niciodată. După ce am făcut rost de stampă, m-am dus să arunc o privire picturilor din acest muzeu puţin vizitat şi discret (*Visul cavalerului* cea mai bună), şi i-am văzut la o oarecare distanţă, am preferat să nu mă apropii şi nici să nu salut; nu cred că el s-ar fi simţit stânjenit, ci triumfător, dar poate că ea, da. Rico îi dădea explicaţii (probabil amănunţite), iar Bettina, fără să-şi ia

nicio secundă frumoşii ochi de la tablou, îl asculta cu veneraţie, ceva extrem de surprinzător la o fată care, când am frecventat-o eu cel mai mult, sărea rapid de la un lucru la altul şi nu se concentra asupra nici unuia. Meritul era neîndoielnic al Profesorului Magnetou, care în timp ce vorbea îi străbătea mereu cu o mână spatele şi talia, de sus în jos (îmi imaginez că se pretindeau mângâieri, dar era un element de voluptate satisfăcută şi poate redeşteptată), ba chiar se aventura pe la începutul pronunţatei curbe inferioare (poate acoperită doar cu fusta uşoară), fără ca ea să schiţeze cel mai mărunt gest sau mişcare ca să se ferească, era evident că eruditul cunoştea terenul fără niciun material la mijloc; nici măcar n-apa exclus posibilitatea să se fi trezit împreună într-un hotel şi, nedorind să se descotorosească de ea în mare grabă şi prea brusc, şi în lipsa altor idei cu care s-o întreţină, Rico să fi optat pentru a o instrui şi cizela fără alte scopuri, pentru că da, îi era greu să-şi reprime înclinaţia pedantă şi didactică, indiferent în ce companie şi circumstanţe s-ar fi aflat. Până şi între cearşafuri pesemne că instruia, sau în halat de baie. M-am întrebat într-o doară când îi ceruse numărul de telefon, sau cum luase oare legătura cu ea. M-am mirat cât de mult pot să obţină nişte priviri apreciative şi piezişe şi nişte versuri recitate din memorie. Întotdeauna mi s-a părut admirabilă perseverenţa lui.

Pentru a-i verifica precizia, sau cât de veridice îi erau informaţiile, a trebuit să aştept zece sau doisprezece ani, în schimb. Prin 1991 am văzut într-o zi la librăria Miessner, sau la Buchholz, un volum în engleză al cărui titlu l-am uitat, dar în care figura numele de Edward de Vere, care în subtidu era descris ca „Lord Mare Şambelan, al şaptesprezecelea Conte de Oxford, poet şi dramaturg William Shakespeare”, considerând de la sine înţeles că cei doi erau unul şi acelaşi. De parcă n-ar fi fost de-ajuns, una dintre frazele de reclamă spunea: „O poveste fascinantă despre omul care a fost Shakespeare”. Am răsfoit-o puţin şi mi s-a părut o operă de ficţiune, astfel că nu mi-am

cumpărat-o, în romane este prea mult arbitrar şi amestec, iar acela mirosea direct a *pastiche* pompos şi doct. Habar n-am dacă la acest text se referise Rico cu ani în urmă (autorul era un profesor universitar anglo-saxon, într-adevăr), dar în orice caz mi-a făcut plăcere să descopăr că nu fusese invenţia şi nici închipuirea sa contopirea, din partea vreunui *scholar* ţicnit sau doritor de notorietate, a celor două celebrităţi elizabetane. Evident că el şi tatăl meu, care a proclamat-o în cele patru vânturi, poate dăduseră ideea cine ştie câtor altora. Dar să fie faptul acesta consemnat, ca să i se facă dreptate profesorului.

Despre Edward de Vere ajunsesem să mai ştiu câte ceva, pentru că am profitat de vizita aceea la biblioteca Institutului Britanic, după câteva zile, ca să consult, pe lângă arogantele versuri ale Zvonului, monumentalul *Dictionary of National Biography* de la Oxford şi să-l caut în el pe acel nobil rebel şi intrigant, mort în urmă cu aproape patru sute de ani şi care în mod ciudat avea acelaşi nume de familie cu mine (era al meu, chiar dacă la origine avusese loc o elaborare sau o falsificare) şi acelaşi nume de botez ca Muriel. I-am citit întreagă lunga intrare, ca să văd dacă măcar îl cunoscuse pe Shakespeare şi, dacă nu mă înşală memoria, acolo nu se menţiona nici cea mai vagă coincidenţă sau legătură între ei. A fost o frază, totuşi, pe care am parcurs-o cu luare aminte şi am notat-o în carnetul meu, pe care îl păstrez încă; nu pentru că ar fi trimis la ceva care să mă privească, desigur, ci pentru că am avut impresia că văd un oarecare paralelism cu situaţia extraordinară dintre Muriel şi Beatriz. Conform»

extinsei note biografice, De Vere se căsătorise cu Anne, fiica cea mare a vistiernicului Elizabetei I, Lord Burghley, şi însăşi regina asistase la ceremonia, „celebrată cu multă pompă”, când mireasa avea doar cincisprezece ani şi contele cu şase mai mult. La întoarcerea acestuia dintr-o călătorie în Italia, istorisea nota, s-a produs o îndepărtare temporară de soţia sa. Pe 29 martie 1576, la cinci ani după nuntă, socrul său, Lord Burghley, făcuse

următoarea însemnare în jurnalul său, referindu-se la de Vere: „S-a văzut incitat de anumite persoane lascive să devină un străin pentru soţia sa”. Biografia nu intra în detalii şi tranşa cu pudoare chestiunea: „Chiar dacă neînţelegerea a fost depăşită, relaţiile lor domestice nu au fost prea cordiale începând de atunci”. Soţia aceea, Anne, murise peste mulţi ani, după o reconciliere din care au venit pe lume trei fete (exista o primă născută, dinaintea înstrăinării), iar după aceea el se căsătorise din nou cu o oarecare Elizabeth Trentham, înainte de care avusese ca amantă o altă Anne, Anne Vavasour, care îi dăruise un bastard. Mi-a trecut prin cap că poate aceea era problema lui Muriel: că Beatriz Noguera nu murise când poate îi era rândul, sau când i-ar fi convenit lui. Divorţ speram să avem curând în Spania, şi de fapt avea să fie aprobat la mijlocul lui 1981, dar nu exista când am început eu să lucrez la ordinele lui Muriel, nici nu existase în tot timpul căsătoriei sale. Şi de-a lungul secolelor, într-o ţară atât de anormală, care a obligat să trăiască împreună pe cei care îşi erau indiferenţi sau ajunseseră să se deteste, o infinitate de cupluri au nădăjduit îndelung, în tăcere, la decesul celuilalt, sau chiar l-au facilitat, sau determinat, sau căutat, în general în cea mai mare tăcere, sau mai degrabă în secret de nemărturisit.

Nu-mi amintesc toate aceste date şi nume din lectura aceea grăbită şi îndepărtată: acum am consultat iarăşi, pe internet, intrarea din *Dictionary of National Biography* referitoare la al şaptesprezecelea Conte de Oxford, ca să descopăr că nu mai este exact aceeaşi ca în vechile volume de hârtie. Cea actuală este mai frivolă şi mai superficială, mai puţin pudică, mai bârfitoare şi mai explicită. În ea se spune ceva ce nu se dezvăluia în cea veche, dar care mi-a trecut prin minte nu când am citit despre de Vere, de care în realitate nu-mi păsa deloc (simplă curiozitate momentană suscitată de Rico cel încurcă-lume), ci gândindu-mă la Muriel şi la posibilele motive din care o respingea categoric pe Beatriz. Unul dintre cele mai

clasice pentru ca un soţ să îi interzică pentru totdeauna dormitorul unei soţii pe care a dorit-o, şi s-o maltrateze verbal, convins că nu va fi niciodată suficient şi că are dreptul şi justificarea să o facă, este ca soţia să fi făcut să treacă drept al lui copilul altui bărbat. De-a lungul istoriei, n-au fost puţini bastarzii daţi în adopţie sau trimişi departe sau făcuţi dispăruţi pur şi simplu, pedepsind astfel femeia adulteră cu cea mai mare cruzime: odată ce au copilul (câteodată, chiar înainte), pentru ele trece pe planul al doilea cine l-a zămislit; doresc doar să rămână lângă leagăn, lângă pruncul pe care de obicei îl iubesc mai mult decât pe ele însele şi nu mai contează nimic altceva: atunci devin imperturbabile. În prima noapte în care am văzut-o pe Beatriz Noguera implorând în faţa uşii lui Muriel, acesta răspunsese aşa la protestele ei: „Ceva atât de răsuflat şi de prostesc?

Ceva atât de prostesc? Cum îndrăzneşti să califici astfel, la nivelul acesta, după tot ce ne-a provocat şi încă ne provoacă? O şotie, nu-i aşa? Un mic truc, nu? Iar în dragoste orice e permis, ce ingeniozitate, ce şiretenie!” Îi vibrase vocea cu o tonalitate metalică, o şoaptă glacială de indignare. Şi apoi îi reproşase: „Dacă nu mi-ai fi mărturisit nimic”, a adăugat, „dacă m-ai fi amăgit în continuare. Când amăgeşti, trebuie să susţii amăgirea până la sfârşit. Ce sens are să scoţi într-o zi greşeala la lumină, să povesteşti deodată adevărul? Asta e şi mai rău…” M-am gândit că se putea referi la ceva de felul acesta, la faptul că vreunul dintre copii nu era al lui şi n-ar fi ştiut până când fusese prea târziu ca să-i retragă toată afecţiunea pe care o nutrise pentru el ani şi ani, şi cu atât mai mult pentru a-l face să dispară. Cel mai rău ar fi fost ca ea să-i fi dezvăluit adevărul zadarnic, inoportun, ca într-o zi să-i fi spulberat iluzia, pentru că asta „dezminte tot ce a fost, sau infirmă, trebuie să-ţi repovesteşti ce ai trăit, sau să negi”, îi spusese, după care adăugase: „Şi totuşi, n-ai trăit altceva: ai trăit ce ai trăit. Şi atunci ce faci cu asta? Îţi anulezi viaţa, suprimi retrospectiv ce ai simţit şi crezut? Asta nu e

posibil, dar nici să păstrezi intact, ca şi cum totul ar fi fost adevărat, odată ce ştii că nu a fost”. Şi încheiase cu această lamentaţie sau mustrare: „Vai, ce idioată ai fost, Beatriz! Nu o dată, ci de două ori”. Prima oară a fost înşelarea, am reflectat; a doua, când a admis. Era posibil.

În noua notă biografică a lui Edward de Vere se lămurea că, în timp ce el călătorea pe continent în 1575 (Paris, Strasbourg, Siena, Milano, Padova, Veneţia), soţia lui adusese pe lume o fată, prima născută, a cărei paternitate el a refuzat s-o recunoască. (Probabil că făcuse o manie, întrucât părăsise Anglia în februarie şi fata s-a născut în iulie; doar dacă n-ar fi avut relaţii cu Anne dinainte cu mult de plecarea sa, cum era evident că Muriel nu le avea cu Beatriz de cine ştie când.) Nu pare, totuşi, că aceasta ar fi fost cauza îndepărtării, sau cel puţin nu singura: după ce a fost atacat de piraţi când traversa Canalul la întoarcere, s-a îndreptat spre Londra pe un şaland fluvial, ca să evite să se întâlnească cu soţia sa la Gravesend. Poate a fost din pricina naşterii presupusei fiice în absenţa sa şi corespunzătoarea supărare sau neîncredere, ori poate a companiei oarecum capricioase şi excentrice pe care o aducea cu sine: conform noului *Dictionary*, acum bârfitor, „un copil de cor Veneţian, care se numea Orazio Cogno” (pentru un vorbitor de spaniolă, numele de familie era o glumă proastă, acuzatoare şi brutală[15]), „şi amintirea unei curtezane veneţiene case se numea Virginia Padoana” (ceea ce părea de asemenea o glumă, nu ştiu dacă patronimică, toponimică sau metonimică, ori niciuna dintre cele trei). Acestea trebuie să fi fost „persoanele lascive” la care făcuse aluzie în *Jurnalul* său stupefiatul socru şi mentor, Lord Burghley, „aparent incapabil să-şi imagineze că ginerele său prefera apropierea copilului de cor, pe care l-a menţinut izolat timp de unsprezece luni în încăperile sale de la Londra, făcând loc suspiciunilor de pederastie”. Care, în treacăt fie zis (şi

15 Cono (în limba spaniolă) — vulvă, organ genital feminin. Cuvânt vulgar. Se citește precum Cogno în italiană.

dacă copilul nu se limita să-i cânte solo, fără cor, în privat), n-ar fi de mirare. La capitolul acesta n-ar putea exista niciun paralelism cu Muriel, care se lăsa dus din femeie în femeie, crescută de-a binelea, după câte observam şi ştiam eu, iar dacă spun că se lăsa dus este pentru că nu l-am văzut niciodată făcând eforturi să cucerească vreuna, ci mai degrabă acceptând cu nepăsare să fie sedus din când în când şi fără consecinţe pentru cele mai hotărâte, răsfăţate sau pragmatice, de parcă i-ar fi fost indiferent, sau nu şi-ar fi dat seama, sau nici măcar n-ar fi ştiut. Odată, o actriţă celebră mi s-a plâns îndurerată, într-o pornire de umilită sinceritate: „Îţi vine să crezi", mi-a mărturisit, „că după ce ne-am culcat într-o noapte a continuat să mă trateze ca şi cum n-am fi făcut-o, până când a trebuit să-l informez că da? «Ah, da?», mi-a zis. «Am întreţinut relaţii sexuale? Serios? Eu cu tine? Păi e ca o pagină albă, e prima dată când aud.» E adevărat că băuse destul, dar pe naiba, să nu-şi amintească deloc de tăvăleală… Niciodată în viaţa mea nu mă simţisem atât de jignită. Imaginează-ţi ce ofensă pentru o femeie atât de râvnită ca mine". Aşa a spus, „râvnită", un cuvânt neobişnuit pe terenul acesta, deja pe atunci şi acum cu atât mai mult.

Noua intrare din *DNB* a adăugat cunoaşterii mele încă un amănunt inutil, după atâţia ani: menţiona tentativele a doi erudiţi de a atribui operele lui Shakespeare lui de Vere şi le critica cu dispreţ („sunt lipsite de valoare", tranşa chestiunea). Interesant era că pe cea mai veche o dată în 1920, datorată unui oarecare Thomas Looney (alt nume de familie acuzator de la sine, deoarece „*loony*" înseamnă „lunatic" în engleză şi se pronunţă exact la fel). Astfel că acel coleg detestat de Rico nici măcar nu era pionier, nici măcar nu era original. Presupun că profesorului i-ar plăcea să afle asta, deşi poate nu-şi mai aduce aminte de nimic din toate acestea.

Eduardo Muriel şi Beatriz Noguera aveau trei copii, două fete şi un băiat, el fiind mezinul, iar de când mi-a

trecut prin cap ideea unei posibile false paternităţi, am început să mă uit cu atenţie la chipurile lor, la gesturile lor şi la alură, cu o necuvenită privire de detectiv, încercând să descopăr la ei vestigii vădite din Muriel, sau absoluta absenţă a asemănării şi chiar de reminiscenţă sau afinitate cu el. Sarcina aceasta >»

era mai degrabă vană, pentru că abia mă întâlneam cu ei: erau la şcoală în cea mai mare parte a timpului pe care îl petreceam eu în casă, sau dacă nu, în camerele lor, Beatriz şi Flavia vegheau ca să nu facă aproape deloc incursiuni în zonele tatălui, care îi trata cu neîndoielnică, dar distrată afecţiune, cam ca pe invitaţi, sau pe oaspeţii permanenţi ai unui hotel. În plus, toţi trei semănau atât de mult cu mama, de parcă i-ar fi conceput ea singură, fără intervenţie masculină. Cea mare, pe nume Susana, de cincisprezece ani când am cunoscut-o, era o copie a lui Beatriz în fotografiile din tinereţea cea mai îndepărtată a acesteia: erau vreo două înrămate, la vederea oricui, una de la nunta ei cu Muriel, în care probabil că avea douăzeci şi doi sau douăzeci şi trei de ani şi care cu siguranţă era expusă pentru că aşa ceruse sau impusese ea (pentru el pesemne că era o amintire amară, unirea aceea), şi un portret – nu-mi era clar dacă anterior sau posterior – în care apărea cu o pălărioară mică şi fără bor, caracteristică ultimilor ani cincizeci sau primilor ani şaizeci, ţinând în braţe un copilaş care la început nu ştiam cine era: un copil de vreo doi ani, cu trăsături fine, foarte drăguţ, cu ochi atenţi, întorşi spre stânga lui (Beatriz se afla la dreapta lui), într-un paltonaş de blană, poate exagerat pentru frigul din Madrid şi cu un soi de cagulă albă, încheiată cu un ciucure mare, care îi acoperea o bună parte din păr, urechile şi gâtul, dar deloc faţa, al cărei oval ieşea în evidenţă întreg. Nici ea nu se uita la copil, îl ţinea cu o expresie rătăcită, ca şi cum s-ar fi gândit la ceva agreabil şi străin de împrejurare, care, în ciuda fondului întunecat care nu dădea indicii, mi s-a părut o ceremonie religioasă, un botez sau altă nuntă. Beatriz se vedea mai slabă, dar

putea fi recunoscută cu uşurinţă, nu se schimbase mult, în ciuda jignirilor soţului ei: sprâncenele alungite şi bine conturate, genele foarte dese, dar nu întoarse şi nici arcuite, nasul drept cu vârful uşor în sus, care-i conferea un farmec imens, buzele cărnoase şi late, între care se iveau – un minunat zâmbet abia schiţat – dinţii puţin depărtaţi, care îi dădeau un aer uşor şi voit lasciv, care contrasta cu ansamblul chipului ei copilăros, atât în fotografii, cât şi în realitate. (Mă rog, era una dintre gurile acelea care îi fac pe mulţi bărbaţi să îşi imagineze pe loc scene neaşteptate şi necuvenite, adesea împotriva respectuoaselor lor eforturi de a le suprima din rădăcină.) Trăsăturile ei, de fapt (sau ceea ce le transmitea spiritul ei, când acest spirit prindea. curaj uneori şi ieşea din toropeală sau din prostraţie), nu se potriveau pe de-a-ntregul cu corpul împlinit, de parcă ar fi cerut un trunchi, un abdomen şi nişte picioare nu atât de puternice, mai delicate, iar formele ei insolente, o faţă mai puţin inocentă sau ingenuă. În fotografia de la nuntă, în care privea spre cameră şi zâmbea fără rezerve, cu euforie patentă sau poate cu triumfalism, trăsăturile îi erau vădit infantile, ca şi cum ar fi fost o fetiţă deghizată în mireasă; deşi, în acest caz, prematur dezvoltată. Muriel, în schimb, cu ochiul său bandajat deja, cu atâta timp în urmă, se arăta, dacă nu sumbru şi nici grav, măcar înnegurat, ca un bărbat convins că dobândeşte o enormă responsabilitate. Deşi era tânăr, dădea impresia că este un adult copt în comparaţie cu ea. Ea încă se juca de-a contractarea unei căsătorii, el era serios şi o contracta cu adevărat, ca şi cum ar fi fost conştient de validitatea acestui cuvânt pentru obligaţii, datorii, responsabilităţi şi boli. Şi nu doar că era mai în vârstă cu câţiva ani decât ea, nu era atât de simplu. Era cineva care cunoştea deja renunţarea, sau care era la curent cu faptul că dragostea vine întotdeauna într-un moment inoportun la întâlnirea cu oamenii, cum mi-a spus cu melancolie că citise cândva.

La prima născută, la Susana, se ghicea fără putinţă

de tăgadă (sau era mai degrabă manifestare) aceeaşi expresie candidă a mamei sale, pe care amândouă aveau s-o păstreze cu intermitenţe până la bătrâneţe (nu există viaţă fără intermitenţe şi nici caracter care să nu se trădeze pe el însuşi câteodată), şi corpul intimidant, exploziv, care ca să spun aşa începea să-i înflorească, nu ştiam dacă cu anticipaţie sau nu, nici nu eram dispus să-mi pun nici cea mai vagă întrebare în această privinţă: dacă îmi stăpâneam orice plăcere când o vedeam pe Beatriz, mi-o interziceam categoric în faţa promiţătoarei sale fiice adolescente, viziune care pe deasupra era întotdeauna fugară. Pe terenul senzualităţii, fata aceea coincidea şi mai puţin cu mine, în timp şi în spaţiu; era şi mai mult un tablou, o reprezentare neînsufleţită, doar că nu trecută, ci viitoare, care nu se terminase de plăsmuit. Cu a doua fată nici măcar nu exista pericolul să mi se abată vreo privire: Alicia abia împlinise doisprezece ani când am intrat eu în casă, cu toate că asemănarea cu maică-sa şi cu soră-sa avea să i se accentueze fără îndoială cu vârsta. Cât despre băiat, Tomăs, de opt ani, şi chipul său era o desăvârşită copie a chipului lui Beatriz. Toţi trei ca miniaturi ale ei, în diferite mărimi, firește. Imposibil, prin urmare, să detectez în ei vreo urmă din Muriel, evident că nici din altcineva, dacă cumva la zămislirea vreunuia ar fi participat alt bărbat.

Nici propria nefericire şi nici ocupaţiile nu o împiedicau pe Beatriz Noguera să se comporte ca o bună mamă, presupun. Chiar dacă nu trăia doar pentru ei şi lăsa multe treburi în seama Flaviei, era întotdeauna gata să-i ajute, să-i asculte şi să-i consoleze când aveau nevoie, în măsura în care putea fi o femeie care nu excludea să-şi caute moartea cu mâna ei, după cum am descoperit mai târziu. Era extrem de afectuoasă, iar când o vedeam îmbrăţişându-şi şi mângâindu-şi copiii puteam să-mi imaginez felul de iubire, caldă şi delicată în acelaşi timp, pe care i-ar fi dăruit-o lui Muriel dacă el ar fi încuviinţat-o, sau pe care probabil i-o dăruise în alte timpuri, invocate de

ea şi nicicând date uitării. Însă, poate ca act reflex – cel al câinelui învăţat minte –, poate influenţată şi complexată de respingerile soţului, nu se implica şi nu îşi oferea cu dărnicie, inima copiilor, dacă ei nu o solicitau. Era ca şi cum întreaga ei existenţă, sau trecerea ei prin lume, s-ar fi impregnat de timiditate sau de reprimare, cine ştie dacă de la început, sau de la un moment determinat. Când eşti repudiat de principalul obiect al dragostei, e uşor să te invadeze senzaţia generală că eşti de prisos; că manifestarea afecţiunii poate deveni copleşitoare sau nedorită, că aceasta s-a deteriorat şi prin urmare nu trebuie niciodată să se impună fără invitaţie prealabilă. Astfel că mi se făcea oarecum milă să o văd cum aştepta vreun semn de la copii înainte de a îndrăzni să-i strângă cu putere la piept sau să-i alinte. Cei doi mai mici, spre norocul ei, încă îi căutau dezmierdările cu naturaleţe şi cu regularitate, iar ea profita şi se bucura de ocazii cu faţa iluminată de mulţumire şi deopotrivă cu privirea uşor temătoare şi pierdută, de parcă ar fi anticipat la orizont vremelnicia acelor efuziuni – copiii cresc şi se desprind şi devin ursuzi prea mulţi ani, iar când în cele din urmă se întorc, nu mai sunt aceiaşi – şi s-ar fi despărţit încetişor de ele cu o porţiune a minţii sale fataliste şi incontrolabile. Cea mare nu mai căută asta, era mai reţinută, deşi temperamentul ei încrezător şi ingenuu o determina să dezvolte cu maică-sa un anumit simţ de camaraderie, câteodată ajungea până la mine zvonul conversaţiilor lor Şi râsete care, totuşi, nu durau mult, conversaţii superficiale şi râsete scurte, care se limitau la vreo anecdotă recentă sau la chestiuni cotidiene practice. Uneori mi se părea că Beatriz umbla prin casă punându-se la dispoziţia tuturor, ca să mă exprim astfel, aşteptând ca cineva s-o cheme sau să se apropie de ea şi să-i ceară compania sau sfatul, sau medierea, sau ajutorul, ori solicitând autorizaţie cu ochi prudenţi pentru a da săruturi şi îmbrăţişări.

Nu era o femeie inactivă, cum s-ar putea deduce din acest portret, ci îşi câştiga bănuţii ei, o sumă modestă, în

comparaţie cu cea pe care o aducea Muriel (cu siguranţă, pe lângă modestă, nu era necesară pentru casă şi îi găsea alte întrebuinţări). Dimineaţa preda ore de engleză la o şcoală, trei zile pe săptămână, şi câteva particulare, la domiciliu, în două după-amiezi, sau aceasta era versiunea care circula. Nu cred că studiase niciodată limba aceea în mod sistematic, însă, fiind născută la Madrid spre sfârşitul războiului, fusese dusă la o vârstă fragedă în Statele Unite şi îşi trăise acolo o parte din copilărie, din adolescenţă şi din prima tinereţe, alternând perioadele în ţara aceea cu şederi în Spania, aici sub tutela unor unchi în relaţii bune cu regimul şi în fraternitate cu nişte veri. Din lene nu era complet bilingvă, dar aproape. Tatăl ei, care nu se manifestase în timpul Războiului Civil şi în principiu nu era urmărit de franchişti (deşi oricine putea fi urmărit de pe o zi pe alta în anii treizeci şi patruzeci şi chiar cincizeci, era de ajuns o duşmănie între vecini, un vechi dispreţ sau o ofensă la adresa unui victorios, vreun denunţ capricios şi fals, populaţia încerca să adune merite faţă de autorităţi), hotărâse şi reuşise să se exileze cu câteva luni înainte de cucerirea capitalei de către trupele franchiste. Cu convingeri moderat republicane şi laice, conştient de ce putea fi ţara în mâinile răzvrătirilor (mâini libere, neîmpiedicate de niciun obstacol), îl invadaseră nemulţumirea şi teama, dacă nu sila şi panica, încât profitase de singurătatea neprevăzută ca să plece în Franţa cu fata lui, în toiul greutăţilor obişnuite şi cu risc pentru fetiţa atât de mică. De acolo, Ernesto Noguera reuşise să călătorească până în Mexic cu sprijinul Ministerului Afacerilor Externe al acelei ţări generoase (le-a îndulcit căderea atâtor căzuţi de atunci), în care rămăsese aproape un an, până ce, nu ştiu dacă prin intermediul poetului Salinas sau al poetului Guillén, sau al amândurora, pe care îi cunoscuse şi admirase la Madrid, sau direct al Justinei Ruiz de Condé, a obţinut un post de profesor de spaniolă la Wellesley Collège din Massachusetts, sau în Smith, Tufts sau Lesley, ori în alt

centru din zona Bostonului (poate a trecut prin toate şi cine ştie în ce ordine), mai stabil şi mai bine plătit decât activităţile sporadice pe care nesigura lume editorială i le oferea într-un Mexic plin de compatrioţi şi de concurenţă. Era licenţiat în Filosofic şi Litere, absolvise chiar înainte de izbucnirea războiului, iar în Spania predase la o şcoală de limbi străine şi tradusese cărţi din germană şi engleză, opere de Joseph Roth şi Arthur Schnitzler, de H.G. Wells, Bernard Shaw şi Bertrand Russell, printre alţii. Ştia bine limba aceasta din urmă, cu toate că nu o vorbise prea mult şi nici nu se descotorosise niciodată de accentul spaniol în lungii ani petrecuţi în America, după cum asigura fiică-sa.

Ceea ce am numit singurătatea sa neprevăzută n-a fost niciodată limpede pentru ea. Versiunea pe care a aflat-o în copilărie era că mama ei murise curând după ce o născuse, în timpul unui bombardament, sau când căzuse pe casă un obuz, care provocase o spărtură îngrozitoare în apartamentul vecin, avuseseră noroc în definitiv.

Tatăl nu era deloc riguros cu detaliile când îl întreba ea, schimba câte ceva din relatare, ba se mai şi contrazicea, de parcă ar fi inventat povestea aceea şi circumstanţele şi nu s-ar fi deranjat prea mult să-şi fixeze minciuna în imaginaţie şi nici în memorie. Vorbea puţin despre soţia sa, iar pe deasupra cu o oarecare nepăsare şi aproape fără nostalgie când o făcea; nu era unul dintre văduvii timpurii devastaţi de pierdere şi cărora le este extrem de greu să-şi revină. Recurgea la *baby-sitters*, la sfârşitul săptămânii ieşea, se ducea la Boston şi se întorcea târziu. Nu încape îndoială că îşi adora fata şi se ocupa de ea, dar cu un fel de neglijenţă înnăscută, la urma urmelor era un bărbat singur, destul de tânăr şi de stângaci, zăpăcit cu siguranţă de propria-i tinereţe. Astfel că o trimitea cu o relativă uşurinţă la unchi, care i-au plătit câteva bilete de vapor: aproape toate verile, ba chiar şi câte un an şcolar complet le-a petrecut Beatriz în Spania, iar în timpul acestor şederi auzise pe ici, pe colo comentarii sau insinuări – trântite dinadins sau scăpate de

pe buzele rudelor din partea tatălui, singurele existente sau vizibile; păreau îmbufnate câteodată pe fratele şi cumnatul lor, buzele acelea – care o făcuseră să creadă că poate maică-sa nu murise, ci una din două: ori îşi părăsise bărbatul curând după ce se născuse ea şi nu vrusese să rămână cu copilul unui bărbat căruia îi purta prea multă pică, sau care îi repugna; dacă nu cumva, din pricina divergenţelor politice, pe vremea aceea imposibil de tolerat, refuzase să-l însoţească în peregrinajul exilului, fără a pretinde ca fetiţa să rămână în îngrijirea ei, în Spania. În orice caz, renunţase la ea, ori i-o smulsese sau confiscase Noguera. Mult mai târziu a îndrăznit Beatriz să întrebe deschis, de fapt a făcut-o puţin înainte de nunta ei, nu s-a grăbit niciodată. Sunt chestiuni asupra cărora e preferabil să păstrezi o bănuială care nu este presantă, ci suportabilă, decât să cauţi o certitudine dezamăgitoare sau ingrată, care te obligă să trăieşti şi să-ţi povesteşti ceva diferit de ce ai trăit de la început, cum aproximativ spusese Muriel, presupunând că ar fi cu putinţă să anulezi ce ai trăit deja, ori să-l substitui. Poate că nici măcar nu este cu putinţă să anulezi sau să substitui ceea ce ai crezut, dacă ai crezut vreme îndelungată.

Nu e nevoie să spun că majoritatea acestor date le-am obţinut de la Muriel sau de la Beatriz, ori de la intermediari, după un timp, ba chiar câte una am aflat-o acum, datorită internetului şi informaţiilor sale fără fisuri, chiar dacă de atâtea ori inexacte (de exemplu, traducerile tatălui). Cert este că ea vorbea engleza aproape ca o nativă, deşi numeroşii ani în care abia dacă se mişcase din Spania îi oxidaseră puţin accentul şi îi pervertiseră sintaxa (făcea greşeli), şi că aceasta îi era de folos ca să nu fie o simplă gospodină şi să câştige câte ceva. Însă nu era o femeie inactivă sau care să lâncezească atunci când nu avea ore, părea să vrea să-şi combată nefericirea de fond, sau cel puţin să-şi umple zilele, măcar în răstimpuri. În dimineţile sau după-amiezile libere obişnuia să iasă fără să dea prea multe explicaţii şi fără ca Muriel să i le ceară, ar

fi fost absurd, dată fiind înstrăinarea lor. Uneori venea Rico s-o ia, când era la Madrid, alteori Roy sau vreo prietenă, avea mai multe, dar două preferate, care mie nu-mi erau pe de-a-ntregul simpatice. În toate cazurile încerca să fie acasă la ora când cinau copiii, ba chiar înainte, dacă aveau nevoie de ea ca să-şi facă temele, *»

sau ca să-i povestească preocupările lor, mai ales cei doi mai mici (preocupări şcolare, se înţelege, din cele care încă se povestesc fără rezerve).

În perioadele de tristeţe, în schimb, se refugia în zona ei şi o auzeam cântând prost la pian, cu o adevărată lene sau lipsă de chef, încât în realitate se auzea mai degrabă tic-tacul metronomului, în funcţiune momente lungi fără să sune nici o singură notă sau acord, ca şi cum ar fi fost o perpetuă ameninţare sau o reprezentare a timpului gândurilor ei sau a ritmului stăruitor al suferinţelor ei, poate era un mod de a-i spune lui Muriel că viaţa, i se ducea fără compania sa şi fără să-i recupereze afecţiunea, de a-l face să-i simtă absenţa secundă cu secundă, cel puţin, cred, de patruzeci de ori pe minut. Pe mine mă îngrijora, câteodată mă întrebam dacă Beatriz nu şi-o fi pierdut conştienţa şi o fi căzut lângă pian – sau chiar o fi murit –, atât de prelungite erau intervalele fără muzică sau fără simulacrul acesteia, în vreme ce pendulul oscila şi bătea dintr-o parte în alta, indiferent la soarta cui îl punea în mişcare. Nu am ştiut niciodată cât merg aceste aparate, în orice caz aveam impresia că, atunci când se oprea al ei, Beatriz îl întorcea fără întârziere din nou, acel tic-tac mi se părea etern în unele dimineţi sau după-amiezi, era ca şi cum Beatriz ne-ar fi subliniat cu el că se afla acolo, la mică distanţă şi astfel ne impunea prezenţa ei invizibilă, de parcă ar fi pretins să nu uităm de ea nicio clipă, oricât de distraţi sau ocupaţi am fi fost. Însă Muriel era obişnuit, ori nu ceda la neliniştea pe care o provoca zgomotul acela ritmic, neobosit, monoton, pentru mine avea în el un element groaznic, de aşteptare nesatisfăcută sau de avertizare. În unele momente aveam senzaţia că o»

văd pe Beatriz atingând clapele cu degetele la nesfârşit, gata să izbucnească sau să agreseze pe cineva sau să distrugă pianul sau să facă o nebunie, ca să folosesc acest eufemism clasic cu care se evită să se menţioneze sinuciderea. El, totuşi, continua să converseze, să peroreze sau să dicteze, de parcă n-ar fi fost nimic, imun la aducerea aminte obsesivă. În împrejurările acelea mă gândeam că izbutise să o şteargă de pe faţa pământului, chiar dacă o avea acolo zilnic, atât de aproape, şi schimba cu ea cuvinte domestice, pe jumătate amabile, ba chiar îi adresa câte un zâmbet inconştient din când în când, ca un reflex automat al simpatiei trecute, dintr-o vreme îndepărtată, sau ca un spectru extrem de palid al unei dorinţe care pierise, e greu să stai la nesfârşit încruntat în faţa cuiva, fără să te odihneşti deloc.

Într-o zi am îndrăznit să-mi exprim teama, când metronomul ticăia de mai bine de o jumătate de oră fără să-l atenueze nici o singură notă a instrumentului.

— Scuzaţi-mă, Eduardo, i-am spus, nu ştiu dacă v-aţi dat seama că de mult nu auzim muzică, iar pendulul, în schimb, nu se opreşte. N-o fi păţit ceva soţia dumneavoastră? Poate se simte rău sau a leşinat. Zic şi eu. E ciudat, nu?

— Nu, a răspuns el. Face o pauză, cade pe gânduri, adoarme pe scaun. Cât timp e acolo, nu avem de ce să ne facem griji. Altceva e când iese în oraş singură.

— Ce vreţi să spuneţi? Că trebuie să ne facem griji atunci?

— Nu neapărat, a răspuns şi a trecut la alt subiect, sau l-a reluat pe cel pe care îl discutam.

Mi-a fost clar că nu avea intenţia de a se întinde la vorbă şi nici de a mai adăuga altceva, cu siguranţă. Astfel că n-am insistat şi am acceptat convenţia că atâta timp cât auzim tic-tacul totul e în ordine, mai mult sau mai puţin, ori Beatriz e vie şi nevătămată, ceea ce nu însemna deopotrivă senină şi în deplinătatea facultăţilor mintale.

Perioadele active erau mai frecvente, din fericire, mă

refer la ale ei. Nu ştiu prea bine de ce, poate din cauza acelei observaţii a soţului ei; sau dacă ştiu, nu vreau să spun, sau nu încă, mai încolo vom vedea, când Muriel era plecat, localiza decoruri, călătorea în căutare de finanţare, sau turna singurul său film la care a lucrat cât am fost eu la ordinele lui, acel proiect alimentar cu producătorul englez Towers, când şi-a încercat din nou norocul în Spania, după peliculele cu Fu Manchu, Dracula, Sumuru şi Marchizul de Sade în anii şaizeci şi şaptezeci, cu Jesus Franco sau Jess Frank ca regizor, aproape întotdeauna, şi însuşi Muriel în vreo suplinire (dar acesta se implica în asemenea măsură, că părea că îi venise lui ideea şi se convingea că mâna şi ochiul său vor obţine o operă personală şi destul de artistică); iar când el lipsea vreo săptămână, cum spuneam, şi eu nu aveam altă treabă decât să-i confecţionez exha*3 3*

ustive liste cronologice de autori cu care să-i fac ordine în imensa bibliotecă şi lucruri de felul acesta (am cunoscut puţini oameni mai citiţi), mi s-a năzărit s-o urmăresc pe nevastă-sa când ieşea singură. Nu când era însoţită de pe pragul casei, fireşte, de Rico sau Roy, sau de prietenele mai degrabă clevetitoare. Ştiam că se duc la cinema, la teatru, la cumpărături, la un concert sau la un muzeu, ba chiar la vreo conferinţă sau la vreun cenaclu învechit (Beatriz era încântată de scriitorul Juan Benet, prieten cu Rico, pe care, pe deasupra, îl considera extrem de atrăgător), la întoarcere obişnuia să-mi înşire activităţile, ba chiar să-mi relateze câte *3 3 3*

O anecdotă. Rico bombănea când îl ţâra la cinema, dar ca să-i facă indirect plăcerea lui Muriel, îi făcea plăcerea ei. Roy era mult mai docil şi, aşa cum profesorul nu trebuia exclus ca posibil amant al nimănui, nici măcar al lui Beatriz, în teorie (un tip periculos, deşi induceau în eroare înfăţişarea lui savantă şi descurajanta atitudine morocănoasă, de care nu se descotorosea în relaţiile cu femeile pe care le curta sau se prefăcea că le curtează, îi plăcea jocul de a-şi măsura puterile sau de a încerca, cred,

pentru ca apoi să abandoneze adesea isprava fără să se întâmple nimic, odată ce constata că putea avea totul), el părea inofensiv, un *cicisbeo* în toată regula, ca să utilizez vechiul cuvânt italian care îi desemna pe însoţitorii mereu serviabili, în principiu nu carnivori, ai femeilor căsătorite şi neglijate, ai văduvelor cu poziţie şi chiar ai câtorva celibatare cu timidităţi sociale.

Poseda o agenţie de servicii administrative pe care o moştenise de la tatăl lui, care funcţiona aproape singură şi căreia abia dacă îi dedica timp, trecea pe acolo câteva clipe dimineaţa să salute vreun client chiţibuşar, să supervizeze munca angajaţilor săi şi să simuleze că dă instrucţiuni. Adevărata lui pasiune era cinematograful şi admiraţia pentru Muriel îi era infinită. Contribuise cu sume modeste la producţiile acestuia (nerambursabile, ca să se simtă părtaş la ceea ce pentru el va fi mereu ceva măreţ) şi scrisese două monografii scurte despre opera lui, publicate de edituri de mică anvergură, iar cu pretextul acesta îl abordase cândva pe maestru, cum îl numea deseori, când se referea la el şi de asemenea la vocativ, de parcă ar fi fost un dirijor de orchestră sau un matador, singurii care în Spania merită apelativul fără să sune linguşitor şi nici afectat. Muriel îl primise şi îi deschisese uşile (în casa aceea erau câţiva oameni care apăreau fără să anunţe, sau anunţându-se superficial, nu rareori puteau fi întâlniţi acolo, făceau parte din ambianţă, iar pe deasupra exista intimitatea necesară pentru a le amâna intrarea, sau pentru a-i alunga sec când se dovedeau inoportuni) în mare măsură din simpatie şi în mai mică măsură din indulgenţă şi milă: Roy pesemne că avea o viaţă atât de goală şi era atât de entuziast, că maestrul îi permitea s-o umple puţin cu resturile din a sa, adunate de către Roy cu avariţie. Pentru el era un eveniment fiecare vizită pe care ne-o făcea (şi spun „ne pentru că am sfârşit prin a face parte din peisaj, mă îngrijeam frecvent să răspund la sonerie şi, prin urmare, să permit sau să refuz

intrarea celor care soseau), mai ales când se întâlnea cu vreun regizor, actor sau actriţă pe jumătate celebri, era mitoman. Lua loc la o parte, fără a interveni în discuţii, devenea discret, invizibil, o mogâldeaţă, unii credeau că e un soi de delegat tăcut şi literalmente în umbră, care trebuia să fie martor al anumitor reuniuni şi întrevederi, nici măcar Muriel nu-l prezenta întotdeauna tuturor. Se bucura de fiecare moment, de fiecare contact pasager cu oricine ar fi fost (până şi cu mine), dar mai ales cu cineva faimos, iar odată a rămas cu gura căscată şi fără grai (deşi după aceea a început să tremure) când a dat în salon de Jack Palance, personajul negativ din *Shane* şi din alte filme de neuitat, cu care Muriel se împrietenise când Palance turnase în Spania o adaptare dementă după *Justine* de Sade, tot sub bagheta (e un fel de a spune) prolificilor şi freneticilor Frank şi Towers, la fel ca *They Came to Rob Las Vegas* de Isasi-Isasmendi. Palance făcuse nişte studii la Stanford, înregistrase un disc de melodii *country*, picta, scria poeme, era năpădit de mai multe frământări artistice decât ai fi intuit văzându-l în rolul lui Attila, al unui gladiator crud sau al unui criminal la cald sau la rece; îl considera intelectual pe Muriel şi acest aspect al său era cel pe care îl respecta cel mai mult şi îl interesa. Când a intrat Roy, s-a ridicat, ca un domn şi, cum acesta era de statură mică iar el foarte înalt, a trebuit să se aplece mult ca să-i strângă mâna, aproape a părut că îi face o reverenţă. Şi-a pierdut puţin echilibrul, iar ca să şi-l recupereze şi-a sprijinit cealaltă mână pe umărul omuleţului. Nereuşind numaidecât, n-a avut încotro şi şi-a transformat gestul într-o îmbrăţişare stângace, însă, poate temându-se să nu-l strivească sub greutatea lui, s-a îndreptat cu agilitate şi l-a înălţat în aer de parcă ar fi fost o păpuşă. Două secunde am avut în faţa ochilor imaginea pe care eu şi Muriel aveam să ne-o amintim: Roy în braţele lui Jack Palance, cu picioarele departe de podea şi cu chipul la pieptul lui. Palance a izbucnit în hohote şi l-a repus pe pământ cu graţie, ca şi cum ar fi depus o balerină

pe care ar fi susţinut-o. „Regret, e vina mea”, a spus, „ar trebui să pot să mă micşorez când mă aflu în sudul Europei”. Şi a râs din nou, arătându-şi dinţii mici. Roy nu l-a înţeles, a izbutit doar să murmure într-o pretinsă engleză ceva ce se termina în „*meet you1*, şi-a netezit haina şi părul, apoi s-a dus în colţul lui să-l privească cu aviditate, dacă nu în extaz, fără a îndrăzni să mai scoată vreo vorbă cât a stat acolo şters, înfiorat de emoţie şi de parcă ar fi fost un spectator în întunericul unui cinematograf. Sunt sigur că în seara aceea a redactat o lungă însemnare (ca atâţia nefericiţi şi solitari, ţinea un jurnal) în care, pe lângă consemnarea puţinelor cuvinte pe care le captase din conversaţia în engleză, probabil că scria cu semne ale exclamării vreo naivitate în stilul acesta: „Mâna asta care acum ţine stiloul a strâns-o astăzi pe a lui Jack Palance! Ba chiar m-a ridicat în braţe, marele pistolar!” De acesta din urmă, apropo, am găsit o carte la sfârşitul anilor nouăzeci, intitulată *The Forest of Love*: *A Love Story în Blank Verse*, ilustrată, deopotrivă, de el. Aşa cum discul său de *country* are melodii frumoase, iar vocea este originală şi agreabilă (versurile unuia dintre cântece încep cu un umor remarcabil: „Sunt tipul cel mai rău care a existat vreodată, scuip când alţii plâng”), în amintirea acelei după-amiezi şi din admiraţie necondiţionată faţă de actor şi, de asemenea, din mitomanie, despre versul său liber nu îndrăznesc să spun nimic.

Astfel că pentru Alberto Augusto Roy era o plăcere şi o onoare să fie disponibil pentru soţia maestrului, iar ea recurgea la el, îmi imaginez, când nu avea altă companie mai strălucită sau mai plăcută. Roy era scund, cum am spus (rămânea la o distanţă bătătoare la ochi când Beatriz purta tocuri înalte, iar asta se întâmpla cel mai des), dar nu firav, ci mai degrabă robust, destul de bine proporţionat în statura lui, iar chipul îi era atrăgător, dacă se făcea abstracţie de ochelarii mari cu ramă de baga foarte deschisă la culoare, care îi micşorau ochii verzui, acoperindu-i şi uniformizându-i faţa, un miop considerabil;

îi dădeau în acelaşi timp un aer vag de profesor care nu se potrivea pe de-a-ntregul cu tenul foarte negricios, de aceeaşi culoare cu buzele groase, cam africane, de parcă ambele lucruri, ten şi buze, ar fi alcătuit un *continuum* de tonalităţi şi ar fi fost expuse unui soare perpetuu şi puternic de la naştere. În unele perioade – porniri eronate de cochetărie – îşi lăsa părul să-i crească prea mult, iar atunci şi-l netezea, pieptănându-şi-l pe spate şi îşi fabrica sau i se formau nişte cârlionţi impudici sub ceafa; pierdea aerul de profesor doar din pricina aceasta şi dobândea unul pe jumătate de aspirant la fâţos demodat şi unsuros şi pe jumătate de ciudat cântăreţ popular cu ochelari. Până când Muriel îi atrăgea atenţia, agitându-şi degetul mijlociu cu care îi semnala zona, de parcă ar fi fost ţeava unui revolver: „Alberto Augusto, iar ţi s-a ivit salata aia creaţă cu care pari un fanfaron meridional de doi bani sau un fost franchist nostalgic. Să vedem ce-o să creadă lumea despre mine, dacă ne vede împreună”. Roy îşi ducea mâna la ceafă, alarmat; îşi mângâia cârlionţă ca luându-şi rămas-bun şi dădea fuga la frizer să şi-i tundă şi să-şi umfle părul. Orice, dar să nu-l dojenească Muriel din vreo pricină.

Părea mereu mulţumit, sau era dintre persoanele acelea care, tocmai pentru că au o viaţă goală, îşi găsesc cu uşurinţă motive să se entuziasmeze zilnic, vreau să spun că trec de la o zi la alta cu frivolitate, ajutaţi de mici promisiuni, modeste, pe care ei le transformă în expectative enorme (în fond, dacă ne gândim bine, asta facem cu toţii, cu sau fără exigenţe în viaţă), de la premiera unui film tentant – în cazul lui – până la o cină într-o seară următoare cu un prieten pe care îl vedea adesea, sau – în cazul lui – cu un văr din Málaga, la o lună sau o lună şi jumătate, când venea acela, Baringo Roy îi era numele de familie şi aşa îl numea el, în mod straniu, pe care îl admira pentru agitata sa activitate sexuală şi pentru isprăvile în domeniul acesta, câteodată ni le relata (îl trăgea de limbă Rico, cu maliţiozitate) şi sunau toate a poveşti, însă el le credea orbeşte – nu avea să renunţe la o

bucurie şi cu atât mai puţin la o iluzie – şi se mira, şi se scandaliza desfătându-se. Şi evident că era vitală frecventarea din partea sa a cercului lui Muriel, ca să-i dau un nume, chiar şi dacă n-ar fi fost constituit ca atare cercul, ci doar un amestec întâmplător. Muriel avea ceva foarte bun, generos şi favorabil, şi anume că nu se opunea şi nici nu împiedica oamenii din jurul lui să lege prietenii între ei, sau să stabilească legături în marginea grupului. Nu avea simţul proprietăţii şi nici pe cel al precedenţei, nici nu era bănuitor în privinţa celor ce se coceau dincolo de vigilenţa lui. Spre deosebire de alţi indivizi care unesc şi vor să controleze şi să supravizeze contactele apropiaţilor care s-au cunoscut prin intermediul său, şi să fie la curent cu orice alianţă, apropiere sau întâlnire care se produce între ei, el îi lăsa să acţioneze în libertate, ba chiar se arăta mulţumit că se înţelegeau bine unii cu alţii şi îşi dezvoltau propriile relaţii. Şi, în conformitate cu aceasta, nici nu avea obiecţii ca fiecare să o trateze pe Beatriz cum prefera şi cum accepta ea; dimpotrivă, se bucura de toate aceste legături, cred eu, şi ei cu siguranţă o ghiceau. Astfel, oricât de diferiţi erau, ba chiar având personalităţi opuse, Rico şi Roy, de exemplu, se simpatizau, se distrau, stăteau de vorbă şi făceau glume între ei, dar şi fiecare dintre ei cu ceilalţi obişnuiţi ai casei, în mai mare sau mai mică măsură şi în afară de excepţiile întotdeauna obligatorii.

Aceasta mă includea, la fel ca pe medicul Van Vechten şi pe cele două prietene principale ale lui Beatriz, care pe mine mă enervau, dar pe ceilalţi nu atât de mult sau deloc. Încât am bănuit vreo promiscuitate – reală, sau doar ipotetică, sau doar plutind în aer – între una sau cealaltă şi câţiva dintre vizitatorii noştri obişnuiţi, poate nu pe la spatele lui Beatriz (mi se părea că cele trei îşi povesteau totul, prea mult), dar fără ştirea lui Muriel probabil, care dădea impresia iniţială că nu-şi dă seama de nimic, mai degrabă dinadins decât din incapacitate sau zăpăceală, ca şi cum ar fi hotărât cu mult timp în urmă că

va sta deoparte de încurcăturile altora şi de pasiunile străine care le provocau, îndrăgostirile superficiale, neîncrederea şi susceptibilităţile; ca şi cum ar fi hotărât că îi ajung ale lui din trecut, care nil întotdeauna dispar când încetează, ci se acumulează, devenind o povară pentru tot restul vieţii.

În plus, una dintre aceste două prietene era soţia cumnatului, văduva unui frate mai mare al lui Muriel, care murise în urmă cu opt ani într-un accident de maşină, aproape de Ávila, în plină iarnă cu zăpadă şi în circumstanţe pentru ea nu prea măgulitoare: s-au găsit două cadavre, al lui şi al unei franţuzoaice frumoase, blonde şi mai tinere, a cărei identitate nu o cunoştea nimeni din familie, sau aşa au spus toţi membrii, inclusiv Muriel. Nu părea o profesionistă, în orice caz, după hainele de calitate pe care le purta (dacă nu cumva era de *standings*! cu gustul educat) şi care mai curând nu o acopereau: era descheiată la elegantul taior, lăsând să se vadă un sutien insuficient, şi cu fusta la ombilic, în ciuda temperaturilor scăzute; acesta putea fi efectul impactului cu un camion care venea pe banda opusă, invadată de cuplu într-o depăşire imprudentă şi năucită, însă era o coincidenţă prea mare ca bărbatul, la rândul său, să fie descheiat la pantaloni, şliţul fiind de asemenea cu nasturi. S-a conchis inevitabil că anevoioasele operaţii de descheiere au fost cauza principală a coliziunii, mai ales dacă fiecare se ocupase de nasturii celuilalt, aceasta distrage vrând-nevrând atenţia de la şosea şi poate crea iluzia – perspectiva plăcerii – că eşti invulnerabil. Toate acestea mi le-a povestit Muriel mai târziu, într-o zi de trăncăneală – cu nepăsare şi cu generozitate îmi oferea informaţii felurite despre viaţa lui, fără să stea pe gânduri şi fără să acorde prea multă importanţă, în schimb devenea rezervat şi se punea în gardă când era întrebat de ceva concret, ca atunci cu plasturele –, ca să-mi explice de ce îi poartă pică cumnată-sa Gloria.

Aceasta nu stătuse liniştită în timpul doliului; făcuse

investigaţii, neîndoielnic cu concursul unui detectiv şomer, şi aflase că franţuzoaica jucase câteva mici roluri în filme din ţara ei, în *99 de femei* al omniprezenţilor Franco şi Towers (ca să adune atâtea, nu făcuseră mofturi, dacă era conţinutul adecvat titlului) şi în *spaghetti-westems* turnate în Spania, după care dăduse nişte probe ca să obţină un rol de mai mare anvergură într-un proiect al lui Muriel. Şi cu toate că fusese respinsă, Gloria se încăpăţânase să-şi suspecteze cumnatul că ar fi ştiut cine era, contrar a ceea ce spusese, şi nu doar asta, ci şi că probabil i-o prezentase fratelui, ba chiar i-o oferise sau poate cedase. Sau că, în cel mai bun caz, îl anunţase de locul şi ora la care se efectua trierea tinerelor atrăgătoare pentru roluri secundare, ca să arunce o privire candidatelor şi apoi să se descurce pe cont propriu. Muriel jura că nu-şi aduce aminte de franţuzoaica aceea („Cum să reţin chipurile tuturor celor care optează pentru un rol şi sunt daţi la o parte") şi nici dacă, din întâmplare, fratele său, Roberto, se dusese să-l vadă la studio în ziua probelor acelora şi o întâlnise pe biata răposată cu balcoanele la vedere. Cert era că Gloria îl învinuia într-o măsură exagerată de cele două nenorociri (şi nu era prea clar pe care o regreta cel mai mult şi nici care o tortura cel mai mult): infidelitatea soţului – pasageră sau definitivă, era imposibil de ştiut – şi prin urmare de accident şi de pierdere. „Tu cu filmele şi cu actriţele tale", îi reproşase în repetate rânduri. „Roberto murea de invidie şi aşa a sfârşit, mort de-a binelea, iar pe deasupra, ca un măscărici". Muriel nu obişnuia să-i răspundă, ca să nu se ia la ceartă, în ciuda iritării pe care i-o cauza. În fond era recunoscător că Gloria se abţinea să exprime, cel puţin în faţa lui, caraghioslâcul care pesemne că o chinuia în multe nopţi, pe deasupra: dincolo de mondenitatea sa de netăgăduit, era femeie cu convingeri religioase elementare, ca atâtea doamne elegante şi frivole şi destul de cultivate, în Spania ai şi acum astfel de surprize; nu şi le etala, era conştientă că aparţineau domeniului privat, dar cu siguranţă se gândea îngrozită că

Roberto murise în păcat mortal sau aproape, pe lângă faptul că o făcuse ca un măscărici. Muriel era încredinţat că se întrebase de multe ori până unde ajunsese perechea din maşină înainte de a se ciocni, şi că trebuia s-o aline oarecum ideea că el nu putuse să ejaculeze la volan, că nu fusese timp. Acestea şi le închipuia Muriel cu un râs scurt şi amar. Ori îi povestise cineva de insomniile cumnatei, cazuistico-spirituale.

Dar mai era ceva care sporea ranchiuna: în atitudinea lui faţă de Beatriz – cine ştia de când: „Eu nu te-am obosit, şi nu se poate spune că ne cuprinsese apatia” –, Gloria vedea fără îndoială o prelungire sau repetare sau variantă a ceea ce probabil că soţul îi făcuse ei în ultima perioadă a vieţii. Aceasta o îndemna să simtă, sau mai degrabă să manifeste, o solidaritate excesivă şi plăcută cu cumnata şi prietena ei, poate mai curând din gură decât sinceră, căci Beatriz, cum am spus, din pricina înfăţişării ei cu forme voluptuoase şi robuste, abia dacă inspira solidaritate printre reprezentantele sexului ei şi nici compasiune printre reprezentanţii sexului opus; să ia orice ieşire necontrolată sau repudiere din partea lui Muriel – despre care, cu siguranţă, era informată numaidecât –, sau orice aiureală de-a sa care se povestea sau se zvonea, ca pe o ofensă personală şi o trădare faţă de ea însăşi; şi chiar dovedea răutatea genetică a acelor doi fraţi, ori cel puţin cruzimea. Aşa interpreta Muriel, iar adevărul e că atunci când eu auzeam frânturi de discuţii între cele două femei (sau cele trei, dacă era şi cealaltă prietenă faimoasă, Marcela), în timp ce şeful meu era plecat şi eu lucram la listele lui cronologice de autori, cercetând şi completând date de naştere şi de deces, sau la traducerea în engleză a unui scenariu sau a unui sinopsis, ori căutând date în orice-o fi fost, până la mine ajungeau voci şi fraze duşmănoase şi provocatoare, care nu făceau decât s-o înfierbânte pe Beatriz, de tipul „Nu ştiu cum îi permiţi atâtea”, „O face în bătaie de joc, ca să te umilească şi să te distrugă”, „Nu înţeleg cum de nu i-ai tras o palmă în clipa

aia” sau „Ameninţă-l serios cu divorţul, că o să se aprobe anul ăsta sau la anul, de când tot amână să dea legea”. Îmi amintesc că o dată am auzit răspunsul lui Beatriz la îndemnul acesta din urmă, iar ca să aud mai bine, curios, mi-am ridicat privirea de la ocupaţia mea. Eu eram în zona mea, care era a lui Muriel, iar ele în a lui Beatriz, cu uşile deschise, de parcă n-aş fi existat sau n-aş fi contat, cu sunetul maşinii de scris ca garanţie a lipsei mele de atenţie, presupun. Câteodată mă simţeam ca un servitor de pe vremuri, din cei care asistau la orice şi tăceau când se întâmpla, fiind consideraţi adevărate statui în încrezătoarea imaginaţie a stăpânilor lor, care mai târziu aveau surprize îngrozitoare, descoperind că statuile au limbă.

„Da, din ’77 e gata să apară, dar nu mai vine, cu preoţii ăştia ai tăi şi cu politicienii lor, care se încăpăţânează să-l lase în continuare interzis. Şi, pe de altă parte, nu ştiu ce ameninţare ar fi asta, din moment ce el trebuie să-l dorească. Pot să mă pregătesc, îndată ce se aprobă, să rămân cu copiii şi să-l pierd pe el pe veci. Asta mi-ar fi soarta. Iar atunci chiar că n-o să mai am nicio speranţă”.

Era greu, cu toate acestea, ca Beatriz să se supere sau să-i fiarbă sângele. Întotdeauna părea mai curând tristă decât înfuriată, mai curând îndurerată decât indignată, cel puţin când era cu el şi deopotrivă când el era subiectul discuţiilor. Nu-şi pierdea cumpătul şi avea tărie de caracter, nu neapărat pentru că ar fi aspirat ca răbdarea ei să-l facă să-şi schimbe comportamentul, cât pentru că era sigură că în caz contrar l-ar fi agravat. Că dacă striga, îşi ieşea din fire, se răzvrătea, îi răspundea la rândul ei cu insulte şi se lua la ceartă, îi dădea lui toată dreptatea şi îl determina să se înverşuneze şi mai mult, şi trebuia să-şi ia adio de la efemerul ton duios, aproape de tânguire, mâhnit, şi de la cuvinte ca cele pe care le rostise când îl folosise şi îl auzisem eu: „În asta nu te contrazic”. Nu ştiu, era ca şi cum Beatriz l-ar fi iubit atât de mult pe

Muriel şi s-ar fi simţit atât de îndatorată faţă de el de mult timp, că nu-i era uşor să-l înfrunte şi nici să-l toace mărunt pe la spate, îşi vărsa focul povestind şi văicărindu-se, nu avea nevoie să împroaşte cu venin şi nici nu-şi făcea sânge rău. Apoi, când nu era în compania lui şi nici nu vorbea despre el, Beatriz nu stătea liniştită ca o victimă plângăcioasă. Îşi vedea de viaţa ei independentă şi aparte, de parcă nu i-ar fi păsat de soţul ei, sau ar fi renunţat la el oficial.

„Te înşeli”, i-a răspuns Gloria, „l-ar costa scump şi s-ar gândi de zece ori înainte de a-l solicita. Nu ştim cum va fi legea, dar nu încape îndoială că cel cu bani mai puţini va avea multe avantaje. Şi cu atât mai mult dacă rămân copiii cu ea”. Considera de la sine înţeles că toate femeile câştigau mai puţin şi că copiii le-ar fi fost încredinţaţi lor, aşa era în majoritatea cazurilor spre 1980, cum este şi astăzi cu excepţii, nimic nu s-a schimbat prea mult. „Nu are nicio relaţie stabilă, după câte ştim. Nicio femeie care să-l constrângă să se căsătorească cu ea. În plus, tu îl vezi căsătorindu-se din nou? Eu nu, bărbatul ăsta n-ar suporta lângă el pe cineva nou, iar o nevastă recentă e întotdeauna geloasă şi acaparatoare, n-o să suporte pe cineva care să-i ceară socoteală pe unde umblă şi să insiste să-l însoţească în călătorii. În fond, îi e comod aşa, chiar dacă te tratează cu dispreţ şi chiar dacă nu vrea să te vadă. Ameninţă-l cu divorţul care vine şi o să vezi cum se sperie. O să vezi cum se domoleşte şi Iasă la o parte impertinenţele, măcar pe cele mai brutale, câteodată nu-mi vine să cred că îţi spune ceea ce îţi spune, dar evident, n-ai inventat. Mai mult decât atât, sper ca, îndată ce se dă legea, să-ţi duci La capăt ameninţarea. N-ai de ce să înduri toate astea, depăşeşte limitele tolerabilului. Şi n-o să lipsească cine să te ia”.

Am băgat de seamă o oarecare rea intenţie în acest ultim verb, „a lua”, ca şi cum Beatriz, divorţând, ar fi urmat să cadă inevitabil în gol sau în vijelie şi ar fi avut nevoie de alt bărbat, ca să-i atenueze neantul sau frigul.

Însă Beatriz n-a reacţionat, pesemne că era obişnuită cu zâmbitoarele muşcături ale prietenelor, cu gura închisă.

„Nu ştiu cum mă sfătuieşti tu să divorţez, iar pe deasupra în mare grabă, îndată ce se va aproba. Tu, atât de catolică în inima ta”.

„Da, sunt catolică în inima mea, dar asta e”, a răspuns Gloria. „La suprafaţă mai puţin, ştii tu. Şi nici nu se pune problema să te laşi fraierită. Dacă există divorţ legal, păi ascultă. N-o să profite doar agnosticii şi ateii. Tu crezi că nu vor recurge la el mulţi dintre cei care acum se opun? îl combat pentru că e de datoria lor, dar ştim cu toţii că Dumnezeu e interpretabil şi că pe toţi ne înţelege, dacă explicăm aşa cum se cuvine şi ne ducem la el cu motive întemeiate. Fiecare o să se descurce cu el, să nu te îndoieşti. La urma urmelor, asta facem de o viaţă întreagă: pacte şi învârteli, tocmeli şi compensaţii. Dumnezeu e sătul să le accepte, cel puţin cu cei pe care îi cunoaşte bine”.

„Aşa, de parcă ar fi un comerciant înnebunit să-şi vândă marfa”, a zis Beatriz şi a râs puţin. „Nu-mi spune că tu ai fi divorţat de Roberto, pentru că nu te cred”.

„Mă rog. Din fericire, nu am avut nevoie să mă gândesc la asta, ce-aş mai vrea eu să fie în viaţă. Însă da, cu sighranţă. Dacă ar fi continuat să se poarte ca în ultima vreme, m-aş fi simţit autorizată. Vina ar fi fost a lui, nu a mea. Şi deopotrivă iniţiativa, asta e de cea mai mare importanţă. Chiar dacă aş fi fost eu cea care iniţia formalităţile legale, el ar fi început. Nu că nu i-aş fi dat ocazii, atenţie. Nu că n-aş fi sperat. Dar iată: doar cu povestea de la Ávila mi-ar fi fost de ajuns, dacă lucrurile ar fi fost serioase. Asta n-o să ştiu niciodată, e un blestem, nici nu-ţi poţi imagina. Să nu ai habar dacă bărbatul tău s-a omorât pentru o dragoste din alea rele, din cele care te înlocuiesc, sau pentru o aventură nebunească şi fără urmări. Poate n-ar fi revăzut-o. Nici nu şi-ar mai fi adus aminte. Ce belea”. Aşa obişnuia să se refere la moartea soţului său şi la circumstanţele acesteia, îngloba totul în „povestea de la Ávila”. Şi a adăugat: „*Aşa* cum vina e a lui

Eduardo în cazul tău, nu a ta. Chestia ta a venit după aceea, nu era să stai cu mâinile în sân pentru totdeauna”.

A urmat o tăcere lungă, de parcă Beatriz ar fi căzut pe gânduri sau ar fi şovăit. Eu nu mai băteam la maşină de ceva timp, m-am temut că îşi vor da seama şi vor tăcea din prudenţă, imaginându-şi că, fără zgomotul produs de mine, vocile lor îmi ajungeau limpezi. Am dactilografiat puţin, ca să le insuflu încredere, fie şi la nivel subconştient, cum se spunea încă pe atunci. Uitaseră, pesemne, că eu sunt în casă, ce mai conta?

„E ciudat”, a spus în cele din urmă Beatriz Noguera. „E ciudat că pentru mine, care nu sunt credincioasă, legătura e mai puternică decât pentru tine, care eşti credincioasă, în felul tău relativ şi deloc rigid, bine faci. Eu n-aş putea să divorţez, nici măcar să mă despart, din iniţiativa mea, să i-o atribui lui la origine nu mi-ar folosi la nimic, pentru că eu aş face paşii şi aş pune totul în mişcare. Altceva ar fi s-o facă Eduardo, n-aş avea încotro, ar trebui să suport. Dar îmi e totuna ce îmi face sau nu-mi face, ce îmi spune şi faptul că fuge de mine, să observ că simplul fapt că mă vede îl irită, dacă nu îl umple de disperare şi de furie, pentru că a existat o vreme când lucrurile nu erau aşa, şi atâta timp cât eu păstrez amintirea aceea, păstrez şi speranţa că vor fi din nou cum au fost, iar pe deasupra au fost stabile. Mă rog, nu mi-e totuna, evident, mă mâhneşte şi mă simt din ce în ce mai intimidată, în fiecare noapte mă vâr în pat neliniştită şi abia pot să dorm; dar asta nu înseamnă că o să plec. Nu-ţi cureţi memoria după bunul plac şi, cât o ai, omul cu care ai împărţit răstimpurile bune continuă să fie cel mai apropiat de ele, cel care le încarnează. E reprezentarea şi martorul lor, nu ştiu dacă mă înţelegi, şi singurul capabil să le aducă înapoi, singurul care are posibilitatea de a mi le da înapoi. Eu nu aş vrea o viaţă nouă, cu alt bărbat. O vreau pe cea pe care am avut-o atâţia ani, cu acelaşi bărbat. Nu vreau să uit şi nici să depăşesc momentul, nici să refac nimic, cum se spune, ci să continui la fel, în prelungirea a ceea ce

a fost. Nu am fost niciodată nemulţumită, nu am avut niciodată nevoie de schimbări, nu am fost niciodată dintre cele care se plictisesc şi pretind agitaţie, varietate, certuri şi reconcilieri, euforii şi tresăriri. Eu puteam să rămân veşnic în ce era. Sunt oameni satisfăcuţi şi împăcaţi, care aspiră doar ca fiecare zi să fie aidoma celei dinainte şi celei următoare. Eu eram din aceştia. Până când totul a luat-o pe un făgaş nefast. Dacă m-aş îndepărta de el, dacă aş pleca sau l-aş alunga, aş renunţa cu adevărat la ceea ce vreau, iar aceea mi-ar fi condamnarea definitivă. Ar fi ultimul lucru pe care să-l fac”.

„Dar bărbatul acela nu mai există, Beatriz, o ştii prea bine. E absurd să suferi aşa zilnic la nesfârşit, aşteptând încrezătoare întoarcerea celui care n-o să se întoarcă. De ce ar trebui să o faci? A celui care a dispărut, e mort, la fel de mort ca soţul meu, chiar dacă umblă prin lume atât de liniştit, îl vedem şi îl auzim. Cel care trăieşte astăzi cu tine e o fantasmă, un uzurpator, un hoţ de corpuri ca cei din filmul ăla. În raport cu tine, cel puţin. Poate că dăinuie cu alţii, dar asta pe tine nu te priveşte şi nici nu te consolează, subliniază doar că a fugit de tine, ca şi cum numai pentru tine ar fi hotărât să moară sau să se omoare şi poate nu pentru ceilalţi, şi mai rău. Ce sens are să rămâi lângă el? E ca şi cum ai trăi cu reversul aceluia, cu contrariul său. Cum se numeşte asta, cu sosia sa. Departe de ceea ce spui, nu-mi imaginez un supliciu mai cumplit”.

Gloria sigur n-a utilizat aceste cuvinte, dar aşa îmi amintesc eu acum, după atâta timp, sensul celor spuse.

Beatriz a păstrat iarăşi tăcerea, ca şi cum ar fi meditat cu adevărat asupra celor expuse de prietena ei. Obişnuia să asculte cum se cuvine, ea, spre deosebire de majoritatea, care cel mai adesea păstrează o tăcere nerăbdătoare din simplă bună-cuviinţă (cei care o au) în timp ce vorbesc interlocutorii lor, aşteptând doar să-şi dea drumul la partea lor. Ea nu, ea era atentă şi cântărea, medita asupra celor auzite. Apoi răspundea şi nu răspundea.

„Da, ai dreptate, e aşa cum spui; superficial, în aparenţă”, a răspuns după câteva secunde. „Însă, tocmai pentru ce ai spus, trebuie să ţii cont de asta: cel mai asemănător cu bărbatul care, după părerea ta, a murit, continuă să fie el, sau uzurpatorul său, sau fantasma sa. Spre deosebire de ceea ce s-a întâmplat cu Roberto, care nu mai poate să-şi amintească nimic, amintirea acelui bărbat protector, afectuos şi vesel avea să sălăşluiască în cel care se arată odios cu mine de ani buni. În acela care intră şi iese, în cel care se trezeşte şi se culcă în casa asta când nu e în călătorie său la vreun chef interminabil, cine ştie. În cel care îmi trânteşte răspunsuri impertinente şi nu. suportă nici măcar să-l ating uşor şi evident că nu se culcă niciodată în patul meu şi nici nu consimte ca eu să-l vizitez în al lui. E totuna. Dacă bărbatul acela căruia eu îi duc dorul e pe undeva, e conţinut în el, în niciun altul. N-are sens să mă îndepărtez de el, chiar dacă e doar umbra lui. Ce îmi pasă mie de alţii? Prefer paloarea acestui mort rătăcitor culorii lumii întregi. Prefer să zăbovesc şi să mor în paloarea lui, decât să trăiesc la lumina tuturor celor vii”.

Cu siguranţă nici ea nu a folosit aceste cuvinte, dar acesta a fost, fără îndoială, sensul a ceea ce a spus, în vreme ce eu îmi întinsesem gâtul aidoma animalului care ascultă şi îmi ridicasem privirea de la ce lucram.

IV

Nu o urmăream pe Beatriz Noguera când ieşea cu alte cunoştinţe de-ale ei, nici, cum este firesc, când lua motocicleta lui Muriel şi o ştergea cu ea cine ştie unde, la un moment dat a zis că pur şi simplu îi plăcea să lase Madridul în urmă şi să creadă (asta a spus, „să creadă”, de parcă ar fi fost conştientă de iluzie) că poate să se ducă oriunde ar fi vrut şi să simtă vântul puternic izbindu-i faţa pe şosele mărginite de copaci, secundare şi puţin circulate. De două ori a spus că fusese la Escorial (vreo cincizeci de kilometri) şi ştiu că în câte o duminică se ducea până la Hipodrom cu binoclul ei în poşetă (doar opt kilometri) şi îşi petrecea acolo după-amiaza, văzând cele şase curse, sau

cel puţin pe cele patru de la mijloc. Mă uimea că pleca neînsoţită într-o ambianţă atât de mondenă, sau poate îşi găsea compania în tribunele acelea vechi din 1941, datorate inginerului Eduardo Torroja şi declarate pe atunci, cu întârziere, monument istoric artistic: de două ori a povestit anecdote despre filosoful Savater, mare amator, pe care îl cunoştea, şi care îi dădea sfaturi pentru modestele ei pariuri, se pare că destul de nimerite, era versat, o ajuta să revină acasă mulţumită, cu redusele ei câştiguri. După cum se vede, el nu pierdea o duminică de curse, când nu era în călătorie, şi le frecventa împreună cu fiul său, copil mic, şi cu un frate. Ori se putea ca ea să ia de pe drum un însoţitor – alt motociclist, de exemplu –, şi să se ducă amândoi până la Zarzuela, fără ca eu să pot vedea despre cine era vorba. Adesea lucram în avans în apartamentul lui Muriel duminica, biblioteca lui era o mină de documentare despre orice epocă şi problemă pe care ar fi necesitat-o un scenariu sau un vag proiect în faşă; am sfârşit prin a intra şi a ieşi când consideram oportun, aproape că devenisem încă un locuitor al casei (de fapt, mi-au dat cheie); însă îmi lipseau mijloacele pentru a urmări o Harley-Davidson.

Pe aceea şi-o cumpărase Muriel cu câţiva ani în urmă, model Electra Glide Classic sau Ultra Classic, nu ştiu, mi-a spus el foarte mândru, prima oară când mi-a arătat-o, „Uite ce minunăţie”. Filmul *Easy Rider* era cam departe, însă îl amuzase altul, ulterior, mult mai puţin celebru, *Electra Glide în Blue*, cea albastră era cea pe care o foloseau poliţiştii rutieri americani, cu care făceau ravagii în filmul cu pricina, după cum cred. El, apropo, vedea filme bune, obişnuite şi proaste, şi din toate trăgea învăţături, „Ce e bun te incită să te iei la întrecere, dar te stânjeneşte; ce e rău îţi dă idei bune şi neobrăzare ca să le pui în practică”. Mi s-a părut atât de nesăbuit în felul cum îşi conducea motocicleta (poate nu era mijlocul de transport cel mai potrivit pentru un individ cu un singur ochi), încât, după o zi în care m-a luat cu el prin oraş, mai

repede ca gândul, am hotărât să nu repet niciodată experienţa. Cu toate acestea, nu o utiliza prea mult, odată ce îi trecuse înflăcărarea noutăţii şi capriciul, Beatriz era cea care profita cel mai mult de ea, deşi nici ea excesiv, doar pentru excursiile ei sporadice şi iniţial solitare, îmi era cu neputinţă să ştiu dacă la Escorial sau în alte locuri se întâlnea cu cineva, în acelaşi fel cum cumnatul ei Roberto se dusese să moară aproape de Ávila cu o necunoscută pentru toată lumea. (Nu se ştie niciodată cu siguranţă cu cine este sau va muri cineva.) Se îmbrăca în nişte blugi şi îşi punea casca, scotea motocicleta Harley din garaj şi, de la un balcon, o vedeam îndepărtându-se cu toată viteza, statura ei mare părea mai măruntă pe şaua acelui enorm animal, care mie mi se părea plin de ţevi, şi în acelaşi timp mai sigură de ea însăşi şi mai puţin fragilă, eu credeam că imaginea aceea ar fi fost atrăgătoare pentru orice bărbat şi că ea pesemne că o ştia – o femeie corpolentă călare pe ceva rapid şi puternic, este fără îndoială o clasică imagine erotică, şi într-adevăr vedeam capete întorcându-se pe stradă din momentul în care urca în şa –, dar Muriel nu era acolo ca s-o contemple.

Astfel că mi-a venit chef să o urmăresc când ieşea pe cont propriu şi pe jos, în după-amiezile când, teoretic, nu avea meditaţii la domiciliu. O auzeam aranjându-se din zona mea, fredonând fără să-şi dea seama că o face, comportament izbitor, întrucât obişnuia să stea serioasă, dacă nu tristă, când era singură, iar prezenţa mea i-a fost aproape invizibilă vreme îndelungată – mă privea cu simpatie şi era amabilă cu mine, dar în general mă ignora –, până ce a încetat să fie aşa. Când auzeam zgomotul tocurilor ei celor mai fine prin casă (ultimul lucru pe care şi-l punea, iar fiecare pantof sună diferit pentru urechea atentă), ştiam că e gata să plece. Aşteptam un minut după ce se închidea uşa şi atunci coboram cu prudenţă pe urmele ei, o zăream la o distanţă nu prea mare de portal şi îmi începeam urmărirea, silueta îi era suficient de înaltă şi de impunătoare pentru ca ochii mei să n-o piardă printre

trecători. Se oprea din când în când să se uite într-o vitrină, sau în faţa unui semafor roşu, puţin mai mult, mergea hotărâtă şi cu paşi repezi, chiar cu eleganţă, în ciuda staturii impresionante, în timpul acelor plimbări am constatat că ştia să poarte tocuri mai înalte de şapte centimetri fără şovăieli sau împleticiri şi fără ca picioarele să i se abată în vreo parte, cu capul sus şi cum nu se poate mai dreaptă; am putut deopotrivă să-i scrutez după bunul meu plac desăvârşita balansare a fustei, o balansare rară în zilele noastre, majoritatea femeilor au uitat cum se păşeşte cu graţie, ceea ce nu e totuna cu legănarea, sau nu neapărat. Toată carnea îi era atât de abundentă şi fermă de la spate – cum se oferă o persoană privirii celui care o urmăreşte insistent – încât nicio stofă nu o disimula >

sau domolea pe de-a-ntregul, aveam senzaţia că îi admir nu doar viguroasele gambe descoperite, ci şi coapsele şi fesele pronunţate, chiar dacă erau acoperite. Muriel o considera grasă din cauza aceasta. Sau poate doar îi spunea aşa.

Prima oară când am urmărit-o, s-a dus într-un loc straniu de pe strada Serrano, la începutul părţii de sus, cu palate vechi şi foarte puţine magazine, şi am văzut-o dispărând în portalul unuia dintre acelea. Când m-am apropiat, după trei minute de precauţie, am descoperit că nu era o casă particulară de bogătaşi, ci un fel de sanctuar numit Fecioara din Darmstadt, aşa preciza inscripţia încropită cu plăci de faianţă. M-am uitat înăuntru şi din stradă am putut vedea o curte mică, îngrijită şi nişte scări duble, scurte, pe care se urca până la o grădină înălţată şi amplă şi două clădiri joase, de două etaje, cu aspect primitor, cu ferestre împărţite în pătrate de stinghii din lemn date cu lac alb, de parcă ar fi fost ferestre străine din nord; atât grădina, cât şi clădirile se distingeau de jos; totul emana un anumit aer de colegiu fin, însă nu se auzea nicio voce şi niciun zgomot. În curtea mică de la intrare, la dreapta, era un chioşc pe care scria „Informaţii”, acela era un loc deschis publicului; la stânga era altă gheretă

geamănă cu un afiş pe care se putea citi „Sala

Părintele Gustavo Hörbiger”, pe plăci de faianţă albe cu litere albastre, aidoma textului central de invitaţie, „Vino şi vei vedea”, nu ştiu de ce au religiile obiceiul necuviincios de a tutui pe toată lumea, inclusiv pe necunoscuţi. Cu toate că accesul era liber, la început nu am îndrăznit să intru, nu cumva să mă vadă ea de unde o fi fost. Nu era mişcare, nici activitate, nu părea să fie nimeni, biroul de informaţii am remarcat că era gol, acolo nu avea cine să le ofere, sau cel puţin nu în momentul acela. Mă plictiseam pe trotuar, încât m-am hotărât să risc şi am intrat încet, chipurile în secret, deşi eram vizibil din orice punct, totul era descoperit. Nimeni n-a ieşit să mă întâmpine, astfel că am înaintat şi am urcat scările scurte, am aruncat o privire prin grădina bine întreţinută, în capătul căreia era o capelă urâtă de culoare crem, cu un acoperiş de ardezie exagerat de ascuţit şi un singur şi minuscul vitraliu pe faţadă, foarte sus, aproape de clopotniţa sobră, puţină lumină pătrundea, pesemne, acolo, construcţia avea ceva de buncăr şi în acelaşi timp era ca de poveste, puţin german, ca numele acelei fecioare – Darmstadt se află în landul Hessa, aproape de Frankfurt şi nu departe de Heidelberg – şi al acelui „părinte”, căruia îi spaniolizaseră numele de botez. Capela era închisă bine, pe uşă era o foaie protejată de un geam, pe care scria: „Sanctuarul Fecioarei din Darmstadt din Oraşul Madrid. Deschis în fie→

care zi de la 8 la 22”, ceea ce se dovedea din capul locului fals, căci era în jur de cinci după-amiaza. În continuare figura un orar de „Euharistii”, iar după aceea se anunţa nu-mi amintesc ce mesă specială de „reînnoire a jurămintelor”, care avea loc „pe data de 18, în toate lunile”, la 20.30, în funcţie de anotimp, în amurg, sau pe înnoptate. „Ceva miraculos li s-a întâmplat acestor oameni pe 18 ale unei luni, din vreun an”, am gândit zadarnic. „Poate li s-a arătat Fecioara masiv tuturor locuitorilor din Darmstadt fără excepţie”. Cel mai ciudat mi s-a părut că în

grădină, pe lângă ghivece cu plante şi straturi de flori, la umbra copacilor înalţi erau bănci ca să te aşezi şi de asemenea măsuţe rotunde şi scaune cu braţe, toate albe, unele aşezate cum trebuie şi altele grămadă, ca atunci când se închid terasele, de parcă acolo s-ar fi putut servi băuturi, gustări sau apetitive, ori s-ar fi celebrat reuniuni festive. „Poate pentru când sunt botezuri şi nunţi în buncăr”, am gândit din nou fără rost.

Nu ştiu prea bine de ce, poate pentru că zidurile clădirilor joase erau împodobite cu iederă şi gazonul se vedea impecabil, ambianţa locului mi-a amintit vag de a casei în care a fost şi nu a fost sechestrat Cary Grant într-o după-amiază în la *nordprin nord-vest şi*, în acelaşi timp, fiind foarte diferite şi nu din aceeaşi tară – însă autorii cu stil îşi J *3 3*

lasă urma în orice şi unifică lucrurile divergente –, pe cel din zona prin care se aventura James Stewart la Londra în căutarea unui oarecare Ambrose Chappell în *Omul care ştia prea multe*, tocmai le văzusem într-un ciclu Hitchcock de la Filmotecă, la care Muriel mă târâse fără efort, spunea că trebuie să-i revedem neîncetat filmele, întrucât la fiecare nouă vizionare se descoperea şi învăţa ceva nou, neobservat la cele anterioare. Am avut senzaţia momentană că puteau să se ivească în grădină extraordinarul James Mason sau abjectul Martin Landau, ori să iasă din sanctuar un grup de taxidermişti furioşi, sau actriţa sasie Brenda de Banzie, Muriel îi cunoştea pe toţi actorii secundari („Nu ştii niciodată dacă va trebui să-i utilizezi”), îmi semnala numele lor şi mă învăţa să-i disting. Mi-a trecut prin cap că, la fel ca Brenda cea Sasie în film, care se ascundea în Ambrose *3 3*

Chapel sau Capela Sfântului Ambrozie – şi de aici confuzia cu taxidermistul Chappell –, Beatriz ar fi putut să intre numaidecât în sanctuar, singură sau cu cineva, şi să fi tras zăvorul pe dinăuntru. Prin urmare, cu multă grijă, am îndrăznit să mă apropii prin partea laterală în care era un vitraliu vădit mai mare şi mai scund decât cel de pe faţadă

şi să iscodesc pe cât posibil înăuntru, încercând ca de acolo să nu mi se vadă nici silueta. Dar nu era nimeni, locul era pustiu şi, într-adevăr, era mai degrabă întunecat şi neîmpodobit, prea neîmpodobit pentru o biserică meridională catolică, stilul german prevala.

Muream de curiozitate, iar aceasta ne face pe toţi să ne pierdem prudenţa. Cu atât mai mult cu cât ne obişnuim să observăm scene şi să ascultăm conversaţii fără să fim detectaţi, şi asta face în cele din urmă oricine, când aproape că locuieşte sau lucrează în casa altcuiva. E greu să fie prins, pe de altă parte, are întotdeauna scuza întâmplării, a întâlnirii involuntare, a coincidenţei, umblă pe acolo şi ceilalţi uită că pe acolo umblă el. Îmi dădeam deopotrivă seama că dezvoltam în mod activ acest obicei şi începea să îmi placă, cel al spionării sau voaiorismul, cum se preferă să i se spună, al doilea nu e decât un termen pretenţios pentru a-l denumi pe primul. O oarecare vină o avea Muriel, îmi ziceam ca să mă dezvinovăţesc în rarele ocazii când mă»

mustra conştiinţa, foarte vag: într-un fel, el mă îndemnase să exercit această funcţie, să iau aminte la doctorul Van Vechten, să văd ce impresie îmi face şi să-mi păstrez părerile – adică, să mi le tezaurizez – aşteptând ca el să mi le solicite; şi am spus că pe atunci aş fi dus la capăt aproape orice mi-ar fi cerut, intenţionam să-i fac pe plac cât puteam de mult. Eu îi îndeplinisem instrucţiunile cu străşnicie până atunci: evident că îl văzusem pe doctorul Van Vechten, cum prevăzuse Muriel, şi îi acordasem toată atenţia într-o tăcere desăvârşită („Nu mă ameţi din proprie iniţiativă, da?”, fusese avertizarea sa), atâta vreme cât el nu mă întreba nimic, dacă îmi era simpatic, sau ce părere aveam, ori îmi ordona să dau uitării discuţia aceea, „ca şi cum n-am fi avut-o”. Dacă nu am vorbit încă despre Jorge Van Vechten, aproape la fel de asiduu vizitator al casei ca Rico şi Roy, Gloria şi Marcela şi încă vreunul, este pentru că şeful meu nu-mi indicase încă în ce direcţie să continui, însă voi vorbi despre el curând.

Nu-mi explicam cum putuse Beatriz să dispară atât de repede, cum nu era nici urmă de ea, de fapt, de nimeni. Sanctuarul era un loc vădit locuit, îngrijit şi venerat, dar în momentul acela părea abandonat până şi de sufletul cel mai evlavios sau fanatic al Fecioarei. „O fi o întâmplare, s-or fi dus toţi în acelaşi timp după treburi, ori să bea ceai împreună”, am gândit în mod nesăbuit, de parcă m-aş fi aflat în Anglia, în vreme ce mă plimbam prin grădină, din ce în ce mai nepăsător, şi mă apropiam, de fapt mă lipeam de clădirile joase, încercând să zăresc ceva prin ferestrele de la parter, care erau la înălţimea mea, privind cu coada ochiului, cum se spune. N-am văzut pe nimeni, cu toate că le-am înconjurat aproape în întregime, un zid rămăsese la adăpost, nu era spaţiu, incinta se termina cu el pe partea aceea. Astfel că m-am îndepărtat din nou şi m-am postat pe o laterală a capelei ca să am perspectivă asupra primului etaj sau a celui de-al doilea. La început n-am văzut nici acolo pe nimeni, mi-am întins gâtul. Până când deodată un spate s-a tras înapoi, a ajuns până la o fereastră, sau a fost împins spre ea, şi a apărut prin urmare în câmpul meu vizual o clipă. Mi-am întins şi mai mult gâtul, am vrut să fiu mai înalt, m-am ridicat pe vârfurile picioarelor, am dorit să am o scară, m-am uitat în jur, în grădină nu era niciuna, mi-a trecut prin cap să mă urc pe un scaun sau pe o măsuţă, nu câştigam prea mult şi ar fi trebuit să le mut unde mă aflam eu, am şovăit, nu m-am clintit, am zăbovit unde eram, poate m-am simţit paralizat.

A fost doar o clipă prima oară, abia am văzut spatele, însă am crezut că îl recunosc pe al lui Beatriz în flashul acela, nu degeaba o contemplasem îndelung cât o urmărisem. Nu mi-am luat ochii de la punctul acela, de la pătratul acela şi spatelui nu i-a trebuit mult ca să reapară. Într-adevăr, era ca şi cum persoana căreia îi aparţinea ar fi fost lansată în geam cu o oarecare agresivitate, cu o uşoară violenţă. Dacă era aşa, nu reuşeam nicidecum să văd cine o silea să se dea înapoi, cine o împingea. M-am alarmat, m-am temut că cineva o maltrata, o lovea, ba

chiar mi-a venit ideea absurdă că încerca s-o arunce pe fereastră, peste stinghiile albe şi prin geam, întotdeauna pot să cedeze, întotdeauna pot să se spargă şi să se prefacă în cioburi, un corp trece prin geamuri dacă e aruncat cu putere şi acestea sunt subţiri. „Un copac”, mi-am zis, „mă urc într-un copac”, îi aveam alături, mult mai aproape decât mesele şi scaunele. Eu eram foarte agil atunci şi îmi era la îndemână să mă caţăr pe trunchi, să mă apuc de o creangă joasă şi de acolo să mă urc până la coroană, până în vârf. Dar mă temeam să pierd ceva în vreme ce mă suiam, mi-am dat seama că eram incapabil să-mi abat privirea o secundă, vedeam spatele lui Beatriz izbindu-se iar şi iar de fereastră, lipindu-se de ea la maximum şi apoi îndepărtându-se puţin, acum nu mai ieşea deloc din câmpul meu vizual, ca şi cum n-ar fi lăsat-o să iasă şi nici nu i-ar fi permis să avanseze doi paşi. „Poate o bate cineva”, am gândit, „sau o îmbrânceşte şi de fiecare dată o striveşte în peretele acela, a încolţit-o, o hărţuieşte ca pe un pugilist”. Am fost cât pe ce să strig şi să mă dau de gol prin aceasta, nu ştiu nici dacă aş fi fost auzit. Să urc s-o ajut era altă posibilitate, s-o salvez de ce-o fi fost, însă nu aveam habar pe ce uşă (erau mai multe) ar fi trebuit să intru ca să mă duc în încăperea aceea, nici dacă avea să fie deschisă.

Am fost victima ingenuităţii mele, ca să ţi-o pierzi e nevoie de mult mai mulţi ani decât aveam eu, dacă cumva spiritele încrezătoare şi-o pierd vreodată pe de-a-ntregul. Am înţeles imediat ce se întâmpla: cineva – un bărbat – o poseda sau se excita şi o oprima, pregătit să o facă, în picioare, fără preludii, îmbrăcată, poate fără să-i dea jos niciun obiect de îmbrăcăminte, în viteză sau poate alandala, cum se zice, cu siguranţă dispuneau de foarte puţin timp înainte să revină custozii templului, profitau de momentul acela, în care ştiau cu certitudine că rămânea pustiu din vreun motiv, de obicei. Eu vedeam spatele lui Beatriz doar de la mijloc în sus, ori nici măcar atât, partea superioară a toracelui şi ceafa ei de secolul al XIX-lea,

părul strâns în ziua aceea. Individul care o strângea sau năvălea asupra ei – nu-mi place verbul acesta, dar poate să fie cel adecvat – stătea mai departe de fereastră, fireşte, iar pe deasupra ea îl acoperea cu constituţia ei robustă, era cam lată în umeri, mai puţin decât în şolduri, din fericire. Pe el îmi era cu neputinţă să-l văd, o fantomă, nimic din el nu apărea, niciun fir de păr. Şi n-am mai avut nicio îndoială în privinţa celor ce se întâmplau când Beatriz s-a întors deodată – a fost brusc, ori a întors-o el – şi s-a aplecat în faţă, mi s-a părut că mâinile i se sprijineau pe partea inferioară a tocului, sau nu ştiu dacă nu cumva acela e pervazul, ori se agăţau. În loc de spate şi ceafa i-am văzut chipul, acum doar chipul şi gâtul, iar din corp nimic, m-am speriat îngrozitor: aşa cum eu o distingeam de jos, ea probabil că mă distingea pe mine de sus. Am dat fuga să mă ascund după un copac – două sărituri –, iar de acolo am continuat să observ. Precauţia a fost zadarnică, cel puţin în prima clipă, întrucât Beatriz avea ochii închişi cu putere, nu se uita spre exterior şi nici spre niciun alt loc, era absorbită în ea însăşi, am presupus, şi în senzaţiile ei. Mi-am imaginat că bărbatul, întorcând-o, probabil că îi ridicase fusta – nu mai era balansare, sau era alt fel de balans – şi îi dăduse jos ciorapii şi chiloţii până la jumătatea coapsei, ca s-o penetreze cu comoditatea necesară, dată fiind relativa lipsă de comoditate a poziţiei verticale a amândurora, mai ales a lui, ea pesemne că se arcuise.

Mi s-a făcut ruşine, deşi mă simţeam la adăpost după copac, scoteam capul doar cât era inevitabil, din nou o jumătate de ochi. Nu-mi mai era jenă să fiu văzut, dar mă mustra conştiinţa de atâta spionare şi să mă uit la ce vedeam acum: faţa lui Beatriz în timpul a ceea ce îmi imaginam un orgasm, sau mai multe, ori ce ştiu eu, un preorgasm, n-am ştiut niciodată să le deosebesc în asemenea măsură, femeile tind să le înlănţuie şi la ele nu e prea vădit, se spune de asemenea că se prefac de minune şi pe deasupra mi se ofereau doar trăsături izolate, lipite

de geam, ca într-un portret straniu cu ochii strânşi, abia dacă există vreunul în istoria picturii – când se pictează sau se desenează un adormit sau un mort, pleoapele nu apasă şi sunt relaxate –, nu puteam percepe posibila accelerare a mişcărilor sale şi nici probabila agitaţie sau tremur al membrelor, firește că nici nu auzeam nimic, niciun geamăt, niciun gâfâit, niciun cuvânt, dacă ea pronunţa vreunul – nu părea –, în aceste circumstanţe unii vorbesc şi se îndeamnă, ba chiar trântesc obscenităţi incredibile, riscând să devină ridicoli, ori să provoace dezgust, ca şi cum ar pune în scenă o piesă pentru singurul lor martor, sau pentru ei înşişi, iar câţiva fac glume, în vreme ce alţii se concentrează şi tac. Sunt şi din cei care închid *3 3 3*

ochii cu multă putere, ca să-şi poată imagina că sunt cu altcineva, care îi îmbrăţişează, sau îi supune şi îi răscoleşte, m-am întrebat dacă acesta era cazul, dacă Beatriz visa în clipele acelea la Muriel cel ursuz, sau dacă îi era clară şi prezentă în minte identitatea individului cu care făcea sex sau se cupla, pesemne că nu era nimic între sexele lor, nu se luau măsuri de precauţie pe atunci, SIDA încă nu se cunoştea în Spania, poate nici măcar în lume.

Da, mi s-a făcut ruşine, dar m-am uitat şi m-am uitat la chipul ei prin fereastră, aproape strivit câteodată – aburind puţin geamul –, uneori e greu să distingi ce a cauzat expresia unei femei în timp ce face dragoste, bărbatul presupune că e de plăcere, dar poate să semene cu cea de chin (el se opreşte şi iscodeşte şi întreabă: „Eşti bine? Te doare?”), sau chiar cu cea de disperare sau profundă suferinţă sau amărăciune, câteodată am bănuit că o femeie era cu mine în situaţia aceea atât de intimă doar ca să-şi domolească tristeţea, sau ca să se răzbune pe altul fără ca el să o ştie (gândind în mod ciudat „Dacă ar şti”, în loc de „Când va afla”: ca şi cum n-ar fi urmat să i-o povestească niciodată), sau pentru a-şi alina un răstimp singurătatea patului ei întristat, ba chiar pentru a se înjosi în propria imaginaţie dinadins şi a se simţi vâscoasă,

murdară şi trădătoare, efemer şi amăgitor, foarte puţin durează senzaţia aceasta de noroi, se diluează prea curând, în ziua următoare nu mai e nici urmă şi totul redevine curat ca înainte, curăţenia e persistentă, aproape totul poate să se spele. Uneori am intuit că eu eram doar un mecanism, o piesă, un instrument. Expresia lui Beatriz putea fi cauzată de orice şi eu nu eram cu ea, nu îmi era cupuţin că să mă opresc şi s-o întreb: „Eşti bine? Te doare?” Pentru că nu eram eu cel care îi pricinuia durere, dacă îi era cumva pricinuită.

„Şi dacă o violează? Şi dacă e sub ameninţare, de orice fel? Şi dacă cedează, dacă e supusă unui şantaj?”, mi-a trecut prin cap, fără să dau câtuşi de puţin crezare acestor gânduri, de parcă m-aş fi jucat de-a gânditul. Dar au făcut să mă năpădească dorinţa de a afla identitatea individului, de a-i vedea chipul cunoscut sau necunoscut. Nu credeam că era eternul *cicisbeo* Roy, deloc, deşi Muriel – cu siguranţă ca s-o necăjească şi în glumă – îl considerase amant neîndoielnic al lui Beatriz în noaptea răbdătoarei aşteptări în faţa uşii şi a rugăminţilor şi nimic nu e exclus sub neatentul soare, cu atât mai puţin sub luna care stă de strajă; şi pe Rico, el chiar că ar fi putut, era improbabil, dar nu imposibil, pe unele terenuri nu ar fi avut scrupule, pe altele da, sunt destui bărbaţi ca el, care dacă au scrupule în prietenie, în schimb, nu le au în privinţa femeilor, conflictul îi mistuie când au ocazia de a se culca cu soţiile prietenilor, nu suportă prea mult când se înflăcărează. Însă în cazul acesta îmi închipuiam că ar fi prevalat lealitatea faţă de Muriel – poate lealitate nedorită, poate acesta ar fi preferat ca Beatriz să aibă distracţii depline şi să nu-l sâcâie pe el –, am spus în ce măsură îl venera. Pe de altă parte, era foarte îndrăgostit de soţia lui, care nu venea la Madrid, pesemne că nu era niciodată adulter decât într-o agreabilă perspectivă, de parcă ar fi visat la o plimbare şi o discuţie cu Petrarca.

„De ce aici, în locul acesta nepotrivit şi straniu, dedicat cultului, un sanctuar?”, m-am întrebat după aceea.

„Chiar dacă nu sunt în capelă, asta ar fi fost profanare sau sacrilegiu, îmi imaginez, sau ambele lucruri. De ce în viteză şi îmbrăcaţi, sau cel puţin ea îmbrăcată? Nici nu mi-l închipuiam pe el, oricine ar fi fost, complet dezbrăcat, în vreme ce Beatriz avea hainele pe ea, nu credeam că îşi scosese totul, nici măcar un singur obiect de îmbrăcăminte, ciorapi şi chiloţi daţi în jos, nu scoşi, ar fi fost prea mare contrastul. De ce la ora aceea anodină, la care nimic nu te tentează şi totul cere un oarecare efort? De ce nu se întâi→

nesc acasă la el, sau nu. Închiriază o cameră de hotel, de ce să rişte să fie descoperiţi de un grădinar, un custode, un angajat, sau şi mâi rău, de un preot sau o călugăriţă, sau de un enoriaş evlavios? Pe aici trebuie să fie câţiva, când >»

Fecioara nu este abandonată”. Locul mirosea a extremă dreaptă, foarte activă în anii aceia, şi înverşunată; fusese la putere timp de treizeci şi şapte de ani şi până în urmă cu doar cinci, cunoşteam cu toţii foarte bine ciuma aceea, în realitate era inconfundabilă, continuă să fie şi acum, după trei decenii, pentru cei care trăim înăbuşiţi de ea: o captăm numaidecât, într-un local, într-un salon sau într-o incintă, la un civil, bărbat sau femeie, la un episcop, la un politician care se preface democrat şi se împăunează că a fost votat, o parte din Spania va mirosi aşa în veacul vecilor. „Beatriz nu e religioasă, ce dracu’ face aici? Fireşte că nu a venit tocmai să tragă clopotele, ci poate ca să i se tragă ei”. Şi m-a surprins gândul acesta grosolan, nu este stilul meu şi nu era nici pe atunci, uneori ne lăsăm în voia uşurătăţii şi a mitocăniei, mintea ne scapă mai mult decât limba. Nu e grav dacă ne dăm seama şi ne oprim, nici măcar dacă nu o facem, la urma urmelor nu ne ascultă nimeni asocierile, rătăcirea, dispreţul şi blestemele. M-a uimit şi lipsa mea de respect faţă de ea: poate era decepţie – atâta dragoste pentru bărbatul ei ca să sfârşească astfel, de parcă ar fi avut vreo legătură cele două lucruri –, sau o inconştientă ranchiună platonică; sau e imposibil să-l

nutreşti faţă de cineva pe care îl vezi în isprăvile acestea. „Trebuie să mă urc în copacul ăla”, am trecut rapid la cele practice, „înainte să termine şi să plecê, ori să plece ea, care e cea venită în vizită, cea care a dat curs chemării. Dacă nu, n-o să ştiu cine e, n-o să-l văd pe tipul ăla”.

Astfel că am început să mă caţăr, nu mi-a fost greu să apuc cu o mână o creangă, de pe care m-am mutat pe alta mai înaltă şi apoi pe alta, până am ajuns la nivelul ferestrei sau chiar puţin deasupra, nici n-a fost nevoie să înaintez până la coroană, nu-mi ieşeau rău pe vremea aceea piruetele şi nici simulacrele de acrobaţii, m-am plasat acolo într-un minut sau mai puţin. M-am aşezat pe creanga aleasă şi m-am făcut ghem, având grijă să mă acopere frunzişul. Dar încă nu îl vedeam pe individ, trebuie să se fi aplecat şi el, continua să fie ascuns după chipul lui Beatriz, care era lipită sau foarte aproape de geam, ea nu deschisese ochii nicio clipă. Acum puteam să-i interpretez mai bine expresia, fiind în faţa mea, dacă se poate interpreta ceva pe chipul unei femei într-o asemenea împrejurare, nu sunt decât supoziţii. Chipul îi era mai atrăgător decât de obicei, pielea mai netedă şi întinerită, buzele mai cărnoase sau groase, ca şi cum ar fi invadat zone străine, mai afânate şi estompate, mai roşii, întredeschise pentru a lăsa să scape gâfâielile, poate că şi vreun geamăt educat (strigăte nu, cu siguranţă), genele mai lungi sau mai vizibile, ocupând fără încetare locul privirii, era demn de remarcat că nici o singură dată nu-şi dezlipise pleoapele, de parcă n-ar fi vrut să verifice unde se afla. Eu am văzut femei nu tocmai frumoase devenind foarte frumoase în această situaţie de uitare de sine, nu le ţine decât cât durează futaiul, ca să mă exprim obscen şi clar. Dar mi s-a părut că nu-i păsa prea mult de insul cu care era, că acesta era de rutină, sau nici măcar, poate doar funcţional, cum am spus că m-am simţit eu uneori, probabil toţi bărbaţii şi toate femeile am avut această senzaţie, iar cel care nu o acceptă se amăgeşte, nici nu reprezintă o dramă, ba chiar poate să ofere avantaje, după

caz. „Tipul rezistă destul”, mi-am zis, „până una alta, i-o trage de ceva timp”, şi m-a cuprins o oarecare invidie, eu eram încă prea tânăr ca să ştiu întotdeauna să mă adaptez, să mă stăpânesc. Asta am învăţat-o puţin mai târziu, cu practica, cu distanţarea şi cu plăsmuirea imaginilor eratice.

Imediat ce m-am gândit la asta, el s-a oprit sau a terminat, iar atunci l-am văzut în sfârşit ivindu-se, separându-se de Beatriz şi ridicându-se, dându-se în spate cu doi sau trei paşi şi rămânând în picioare, foarte înalt cum era, drept, cu dantura lui zâmbitoare şi mare şi cu ochii albaştri satisfăcuţi, nu cu o satisfacţie sexuală, cum ar fi fost logic, ci mai degrabă mintală, ca şi cum şi-ar fi zis „Ia te uită” sau „Ce ispravă” sau – şi mai pueril – „l-am băgat-o până la capăt”, sau ceva mai cuprinzător, „Continui să fac ravagii, iar lista creşte neîncetat”; de parcă nu l-ar fi bucurat atât plăcerea fizică pe care o obţinuse, ci mai curând să ştie că o făcuse într-un loc nepotrivit, într-un moment neoportun şi cu o femeie căsătorită, cu soţia unui prieten, chiar dacă prietenul acela nu voia s-o atingă şi cu atât mai puţin să pătrundă unde el răscolise şi penetrase. Purta un halat alb de medic, cum se cuvenea titlului său; nu îl văzusem niciodată în el, fireşte. Îl ţinea deschis şi dedesubt îşi avea îmbrăcămintea normală, cravată peste cămaşa ecru, haina şi-o dăduse jos. Doctorul Van Vechten îşi stricase pieptănătura, părul blond i se răvăşise în împingerile ritmice, aproape că i se năruise şi îi cădea bretonul; când îşi făcea cărare într-o parte bine trasată, îi stătea compact ai umflat, de departe dădea impresia că ţine o pâine în echilibru pe cap şi nu păr, era de culoarea cojii de pâine nu prea rumenită. Şi l-a netezit numaidecât cu mâna, în vreme ce Beatriz se îndepărta de fereastră şi deschidea în sfârşit ochii – însă pesemne că nu m-a văzut, nu doar din cauza camuflajului meu între crengi, ci pentru că n-a văzut nimic, avea privirea tulbure şi pierdută, ca şi cum ar fi ieşit dintr-o visare, din gânduri sau dintr-o siestă involuntară – şi se îndepărta cu pas

şovăitor şi lent spre capătul camerei, cu coapsele poate amorţite din pricina posturii, cu siguranţă se ducea într-o baie, el probabil că îi dădea prioritate ca să se aranjeze. Din Van Vechten puteam să văd doar trunchiul, de la mijloc în sus, am presupus că toată partea abdominală şi-o introdusese în pantaloni, deşi nu putuse încă să se spele, poate avea feşe de tifon la îndemână şi cu ele se descurcase, nu intra în câmpul meu vizual zona aceea. L-am văzut sprijinindu-se de o masă şi aprinzând o ţigară. Îşi menţinea eternul zâmbet larg, ştia că are o dantură orbitoare, care atrăgea atenţia ca a unui actor străin, era unul dintre principalele lui farmece şi n-ar fi fost capabil să renunţe la el aproape niciodată, nici măcar când era singur, pesemne că era prea obişnuit să-l etaleze mereu pentru ceilalţi, am dedus că îl avea pietrificat şi că poate nu însemna nimic în contra a ceea ce crezusem, îl considerasem un ins exagerat de amabil, înclinat spre familiaritate. Ba chiar mi s-a părut că râdea din simplă îngâmfare, doar că îşi relata ceea ce se întâmplase, cu o clipă în urmă. Sunt bărbaţi care socotesc fiecare întâlnire sexuală ca pe o decoraţie sau ca pe un triumf, chiar dacă sunt adulţi sau chiar maturi. E ceva caracteristic mai degrabă tinerilor, de vârsta la care încă nu au fost prea multe, dar există bărbaţi care păstrează acest spirit de colecţionari de medalii toată viaţa.

După vreo două minute a revenit Beatriz; cum nu se dezbrăcase, nu avusese prea multe de făcut în baie. El a profitat ca să intre un moment, timp în care ea şi-a întins fusta cât a putut, şi-a aranjat părul cu degetele şi şi-a luat poşeta, de parcă n-ar fi avut niciun motiv să zăbovească acolo şi ar fi intenţionat să plece neîntârziat. Odată ce consumaseră coitul, vizita se încheiase, am avut impresia că era o situaţie de felul acesta: puţine de spus înainte, iar după aceea nimic, El trebuie să-i fi strigat „Aşteaptă” din baie, iar ea şi-a lăsat din nou poşeta pe masă, punându-şi o mână în şold, cu un gest de uşoară nerăbdare. Când el a reapărut pieptănat cum se cuvine – obişnuita *baquette* îi

încorona craniul –, i-a spus ceva apropiindu-se mult, aproape la ureche. Beatriz a negat cu capul, cu o oarecare seriozitate, cu emfază. Bineînţeles că nu părea o amantă fericită, nici afectuoasă, nici măcar mulţumită, m-am întrebat de cât timp se vedeau aşa cei doi, ba chiar dacă era prima ocazie, care aproape întotdeauna e cam şovăitoare şi ursuză – o bântuie regretul imediat; din calculul probabilităţilor am judecat că era de-a dreptul imposibil: prea mare coincidenţă ar fi fost ca prima oară când o urmăream să fie deopotrivă cea inaugurală a unei relaţii a ei de soiul acesta, iar pe deasupra tocmai cu doctorul Van Vechten, cu bărbatul căruia Muriel îi bănuia gesturi urâte din trecut şi la care îmi ceruse să fiu atent. Medicul i-a mângâiat-o pe Beatriz pe obraz şi ea şi-a îndepărtat faţa. „Nu, fără mângâieri”, putea să-i fi spus în vreme ce evita tandreţea mâinii enorme. (Şi imediat mi-a venit în minte fraza în franceză, de parcă aş fi citit-o undeva: „*Non, pas de caresses1*.) Dar eu nu auzeam nimic.

— Fiule, ce faci acolo sus? O să-ţi spargi ţeasta.

Asta, în schimb, am auzit-o deodată, o voce dezagreabilă care venea de jos, de secole nu mai auzisem substantivul „ţeastă”, îl utilizau doar bătrânii şi, într-adevăr, cea care o folosise era o călugăriţă bătrână. O aveam la picioarele mele, adică, la poalele copacului, şi mi-am dat seama atunci cât de absurde erau împrejurarea în care mă aflam şi modalitatea în care procedasem: cum de eram cocoţat acolo, dificil de justificat, tinerii se poartă ca nişte excentrici şi fac lucruri inexplicabile, nu-mi trecea prin cap altă scuză, nu era deloc convingătoare. Călugăriţa purta rasă albastră şi pe cap avea o tocă din acelea, sau bonetă volantă sau înaripată, nu ştiu cum se numeşte, aminteşte de o pasăre de origami şi deopotrivă de o ambarcaţie uşoară cu pânze, nu se vedeau prea des în Spania, poate mai mult în Franţa şi Italia. Acolo mi se încheia spionarea, în orice caz, şi mi-am zis că bine-ar fi fost să ies din incintă zburând, înainte ca Beatriz să-şi ia rămas-bun şi să coboare, nu cumva să mă întâlnesc cu ea

în grădină sau în curtea mică de la intrare, trebuia să ajung în stradă cât mai repede şi să mă îndepărtez. În timp ce coboram, m-am gândit cum să fac ca să nu mă reţină călugăriţa aceea, să nu-mi ceară prea multe explicaţii în legătură cu cine sunt, de ce am intrat, de ce mă urcasem pe o creangă destul de înaltă. Când am pus piciorul pe pământ, mi-a venit doar ideea de a mă preface ofensat, ca să-i abat atenţia de la prezenţa şi de la postura mea anormale:

— Fiţi amabilă şi nu mă numiţi „fiu”, maică, i-am spus pe un ton cam sever şi cu obrăznicie, pentru că eu nu sunt fiul dumneavoastră, asta ne-ar mai lipsi. Nu trebuie să vă permiteţi o asemenea familiaritate cu primul venit.

Era o prostie cât mine de mare să o dojenesc pentru că mă numise „fiu” şi în acelaşi timp s-o numesc eu „maică”. Ştiam, însă, că această adresare le place călugăriţelor în vârstă şi le înmoaie (care poate sunt stareţe), aşa cum se topesc preoţii când li se spune „părinte”, la ceea ce aspiră: au multe pretenţii toţi.

A rămas oarecum descumpănită şi m-a privit cu curiozitate. Avea sprâncenele ascuţite.

„Bine, fiule, a insistat ea fără să-şi dea seama. Nu mi-o lua în nume de rău, aşa sunt obişnuită. Pe tinerii care vin aici nu-i deranjează. Pe tine nu te cunosc. Dar ce făceai cocoţat acolo? Puteai să-ţi frângi grumazul.

M-a surprins termenul colocvial, de mult nu mai auzisem nici cuvântul „grumaz”. Călugăriţa probabil că era din vreun sat sau dintr-un oraş mic.

Am şovăit o clipă, trebuia să mă grăbesc. Am răspuns prima prostie care mi-a trecut prin cap:

— Voiam să văd dacă de sus mi se arată Fecioara Maria. Cea de la Darmstadt, am specificat de parcă ar fi fost nevoie. Ştiu că a fost văzută de multe ori.

Nu aveam habar, dar am considerat că se înţelege de la sine: nu există Fecioară cu sanctuar care să nu fi apărut de câteva ori suspendată în aer sau pe ape, sau pe o rocă,

ba chiar şi pe coroana unui copac (acolo fusesem eu, la urma urmelor). Aşa indică terenul unde să li se construiască un templu, aşa au faima. Mai mult decât atât, se întruchipează în multe părţi, ca să obţină ici o bazilică, colo o capelă, dincolo o firidă, niciodată nu le ajunge.

— Nu se arată aşa nitam-nisam, la dorinţa credinciosului. Ar fi minunat. Şi ce ne-am mai chivernisi.

Nici măcar nu cunoşteam ultimul verb. Suna foarte învechit, deşi i-am dedus semnificaţia. Nu încăpea îndoială, călugăriţa aceea venea din vreun cotlon tainic, ori nu ştiu, din Evul Mediu.

— Înţeleg. Este rezervată. Cum i se cuvine. Şi într-adevăr: ce ne-am mai chivernisi, dumneavoastră aţi spus-o, am repetat fraza, ca şi cum s-ar fi utilizat în mod obişnuit şi aş fi fost la curent.

M-am uitat spre scara dublă, pe care presupuneam că va trebui să coboare Beatriz ca să plece. De unde mă aflam, puteam vedea doar o scară, cealaltă rămânea ascunsă; speram ca Beatriz, dacă venea pe aceea, să nu mă vadă, aşa cum eu nu vedeam treptele acelea. Sau ca Van Vechten s-o mai reţină puţin. În orice caz, trebuia s-o şterg de acolo cât mai repede.

— Bine, maică, acum mă grăbesc. Scuzaţi-mi reacţia, ignoranţa, sperietura şi deranjul. A fost o plăcere să vă cunosc.

I-am sărutat mâna, de parcă ar fi fost un cardinal. sau un episcop, nu aveam experienţă în modul cum se tratează fetele bisericeşti, însă observasem că unora li se ştanţează un sărut pe groasele inele viorii, apropo, ostentative, nu merita mai puţin călugăriţa din vremuri şi meleaguri îndepărtate, fusese indulgentă, în ciuda vocii dezagreabile. Din câţiva paşi mari am ajuns la poartă. Am privit într-o parte şi în alta, n-am mai văzut pe nimeni, din fericire, şi m-am bazat pe faptul că nici Beatriz şi nici Van Vechten nu se uitaseră pe fereastră în cele câteva minute cât stătusem de vorbă la poalele copacului. Am lăsat

portalul în urmă şi am luat-o la picior, dar n-am făcut douăzeci de paşi când m-am oprit brusc, zărind-o pe Beatriz la distanţă, legănarea fustei sale era inconfundabilă, deşi acum mi s-a părut ceva mai rigidă, materialul i se şifonase inevitabil. Fusese rapidă, nu-i permisese lui Van Vechten mângâieri şi nici cuvinte (" *Non, pas de mots1*, aşa ar fi putut să-l întrerupă, dacă ar fi fost într-o carte), plecase neobservată în timp ce eu încă vorbeam cu bătrâna. Se pregătea să intre în Muzeul Lizaro Gardiano, care era în apropiere, peste o stradă amplă, pe trotuarul opus. Acolo nu m-am mai dus după ea, nu credeam că în clădirea aceea o aşteaptă un al doilea amant.

Totuşi, m-am gândit că poate să fie un al doilea cu altă ocazie când am urmărit-o, peste câteva zile, în timpul aceleiaşi absenţe din Madrid a soţului ei. Beatriz a plecat şi atunci pe jos şi la o oră asemănătoare. A mers un răstimp chiar pe strada Velázquez pe care locuia sau aproape locuiam amândoi, eu petreceam în casă din ce în ce mai mult timp, nu ştiu dacă dinadins sau cu nepăsare; ajungând pe Lista (madrilenii de atunci numeam astfel strada care se cunoaşte oficial ca José Ortega y Gasset şi figurează ca atare pe hărţi şi în ghiduri; de fapt o numim încă în stilul vechi), a luat-o la dreapta şi a străbătut o porţiune mică, până în Piaţa Marqués de Salamanca. Am văzut-o pătrunzând în unul dintre extrem de înaltele portaluri din piaţa aceea. Am lăsat să se scurgă câteva minute înainte de a avansa ca să citesc micile plăci metalice – câteva, în general aurii – pe care firmele le pun pe laterale, ca să se vadă din stradă şi să poată fi găsite, sau ca să-şi facă reclamă discret, firme care îşi au sediul în clădirea cu pricina, sau profesionişti cu o oarecare faimă sau renume, ori cei care aspiră la ele, îşi încearcă norocul şi le anticipează. Erau şapte în portalul acela: trei erau criptice pentru mine, „Meridianos", „22B BS" şi „Gekoski", pesemne că erau firme. Deopotrivă „Marius Kociejowski. Călătorii în Orientul Mijlociu", însă măcar îşi indica

domeniul (amplu, dar specific, am intuit că nu era vorba despre o simplă agenţie), mi s-a părut o coincidenţă izbitoare să fie două nume de familie mai mult sau mai puţin poloneze, aşa îmi sunau, nu aveau să fie atâţia la Madrid decât peste zece ani şi mai bine, după căderea Cortinei de Fier, iar cei care au venit ca urmare a acesteia de obicei nu erau oameni de afaceri. La fel era, fără îndoială, „Deverne Films”, dar aceasta nu punea probleme, era numele unei companii distribuitoare de filme foarte puternice şi active, în acelaşi timp proprietară a numeroase săli de cinema, cine nu văzuse ca introducere enormul afiş care ocupa ecranul anunţând: „Deverne Films prezintă”. Mi-am amintit că Muriel avea relaţii cu familia aceea, cum aveau probabil toţi regizorii. De fapt, îl însoţisem, în urmă cu câteva luni, la o reuniune într-o cafenea cu cel care o înfiinţase şi cu un fiu» >

de-al său care încă nu împlinise treizeci de ani şi participa la afacere. Firma distribuitoare intervenea în producţia de filme, dădea bani anticipat pentru a le face posibilă existenţa şi a-şi asigura proiectarea lor de la început, dacă produsul final o interesa, sau ca să încaseze bani pentru a le cesiona altei firme. Celelalte două plăci erau mai anodine, ca să spun aşa, de liber-profesionişti: „Juan Molia. Avocat”, se citea pe una, iar ultima era la fel de sobră: „Doctor Carlos Arranz. Cabinet medical”.

Am traversat strada Principe de Vergara şi am aşteptat în faţa unui magazin numit La Continental, de decoraţii, mobile, veselă, tot felul de obiecte casnice, de bun gust. (Sau aşa cred: nu sunt sigur dacă exista pe atunci şi cu siguranţă nu mai există acum; totuşi, magazinul mi-a rămas în memorie, nu ştiu dacă nu cumva pentru că mai târziu am petrecut lungi răstimpuri cu soţia mea acolo, alegând articole pentru apartamentul nostru şi aruncând priviri rememorative, fără să vreau, spre numărul 2 din piaţă.) Puteam să intru ca să-mi omor timpul, fără să pierd din vedere portalul şi să văd când iese Beatriz, doream să ştiu măcar cât timp zăboveşte înăuntru,

deşi pentru nicio activitate nu era nevoie de prea mult, durata întâlnirilor în realitate indică prea puţine. În vreme ce aşteptam, nu m-am putut opri să speculez: nu credeam că se dusese la avocat şi nici la medic, cu toate că nimic nu putea fi exclus. Placa de la 22B BS m-a făcut să bănuiesc că era o agenţie de detectivi; după ce am întors pe toate feţele ciudatul nume, mi-a fost imposibil să nu-l relaţionez cu 22B Baker Street, unde locuiau şi îşi primeau însărcinările Sherlock Holmes şi doctorul Watson. La aceşti specialişti mi se părea mai plauzibil să se fi dus Beatriz, persoanele nefericite se înverşunează de multe ori să constate magnitudinea nefericirii proprii, sau să iscodească vieţile altora, ca să-şi abată gândurile de la ale lor. Evident că putea să viziteze Gekoski sau Meridianos, orice ar fi fost, sau pe Marius K cu călătoriile lui, sau la fel de bine pe cineva care nu-şi expusese placa în exteriorul clădirii. Dar am înclinat pentru Deverne Films, la urma urmelor făceau parte din breasla soţului ei şi era logic să-i cunoască. Eu nu acordasem prea multă atenţie discuţiei din cafenea, dar îmi aminteam prezenţa impunătoare a fiului fondatorului, Miguel Deverne se numea tânărul acela, nu era cu mult mai mare decât mine, dar purta costum şi cravată cu o surprinzătoare naturaleţe, ba chiar îşi etala butonii, care mie mi se păreau extrem de demodaţi. Era un bărbat foarte cordial, râdea uşor şi sonor, era atrăgător pentru orice femeie, până şi pentru una caream plinise patruzeci de ani, mai ales dacă soţul de multă vreme o umplea de mâhnire şi de frustrare cu respingerile lui.

Faptul că o văzusem pe Beatriz cu Van Vechten, cu câteva zile înainte, îmi revelase o dimensiune nouă a ei, activă, ori îmi învăluise sau contaminase persoana, ca să mă exprim astfel (adevărul e că nu văzusem nimic, doar chipul ei cu ochii închişi), iar asta mă făcea să mi-o imaginez neîncetat în aceeaşi atitudine, lucru destul de nepotrivit şi de nedrept, în casă comportamentul ei diurn era discret, ba chiar timid uneori – în prezenţa lui Muriel

mai ales, ca şi cum i-ar fi cerut iertare pentru că există –, acesta izbutise s-o timoreze, s-o micşoreze, în ciuda vigorii şi staturii ei, s-o facă să simtă că e în plus, ca impusă de obicei, ori de un angajament foarte vechi, care tocmai din cauza vechimii nu se mai punea sub semnul întrebării; şi în faţa mea lăsa impresia că se scuză oarecum, luni întregi nu îndrăznea să lege discuţii cu mine, fiindcă eu aparţineam vădit orbitei soţului ei şi ea se temea atât de tare de el, dacă nu era de-a dreptul îngrozită. Prin urmare, mi-am închipuit că, indiferent cu cine se afla în Piaţa Marqués de Salamanca, întâlnirea era de natură sexuală, oricât îmi spuneam, în acelaşi timp, că nu avea de ce să fie aşa, că putea foarte bine să-şi fi dat întâlnire cu avocatul Molia ca să prevină un posibil divorţ când divorţul avea să fie aprobat; sau cu medicul Arranz din orice preocupare, simptom sau ipohondrie, iar pe deasupra se putea ca medicul acela să fie psihiatru sau psiholog, placa nu menţiona nicio specialitate şi n-ar fi fost ciudat ca Beatriz să se supună unor asemenea sesiuni ca să se descarce şi să-şi suporte mai bine amărăciunea; putea să comande o investigaţie privată despre orice întâmplare sau individ din prezent sau din trecut (poate o interesa să aprofundeze originea propriei nenorociri), sau să plănuiască o călătorie în Egipt sau în Siria; putea interveni pentru Muriel, să încerce să favorizeze un proiect de-al său care atârna de un fir sau de două, în faţa familiei de distribuitori; putea să facă afaceri cu Gekoski, numele mi s-a părut verosimil pentru o casă de licitaţii obscure, de exemplu, sau chiar de amanet de obiecte valoroase, dacă acestea mai existau încă. Şi, în ciuda acestor raţionamente, în orice caz mi-o imaginam într-o situaţie similară celei pe care o trăise cu Van Vechten. Ba chiar mi-a trecut prin cap, în descumpănirea mea, că putea să se prostitueze spre folosul soţului – iubirea necondiţionată nu evită paradoxul şi bineînţeles că e capabilă de orice, o spune cuvântul – şi să se ofere fondatorului Deverne, care avea vreo şaizeci de ani, sau mai mult şi cu siguranţă nu i-ar fi displăcut.

„Patul îi e neconsolat”, mi-am zis, „de aceea Beatriz vizitează altele, sau nici măcar nu utilizează paturi, iar în felul acesta nu riscă să observe contrastul cu al ei, la care se întoarce în fiecare noapte singură şi rece. Nu stă liniştită şi nici nu se resemnează, se străduieşte să-şi procure incursiuni şi aventuri. Ar dori să le aibă cu Muriel, dar, în lipsa lui, nu tânjeşte şi nu se consumă mereu acasă, în perioadele mai însufleţite caută înlocuitori, cum face aproape toată lumea, sunt foarte puţini cei care obţin ceea ce doresc, ori, dacă obţin, nu păstrează vreme îndelungată, cine ştie cât timp a avut ea ce a vrut”. Ne trudim să cucerim lucrurile fără să ne gândim, în toiul zelului, că nu vor fi niciodată sigure, că rareori dăinuie şi sunt veşnic susceptibile de pieire, nimic nu este niciodată câştigat pe veci, adesea luptăm, urzim intrigi sau spunem minciuni, comitem acte josnice, trădăm sau favorizăm crime, fără a ne aminti că ceea ce obţinem poate să dureze sau nu (este un vechi defect al tuturor, să vedem ca final prezentul şi să uităm că e trecător, inevitabil şi disperant), şi că bătăliile, intrigile, minciunile, actele josnice, trădările şi crimele ni se vor părea fără sens odată ce efectul le va fi anulat sau epuizat, ori şi mai rău, de prisos: nimic n-ar fi fost diferit dacă ne-am fi scutit de ele, cât efort nefolositor, ce risipă şi ce pierdere. Ne călăuzim după mârşava grabă şi ne lăsăm dominaţi de veninoasa nerăbdare, cum l-am auzit o dată spunând pe Muriel, fără să ştiu dacă cita pe cineva. Nu vedem mai departe de ziua de mâine şi o vedem ca pe sfârşitul timpului, parcă am fi copii mici, care cred că absenta momentană a mamei este definitivă şi *i*ireversibilă, o abandonare în toată regula; că dacă le e foame sau sete şi nu şi-o potolesc numaidecât, vor suferi necontenit din pricina ei; că, dacă îşi produc o zgârietură, durerea aceea nu va dispărea niciodată, nici măcar nu anticipează coaja; că dacă se simt protejaţi şi la adăpost, asta nu se va modifica tot restul vieţii lor, pe care o concep doar de pe o zi pe alta şi de la o oră la alta, sau din cinci în cinci minute. Nu ne schimbăm prea mult în privinţa

aceasta când suntem adulţi, nici când suntem bătrâni şi restul acela se scurtează. Trecutul nu contează, e timp expirat şi refuzat, e timp de greşeală sau de ingenuitate şi lipsă de judecată şi sfârşește prin a fi timp demn de milă, ceea ce îl infirmă şi îl învăluie la urma urmelor această idee: „Ce puţine ştiam, ce proşti am fost, ce naivi, nu aveam habar ce ne aşteaptă şi acum suntem informaţi”. Iar cu bagajul de cunoştinţe de acum, suntem incapabili să ţinem seama de faptul că mâine vom şti altceva, iar ziua de astăzi ni se va părea la fel de stupidă ca cea de ieri şi ca cea de alaltăieri şi ca cea în care am fost aruncaţi în lume, dacă n-o fi fost cumva în plină noapte, sub luna dispreţuitoare şi plină de lehamite. Mergem din amăgire în amăgire şi nu ne amăgim în privinţa asta şi, chiar şi aşa, clipă de clipă, pe ultima o considerăm certă.

Am tot aşteptat şi aşteptarea mi s-a părut nesfârşită. Am intrat şi am ieşit din magazin de nenumărate ori, l-am inspectat fără să cumpăr nimic, evitând cum am putut serviabilele vânzătoare („Nu, mulţumesc, arunc doar o privire, voi reveni când mă voi hotărî”). Mă uitam spre una sau alta dintre ferestrele clădirii din piaţă, nu vedeam la niciuna pe nimeni, imposibil să aflu la ce apartament se dusese Beatriz. Am fost tentat să mă duc şi să-l întreb pe portar, dar ar fi fost impertinent şi mi-ar fi răspuns morocănos şi cu siguranţă tutuindu-mă: „Şi pe tine ce te interesează, băiete, de ce vrei să ştii? Nu e problema ta pe cine vizitează doamna asta, cine te-a trimis? O să-l anunţ imediat pe domnul Gekoski, pe domnul doctor Arranz, pe domnul Molia, pe Mr Holmes, pe domnul Kociejowski, pe domnii Deverne, ca să ia măsuri şi să ştie de imixtiunea ta<l. Dacă m-ar ameninţa cu un» >

nume, mi-ar da răspunsul. Am aşteptat în continuare, şi cu cât stăteam mai mult, cu atât mai probabil consideram ca întâlnirea lui Beatriz să fie carnală, iar după câteva secunde credeam contrariul, întârzii mai mult când vorbeşti decât când ţi-o tragi prestabilit, ca să mă exprim din nou pe şleau şi ca să ne înţelegem mai bine.

A trecut aproape o oră înainte ca ea să reapară, cu care dintre ei o fi fost şi ce o fi făcut. Nu am constatat nicio variaţie, nici în atitudinea ei, nici în înfăţişare, la prima vedere; poate în expresia ei, care mi s-a părut – cum să spun – confuză sau dezabuzată, de parcă o parte a feţei ar fi reflectat intensitate şi cealaltă dezgust, de parcă tocmai ar fi încercat ceva îndrăzneţ, dar neplăcut. A pornit în sens opus pe drumul pe care îl făcuse venind de acasă. Am urmărit-o încă de la distanţă, ca să văd unde se duce, până când s-a ascuns într-un magazin de haine de calitate de pe strada Ortega y Gasset, fostă Lista. Pe porţiunea aceea am observat că i se dusese firul de la un ciorap, aproape că şi-l sfâşiase, iar partea din spate a fustei refuza să coboare pe de-a-ntregul până la înălţimea iniţială, rămânând agăţată în stricăciune, în ciuda strădaniilor ei de a şi-o trage în jos, în vreme ce mergea. E de ajuns să atingi ceva ca să se ducă firul, o ştiu bine şi o ştiam, dar mie atunci mi-a confirmat bănuielile: cel cu care se culcase, indiferent cine era – e un mod de a spune, întotdeauna există spătare, pereţi şi mese de care să te sprijini –, bărbatul acela nu fusese la fel de grijuliu ca Van Vechten; dacă se păstrează îmbrăcămintea, aceasta se poate murdări sau rupe. Când a ieşit din magazin, îşi schimbase ciorapii şi legănarea fustei era cea potrivită, fără a mai întâlni niciun obstacol. Şi-i cumpărase chiar acolo, de aceea intrase.

Nu mă trimitea nimeni, contrar a ceea ce ar fi crezut portarul dacă l-aş fi întrebat în ce direcţie o apucase Beatriz Noguera în imobil, pe cine vizita. Nu, nimeni nu-mi ordonase să o urmăresc când ieşea singură, iar pe atunci eu însumi nu ştiam prea bine de ce o fac, sau nu aveam nevoie să mi-o spun, sau nu voiam să recunosc nici în sinea mea, în ciuda caracterului meu meditativ. Este unul dintre avantajele tinereţii: îţi permiţi mult mai mult să acţionezi din impuls şi în zigzag, te simţi original – chiar dacă nu te dovedeşti aşa, ci în realitate doar comun – când iei hotărâri ciudate din mers, crezi că îţi prind bine anumite doze de excentricitate sau de iresponsabilitate, ba chiar şi de

nebunie afectată, sau mai degrabă sunt vremuri pentru a te complace în ea – în nebunia sporadică, deşi cochetarea aceasta implică întotdeauna un risc – fără să aibă consecinţe grave şi fără să te prăvălească spre o nebunie mai serioasă şi constantă; şi eşti încă aproape de vârsta copilăriei şi a adolescenţei, când te vezi pe tine însuţi ca pe un personaj de roman sau de benzi desenate sau de cinema şi încerci să te iei la întrecere cu câte unii, conştient sau inconştient, poate că eu imitam atunci personaje ale lui Hitchcock, sugestionat de ciclul la care mă dusese Muriel, fără ca eu să mă împotrivesc câtuşi de puţin, în filmele acelea sunt intervale lungi în care nimeni nu deschide gura şi nu e nici cel mai vag dialog, în care se văd doar oameni umblând dintr-o parte în alta şi, totuşi, spectatorul se uită pe ecran magnetizat, din ce în ce mai intrigat şi cuprins de un zbucium îngrozitor, fără ca pentru aceasta să existe uneori nici cea mai măruntă justificare obiectivă. Simpla observaţie ne provoacă zbuciumul şi ne intrigă. E de ajuns să ne uităm la cineva, ca să începem să ne punem întrebări şi să ne temem pentru destinul său.

Cu aceasta îmi justificam eu comportamentul: simplă curiozitate, eram intrigat, eram deopotrivă îngrijorat de soarta lui Beatriz şi de natura companiilor ei; ori poate că, în pofida tinereţii mele şi a generalei libertăţi a vremii, mă năuceau vizitele ei la punctţ intit, despre care Muriel probabil că nu ştia nimic. În orice caz, pe el îl durea în cot, ba chiar s-ar fi bucurat dacă ar fi ştiut. Cu toate că ea era cu mulţi ani mai în vârstă decât mine, atitudinea mea era impregnată de o stranie şi respectuoasă dorinţă de a o proteja, fie şi ca însoţitor ignorat şi ca martor invizibil: impregnată de paternalism nelalocul lui. De parcă ar fi fost la rândul ei un personaj, pe acelea le scrutăm cu nelinişte şi cu teamă când reuşesc să ne facă să ne pese de ele, pe terenul ficţiunii nu e neobişnuit ca un copil să aibă grijă de un adult, din fotoliul său situat în întuneric, sau din ochii săi înfioraţi când dă paginile ţinându-şi respiraţia. În domeniul acesta nu există bătrâni şi nici minori, nu există

vârste. Ne frământăm pentru cine e mai puternic, mai înţelept, mai abil, mai vârstnic şi experimentat, iar copilul, care încă nu distinge clar în elementaritatea sa, tânjeşte sau se străduieşte să anunţe pe cine nu poate să-l audă, că e înşelat sau că îl pândeşte un pericol; el l-a văzut, fiindcă este martorul ales (cufundat în contemplarea sau în lectura lui, crezând că e singurul, de fapt). Şi era în Beatriz ceva de dezorientare aparentă, de neajutorate tăinuită şi din care ea nu trăgea foloase, am spus că îmi era simpatică şi că inspira milă – „biată femeie nefericită, iubitoare şi îndurerată; ba chiar biet suflet, ce amărâtă" –, şi o făcea fără să şi-o propună. Dacă aş fi perceput-o ca pe o tactică de a umbla prin lume, de a-şi atrage bunăvoinţa acesteia şi de a obţine avantaje, nu i-aş fi purtat de grijă în felul acela pasiv, distant şi tăcut – deşi poate că „a purta de grijă" nu e expresia potrivită –, ci mi-ar fi produs oarecum iritare şi suspiciuni. Nu-mi plac victimele prea conştiente de condiţia lor.

La câteva zile după ce a revenit Muriel după absenţa aceea, mi-a încredinţat misiunea. Într-o dimineaţă în care»

nu mai era nimeni altcineva în casă, am trecut în salonul său de lângă birou şi a închis uşa, nu obişnuia să o facă mereu. Apoi s-a trântit cât era de mare pe jos cu naturaleţe, ca alte dăţi, cu un antebraţ în chip de pernă pentru ceafa: am ajuns să cred că era o modalitate de a evita să mă privească în faţă, de a-şi menţine ochiul pierdut în înălţimi, în tavan, în partea cea mai înaltă a bibliotecii, în tabloul lui Casanova fratele, un mod de a spune lucrurile fără a le spune propriu-zis, de a se preface că vorbeşte singur sau de a-şi lăsa frazele – indicaţiile, digresiunile, confidenţele, ordinele delicate – să le prind eu din aer, nu direct din pupila şi de pe buzele lui. Mi s-a părut că îşi îndrepta privirea spre pânză, reprezenta un călăreţ exotic cu mustaţă cu vârfurile căzute şi cu o

3 3 3

ciudată căciulă sau pălărie cu pene, îmbrăcat în roşu şi pe jumătate întors, cu ochiul drept aţintit pentru

totdeauna asupra Ecaterinei cea Mare a Rusiei, sau asupra oricărui spectator, doar acela, iar cel stâng rămânea ascuns, sau poate era lipsit de vedere – puţinul care se ivea din el s-ar fi zis că era defect, întredeschis; ori poate prost pictat –, putea fi vorba de un chior ca Muriel, care ajunsese aşa în urma

unei bătălii, era un soldat, Muriel nu, câteodată bănuiam că purta plasturele ca să semene cu John Ford, cu Raoul Walsh, cu André de Toth, cu Nicholas Ray şi nu ştiu dacă cu Fritz Lang, regizori pe care îi admira şi care îl etalaseră, stranie plagă printre indivizi a căror activitate depindea în mare măsură de privirea lor. Mai în capăt se vedeau alţi şase călăreţi, cu toţii îndepărtându-se pe caii

lor, toţi cu spatele şi cu pălării cu boruri mai late sau mai normale, aduceau vag aminte de ai lui Velázquez, nu şi cel în roşu din prim plan, care întorcea ochiul înapoi, spre deosebire de ceilalţi, ca şi cum ar fi vrut să reţină, înainte de a pleca, imaginea celor morţi din cauza lui, de parcă el ar fi fost singurul care ar fi ascultat cererea mută a acestora, care în toate războaiele par să murmure din corpurile lor neclintite, aidoma figurilor unui tablou: „Nu ne uita. Măcar pe mine. Nu mă uita pe mine”.

Muriel şi-a scos cutia-busolă pentru pastile şi s-a uitat la acul care indica nordul.

— Îţi aminteşti ce ţi-am povestit despre doctorul Van Vechten? m-a întrebat pe nepusă masă.

Cred că m-am înroşit – a fost fulgerător, doar o clipă, pesemne că nu a observat – când l-am auzit menţionându-i numele, pe care nici nu-l înţelesesem cu câteva luni înainte.

Acum era cu totul altceva. Nu doar că îl cunoşteam şi, stătusem de vorbă cu el la reuniuni, cine şi partide de jocuri de noroc în grup, ci mai eram şi la curent cu o relaţie intimă a sa, care pe deasupra o afecta pe Beatriz, ca să mă exprim eufemistic de data aceasta. Începând de la scena parţială la care asistasem în Sanctuarul Fecioarei din Darmstadt, mă temusem că Muriel îmi va pomeni de medic într-o bună zi. Nu ştiam dacă trebuia să-l informez, în cazul acesta, despre ce văzusem urcat într-un copac, ori era preferabil să trec sub tăcere; avea să depindă de ce mă va întreba sau ce îmi va solicita, aveam să mă hotărăsc atunci, îmi spuneam, doritor să nu trebuiască să hotărăsc nimic.

— Da. Bine, în realitate abia dacă mi-aţi povestit ceva, aţi fost rezervat, vă amintiţi? M-aţi anunţat, mai degrabă decât mi-aţi povestit. Mi-aţi expus îndoielile dumneavoastră. Şi m-aţi avertizat că poate îmi veţi cere să uit de discuţia noastră; de ceea ce aţi atins doar, ce mi-aţi anutant. Asta am făcut, mai mult sau mai puţin, până acum.

I-am împrospătat memoria în privinţa acelei posibilităţi, sperând că va înclina spre ea, deşi nu avea să fie aşa, era evident. Tot ce era relaţional cu Van Vechten mă stânjenea din după-amiaza aceea, mă gândeam că atunci când îl voi vedea din nou va trebui să-l evit.

— Însă îmi aduc aminte, fireşte. Nu poţi să uiţi când vrei, nicidecum.

— Bine, Juan. Ţi-am anunţat o posibilă însărcinare. Păi asta e, a continuat, uitându-se încă în tavan, sau la tablou: vreau să te împrieteneşti cu Van Vechten. Mai mult decât atât, vreau să ţi-l faci tovarăş de chefuri, să-l incluzi cât poţi în plimbările şi aventurile tale nocturne. Tu ieşi să te distrezi în multe nopţi, nu? La discoteci, la concerte, în baruri, celebra *movida*, nu? Păi invită-l să te însoţească. Chiar dacă e mult mai în vârstă, n-o să facă mofturi, te asigur. O să fie mulţumit să se poată baza pe un ghid. Prezintă-i prietene sau cunoscute de-ale tale, fete tinere sau de orice vârstă, toate îmi sunt de folos, şi fii atent la felul cum se comportă cu ele, cu femeile în general. Câştigă-i încrederea. Vorbeşte-i despre viaţa ta sexuală. Povesteşte-i despre promiscuitate, despre succesele tale (pesemne că ai succese, nu?), despre isprăvile tale în domeniul acesta, iar dacă nu sunt ieşite din comun, le inventezi. Mândreşte-te. Laudă-te. Fă-l să plesnească de invidie. El a fost tânăr în timpuri mai grele, cu infinit mai puţine posibilităţi. Când o să vadă ce uşor e astăzi, o să-şi blesteme soarta că nu s-a născut cu vreo douăzeci de ani mai târziu. Nu te teme să devii vulgar când te referi la femei, ba chiar dispreţuitor. Cu cât mai mult eşti, cu atât mai bine, exagerează. Trage-l de limbă şi scrutează-l. Chestiunea e ca el să-şi facă curaj şi să-ţi povestească la rândul lui, atât din prezent, cât şi din trecut, despre anii săi cei mai glorioşi. A fost mare crai toată viaţa, încă mai e, probabil că ai observat. Cu destule reuşite, să ştii. Dar i-a fost dat să trăiască într-o vreme când ele se lăsau rugate, în ţara asta mai mult decât în altele. Ce spun eu, majoritatea nu ieşeau din carapace, erau blindate, trebuia

să recurgi la promisiuni şi la trucuri. Să vedem dacă îţi povesteşte din trecut, ceea ce mă interesează cel mai mult e în trecut. Să faci paradă cu propriile isprăvi dă roade, celălalt le înşiră pe ale lui, chiar dacă sunt de pe timpul lui Papură-Vodă, asta nu dă greş. Bagă de seamă cum se poartă cu femeile, cum e în acţiune, cum încearcă să le agaţe, şi o să încerce de multe ori, fii sigur. Acum, când trebuie să-i fie mai greu, cât îi mai merge. Arată-te mizerabil şi fără scrupule, să vedem cum reacţionează la asta, dacă se dovedeşte înţelegător, ba chiar apropiat, dacă te încurajează sau te dezaprobă. Să vedem ce îţi spune şi ce impresie îţi face. Să vedem dacă îmi lămureşti ceva.

— Despre ce să vă lămuresc, Eduardo? Nu vă înţeleg prea bine. Faptul că doctorul e înclinat să vrăjească femeile bate la ochi, trece la atac cu prima ocazie, ba chiar şi dacă nu pare să o aibă. El sondează terenul pentru orice eventualitate, însă nu cu oricare, nu se uită după urâte, nici după asexuate, deşi nici nu face prea multe mofturi. Asta o vede oricine, adulmecă vânatul, presupun că nici mâinile nu-i stau acasă, când n-are martori. Pe lângă el, profesorul Rico e mic copil, un respectuos, un delicat, ca să menţionez alt prieten de-al dumneavoastră care are antenele astea bine întinse. Un contemplativ. Asta o ştiţi mai bine decât mine, pentru că îl cunoaşteţi pe doctor de o jumătate de viaţă. Dar nu ştiu ce vreţi să investighez, sau despre ce să-l descos. E greu să tragi pe cineva de limbă, dacă nu ai habar ce trebuie să-ţi mărturisească. Nu puteţi să mă orientaţi puţin mai mult, specificând ce căutaţi?

Muriel a bătut darabana cu unghiile pe plasturele său bombat, din bachelită sau din ce-o fi fost, pac pac pac, sunetul agreabil, atingerea de invidiat. Apoi şi-a întors spre mine ochiul albastru închis şi intens, cu rapiditate, cu expresia pătrunzătoare de care era capabil, intimidatoare uneori, ca şi cum cu ea ar fi compensat opacitatea impasibilă a celuilalt ochi. Până atunci nu-mi adresase nicio privire. A părut să cântărească răspunsul câteva secunde, era tentat să-mi facă pe plac. În cele din urmă a

pufnit, poate contrariat că e obligat să-mi refuze datele, ajutorul, sau poate impacientat de imperfecta mea memorie.

— Nu, nu trebuie. Ţi-am spus data trecută: dacă încep să vorbesc despre bănuielile mele, dacă încep să dezvălui povestea care mi-a ajuns la urechi şi care poate să fie adevărată sau nu, poate comit o nedreptate ireparabilă. Iar doctorul e un bun prieten, nu uita, căruia nu aş dori nicidecum să-i fac rău tară motiv. Sau mă rog, fără nicio urmă de certitudine, dacă acceptăm contradicţia în termeni; fără indicii. Mie nu mi-ar povesti nimic din ceea ce ar trebui să-l ruşineze într-atât, ţi-am explicat; alte lucruri da, despre câteva ştiu că nu sunt demne de laudă; dar nu asta. Căci de mine i-ar fi ruşine. Mă cunoaşte bine, e conştient că sunt opusul unui puritan şi deloc strict, însă un anumit tip de indecente nu le admit.

Mi-am amintit că folosise adjectivul corespunzător când fusese şi mai explicit, data trecută: „Potrivit acelei informaţii”, spusese, „doctorul s-ar fi purtat în mod indecent cu o femeie, sau poate cu mai multe”. Şi, spre uimirea mea, conchisese: „Pentru mine asta e de neiertat, e lucrul cel mai rău. Înţelegi? Mai jos de atât nu poţi să cazi”.

— Cu tine ar fi altfel, dă-i apă la moară. Ţie ar putea să-ţi povestească. Pe tine abia te cunoaşte.

A tăcut. M-a privit cu şi mai multă intensitate şi cu ceva asemănător curiozităţii, ca şi cum deodată m-ar fi văzut >»

pentru prima oară, sau şi-ar fi dat seama de ceea ce a adăugat imediat:

— Nici măcar eu nu ştiu cum eşti.

Apoi şi-a retras ochiul, şi l-a aţintit din nou asupra tavanului sau tabloului şi şi-a mângâiat bărbia cu cutiuţa de argint, tolănit cât era de mare. Ce a spus mai departe i-a ieşit pe un ton indolent, de parcă ar fi fost evident şi era de prisos să mai spună:

— Nici tu. Încă nu eşti pe de-a-ntregul format.

Pentru el o fi fost evident, dar pentru mine a fost o surpriză, ba chiar un motiv de frământare. Probabil că nimeni nu e niciodată format de pe-a-ntregul, şi cu atât mai puţin tinerii, e normal ca cei în vârstă să-i vedem astfel, incompleţi, nehotărâţi, tulburi, ca un tablou neterminat sau ca un roman scris sau citit pe jumătate – diferenţa nu e mare –, în care se poate încă întâmpla orice, ori nu într-atât – dar prea multe –, poate să moară un personaj sau altul, sau poate să nu moară niciunul; bă chiar vreunul ucide şi atunci chiar că va fi format pe de-a-ntregul, ori aşa va apărea în ochii autorului sau cititorului sever; ceea ce se relatează în el poate să intereseze peste măsură sau deloc, câtuşi de puţin, şi atunci trecerea de la o pagină la alta devine un supliciu de care degetul arătător se satură şi nu mai repetă gestul, nu aşteaptă ultima foaie, după care nu mai are încotro, chiar dacă degetul ar vrea, dimpotrivă, să continue la infinit în lumea aceea şi cu oamenii aceia inventaţi. La fel se întâmplă cu oamenii în drumul lor, sunt vieţi care nu trezesc curiozitatea şi la care ţi se face o lene îngrozitoare să asişti, oricât de pline de vicisitudini ar fi, şi sunt altele care în mod inexplicabil hipnotizează, deşi nu pare să li se întâmple nimic izbitor, sau ce e mai interesant rămâne ascuns privirii noastre şi sunt doar supoziţii.

Dar orice individ crede că e format pe de-a-ntregul în fiecare fază a existenţei sale, crede că are un caracter determinat, supus doar variaţiilor minore, şi se consideră înclinat spre anumite acţiuni şi imun la altele, când e cert că, fiind copii şi tineri, majoritatea nu ne-am supus încă la probe, nu ne-am văzut la răscruci şi nici măcar în dileme. Da, poate că niciodată nu suntem pe de-a-ntregul formaţi, dar ne configurăm şi ne plăsmuim fără să ne dăm seama de când suntem întrezăriţi în ocean ca un punct minuscul care se va transforma mai târziu într-o mogâldeaţă pe care va trebui ca ceilalţi s-o ocolească, sau de care să se apropie, iar pe măsură ce trec anii şi ne copleşesc evenimentele, pe măsură ce luăm sau respingem opţiuni

sau lăsăm să se ocupe ceilalţi în locul nostru (sau avem aerul că am lăsa). E totuna cine decide, totul e dezagreabil de ireversibil şi în sensul acesta totul sfârşește prin a se nivela: faptele deliberate şi cele involuntare, cele accidentale şi cele urzite, cele impulsive şi cele premeditate, la urma urmelor cui îi pasă de motive, şi cu atât mai puţin de scopuri.

Acum îmi privesc fiicele tinere şi nu le găsesc suficient de coapte, cum e normal la vârsta lor; însă ele pesemne că se socotesc formate pe de-a-ntregul, ca fiinţe aproape imuabile, aşa cum mă consideram eu la cei douăzeci şi trei de ani ai mei şi mă considerasem înainte mereu, presupun, nu eşti prea atent la propriile schimbări, uiţi cum erai şi uiţi schimbările după ce le suferi. Terminasem facultatea cu note bune şi fără să mă împleticesc; deşi prin intermediul părinţilor, datorită faptului că îl cunoşteau de mult pe Muriel, obţinusem curând un loc de muncă şi pe deasupra la ordinele unei persoane remarcabile, pe care o admiram aproape fără rezerve şi ale cărei aprobare şi încredere făceau să mă învăluie o lumină foarte favorabilă în propriii ochi, nu mă puteam opri să mă simt mândru, să-mi spun că ceva văzuse în mine şeful meu, că cel puţin îi fusesem simpatic, ca să mă angajeze şi să mă păstreze, câteodată aveam senzaţia măgulitoare că nu întotdeauna îmi amintea de legăturile mele de familie, de cum ajunsesem la el, de faptul că eram fiul vechilor lui prieteni din tinereţe, soţii de Vere, pentru care nutrise mereu afecţiune, dar apoi menţinuse relaţia cu ei mai mult prin scrisori şi din joi în Paşti, părinţii mei umblau mereu prin lume, iar eu îi urmam rareori.

Citisem mult, văzusem destulă pictură, iar filme, şi mai multe; posedam vaste cunoştinţe – eram un tânăr fără îndoială pedant, dar mă stăpâneam când nu era cazul să mă port astfel, de exemplu când ieşeam noaptea cu prietenii mei sau cu fete; vorbeam bine o limbă străină şi alta acceptabil, şi ştiam că în a mea dispuneam de un lexic amplu, mult mai amplu decât al majorităţii celor de seama

mea, ceea ce îmi permitea să particip fără stridenţe la conversaţiile lui Muriel şi ale cercului său, oameni de vârstă şi cultură superioare (în teorie cel puţin), deşi în aceste cazuri tindeam să ascult şi să nu intervin prea mult în discuţiile lor, oricât de mult ar fi coborât adesea din înălţimi şi ar fi înaintat pe terenuri fără pretenţii, printre hohote de râs; petrecusem câteva perioade în alte ţări, când părinţii mei mă luau cu ei în prelungitele şi variatele şederi diplomatice, în general preferau să rămân la Madrid şi să mă duc la aceeaşi şcoală, ca să nu pierd continuitatea, voiau să dobândesc nişte rădăcini solide, sau acesta era pretextul ca să mă lase în timpul anului şcolar, ba chiar şi în vacanţe, în grija unchilor mei, Julia şi Luis, erau mulţumiţi să cresc alături de verii mei, Luis şi Julia, copiii lor, care pentru mine au fost ca nişte fraţi vitregi, întrucât fraţi n-am avut. Nu m-a controlat nimeni niciodată prea îndeaproape, iar în cea mai mare parte a timpului – cu excepţia sosirilor părinţilor mei în vizită sau în concedii, iar în acestea nu veneau întotdeauna, nu o dată au profitat ca să călătorească pe cont propriu – dispuneam pentru mine singur de casa paternă, sub privirea neglijentă a diferitelor guvernante sau menajere sau cum s-or numi, care nu rămâneau suficient ca să se ataşeze de mine şi nici ca

să exercite asupra mea o autoritate adevărată. Am fost obişnuit din adolescentă să nu dau socoteală nimănui, să» *

mă întorc la ore mici şi să aleg unde dorm, acasă la mine, sau în casa unchilor mei, sau în niciuna din ele în care o noapte: asta în prima tinereţe, de când am început facultatea, la şaptesprezece ani, să zicem.

La cei douăzeci şi trei de ani ai mei menţineam regimul acesta sau unul şi mai autonom: apartamentul părinţilor doar pentru mine, cu un fond de angajate schimbătoare, care îmi lăsau mâncare în frigider şi făceau curat, care nu mă vedeau prea mult şi pe care eu le

vedeam şi mai puţin. Părinţii mei nu erau atât de bogaţi – nici strâmtorări, fireşte, însă trăiau fără a se gândi la ziua de mâine –, cât superficiali şi nepăsători. În ciuda vagilor lor deliruri de originalitate sau mărire, cariera diplomatică a tatălui meu nu fusese strălucită, cea mai însemnată reuşită fusese consulatul de la Frankfurt şi îl primise cam târziu, însă încremenise într-un optimism juvenil, caracteristic spiritelor frivole, iar mama i-l împărtăşea. Adesea am avut senzaţia că prisoseam oarecum în vieţile lor, sau nu tocmai: mai curând că eram un vechi cunoscut de-al lor, asupra căruia vegheau de la distanţă, fără fervoare şi fără teamă, dar cu o afecţiune de netăgăduit; se comportau ca un cuplu căsătorit fără copii, sau ca şi cum ei ar fi fost mai degrabă unchii sau naşii mei; nu am avut niciodată motive să mă plâng, amândoi erau uşuratici şi adorabili, ori poate că tuturor ni se par normale lumea şi situaţia pe care le găsim când ne naştem, oricare ar fi acestea. Nu puteam să mă bazez, în orice caz, pe perspectiva unei moşteniri suficiente (apartamentul, da, era proprietate personală), de aici faptul că eram conştient de timpuriu că aveam să-mi câştig pâinea ca toţi muritorii obişnuiţi, în ciuda privilegiilor din copilărie şi adolescenţă; de aici mulţumirea mea că aveam un loc de muncă şi bani, chiar dacă provizoriu, nu aveam habar cu ce mă voi ocupa când Muriel se va lipsi de serviciile mele, iar asta avea să se întâmple cândva, nu încăpea îndoială. Însă pe atunci nu simţeam nevoia de a mă „emancipa”, întrucât trăiam de mult timp cu totală independenţă, poate de prea devreme, şi probabil că de aceea zăboveam din ce în ce mai mult acasă la Muriel, unde la urma urmelor era o familie, companie care se ducea şi venea, intra şi ieşea, ba chiar îmi petreceam câte o noapte în dormitorul acela îndepărtat, dincolo de bucătăria care până la un punct era a mea, utilizarea ne transformă tacit în proprietari, câtă vreme aceasta nu ni se retrage sau nu ni se interzice în mod expres, sunt atâţia oameni care ajung într-un loc în trecere şi apoi nu mai ai cum să-i alungi, acolo stau

jumătate de viaţă. Nu trebuie să laşi niciodată pe nimeni înăuntru, nici măcar o zi, decât dacă eşti dispus să rămână pentru totdeauna.

În orice caz, mă socoteam pe de-a-ntregul format, om în toată firea, şi credeam că îmi cunosc caracterul în linii mari. Nu ştiam unde învăţasem anumite norme şi comportamente după care încercam să mă ghidez (cu siguranţă nu de la părinţii mei, care nu le aveau, sau le schimbau în fiecare sezon, probabil că asta presupune cariera diplomatică), deşi fără solemnitate şi gesturi exagerate, n-am suportat nicicând indivizii admonitivi şi emfatici, pe cei care recriminează neîncetat, pe cei care dictează reguli generale în loc să le păstreze pentru ei înşişi, fără a se înverşuna să le exporte. Poate le învăţasem pur şi simplu din filme, din romane, din benzile desenate, până de curând copiii şi tinerii se instruiau din ele, în lipsa modelelor clare din realitate (iar în viaţa reală nu e nimic clar: nici măcar nu se poate povesti), mai ales când aceste opere narative sunt tulburătoare şi ambigue şi nu fleacuri înălţătoare. Mă consideram destul de respectuos şi leal şi cu scrupule, capabil să trec sub tăcere ceea ce mi se încredinţa şi mi se cerea să trec sub tăcere, să păstrez secretul; principala mea teamă era să-i dezamăgesc pe cei pe care îi iubeam şi admiram. Muriel se număra printre cei din urmă de la început şi încetul cu încetul printre primii – dar nu, adevărul e că a fost rapid: când nu iei pe cineva la ochi, tot frecventându-l, sfârşeşti prin a-l îndrăgi, inevitabil (aproape că nu este cale de mijloc, indiferenţa abia dacă există, cu toate că atâţia se sforţează să o atingă); iar asta este ceea ce mi se întâmpla cu el şi, evident, cu Beatriz Noguera şi cu odraslele lor, în special cu cea mare, cu Susana, pentru asemănarea cu maică-sa, buna credinţă şi farmecul ei; chiar şi cu Flavia, cu Rico şi Roy, cu Gloria şi Marcela, în ciuda faptului că mă nelinişteau şi mă iritau şi mi se păreau periculoase pentru prietena lor. Ba chiar şi cu Van Vechten, înainte de după-amiaza aceea în Sanctuarul Fecioarei din Darmstadt, de atunci n-am mai putut să-l

înghit, fără motiv obiectiv, nu mă privea pe mine ce făcea Beatriz, să nu mai spunem ce făcea medicul, treaba lor. Una dintre normele pe care încercam să le urmez era aproximativ aceasta: să judec cât mai puţin posibil şi să nu mă amestec în vieţile altora, cu atât mai puţin să intervin în ele. Năzuinţa mea ar fi fost să nu disting nicio mogâldeaţă în ocean, şi să nu trebuiască să hotărăsc nimic în privinţa aceasta. Dar asta e imposibil, fie şi numai pentru că fiecare dintre noi e o mogâldeaţă de care ceilalţi se îndepărtează, sau spre care se îndreaptă, sau cu care se ciocnesc.

V

Aşadar, nu-mi plăcea natura misiunii pe care mi-o încredinţase Muriel, nu-mi plăcea în esenţă. Doctorului Van Vechten îi retrăsesem o parte din aprecierea superficială pe care o nutream înainte faţă de el, gest la fel de arbitrar ca aprecierea cu pricina, îţi permiţi arbitrarietatea cea mai absolută cu cei pe care doar îi întâlneşti întâmplătorcu cei pe care îi socoteşti provizorii sau circumstanţiali şi nu i-ai ales, cu cei care sunt ramificaţii sau moştenire de la alţii, rău e că, dacă acei alţii sunt importanţi pentru tine, te simţi obligat să-i accepţi, ba chiar să ai grijă de ei şi să-i protejezi, moştenirile acestea, cu atât mai mult cu cât transmiţătorul n-a murit şi poate să verifice dacă îi facem sau nu pe plac, să ne mulţumească sau să ne-o reproşeze cu privirea sa rapidă şi, în orice caz, să ia notă. Uneori, cineva la care ţinem ne-o spune clar („Cu omul ăsta poartă-te cum te porţi cu mine, ca şi cum aş fi eu; dă-i ce îţi cere şi ajută-l în toate cele”), alteori nici măcar nu e nevoie şi i-o luăm înainte în sinea noastră („Aud semnalul. Înţeleg şi n-o să mai pun întrebări”). Dacă suntem devotaţi necondiţionat unei iubiri, unui prieten sau unui profesor, avem tendinţa să îi sprijinim pe toţi cei care îl înconjoară, să nu mai pomenim de cei care îi sunt esenţiali: copiii imbecili, soţiile exigente sau veninoase, soţii sâcâitori şi chiar despotici, prietenii dubioşi sau dezagreabili, colegii josnici de care depind, pe cei la care

nu vedem nimic bun şi nici nu le găsim vreun farmec şi care ne fac să ne întrebăm de unde provine stima pe care le-o poartă fiinţele după a căror aprobare tânjim: ce trecut îi uneşte, ce suferinţă împărtăşită, ce trăiri comune, ce informaţii secrete sau ce motive de ruşine; ce stranie nostalgie iremediabilă. Încercăm să ne arătăm amabili şi plăcuţi, şi inteligenţi, şi să câştigăm o palmă pe spate – de la persoana iubită un sărut sau ceea ce îi urmează de obicei, ori măcar o privire care să ne prelungească încă puţin speranţa –, şi nu înţelegem că există indivizi bătători la ochi sau stângaci, sau debili mintal, sau foarte limitaţi care, în ochii noştri fără niciun merit, obţin gratis ceea ce pe noi ne costă atâta inventivitate şi atâta energie, şi atâta atenţie. Singurul răspuns este adesea că oamenii aceia vin dinainte, că ne precedă de mult în viaţa persoanei iubite, prietenului sau profesorului; că nu avem habar ce au pus la cale ei doi şi probabil nu o vom şti niciodată; că au străbătut mult drum împreună, poate murdărindu-se de noroi, fără ca noi să fim acolo ca să-i însoţim, nici ca să asistăm. În viaţa celorlalţi ajungem întotdeauna târziu.

Van Vechten era pentru mine unul dintre indivizii de felul acesta, până la un anumit punct, nu în totalitate. Evident că nu era prost, dar îi lipseau profunzimea şi sagacitatea lui Rico, deopotrivă cu comicitatea lui doar pe jumătate voluntară, dăruirea şi cunoaşterea exhaustivă a operei lui Muriel pe care o poseda Roy şi care făceau de înţeles răbdarea şefului meu cu el şi faptul că îl luase sub aripa lui ocrotitoare, ingeniozitatea sau bunătatea altora. În momentul acela, Van Vechten era un pediatru foarte recunoscut, cu cabinet particular de mare succes în cartierul Salamanca, iar pe deasupra făcea pe medicul de familie sau de gardă cu familia Muriel şi cu câteva altele, prestigioase sau apropiate (vreau să spun că, fiind prietenul de profesie medic, cel mai intim şi mai la îndemână, din comoditate şi încredere era chemat pentru orice, în primă instanţă, i se cerea părerea, chiar dacă boala nu avea legătură cu specialitatea lui şi îl afecta pe un

adult în toată puterea cuvântului; apoi el indica ce să se facă, sau la cine să se apeleze dacă era nevoie, în rarele ocazii când considera recomandabilă o vizită, trimitea la un specialist din imensul spital, inaugurat în 1968 cu surle şi trâmbiţe, în care fusese numit şeful secţiei de pediatrie). Ca multor altora din breasla lui, îi plăcea să se tragă de şireturi cu lumea intelectuală şi cu a spectacolului, în mod tradiţional de stânga sau măcar antifranchiste, iar în ele era bine primit – printre alte motive, presupun: influenţa şi banii săi, de exemplu, mă tem – pentru că în anii grei ai dictaturii, care fuseseră majoritatea şi deveniseră interminabili, se purtase foarte bine cu persecutării şi cu victimele represaliilor, deşi militaseră în timpul războiului în tabăra franchistă şi erau în bune relaţii cu regimul şi făcuseră carieră în parte datorită acestui lucru. Afilierea sa iniţială se estompase, dacă nu cumva fusese dată uitării, iar mai târziu, ignorată de generaţiile mai tinere, cum s-a întâmplat în cazul atâtora care au ştiut să ia distanţă sau să disimuleze destul de curând, sau să stea cu fundul în două luntri şi să se arate generoşi şi înţelegători cu învinşii conflictului: oameni sinceri uneori, şi partizani ai concordiei (însă da, controlată de ei); alteori cu capacitate de anticipare pe termen lung şi mai degrabă oportunişti. Aceştia din urmă au fost mereu conştienţi că până şi într-o situaţie de absolută dominare din partea învingătorilor şi de strivire a inamicilor sau a resturilor lor împrăştiate şi ca vai de ele, le convenea să se înţeleagă oarecum bine cu toată lumea, sau s-o aibă oarecum îndatorată, sau cel puţin să nu fie percepuţi ca duşmani înverşunaţi de nimeni. Tipul acesta de oameni ştie că nu există resturi care mai devreme sau mai târziu să nu se regrupeze şi să nu-şi revină întrucâtva, să nu se reorganizeze puţin şi să nu recucerească spaţiile pe care tiranul le dispreţuieşte şi le lasă libere, în primul rând pentru că nu-i trece prin cap ce dracu’ să facă cu ele: în Spania, de exemplu, al culturii şi artelor.

Van Vechten fusese dintre cei sinceri, sau aşa îi era

faima. *Se* povestea că în anii patruzeci şi cincizeci, când represiunea era încă sârguincioasă şi foarte activă, iar el putea să aibă probleme din pricina actelor de caritate politice, se înduplecase să facă vizite la domiciliu, fără să ia bani şi fără să ceară nimic, copiilor bolnavi ai indivizilor care fuseseră epuraţi şi cărora li se interzisese să-şi exercite profesiile, iar prin urmare erau condamnaţi să nu aibă venituri, sau să fie scoşi de unde nu li se cuvenea să fie, dacă puteau sau ştiau (vreun eminent botanist a sfârşit prin a face pe grădinarul şi vreun profesor universitar, pe ascuns, a ajuns într-o modestă şcoală de limbi străine); ca soţiile şi fiicele lor mai mari să se ofere drept croitorese sau menajere în casele înstărite ale celor care îi dominau, sau ale speculanţilor care profitau de toţi. Van Vechten fusese împăciuitor sau mărinimos şi milostiv, ca şi alţi colegi de-ai lui, şi dăduse fuga să vindece gripele, colicile şi rujeolele, parotiditele şi varicelele, ba chiar meningitele şi alte boli mai grave ale acelor copii proscrişi. Alinase şi salvase micile vieţi pentru care nu s-ar fi putut plăti, ori s-ar fi putut plăti foarte greu, contractând datorii de neachitat şi dezechilibrând bugetul familial. Îşi crease o reputaţie de om bun şi politicos, civilizat şi solidar, iar cu trecerea timpului – domol în dictaturi şi care transformă totul în legendă, adesea înfrumuseţată, cu atât mai mult cu cât cel interesat contribuie la propagarea ei – democraţii şi cultivării ajunseseră să-l considere fără rezerve unul dintre ai lor, neluând în seamă cât prosperase sub regim, sau atribuind prosperarea doar competenţei sale profesionale extraordinare, abilităţii de a se înţelege bine cu toată lumea şi de a se descurca în orice ambianţă, dar şi puţin indispensabilului noroc care însoţeşte orice reuşită. De aici aura de»

Intelectual cu convingeri de stânga, moderat şi teoretician pe care o avea, dar deopotrivă de aproape erou, de om care în perioadele cele mai dure pusese umărul şi îşi asumase anumite riscuri ca să-i ajute pe cei care, fiind valoroşi şi utili, se văzuseră azvârliţi în

ostracism şi în vijelii.

Nimeni nu acorda importanţă faptului că terminase Facultatea de Medicină la doar douăzeci de ani în 1940, primul an de după victorie, iar în vremea studiilor sale survenise un război de trei ani, în timpul căruia universităţile fuseseră închise; faptului că la douăzeci şi trei de ani (vârsta mea tinerească de atunci) a fost numit medic adjunct de pediatrie la Spitalul San Carlos; sau faptului că la treizeci şi unu de ani putea să-şi deschidă cabinet în specialitatea sa, de succes şi cu renume imediat, în impunătoarea Clinică Ruber, înfiinţată în 1942 de către extrem de franchiştii şi dezgheţării doctori şi oameni de afaceri Ruiz şi Bergaz, care au unit primele litere ale numelor lor de familie ca să o boteze în mod absurd. Ori toate acestea nu se cunoşteau, pur şi simplu, aşa cum în anii Tranziţiei s-a dorit să nu se cunoască sau să se nege trecutul atâtor indivizi potrivnici regimului – începând din vreun moment mai timpuriu sau mai tardiv al timpului domol – cărora li s-a atribuit o traiectorie impecabilă, mai ales dacă erau dezinvolţi şi remarcabili, să nu mai pomenim de vociferanţi. Nimeni nu se străduieşte să cerceteze paşii sau originea celor pe care îi apreciază şi îi respectă, cu atât mai puţin dacă le e recunoscător. Nimănui nu-i atrăgea atenţia nici faptul că Van Vechten se bucura dintotdeauna de prestigiu, faimă şi baiii. Se presupunea că le câştigase prin propriile strădanii, capacităţi, sârguinţă şi efort.

Nu ştiam nimic despre acestea din urmă când Muriel mi-a încredinţat misiunea, e clar. Îmi erau cunoscute doar faima medicului şi serviciile făcute dezinteresat celor lipsiţi de resurse pecuniare din cauza represaliilor politice, erau *vox populi* şi ţi le povestea oricine, dacă întrebai. Însă nu era greu să cauţi datele despre biografia şi cariera sa: nimeni nu se deranja să le consulte, deşi erau în văzul tuturor, apăreau în enciclopedii spaniole, de exemplu în Durban, şi chiar în ediţia mai recentă a *Who's Who în Europe*, pe care am găsit-o în biblioteca britanică de pe

strada Almagro; m-a surprins să-l văd acolo, ignoram pe atunci că există anumite mijloace pentru a figura în aproape orice listă de personalităţi. Ca urmare a însărcinării, am avut grijă să aflu cui exact trebuia să-i întind o cursă, străduindu-mă să adaug în sinea mea motive. Exact asta nu-mi plăcea din strania îndatorire de a-l târî la petreceri şi de a-l observa, cu scopul de a-l informa pe Muriel despre comportamentul său, mai ales faţă de femei. Cu toate că mă, exaspera puţin (adevărul e că din prima clipă aş fi putut să-i ofer o informaţie foarte concretă şefului meu despre cum, unde şi cu cine şi-o trăgea Van Vechten, cel puţin într-o anumită după-amiază, dar tocmai pe aceea decisesem să o trec sub tăcere, sau s-o ţin în rezervă deocamdată); chiar dacă lui Muriel i se spusese o poveste urâtă din alte vremuri şi acum intrase ia grave bănuieli în privinţa lui, care le puneau în pericol prietenia şi îl nelinişteau; chiar dacă aş fi descoperit eu curând că legăturile doctorului cu franchismul trebuie să fi fost nu tocmai neglijabile în trecutul îndepărtat, sau poate nu atât de îndepărtat (poate doar pasive, asta da, sau de încuviinţare: nu aveau încotro cei care nu au renunţat să prospere sau să se îmbogăţească în patruzeci de ani, era nevoie de multă integritate ca să laşi orice speranţă), îmi displăcea ideea de a înşela pe cineva din capul locului, de a-i arăta o camaraderie care nu era deloc iniţiativa mea →

de a-i propune eu unui bărbat de vreo şaizeci de ani să mă însoţească în nopţile de distracţie, chiar dacă părea cu zece mai tânăr – şi camaraderia să fie pe de-a-ntregul falsă. Nu doar pentru că era prefăcută, ci şi pentru că ascundea un scop, o dorinţă de demascare, amplasarea de momeli cu care să-l tentez.

Mi-am dat seama ce stânjenitor e să fii spion, oricât de bune ar fi cauzele şi nici măcar nu prea eram la curent cu cauzele acelea, mă limitam să îndeplinesc instrucţiuni. E ceva josnic, e ceva murdar în a te da drept cine nu eşti, în a te comporta făţarnic, în a câştiga încrederea altuia doar ca s-o trădezi, chiar dacă acel altul e rău, un duşman,

un asasin. În asta constă sarcina tuturor cârtitelor şi infiltrărilor, şi agenţilor sub acoperire sau dubli care populează toate sferele lumii, până şi cele mai inofensive; a poliţiştilor care uneori petrec ani întregi într-o organizaţie teroristă sau într-o mafie, de exemplu, ca şi cum ar fi un membru al bandei. Pesemne că sunt foarte convinşi de nobleţea finală

a reprezentaţiei lor, pesemne că îşi spun în fiecare zi, când se culcă sau când se scoală, că datorită imposturii lor vor fi salvate vieţi sau se vor evita crime. Şi totuşi, gândeam, eu nu aş fi putut să fiu unul dintre ei. Poate că e chestiune de antrenament, de instructaj şi obişnuinţă, şi de a alimenta ura preliminară; de a dezvolta simţul rectitudinii şi al indignării, severităţii, indiferentei şi durităţii, de a renunţa la orice scrupule faţă de cei pe care îi ai aproape, de a modifica şi neutraliza conştiinţa. Dar îmi închipuiam că m-aş fi simţit îngrozitor observând afecţiunea crescândă a criminalului sau fanaticului pentru mine, abandonarea lentă a bănuielilor şi înmulţirea confidenţelor, sincera simpatie pe care ar fi nutrit-o cu timpul pentru mine, posibilul lor devotament necondiţionat pe termen lung, dacă toate acestea se pot întâmpla între ei. Presupun că da, că sentimentele de lealitate şi prietenie sunt la îndemâna oricui, până şi a unei bestii nemiloase şi mârşave. Cine nu are o slăbiciune, o dragoste, o fiică, un coleg, un camarad?

Nu mi-a fost deloc greu să-l conving pe Van Vechten (nici măcar verbul acesta nu este adecvat). Până la un punct, a fost un joc de copii, iar copilul era el, aceasta mi-a sporit remuşcările. În perioada aceea de permisivitate şi libertăţi care durau de câţiva ani, căci începuseră cu mult înaintea morţii lui Franco, nu se întâmpla rar ca bărbaţii din generaţiile anterioare să ne privească pe noi, cei tineri, cu uimire şi invidie, şi să-şi imagineze că ducem o viaţă desfrânatăj la care ei aspiraseră în van în vremea lor mai oprimată şi mai strictă. Într-o împrejurare, la o partidă de

jocuri de noroc la care m-a inclus Muriel, cu inşi de seama lui sau şi mai vârstnici (participau un toreador şi un actor, îmi amintesc, ţipi cărora, la urma urmelor, nu se putea spune că le lipsiseră ocaziile pentru o anumită promiscuitate folclorică sau de breaslă, în ambele cazuri învechită deja), am trezit curiozitatea tuturor preţ de câteva minute, datorită tinereţii. Am descoperit că, întrucât le păream chipeş, considerau, cu *o* candoare înduioşătoare, de la sine înţeles că îmi petreceam nopţile călărind din pat în pat – aceasta a fost expresia pe care au utilizat-o –, după cum mi se năzărea. Şi cel mai naiv sau cel mai libidinos, cel mai curios dintre toţi a fost tocmai Van Vechten, care, plăcându-i câteodată să adopte un aer mucalit – doar câteodată –, a încununat scurtul interogatoriu sau înşiruire de visări mature întrebându-mă fără înconjur:

— Să vedem, tinere de Vere.

Aşa mă prezenta Muriel şi aşa îmi spuneau la început prietenii lui.

— Mărturiseşte, tu, care eşti frumuşel foc, aici, între amici: în vremurile de acum, cu fetele astea libertine, cam câte reuşești să dai cu cracii-n sus într-o lună? O lună bună. Îmi»

Închipui că trosneşti întruna.

Şi mi-a aşteptat răspunsul cu privirea lascivă, cu ochii lacomi şi uimiţi în mod anticipat, aş fi putut să-i spun orice număr şi l-ar fi înghiţit cu entuziasm. Îşi imaginau o lume care nu exista, sau numai printre vânătorii cei mai activi şi norocoşi, asemănători celor din orice altă epocă, doar că atunci cu mai multe facilităţi: o lume fără îngrădiri, fără piedici morale şi de niciun alt fel, un soi de neopăgânism de film scandalos cu pretenţii artistice, în cinematografia europeană a fost o plagă în anii aceia, iar bărbaţii se duceau să le vadă, nu pe ale lui Jess Franco, dar pe cele mai celebre şi care ofereau un pretext mai bun. Încă nu apăruse SIDA, pe deasupra, am mai spus-o, sau nu i se cunoştea existenţa, încât teama şi precauţiile lipseau

cu desăvârşire. A fost o perioadă privilegiată în domeniul acesta, cum nu s-a mai repetat până acum.

Mie îmi era jenă să vorbesc despre chestiunile acestea şi cu atât mai mult să mă laud că sunt afemeiat, nu era stilul meu. Am observat că adevărul – ceva normal, ceva modest, deşi nu aveam de ce să mă plâng – i-ar fi dezamăgit, în special pe Van Vechten, cel mai înfierbântat, cel mai avid, cel mai plin de iluzii. Fanteziile lui mi se păreau deprimante, de şcoală veche, cam ridicole, nu prea diferite de ale adolescenţilor când se adună în jurul celui mai răsărit, care afirmă că a avut deja experienţe sexuale şi se pregăteşte să le relateze cu lux de amănunte, în curtea liceului, unui public credul, din pricina ignoranţei, care aşteaptă minciuni gogonate şi exagerări, sau le pretinde, pentru că fără ele nu există naraţiune demnă de a fi ascultată. Fanteziile lui îmi stârneau mila, dacă nu cumva repugnanţa. Se aflau acolo două femei, amante sau prietene, sau mai degrabă foste amante ale actorului sau ale toreadorului, sau ale amândurora, care nu jucau cărţi, dar ţineau companie, înfrumuseţau atmosfera şi se întreţineau reciproc, lui Van Vechten îi fugeau ochii după ele din când în când, purtau fuste strâmte şi îşi arătau destul picioarele scoase şi mai bine în evidenţă de tocurile înalte. Am văzut că încetaseră să mai vorbească între ele, ca să fie atente la răspunsul meu, ceea ce m-a făcut să mă ruşinez şi mai mult decât dacă ar fi» >

fost prezenţi doar bărbaţi, vorbim cu mai multă libertate şi credem că suntem mai puţin ridicoli la reuniunile exclusiv masculine. Am şovăit. Apoi mi-am amintit că multor femei nu le face impresie proastă ca un bărbat sau un tânăr să aibă numeroase aventuri de felul acesta. Dimpotrivă, îl apreciază în imaginaţia lor şi asta le intrigă, ba chiar presupune un stimulent ca să devină ele însele aventuri ale lui, numaidecât sau în viitor, de parcă ar nota în jurnal: „Tipul ăsta e sexuat şi place multora, e bine să-l am în vedere şi să nu-l exclud”. Am văzut că şi Muriel îmi aştepta răspunsul. El n-ar fi luat iniţiativa de a-

mi pune întrebarea (nu naviga prin mările acelea), însă, dacă o pusese altul, aştepta să ofer satisfacţie şi amuzament prietenilor lui, ca şi cum ar fi fost responsabilitatea lui, întrucât el mă adusese. Şi aşa a îndrăznit să o exprime, căci tăcerea mea se prelungea cam mult, creând mai multă expectativă decât s-ar fi cuvenit:

— Ce, ţi-a mâncat pisica limba, Juan? Ce ruşinos eşti! Haide, nu mă face de râs şi răspunde-i doctorului, că vrea să ştie cum vă purtaţi voi, tinerii fără restricţii de acum.

M-am decis să mint, până una-alta. Să le lase gura apă bărbaţilor maturi, deoarece asta îşi doreau: să se mire şi să-şi blesteme soarta, că se născuseră înainte de vreme. Să înflăcărez imaginaţia celor două femei, care aveau vreo treizeci şi ceva de ani şi probabil că mă vedeau aproape ca pe un copil neobosit şi poate practicând sexul cu furie. Să-i fac pe plac şefului meu, care mă considerase demn de a fi acolo, cu cei în vârstă. Era vorba de a ne simţi bine, la urma urmelor, era o ocazie festivă.

— Într-o lună bună, cum spuneţi dumneavoastră, domnule doctor, am rostit în sfârşit (în ciuda protestelor sale, îi spuneam dumneavoastră şi „domnule doctor” la început, apoi n-a mai fost cu putinţă, când a venit cu mine în locuri unde nu m-aş fi dus niciodată singur), îmi pică vreo şapte sau opt, nu mai puţin. Într-o lună slabă, trei sau patru.

Şi cred că m-am înroşit vizibil, mai degrabă din pricina neruşinării cu care îi amăgisem decât din alt motiv. Ei au gândit cu siguranţă că mă îmbujoram fiindcă recunoşteam că sunt atât de avid.

S-a produs vâlvă în jurul meu, câte un fluierat de stupefacţie, m-am trezit o clipă eroul serii. Toreadorul şi actorul pesemne că s-au simţit micşoraţi în gloriosul lor trecut de cuceritori. Muriel mi s-a părut surprins şi deopotrivă bucuros („Atâtea, eh?” i-a scăpat paternal). Femeile s-au uitat una la alta cu coada ochiului, şi-au arcuit sprâncenele şi, cum stăteau picior peste picior, şi-au schimbat piciorul de deasupra amândouă în acelaşi timp

(un fulger de coapse), de parcă ar fi fost o coregrafie repetată sau de parcă ar fi fost gemene. Lui Van Vechten aproape că i-au ieşit ochii din orbite şi s-a tras de câteva ori în jos de cravată, apoi în sus de nod, ca să şi-l potrivească, era un gest pe care îl schiţa când se agita sau se entuziasma la o perspectivă sau promisiune. Cel mai izbitor a fost că niciunul nu s-a arătat sceptic, în realitate nu cunoşteau lumea, oricât de veterani ar fi fost, sau o cunoşteau doar pe a tinereţii lor, singura pe care ajungem să o înţelegem natural şi fără efort: în cursul vieţii experimentăm oarecum ceea ce se va întâmpla la moartea noastră, când timpul ne va lăsa în urmă cu o viteză de neconceput şi ne va preface în trecut îndepărtat şi ne va asimila antichităţilor. În cursul vieţii ne dăm seama că e cu neputinţă să ţinem pasul cu ea, rămânem defazaţi îndată ce ne pierdem energia şi începem să obosim de atâtea schimbări şi ne zicem: „Până aici e vremea mea, în ce-o să vină după asta nu mă mai implic; viitorul nu mai e al meu; o să disimulez, cel mult, cât de bine pot, că devin un anacronism şi că zăbovesc”. Lucrurile ar fi fost diferite măcar puţin, dacă ar fi fost prezent profesorul Rico. Nu pentru că el ar fi cunoscut mai bine lumea, câtuşi de puţin, ci pentru că nu şi-ar fi permis să se arate impresionat cu martori şi ar fi trântit vreun comentariu batjocoritor: „Fleacuri”, sau

„Nesemnificativ”, sau chiar „Asta numeşti o lună bună, tinere de Vere? Eu te credeam mai apt şi mai expert”. Dar el nu se afla la Madrid în seara aceea, astfel că nimeni n-a redus impactul gogoşilor mele, iar Van Vechten, cel mai înclinat să le creadă şi incitat de dimensiunea lor, a încercat» *

să mă tragă şi mai mult de limbă, cu aprobarea celorlalţi ca zgomot de fond.

— Să vedem, povesteşte, povesteşte, a zis doctorul foarte însufleţit, ca şi cum ar fi început altă petrecere. Vârste? Locuri? Decoruri? Unde le pescuieşti?

Expresia „a pescui” era de ajuns ca să-i trădeze

concepţia despre aceste întâlniri, lumea veche căreia îi aparţinea.

— Te limitezi la cele de seama ta, sau până unde nu le vezi ca pe nişte doamne? Presupun că ai limitele tale. Cel care încă poate să aleagă şi le impune, eu cel puţin la vârsta ta o făceam.

A aruncat o privire rapidă celor două femei, i-a stat ceva pe vârful limbii, m-am temut de ce era mai rău, o răzbunare meschină pentru că nu-i acordau atenţie vizuală, nu-i răspundeau. M-am temut că va adăuga ceva de felul acesta: „Domnişoarele acestea două, atât de frumoase, ca să n-o mai lungim, pe atunci mi s-ar fi părut în vârstă şi acum, în schimb, ce le-aş trage-o”. Din fericire, n-a făcut nicio aluzie la ele, însă ocheada a fost nepotrivită şi grosolană în contextul acela. Erau destul de atrăgătoare cele două foste amante ale actorului sau ale toreadorului, una într-un stil cam năucitor, cealaltă mai delicată. Nu meritau să le subestimeze nimeni, nici măcar ipotetic, nici retrospectiv. Nu Le-a scăpat privirea piezişă a lui Van Vechten şi semnificaţia ei. Şi-au lansat din nou o clipire cu subînţeles, ca pentru a verifica dacă înţeleseseră acelaşi lucru, şi-au schimbat iarăşi

227 piciorul de deasupra, acum nu aprobându-l pe tânăr, ci deranjate de bărbatul tomnatic. Doctorul era adesea impertinent, expansiv şi nu prea conştient de anii săi, întrucât chipul său neted nu-i trăda încă şi nici corpul agil; lipsa lui de tact obliga la îngăduinţă.

Eu nu eram dispus să continui pe drumul pe care mi-l propunea. Una era să mint în privinţa unor numere, în două fraze, în glumă şi ca să nu-i dezamăgesc, şi cu totul altceva să o fac mai departe în descrieri şi relatări, adică, susţinut şi cu inevitabilă fanfaronadă, chiar dacă fabulând. Era ceva dezagreabil şi nesănătos în interogatoriul său, indiferent dacă tonul era jovial sau burlesc; o lipsă de respect faţă de femei care, fiind arhicunoscută şi în vigoare în multe medii ale vieţii spaniole şi nu doar spaniole, de arunci şi de acum, nu însemna că nu mă

stânjenea. Nu că eu n-aş fi putut să o nutresc uneori, până la un punct (n-o să pretind că am fost mereu galant), dar a lui era excesivă, se învecina cu batjocura, sau mai degrabă tindea spre ea. Când ai fete, te vindeci de dispreţul acela involuntar sau reflex pe care îl moştenesc prea mulţi bărbaţi. Al doctorului era intenţionat: avea fii şi fiice, după cum am aflat mai târziu, şi nu-i trecuse din acest motiv.

M-am scuzat cu un zâmbet:

— Nu, domnule doctor, nu vă subapreciaţi. Dumneavoastră aţi fi mai apreciat decât mine. Eu prind ce pot, cum face aproape toată lumea. Nu v-am spus cu câte încerc, iar dacă le pun pe toate la socoteală, adun mai multe eşecuri decât izbânzi.

Actorul, toreadorul, Muriel şi încă vreunul au râs la ieşirea mea, care era altă minciună gogonată, nu eram eu din cei care umblă făcând ochi dulci în stânga şi în dreapta.

Primii doi trebuie să se fi simţit oarecum uşuraţi, gândind că nimic nu se schimbă niciodată prea mult şi că în nicio epocă nu există o reuşită fără artă, noroc şi efort. Van Vechten n-a râs, ori, dacă a făcut-o, a fost cu întârziere, din imitare plină de lehamite a celorlalţi. M-a privit ca şi cum i-aş fi ascuns date utile, ca şi cum l-aş fi păgubit de anecdotele pe care se pregătise să le asculte cu desfătare, poate cu dorinţa de a învăţa despre lumea nouă, care nu îi era tocmai la îndemână. S-a cufundat în partida de poker cu un gest de resentiment pueril.

Curând, una dintre femei a vrut să plece, seara nu-i mai putea oferi nimic. Era aproape trei (jocurile de noroc începeau după cină, spre miezul nopţii, în anii aceia populaţia de toate vârstele se culca târziu şi la Madrid s-a dormit întotdeauna cât mai puţin) şi cineva trebuia s-o însoţească, însă toreadorul şi actorul (cu unul dintre ei venise, sau cu amândoi) nu voiau să ridice tabăra, preferau să-şi recupereze pierderile, sau să plece ceva mai bogaţi şi victorioşi.

— Să te ducă băiatul cu un taxi, a zis primul, că n-are

parale pe masă.

Şi a scos o bancnotă din buzunar şi mi-a întins-o, pentru cheltuială, eu am luat-o ca să nu-l las cu mâna încremenită în aer, ar fi fost o jignire. Într-adevăr, eu abia jucam, îmi făcuseră loc pentru cinci sau şase mâini într-un moment de odihnă, cărţi proaste şi îmbufnare al lui Muriel, ca înlocuitor al său. Nici măcar nu mizasem bani de-ai mei, doar de-ai lui şi îi schimbasem norocul, asta îl încurajase să revină la locul lui.

— Haide, lasă-mă pe mine acum, ştrengarule, să vedem dacă îţi moştenesc bafta, îmi spusese, dând o lovitură uşoară în scaun, ca să i-l cedez.

M-a amuzat că m-a numit „ştrengar”, îşi regăsise buna dispoziţie, le spui astfel doar celor pentru care simţi simpatie sau afecţiune sinceră, şi este rezervat de obicei copiilor. Sau era rezervat, e alt termen care nu mai e la modă, ca majoritatea, limbile noastre se reduc din lenevie.

— Dacă îmi iese, o să-ţi dau un procent din câştig. Vreo cinci la sută, nu-ţi face iluzii, a adăugat cu ironie.

Eu şi femeia am avut de mers o bună bucată de drum în căutarea taxiurilor, ar fi trebuit să cer unul la telefon, dar ea era prea nerăbdătoare ca să aştepte să sosească, a vrut să iasă urgent de acolo odată ce hotărâse că pleacă. Nu treceau, nici ocupate, nici libere, prin zona rezidenţială în care ne aflam, aproximativ El Viso sau în împrejurimi, cu vile şi mici hoteluri, nici un singur magazin sau cinematograf nu o iluminau, niciun bar, niciun restaurant, iar pe deasupra era târziu şi becurile erau amplasate la distanţă. Era o noapte primăvăratică, anunţând vara, ea nu purta nimic gros, doar fusta şi o bluză cu decolteu în V, strâmtă şi cu mâneci minuscule, cu braţul aproape în întregime descoperit şi nu avea ciorapi, fără îndoială se gândise că nu va trebui să facă nici douăzeci de paşi, ci doar atâţia câţi îi despărţeau casa de un automobil, al actorului sau al toreadorului. Tocurile înalte o făceau să înainteze cam încet şi eu eram silit să mă adaptez ritmului ei, dar mergea bine, încercând să se mlădieze discret. M-a

făcut să îmi închipui că nu îi era indiferent cum o vedeam eu, că aspira să-mi placă, deşi aceasta nu însemna prea mult, sunt oameni care simt nevoia să placă oricui ar fi în faţa lor, indiferent dacă e dracul din iad sau o turmă de porci de pe câmp. Era cea pe care am definit-o ca având un stil mai delicat, ceea ce înseamnă doar că era mai delicată decât colega ei, nu că ar fi fost *per* se Pentru aceasta îi prisoseau formele pronunţate (nu că privirea mi-ar fi fost stânjenită) şi cerceii, nişte verigi foarte mari, iar fusta era cam scurtă până şi pentru moda neruşinată de atunci, permitea să i se vadă aproape în totalitate coapsele bronzate, ea toată era bronzată, probabil că nu rata nicio vizită la piscina municipală sau la a vreunor prieteni bogaţi, îndată ce venea vremea bună. Am întrebat-o cum o cheamă (nu fuseserăm prezentaţi oficial), a răspuns că Celia şi s-a interesat la rândul ei de numele meu, nimeni nu se referise la mine altfel decât ca „tânărul de Vere" sau „băiatul" sau „frumuşelul", ba chiar „puiul ăsta" de-a lungul serii.

— Îl cunoşti bine pe doctorul Jorge?

Numele de familie Van Vechten poate că era incapabilă să-i reţină, sau nu avea chef să se chinuiască să-l pronunţe.

— Nu tocmai. Doar de la reuniuni ca asta şi chestii ase-l

mânătoare. Doar în grup.

— E cam porc.

A pronunţat-o sigură pe ea, fără a-mi aştepta încuviinţarea. Însă nu ştiam dacă din cauza celor auzite în seara aceea, a întrebărilor lui cu privire la aventurile mele, sau pentru că avusese vreo legătură cu el şi era la curent cu manierele sau maniile sale.

— De ce o spui? Din pricina insistenţei sale? Sau ai ieşit cu el şi ţi-a făcut ceva?

— Nu, eu cu ăla nu mă duc nici să ne plimbăm cu barca în lacul din parcul Retiro, care e plin de lume. Dar o

dată m-a consultat ca medic, mă simţeam rău şi m-a trimis Rafael la el la cabinet, ca să mă examineze.

Rafael era toreadorul, maestrul Rafael Viana.

— Ştiu că e medic de copii mai ales, dar, întrucât era prieten, să arunce o privire şi să spună dacă vede ceva în neregulă.

— Şi ce s-a întâmplat? Aveai ceva?

— Nu, a spus că nu e nimic, că o să-mi treacă şi a avut dreptate, pentru că nu m-am mai simţit rău. Ascultă, nu, ca medic trebuie să fie bun, are faimă. Dar mi s-a părut că mă pipăie mai mult decât s-ar fi cuvenit, de asta îţi dai seama numaidecât. M-a pus să mă întind pe un pat de spital şi să mă dezbrac de la brâu în sus, până aici normal, de acord. Dar apoi îi tot dădea cu „Te doare aici?” şi „Aici simţi presiune?”, „Şi acum?”, şi „Dar dacă apăs mai mult, ce se întâmplă?” Nu ştiu, prea mult timp şi în zone cam îndepărtate de unde aveam junghiuri. Şi „Relaxează-ţi stomacul” şi dădea târcoale abdomenului, ca şi cum i-ar fi alunecat degetele spre unde nu trebuia, ştii? şi îmi atingea adesea sânii cu mâneca halatului şi cu încheietura mâinii, ca din întâmplare. Dar aproape nicio atingere nu e fără intenţie, asta o ştim cu toţii, aproape întotdeauna îţi dai seama cu ce vii în contact, vreau să spun ce atingi sau ce te atinge, iar dacă nu te îndepărtezi, înseamnă că o faci dinadins. Nu spun mai mult, dar ştii cum e atingerea, contactul. Eu mă făceam cât de mică puteam, dar el nimic, o ţinea una şi bună. Nu s-a întâmplat nimic altceva, dar adevărul e că m-am simţit oribil. Nu din pricina senzaţiei de rău pe care o aveam, eh, asta mi-a dispărut ca prin farmec îndată ce mi-a spus că nu am de ce să-mi fac griji – „Mâna medicului care liniştește şi alungă temeri”, am gândit, „şi cuvântul său ca un balsam” –, ci a impresiei de pipăit disimulat. Eu cred că n-a îndrăznit mai mult fiindcă venisem din partea lui Rafael, de frică să nu-i povestesc şi să se supere, că altfel…

— Altfel, ce? Ar fi abuzat, ar fi forţat lucrurile? Nu ştiu, medicii ating. E uşor să interpretezi greşit. În

America, oricine e susceptibil îi reclamă pentru prima prostie care-i trece prin cap. Mie mi se pare că majoritatea sunt atât de obişnuiţi, că nu mai simt nimic, ca şi cum ar atinge plută. Vreau să spun cu pacienţii.

— Eu ştiu ce am simţit şi nu sunt o timorată, nicio isterică. Eu ştiu ce spun.

N-a sunat ca şi cum ar fi fost jignită, ci doar doritoare să precizeze.

— Dar nu, nu violent, mă îndoiesc că ar fi din aceia, am mai cunoscut şi eu pe câte unul. Dar sâcâitor, ştii, din cei care se controlează, dar nu complet. Nu ştiu, porc, nesimţit, ca cei care acumulează senzaţii şi le păstrează pentru mai târziu, mă înţelegi. Sau de parcă n-ar avea nicio intenţie, dar încearcă iar şi iar, să vadă dacă reuşesc ceva, să vadă dacă li se prinde. Crezând că până la urmă te excită prosteşte, te atinge ici, te palpează colo, sau ca tu să cedezi ca să nu creezi o situaţie stânjenitoare. Există bărbaţi care profită de femeile timide, sau de cele foarte tinere, sau de cele educate, de cele îngrozite de posibilitatea unei înfruntări. Chiar şi de a refuza clar. Sunt şi din astea, chiar dacă nu crezi. Sfârşesc prin a se lăsa, doar ca să nu fie ridicole sau să nu facă o scenă.

— Da? În zilele noastre? Asta sună a roman din secolul al XVIII-lea sau al XIX-lea. Şi pe deasupra rural, cu domnişori şi ţărăncuţe. J *3 3*

Nu a părut s-o deranjeze involuntara mea pedanterie. Sigur avea mai multe studii decât presupusesem eu în primul moment.

— A Dickens şi alţii ca el? Păi habar n-am a ce sună, dar te asigur că asta încă există, şi încă cum. Te roagă şi cedezi. Insistă şi cedezi. Te flatează, n-o să-ţi spun că nu, contează şi asta, iar uneori convinge. În concluzie, nu că te-ar încânta ideea, dar aproape că îţi e mai uşor să cedezi decât să te împotriveşti. Nu e cazul meu, atenţie, dar li se întâmplă multora.

— Ah, da?

M-am gândit la toreador, care poate era cu douăzeci

de ani mai în vârstă decât ea.

— Tu o faci doar cu cei pe care îi iubeşti cu adevărat? Cu cei care ţi-au plăcut înainte de a-ţi da de înţeles că le plăceai tu lor? Câteodată acorzi atenţie cuiva doar pentru că acel cineva ţi-a acordat atenţie. Câteodată luăm în seamă doar» >

pe cine ne-a luat în seamă. Nu e deloc straniu ca privirea celuilalt să o condiţioneze pe a noastră, în privinţa aceluia.

A zâmbit şi mi-a răspuns doar la întrebarea iniţială, restul trebuie să i se fi părut o trăncăneală inutilă.

— Mai mult sau mai puţin. Câte o excepţie există întotdeauna. Nu încape îndoială că ai făcut-o şi tu, cu vreo fată foarte drăgăstoasă sau foarte entuziastă, pe care îţi era jenă s-o respingi. Haide, mărturiseşte, că n-o să duci lipsă de pretendente.

Şi a dat uşor cu cotul în cotul meu, nu a fost un gest vulgar, în timp ce mergeam umăr la umăr pe străzile pustii, sau mă lua din când în când de braţ, ca să se mlădieze mai bine, paşii ni se auzeau prea tare, ai ei şi mai mult, cu tocurile acelea (sunetul unei promisiuni). La fiecare pas îi dansau cerceii cu graţie, mai devreme sau mai târziu şi-i va da jos cu greu, am presupus, dacă mai dura până găseam un taxi, atâta du-te-vino pesemne că o deranja.

Am luat-o ca pe un compliment simpatic, nu ca pe o încercare de a-mi face ochi dulci. Era mai în vârstă decât mine cu vreo zece ani, poate mai mult, putea să-şi permită să mă trateze ca o soră mai mare improvizată, ceva de felul acesta. Ştia destul, dar nu destul, ori uitase cum suntem mulţi tineri, de cât frecventase bărbaţi maturi, ca actorul sau maestrul. Uitase că pentru majoritatea orice relaţie sexuală este încă un miracol, un cadou (sau era spre 1980), doar dacă tipa respectivă ne repugnă sau ne irită, o excludem de la prima vedere, vreo grasă de nesuportat şi moale, sau o pocitanie în toată regula. Când eşti tânăr, nu faci nazuri, abia dacă eşti scrupulos, încă

domneşte latura grosolană, pe terenul acesta şi pe altele. Nu se pierde aproape nicio ocazie acceptabilă, mai ales dacă nu decurg obligaţii din ea. Tinerii sunt adesea cruzi, mă refer la băieţi, în această privinţă. Sau măcar josnici. Eu eram aşa, n-o să neg, m-a mai ţinut încă câţiva ani. Amabilitatea se învaţă, deopotrivă cu convenienţa de a nu stabili legături cu atâta nepăsare. Pare că nu, dar legătura e întotdeauna mai puternică decât credem, chiar dacă începe într-o noapte de chef şi ajungem să nu ne mai amintim de numele persoanei după un timp, ba chiar nici de existenţa sa, aproape nici de fapt. Dar în realitate nu uităm niciodată cu cine am fost, dacă ne reîntâlnim partenera, în ciuda faptului că în mod paradoxal nu păstrăm imagini, adică amintire. E ca un registru mintal, e notată informaţia aceea, care reapare imediat ce vedem chipul din nou, sau uneori când auzim numele, dacă chipul este foarte schimbat. O ştim, ştim că am avut experienţa aceea, că ne-am tras-o cu femeia aceea în altă viaţă, cu alt eu, despre care totuşi există dovezi, mai degrabă decât amintiri. Aşa este, nu prea are sens, ştim ceva ce nu ne amintim.

Aveam de gând să-i răspund Celiei „Da, e adevărat, mi s-a întâmplat câteodată, ceea ce mă face să bănuiesc că şi vreunei fete i s-a putut întâmpla acelaşi lucru cu mine, iar ideea nu e agreabilă. Dar ce să facem, nici nu poţi să ghiceşti gândurile nimănui; şi e mai bine aşa, altfel nu am face niciun pas, nici nu am atinge vreodată o mână”. Aveam de gând să-i răspund ceva asemănător, când am văzut un taxi liber, o lumină verde la mare distanţă şi am început să ne agităm braţul ca nişte exilaţi sau naufragiaţi, pe ea probabil că o dureau picioarele, a fost foarte demnă şi nu s-a plâns, nici nu i-a trecut prin cap să-şi dea jos pantofii în niciun moment, nici măcar în maşină. Am lăsat-o să treacă ea prima, încă nu învăţasem că într-un automobil trebuie să intre bărbatul >

Înainte, mai ales dacă femeia poartă fustă, şi cu atât mai mult dacă aceasta este scurtă şi strâmtă. Când s-a

aşezat,» i s-a micşorat şi mai mult, aproape dădea impresia că nu poartă fustă (dar purta, ăsta era farmecul), nu m-am putut stăpâni să mă uit cu coada ochiului spre coapsele ei bronzate, netede, compacte, mergând pe lângă ea le pierdusem, tot timpul acela. Am întrebat-o unde locuieşte, a spus că pe strada Watteau şi a dat o explicaţie complicată, eu nu aveam habar unde este şi nici că pictorului respectiv i se consacrase o stradă la Madrid. Nici şoferului nu îi era familiară, a tras ghidul în căutarea hărţii, ea i-a dictat pe litere („La dracu', ce nume li se năzăreşte să pună", a blestemat insul când a priceput, în sfârşit, w-ul şi restul), i-a dat nişte indicaţii finale, pe care nu le-am ascultat şi am pornit. M-am trezit curând prin zone pe care nu le cunoşteam deloc, de parcă m-aş fi mutat în alt oraş, aparatul taxa rapid. „Bine că Viana mi-a dat bani", mi-am zis. „Dacă nu, o încurcam".

Nu am continuat conversaţia anterioară, rămăsese în urmă. Am întrebat-o unde lucrează.

— La un minister, mi-a spus simplu. Sunt funcţionară.

— Ah, da?

Cred că n-am fost în stare să disimulez o oarecare surprindere şi, ca s-o dreg, am adăugat:

— De rang înalt?

— Mă rog.

A zâmbit. A făcut o pauză.

— Nu neglijabil.

Nu m-am străduit să o provoc în continuare la discuţii, eram interesat de altceva, de unul dintre lucrurile care te determină să devii laconic, să-ţi ţii puţin respiraţia şi să le dedici toată atenţia atât cât durează. Celia nu se dusese până în marginea taxiului (poate din delăsare momentană sau lene, poate din cauza fustei), se oprise aproape în mijlocul scaunului (sau nu atât), iar eu nu avusesem încotro şi mă lipisem de ea, încât coapsa ei dreaptă atingea vădit coapsa mea stângă, sau mai degrabă decât să se atingă, se apăsau una pe alta. Era evident că pe ea n-o stânjenea asta (s-ar fi dat mai încolo, dispunea de

spaţiu). Poate era prea obosită ca să observe acest detaliu, sau nu-i păsa, mă vedea aproape ca pe un copil şi nici măcar nu se întreba dacă neobosit sau furios, nu mă lua în seamă. Nici eu nu m-am îndepărtat. Nu aveam prea mulţi centimetri, dar aveam câţiva, sau aş fi putut să-i cer să se dea mai în stânga şi să-mi facă loc. Nicidecum. Nu voiam să i-o cer. Nu era carne pe carne, ci carne pe stofa, dar era totuna, eu o simţeam pe ea şi simţeam densitatea şi căldura acelei cărni şi preferam să continui să le simt. M-am întrebat dacă ea mă simţea pe mine, sau nici atât. În urmă cu doar câteva minute vorbise despre această chestiune apropo de Van Vechten, când spusese: „Dar aproape nicio atingere nu e fără intenţie, asta o ştim cu toţii, aproape întotdeauna îţi dai seama cu ce intri în contact”. De ce mai aveam nevoie? Şi totuşi, mai aveam nevoie de ceva: până şi tinerii pe care ceilalţi îi consideră chipeşi sunt nesiguri, până şi cei mai îndrăzneţi sunt timizi.

Exista limitarea acelui „aproape”, ea putea să creadă că tocmai atingerea noastră în taxi era neintenţionată, iar aceasta putea fi ocazia excepţională în care ea nu-şi dădea seama de atingere. Adăugase: „Îţi dai seama ce atingi sau ce te atinge, iar dacă nu te îndepărtezi, înseamnă că o faci dinadins”. Şi dacă încerca să vadă dacă eram eu cel care se îndepărtează, eu cel atins, sau dacă „era dinadins” acel contact cu coapsa ei insistentă? Eu nu mă făceam mic, nici nu mă retrăgeam, nici nu dădeam înapoi, era clar. Nici ea, însă celălalt nu e niciodată clar, e mereu obscur, până şi soţia şi copiii ne sunt opaci, şi într-adevăr nu intrăm în gândurile nimănui, iar uneori ceilalţi nici măcar nu gândesc, doar reacţionează, doar acţionează sau răspund la stimuli, omiţând creierul, neluându-l în seamă sau ocolindu-l, nedându-i timp să exprime şi nici să formuleze, eu n-am avut niciodată acest noroc, e mai degrabă noroc decât nenorocire, probabil.

Şi, cum nu l-am avut nici măcar. În tinereţe, am optat pentru ceva voluntar şi pe jumătate calculat, dar care încă

mă proteja, care nu-mi risipea îndoielile, dar mi le reducea. I-am oferit o ţigară, nu a vrut-o în momentul acela, cu toate că fuma. Mi-am aprins-o pe a mea şi, contrar tendinţei mele – întotdeauna fumez cu stânga –, am ţinut ţigara între degetul arătător şi cel mijlociu de la dreapta, ca să-mi las cealaltă mână să cadă, ţinând scrumiera în ea, pe coapsa strălucitoare sub becurile ca nişte flashuri, ori sub intermitenta lună. Nu palma, fireşte, asta ar fi fost o neruşinare, ci dosul mâinii. Şi nu deplin, evident, ci mai bine zis marginea la început, sau să spunem dunga, iar după aceea ceva mai mult, de parcă mâna ar fi alunecat din cauza propriei greutăţi, sau mi-ar fi înclinat-o gropile ocazionale, sau conducerea rapidă a taximetristului, când înainta de la un semafor verde la altul. Pare o prostie, o mână e o mână, dar e o diferenţă enormă între dos şi palmă, palma e cea care palpează şi mângâie, vorbeşte şi de obicei e premeditată, iar dosul se preface şi tace.

Nu şi-a mişcat coapsa, nu şi-a îndepărtat-o niciun milimetru, n-a evitat şi nici n-a fugit de acel nou contact, oricât de uşor i-ar fi fost, era loc la stânga ei; acum era carne pe carne, deşi încă circumspecte, aproape neclintite, cu masca întâmplării încă. Am îndrăznit o deplasare minimă a acelui dos în partea rămasă a traiectului, ca şi cum s-ar fi datorat legănării domoale a maşinii la curbe, când dădea colţul sau când înconjura o piaţetă, la Madrid sunt o grămadă peste tot. N-am vorbit. N-am vorbit. N-am vorbit. Cu cât mai îndelungate sunt răstimpurile de tăcere, cu atât mai greu e să se reia conversaţia, şi nu e adevărat, e de ajuns să deschizi gura şi să rosteşti o singură silabă, sau două cu sens: „Da”, sau „Nu”, sau „Ce”, sau „Cum”; sau „Vino”, sau „Pleacă”, sau „Mai mult”, sau „Nimic”. Sau poate „Vrei”, în continuare vin întotdeauna altele. Dar n-am deschis-o în timpul mersului, nici măcar nu a trebuit să-l mai călăuzească pe taximetrist, omul îşi încropise traseul. Când mi-am terminat ţigara, am stins-o în scrumiera de pe partea mea, însă mâna stângă mi-a rămas unde era, cu scrumiera ţinută de parcă ar fi fost un

talisman sau o relicvă, asta îmi permitea să menţin dosul pe piciorul ei, dosul care la fiecare mic viraj mângâia puţin ca şi cum n-ar fi făcut-o. Celia nu s-a împotrivit, nu s-a ferit, nu s-a deranjat să-şi schimbe poziţia. „Şi ce-o să fac când o să ne oprim?” m-am întrebat. „Ne despărţim şi gata, două sărutări pe obraz? Aşa ar fi normal, doar am parcurs o bucată de drum împreună, asta e tot, un minuscul episod nocturn – şi sunt atâtea nopţi în anii aceştia – pe care nici nu ni-l vom aduce aminte. O să cobor din maşină, pentru ca ea să iasă pe unde a intrat, întotdeauna e periculos s-o faci pe portiera din stânga, şi ar fi urât să n-o însoţesc până la portal, după toată excursia asta şi atâtea ocoluri, habar n-am unde suntem. Până ce va fi în siguranţă, şi nici aşa nu ar fi, am auzit de femei atacate în lift, când se credeau la adăpost, tipi care stau acolo o eternitate aşteptându-le, dacă sunt la curent cu întârzierile lor nocturne, sau care se ivesc din beznă şi se strecoară înainte ca uşile să se închidă, iar ele rămân prinse atât de aproape de propriul cămin, de paturile lor primitoare sau neconsolate. Poate trebuie să merg cu ea până sus, s-o depun în apartamentul ei, să mă joc de-a fi un cavaler din cei care abia mai există şi astfel să mă apropii cât mai mult posibil de cearşafurile ei, pare o prostie, dar vecinătatea uşurează şi dă idei, ba chiar îl tentează pe cel ce se considera imun, pe cel care exclusese totul la început, care deodată se răzgândeşte şi cedează la argumentul cel mai inconsistent şi decisiv: «De ce nu?», îşi zice. «Dacă îmi propun, va fi de parcă nu s-ar fi întâmplat»”.

Strada Watteau era scurtă şi strâmtă, mai curând o jignire pentru pictorul francez decât o onoare. Am descoperit surprins că paralela imediată se numea Juan de Vera, aproape numele meu, sau cel care trebuia să fie numele meu, mi s-a părut un semn şi un stimul, m-am întrebat cine dracu’ o fi fost. Mai important decât Watteau pentru Primărie, în orice caz, şi aproximativ ca Bătălia de la Belchite, pe care Watteau era perpendiculară. Nu

cunoşteam niciuna dintre ele, în schimb recunoscusem zona deodată, tardiv, mi-a trecut prin cap că şoferul ne dusese pe o rută ocolitoare şi Celia i-o permisese, sau îl determinase să o facă cu instrucţiunile ei, ca să lungească drumul, şi să mă cântărească în tihnă. Eram la doi paşi de Paseo de las Delicias într-o parte, în alta de Muzeul Căilor Ferate şi în cealaltă, nu departe de râu. Aproape vizavi de clădirea unde locuia Celia era un Complex Penitenciar Feminin, aşa preciza inscripţia, am sperat să nu fie funcţionară de închisori, la Ministerul de Afaceri Interne, presupuneam, dintr-odată mi-a venit această tristă şi dezolantă idee. M-am uitat la ziduri şi la

ferestrele neluminate, toate înalte. Deţinutele pesemne că dormeau profund de câteva ore bune, fără nicio tentaţie, sau doar în vise, sau cine ştia, pentru ele toate nopţile din anii aceia febrili trebuie să fi fost identice. Se miroseau unele pe altele inevitabil, mirosuri puternice uneori, eu o miroseam pe Celia de aproape şi mirosul ei era suav, chiar şi după mersul pe jos, care ne sufocase puţin şi pe ea o duruseră picioarele nu tocmai mici. Maşina s-a oprit. L-am lăsat intenţionat (m-am prefăcut distrat, dezorientat) pe taximetrist să oprească aparatul, să aprindă beculeţul care arăta că e liber, m-am prefăcut că regret.

— Ah, aţi aprins beculeţul, am zis.

Aş fi putut să-l avertizez că eu continui, cu mult înainte, mă abţinusem. Va trebui să mă ducă înapoi acasă, el sau altul, asta era sigur.

— Dacă nu mi-aţi spus nimic… Atunci, mergem mai departe?… Aşadar, îl sting sau vă fac un calcul?

N-a fost nevoie să răspund, să şovăi, să zăbovesc indecis, s-o întreb pe Celia cu privirea, să mor o clipă în paloarea mea şi să-mi dezvălui aşteptările prin cuvinte. Am avut senzaţia că mă salva gongul, cum se spunea mai demult, când încă exista box şi nu era condamnat.

— Vrei să urci un moment? m-a întrebat Celia.

A pus întrebarea cu naturaleţe, sau mai mult decât

atât, cu certitudine inechivocă. Îmi propunea să urc pur şi simplu, nu ca să beau un pahar, nici pentru că ne înţeleseserăm foarte bine şi nici ca să nu întrerupem însufleţită conversaţie pe care nu o aveam. Era cu vreo zece ani mai mare decât mine, pentru ea fusesem transparent din primul minut până în ultimul, şi acum. Poate lăudăroşenia mea falsă când îi răspunsesem lui Van Vechten îşi produsese efectul incitant, deşi fusese imediat dezminţită de mine însumi, în parte. Sunt minciuni şi glume care trezesc curiozitatea, pentru că niciodată nu se poate şti cu certitudine ce e minciună sau ce e glumă. Şi, dacă bănuiam cumva că întrebarea ei era minciună sau glumă, ori mi-o pusese de florile mărului şi din politeţe, sau ca să mă pună la încercare, mi-a repetat-o ca afirmaţie:

— Da, vrei să urci. Păi vino, haide.

N-am răspuns numaidecât, n-am făcut nimic în clipa aceea. Mi-a zâmbit cum se zâmbeşte unui năuc.

— Haide, ce aştepţi? Plăteşte-i.

A deschis portiera şi a coborât pe partea ei. Nu îşi dezlipise coapsa de a mea până atunci, i-am simţit imediat lipsa. Am calculat dacă mi-ar ajunge banii pentru alt taxi mai târziu sau a doua zi dimineaţă, calcule şi temeri de tineri, întotdeauna strâmtorări. Mă rog, dimineaţa puteam să iau un autobuz sau metroul, iar pe deasupra ce mai conta? La vârsta aceea, te duci oriunde şi te întorci mergând pe jos kilometri întregi şi străbaţi oraşul întreg, şi rămâi împotmolit în locul cel mai îndepărtat în zori la perspectiva sau promisiunea sau simpla posibilitate a unei partide de sex care să merite osteneala şi să dăinuie în amintire, atât de cruzi sau de bădărani suntem; asta se vindecă cu anii în majoritatea cazurilor, începând de la treizeci şi cinci, sau pe acolo, devii mai prudent sau mai leneş, începe să te cuprindă lehamitea să te trezeşti în pat străin şi să trebuiască să iei micul dejun cu o umbră care

nu mai e perfectă, ci nepieptănată şi demachiată, îţi e lene să te dezbraci la ore târzii, şi chiar dacă nu e necesar s-o faci, ţi-e, oricum, lene să te amesteci şi să stabileşti legătura aceea pe care poate ea nu o uită, sau nu atât de repede ca tine. Ţii cont şi de lealităţi, faţă de cine te aşteaptă acasă, sau e în călătorie şi faţă de partenerii ignoranţi sau absenţi ai femeilor, pe care poate nu i-ai văzut niciodată; înveţi să te pui în locul oricui, chiar şi al unui tâmpit necunoscut (aproape toţi soţii par tâmpiţi din punctul de vedere al amantului, oricât de efemer şi de ocazional ar fi, aşa cum toţi amanţii sunt cretini în imaginaţia soţilor, chiar dacă nu ştiu cine sunt şi nici nu sunt siguri de existenţa lor). Dar nimic din toate acestea nu există la douăzeci şi trei de ani, dimpotrivă. Atunci eşti capabil să înşeli, să foloseşti vicleşuguri, să convingi cu sofisme şi să fii infidel, să speculezi şi să te umileşti când ai un ţel şi să încerci să trezeşti mila, să te prefaci torturat sau bolnav, să minţi o femeie şi să trădezi un prieten, să recurgi la josnicii de care te vei ruşina mai târziu, sau pe care vei evita să ţi le aminteşti, ca să-ţi faci iluzii că n-au avut loc, sau că cel care Le-a comis e mort şi îngropat: „Acela nu mai sunt eu, acela era un copil şi nu contează ce fac copiii. Abia de astăzi începe cu adevărat să se ţină seama, sau poate de mâine”.

Prelungeşti după bunul plac ceea ce consideri vârsta iresponsabilă.

I-am plătit taximetristului şi am coborât pe partea mea. Maşina s-a făcut nevăzută, a dispărut într-o secundă, şi am rămas amândoi pe minuscula stradă Watteau, despărţiri de spaţiul pe care îl ocupase vehiculul. Nu m-am uitat la clădire, nici la portal, nici la nimic, despre astea nu am amintiri. Aveam ochi doar pentru Celia, pe care pentru prima oară în mult timp am contemplat-o de la o oarecare distanţă, tocurile ei înalte, silueta ei completă, nu-şi dăduse jos pantofii niciun moment. Fusta îi rămăsese puţin ridicată şi i se şifonase în timpul drumului. Mi-a întins mâna, s-a răzgândit, m-a luat de braţ şi ne-am îndreptat

spre intrare. Poate şi pentru ea era un eveniment să vină acasă cu cineva tânăr. Nu, în realitate nu credeam, ea putea să atragă oricâţi tineri ar fi vrut, unii sunt nerăbdători şi avizi, alţii sunt timizi şi recunoscători, iar alţii sunt nesăţioşi. Probabil că eu aveam încă ceva din cele trei categorii. Nu m-am putut opri să nu privesc cu ochi de spectator sau de colecţionar o clipă, cu ochii imaginaţiei, care sunt cei care fixează cel mai bine o scenă şi apoi şi-o amintesc cel mai bine. Şi nu m-am putut opri să gândesc că, dacă ne-ar fi văzut doctorul Van Vechten, mi-ar fi pus la socoteală încă una, însemnându-mi-o la răboj, şi s-ar fi simţit oarecum mândru de mine. Şi m-ar fi urât.

j

Dar eu nu ştiam pe atunci că timpul vindecă multe, nici că le domoleşte, nici că poţi deveni prudent şi leneş, nici că se ţine cont de lealităţi, iar acestea acţionează ca o sită, un ghid şi un obstacol, iar pe deasupra nu-mi lipseau exemplele care să-mi arate că nu era astfel pentru mulţi, că sunt oameni maturi care nu cedează, care sunt mereu nesăţioşi şi nerăbdători, cel puţin mintal, vreau să spun: de parcă ar trebui să acţioneze neîncetat doar pentru a-şi satisface tiranica minte care nu se odihneşte şi nici nu cunoaşte repausul, fiind prea obişnuită cu ea însăşi vreme prea îndelungată – tinereţea şi plenitudinea sunt foarte lungi, frontierele încheierii lor sunt nedesluşite –, independent de nevoile, vicisitudinile şi capacităţile corpului, pe care îl vede din ce în ce mai mult ca pe un instrument iritant, căruia trebuie să-i ceri mai mult efort; obişnuită să ţină socoteli la care nu poate renunţa – cu câte femei diferite m-am culcat anul acesta, de pildă; cu câte fără să plătesc – sau să fie ocupată cu visări viitoare – cine va fi următorul bărbat care să-mi umple golul ăsta, de pildă; îmi e de ajuns să mai apară doar unul, ca să rămân cu el, iar după aceea nu voi mai pune întrebări. (Aşa cum sunt bătrâni care par să se potolească şi să devină inofensivi, ale căror minţi indescifrabile, nestatornice sau absente – nu pătrunde nimeni în gândurile altuia – poate

pun la cale întruna mârşăvii şi acumulează rea credinţă fată de cei din jurul lor. Minţile, amăgite, nu se lasă niciodată păgubaşe, se simt ca întotdeauna şi nu văd motive de schimbare. Iar >

dacă cumva reuşesc să se uite înapoi cu detaşare, e doar pentru a-şi zice: „Vina mea a trecut. Anii au diluat-o, sunt curat. Pot să iau socoteala de la capăt, chiar dacă va fi tot o înşiruire de vini. Dar va fi alta, va fi nouă, va fi diferită şi mai scurtă, pentru că nu mai am tot timpul”.)

Vedeam că Beatriz nu renunţă la asta, ori eu îmi închipuiam că acesta era în parte scopul vizitelor ei pe înserat, cu toate că, intuite din afară, păreau tipizate şi rutiniere, lipsite pe de-a-ntregul de speranţă şi, chiar dacă ştia că în fond pentru ea următorul bărbat era cel de o viaţă, cel mai vechi şi pe care nu-l excludea („Numai tu mă interesezi şi te iubesc pe tine, cum trebuie să ţi-o spun, oricât m-ai alunga”), întors împotriva ei şi batjocoritor. În zile de proastă dispoziţie sau de excesive contrarietăţi cu Towers, Muriel nu doar că o numea „focă” şi „sac de faină” şi „fiinţă pahidermică” şi „minge de sebum” şi „vacă grasă”, nu doar că o compara cu clopotul din El Álamo sau cu diligenţa din *Diligenta*, sau îi găsea asemănări cu Shelley Winters în anii când era mai robustă, sau cu „uriaşa lui Baudelaire” (aluzie care îmi scăpa atunci), ci o alătura actorilor obezi („Nu-ţi lipseşte decât o mustăcioară ca să fii la fel ca Oliver Hardy”, sau „Sper să nu-ţi cadă părul, căci te-aş confunda cu Zero Mostel, îţi aminteşti? a fost amicul asudat al prietenului nostru, Palance”), ştiind bine că ea capta toate referinţele cinematografice, mai bine decât mine. Insultele îi erau atât de nejustificate şi disproporţionate, în realitate atât de îngrozitoare, rău intenţionate şi absurde – aproape umoristice –, încât poate tocmai de aceea pe ea nu o afectau în prea mare măsură – poate chiar o făceau să râdă puţin, în sinea ei –, deşi era fără îndoială neplăcut să le audă şi îi subminau îndrăzneala, creându-i nesiguranţe teribile, uneori mă întrebam cum de nu se descuraja cu totul şi nu îşi lăsa

baltă expediţiile nocturne până la uşa camerei soţului, poate se refăcea după respingeri şi îşi lua aplomb din întâlnirile cu Van Vechten în cadrul acela ultrareligios şi cu oricine ar fi fost individul din Piaţa Marqués de Salamanca în unul laic (căci ambele vizite s-au repetat), şi cine ştie dacă nu cu încă vreunul la Escorial, sau în alt loc unde trebuia să se deplaseze cu motocicleta. Şi probabil că ea ghicea ceea ce nu putea să ştie, iar eu, în schimb, ştiam: cu toate că Muriel îi trântea grosolăniile acelea în faţă, niciodată nu se referea la ea în astfel de termeni în absenta ei, vreau să spun că în prezenţa nici Unei alte persoane nu vorbea despre Beatriz ca despre „butoiul de vin de Xeres", nici ca despre „Charles Laughton", întotdeauna era „Beatriz" sau „soţia mea" când se adresa altora, şi „mami" sau „mama voastră" în faţa copiilor, şi „doamna" sau „Beatriz" în faţa Flaviei, avea o deosebită grijă să nu rostească apelativele dezagreabile cu martori, eu fiind inclus în principiu, doar că în faţa mea îi scăpau injurii (am ajuns să fiu ca aerul), iar pe deasupra eu spionam şi ascultam ce nu trebuia. Asta mi se părea o vagă dovadă de respect din partea sa, ori poate un vag rest din dragostea pe care i-o purtase în preistorie: ca în prezenţa celorlalţi să se abţină s-o jignească brutal.

Nu-l vedeam nici pe Muriel, care se apropia de vârsta de cincizeci de ani, sau îi avea deja, să renunţe complet la efuziunile cu femei, dacă se putea spune astfel. El nu părea niciodată să tânjească şi nici să vâneze pe nimeni, se pretindea distrat, sau era pe terenul acesta, şi păstra o atitudine neglijentă şi contemplativă. Dădea impresia că e surprins când descoperea că îl doreşte o frumuseţe parvenită sau o seducătoare nobilă. În astfel de ocazii, totuşi, nu se întreba dacă pretendentele voiau să obţină ceva de la el – un rol mărunt într-un film, simpla alăturare a numelor lor – nici nu fugea de ele când asta era evident. Se lăsa condus şi manipulat în aparenţă, dar după aceea obişnuia să se arate dezinteresat şi imperturbabil, sau nici măcar nu-şi aducea aminte – aşa a spus cândva şi am

vorbit deja despre un caz – că împărţise patul cu cine dorea să-l frecventeze din nou începând de atunci – se înţelege că să-l frecventeze cu el înăuntru – ori îndrăznea să-i ceară o mică favoare. Dacă el nu promisese nimic, cu nimic nu se simţea obligat, era problema femeilor unde voiau să intre fără ca nimeni să le fi propus. Nu l-am văzut niciodată „cuplat" serios cu niciuna, cel mult se preta la a repeta ieşirile cu vreo femeie care îi era simpatică şi care-i plăcea, mai curând ca însoţitoare la premiere şi *cocktails*ieşiri superficiale, în general cu mai multe persoane, în grup, bănuiam că trebuia să se plictisească cinând cu ele între patru ochi, sau făcând conversaţie după uşurările de aşternut, pe care mi le imaginam cam maşinale, mai degrabă igienice decât morboase şi fireşte că nu pasionale. Sigur că îl făceau să caşte tinerele sau cele nu foarte tinere, parvenite sad nobile, care nu aveau habar cine era Zero Mostel, sau Andy Devine sau Eugene Pallette sau Sydney Greenstreet, ca să menţionez ceilalţi actori graşi cu care în zile de furie sau de glume exagerate ar fi putut s-o compare pe Beatriz Noguera, evident că nici poetul Baudelaire, cu uriaşă sau fără ea. Cât despre cele pe care le admira cu adevărat, îl interesau sau îl fascinau, ca Cecilia Alemany, în schimb, nu doar că erau rare, dar de cele mai multe ori nu se bucura de ocazii cu ele, aparţineau altor medii, în care el era un oarecare, cel mult un artist ciudat, care putea conferi strălucire tangenţială sau farmec unei cine. Şi poate îşi permitea să le elogieze şi să anunţe că le-ar adora tocmai pentru că erau himere. Periodic îmi trecea prin cap că Muriel avusese în viaţa lui una sau două sau trei femei atât de importante şi inteligente, cărora li se dăruise fără rezerve, atât de desăvârşite, că îi era extrem de greu să nu o ia în râs aproape pe oricare alta care s-ar fi apropiat de el. Eu eram convins că una dintre cele două sau trei – dacă fuseseră două sau trei – era Beatriz cea din alte timpuri, cea care locuise în America şi cu care se căsătorise, perseverentă, optimistă şi zâmbitoare, care se intuia încă, cea care nu

era aproape dezechilibrată şi nici nu era nefericită în mod persistent. Sau, cum să spun, rătăcită.

Profesorul Rico era cu mult mai tânăr decât Muriel şi încă nu ajunsese la vârsta la care să-i treacă efuziunile, deşi se apropia. Nu mai avea mult până la patruzeci de ani, dar cu toate acestea continua să fie pueril, vulgar în limbaj, despotic şi vanitos, iar în aceasta îi constau în mare măsură farmecul şi senzualitatea considerabile (pentru cine i le vedea, fireşte, unii îl detestau), care îi prilejuiau numeroase cuceriri, cel puţin teoretice sau ipotetice, cum cred că am explicat. Putea fi din cei care ţineau socoteala aceea masculină la care m-am referit înainte („Cu câte”), doar că trebuie să fi însemnat la răbojul mintal îndată ce vedea seducţia „realizată” sau sigură, îndată ce se încredinţa că, după cum afirma uneori cu înduioşătoare bucurie – nu, cu îngâmfare –, „femeia asta poate fi a mea oricând vreau, e limpede şi neîndoielnic”, motiv din care nu întotdeauna considera necesar să-şi ducă

J la capăt seducţia, sau s-o „rezolve”, termen mai mult al lui Van Vechten decât al său, acesta din urmă.

Nu, nu mi se părea că i-ar fi trecut dorinţa cu totul cuiva din anturajul meu – poate din cauza perioadei noi, agitate – şi cu atât mai puţin renumitului pediatru, tocmai cel mai vârstnic, mai mare decât Muriel cu vreo zece ani, decât Beatriz şi Rico cu vreo douăzeci, iar decât mine cu aproape de două ori decât faţă de ei. Deşi am spus că părea să aibă vreo cincizeci, îşi păstrase pielea netedă şi agilitatea, era de neînţeles şi nepotrivit ca eu să-l invit să ieşim la distracţie împreună cu prietenii mei. Cu toate acestea, nu mi-a fost greu să-l conving, n-a trebuit să-l rog, n-a refuzat şi nici n-a făcut mofturi, joacă de copii, teren favorabil. Aviditatea îi era de asemenea calibru; atât de profundă îi era mâhnirea pentru că pierde o epocă îngăduitoare şi frivolă; atât de gravă disperarea când îşi imagina ce îi scăpa dintr-o stupidă incompatibilitate de vremuri (iar pe aceasta, atâta timp cât trăim, credem că e posibil s-o remediem, dacă nu şi s-o întoarcem), încât în

realitate a crezut că l-a prins pe Dumnezeu de picior când l-am îndemnat să frecventeze în compania mea baruri mai întâi, iar imediat după aceea discoteci şi săli de muzică live. În primele erau oameni de diferite vârste, se făcea conversaţie în ciuda decibelilor şi în răstimpuri se stătea pe scaune, el putea să nu se simtă prea nelalocul lui, mai ales pentru că unele localuri erau vechi cunoscuţi de-ai săi, care reveniseră la modă, cu un public entuziast şi nou, în general ignorând trecutul şi cu caracteristici aproape opuse celor din diverse timpuri străvechi. Cred că era cazul lui El Sol, pe strada Jardines, sau ceva mai târziu al lui Cock, de pe Reina, sau bineînţeles al lui Chicote, pe Gran Via, care era în picioare dinainte de Războiul Civil, dacă nu mă înşel, şi despre care inevitabil scrisese Hemingway în reportajele şi romanele cele mai turistice. După al Doilea Război Mondial, devenise localul predilect al prostituatelor de o relativă categorie, care se purtau cu o oarecare decenţă, al toreadorilor, actorilor, cântăreţilor, fotbaliştilor, actriţelor şi înalţilor funcţionari franchişti, oamenilor de afaceri apropiaţi regimului şi câteodată al vreunui ministru petrecăreţ, primele căutau în special ultimele trei grupuri şi aceia pe ele, astfel că facilitau totul şi se întâlneau acolo fără ascunzişuri. Mă întrebam»

dacă Van Vechten n-o fi fost asiduu al locului în epoca aceea eternă, când era oficial bine văzut de victorioşii în luptă (mă rog, în anii patruzeci el era unul dintre ei, se uita mereu acest amănunt) şi beneficia de relaţiile sale; dacă nu cumva îi însoţise pe conducători şi pe proaspăt îmbogăţiţi să bea faimoasele *cocktails* la Chicote şi să arunce priviri spre taburetele de la tejghea, unde obişnuiau să stea, cu coatele sprijinite pe masă, femeile singure, lăsându-se văzute din semiprofil (ca să nu ofere numai o imagine monotonă de fese) şi se prefăceau că stau de vorbă unele cu altele, până ce erau invitate să se alăture la o masă. Spre 1980 se mai vedea câte una dezorientată şi bătrână, care poate, văzând locul iarăşi însufleţit, după o perioadă îndelungată de decadenţă,

îndrăznea să-şi ocupe taburetul giratoriu de odinioară, crezând că printr-un miracol se întorseseră timpurile de glorie şi se inversase calendarul. De fapt, una dintre aceste veterane a venit o dată la masa noastră, I-a fixat pe Van Vechten cu privirea şi i-a spus cu afecţiune:

— Eu te cunosc pe tine, nu-i aşa? Cu ochii ăia atât de albaştri şi cu părul atât de blond. Nu ţi-a albit şi îl ai pe tot. Abia te-ai schimbat.

Însă Van Vechten, fără nervozitate, cu o expresie de sinceră surprindere şi fără îndoială cu rea intenţie, i-a răspuns de pe scaunul său:

— Nu, doamnă. Probabil că dumneavoastră mă confundaţi cu tatăl meu, cu care semăn. Nu vedeţi că cei care frecventează localul acum – a făcut o pauză nemiloasă, uitându-se la mine şi la grupul meu de parcă s-ar fi inclus cu satisfacţie şi cu aroganţă – sunt cu toţii destul de tineri?

Era oricum, numai timid nu, doctorul Jorge Van Vechten, încât, mai degrabă decât nefondate, mi s-au dovedit ridicole temerile iniţiale că îmi va considera suspectă şi nepotrivită amicala sugestie de a participa din când în când la ieşirile nocturne. Dar Muriel îl cunoştea prea bine, de aceea îmi încredinţase misiunea fără frică, ştiind că lui Van Vechten nimic din ce ar fi însemnat divertisment şi măgulire nu i se va părea gratuit sau nemeritat. Eu crezusem la început că se datora unui calcul greşit al şefului meu, lipsei de simţ al realităţii de care dădea adesea impresia că suferă. Nu era chiar aşa, totuşi, încetul cu încetul am observat că aproape nimic din ce este esenţial nu-i scăpa, în privinţa persoanelor şi a situaţiilor; că sub înfăţişarea lui distrată, dacă nu absorbită uneori, înregistra şi îşi dădea seama de mult mai multe decât lăsa să se vadă. Când nu reuşeam deloc să-l descifrez, îmi imaginam că planifică în minte, vreau să spun că îşi schiţează planuri de filme şi mişcări de cameră viitoare, şi era posibil să fie aşa, dar niciodată nu constituia acesta un motiv să piardă din vedere povestea pe care o spunea, sau

care i se relata lui, sau ideea care îl neliniştea. Avea un stil foarte uşor de recunoscut, dar nu era un simplu stilist, cu atât mai puţin un estetician, nici în cinematografia lui, nici în viaţă. Îi plăcea să simuleze că nu prea îşi dădea seama de ce se întâmpla în jurul său şi prefera să treacă sub tăcere ce percepea. Eu cred că percepea mult şi îşi dădea seama de aproape tot.

Van Vechten avea într-adevăr nişte ochi atât de albaştri şi un păr atât de blond, că nu erau daţi uitării într-o ţară în care oamenii cu aceste culori abundă mult mai mult decât se crede şi se recunoaşte, dar în nuanţe mai impure sau amestecate decât ale lui: ochii deschişi la culoare sunt adesea aici >

cenuşii sau verzi, sau reminiscenţe de felurite licori, ori de un albastru destul de închis, ca singurul ochi al lui Muriel care privea, iar părul blond rareori e nordic sau spălăcit. El părea într-adevăr străin, ca şi cum numeroşii săi strămoşi din Arévalo s-ar fi dus de fiecare dată în Olanda când le venea rândul să se căsătorească. De aceea era inconfundabil, cu siguranţă prostituata veterană din Chicote nu se înşelase, cu toate că el nu corespundea nicidecum tipului clasic al clientului prostituatelor. Îşi păstrase o privire tinerească şi strălucitoare – intensitatea, în schimb, era meridională, căci putea deveni obscenă şi ofensivă; trăsăturile sale erau foarte armonioase, ca să nu spun că fermecătoare (în tinereţe probabil că nu se plângea), zâmbea cu o dantură orbitoare şi cu aspect sănătos – nişte incisivi mari şi dreptunghiulari –, mandibula era puternică şi chipul tindea spre forma de pătrat; singurele care îl urâţeau puţin erau un nas şi nişte urechi uşor ascuţite, ca de spiriduş, şi o mică protuberanţă pe bărbie, nu ajungea să fie de vrăjitoare. Cândva i-am spus lui Muriel că semăna cu un actor secundar american, aproape episodic, care a jucat în o mie de pelicule, dar al cărui nume l-au ştiut întotdeauna doar câţiva: „Robert J Wilke”, i-am trântit cu tinereasca mea pedanterie, doritoare de a acumula merite, iar el a încuviinţat imediat:

„Unul dintre cei trei pistolari care aşteaptă trenul aproape tot filmul *la amiaza1*, mi-a răspuns, căci îi picase fisa imediat. „Ai dreptate, sare în ochi. În plus, e ciudat: pe lângă faptul că joacă în nenumărate westernuri, mi se pare că Wilke a apărut, şi nu doar o dată, cu halat de medic”. Aşa îl văzusem eu deja pe atunci, pe Van Vechten, trăgându-i-o lui Beatriz în Sanctuarul din Darmstadt, amândoi în picioare şi îmbrăcaţi. Însă Muriel nu ştia că eu păstram în memorie imaginea aceea a doctorului, halatul deschis.

În trăsăturile sale se ghicea un caracter triumfător şi expansiv, la fel ca în modul său de a merge prin lume: cu o mare siguranţă de sine, cu un farmec prea stabil ca să nu fie puţin afectat – poate cel care convenea unui pediatru care trebuia să inspire încredere mamelor şi copiilor –, cu jovialitate de netăgăduit şi un primitor zâmbet permanent, un bărbat care spunea bancuri inocente sau vulgare, în funcţie de compania în care se afla şi făcea glume cu uşurinţă, cu promptitudine excesivă – ca şi cum ar fi fost cartea sa de vizită –, un tip de umor din obligaţie, care mie mi se părea, totuşi, învechit (dar poate asta era normal, ne despărţeau mulţi ani în calendar) şi pe care de aceea îl asociam pe nedrept cu îndelungata epocă franchistă, care ne devenea repede îndepărtată, la urma urmelor căzuse sau se întâmplase în epoca aceea tot ce nu ar fi fost identic sub alt fel de regim. Pesemne că cineva îl sfătuise când era copil: „Cu dinţii ăia frumoşi pe care îi ai, tu zâmbeşte mereu, Jorgito, indiferent dacă e sau nu de râs; asta o să-ţi câştige adepţi şi o să subjuge voinţele; asta o să-ţi netezească drumul”. Era foarte înalt, la fel ca Muriel sau şi mai mult, şi destul de corpolent. De aceea era înclinat, cred, să dea palme uşoare pe spate, să ia oamenii de braţ şi să tragă de ei, sau să-i scuture prieteneşte în toiul hohotelor mecanice, avea putere, fără îndoială putea provoca durere dacă şi-o propunea, mie mi-a provocat-o puţin câteodată, onorându-mă cu ghionturi de afecţiune, ori depunându-şi una dintre mâinile lui mari pe umărul

meu, era ca şi cum i-ar fi căzut vertical de la o înălţime conside – >

rabilă şi în continuare mâinile sale strângeau cu presupusă duioşie, dar ca nişte gheare, încât îţi doreai numaidecât să te eliberezi, să scapi de greutate şi din cleşte.

Pe lângă purtarea mucalită, se observa la el ceva vorace şi neliniştitor, ca şi cum nimic nu l-ar fi mulţumit pe deplin şi nu i-ar fi ajuns, ca şi cum ar fi fost unul dintre indivizii care vor mereu mai mult şi vine un moment când >

nu mai ştiu ce să vrea: le e greu să-şi sporească succesul profesional, banii, aprecierea celor de lângă ei, puterea şi influenţa în mediul lor. Se uită în jur, se întorc în căutarea obiectivelor noi şi nu le mai găsesc, încât nu au habar cum să-şi canalizeze ambiţia şi energia care se înverşunează să le tot dea târcoale, nu slăbesc asediul, nu-şi ridică tabăra. Până la un punct se poate spune că vârsta îi trădează, că nu le conferă învăţăturile normale şi nici nu îi domoleşte, nu îi îmblânzeşte şi nici nu îi face mai lenţi sau mai calmi, le respectă prea mult personalitatea şi nu îndrăzneşte cu ei, sau nu se deranjează în a-i mulţumi, cu atât mai puţin în a-i resemna. Astfel, se transformă în persoane abia conştiente de trecerea timpului peste ele, îl simt pe acesta din urmă ca pe un fel de eternitate invariabilă în care sunt instalaţi de o viaţă întreagă şi despre care nu se prevede că va dispărea şi nici că îşi va schimba mersul, că se va retrage sau că îi va abandona: sunt ostaticii săi, ori victimele bucuroase; trebuie să atragem atenţia, în apărarea lor, că timpul e neleal cu ei, refuză în parte să-şi îndeplinească misiunea: se limitează să-i macine puţin câte puţin, dar – cum să spun – fără să le dea de ştire. Sunt indivizi care, dacă Îi s-ar anunţa o boală mortală şi un sfârşit apropiat, ar reacţiona din capul locului cu atâta neîncredere sau scepticism – cu atâta trufie, de fapt – ca pentru a răspunde în felul acesta, mai mult sau mai puţin: „Vai, vedeţi, nu ştiu ce să vă spun. În

momentele acestea mi-ar pica foarte rău să mor. Am multe treburi, nu mă gândisem la asta, nu figura în planurile mele imediate. Dacă sunteţi de acord, s-o lăsăm pentru mai încolo”. (Şi în fond e de înţeles, căci, cu excepţia sinucigaşilor şi a celor foarte obosiţi, cine – nu vrea s-o lase pe mai încolo, oricât de târziu s-ar prezenta clipa de faţă?) Muriel nu ar fi răspuns niciodată asta, totuşi, în ciuda faptului că împărtăşea cu Van Vechten o oarecare imunitate la scurgerea timpului, cum am povestit la început, şi a faptului că anii nu aruncaseră nici asupra înfăţişării sale mai mult de o lentă lapoviţă sau penumbră. Dar în el, spre deosebire de prietenul său, nu exista voracitate şi nici nelinişte, nici nemulţumiri difuze, ci mai degrabă imuabilitate, pauză şi calm: pur şi simplu nu lua în seamă trecerea timpului, de parcă ar fi fost ceva atât de cunoscut, că nu merita osteneala de a pierde niciun minut să regrete sau să cumpănească. Sau de parcă lui i s-ar fi întâmplat tot ce era fundamental în trecut.

Nimic nu i-ar fi prins mai bine doctorului, care căuta întrebuinţare permanentei sale lăcomii, fără ţel sau făgaş clar, decât sugestia mea, sau ceea ce el a văzut ca tentaţiile mele: să intre cu un ghid sau un iniţiat în viaţa tinerească şi deşănţată de atunci. În realitate, nu avea atâta nevoie de mine, erau vremuri atât de efervescente, că totul părea deodată permis şi normal, în contrast cu plumburiile decenii ale lui Franco, chiar dacă timpurile acelea pieriseră cu cinci ani înainte de dispariţia fizică a acestuia, ori li se întorsese spatele cu fermitate. Lumea de orice vârstă s-a simţit liberă să frecventeze orice loc, orice ambianţă, ca şi cum toată lumea şi-ar fi inaugurat noi obiceiuri sau o nouă tinereţe. Cei care nu cu mult înainte, şi, în virtutea anilor, nu se consideraseră „autorizaţi” să iasă în câteva nopţi pe săptămână până la ore târzii, acum aveau senzaţia că nimic nu-i împiedica şi, mai mult decât atât, că bulbuceala şi agitaţia generale îi împingeau să o facă şi să se aventureze unde nu li se cuvenea, din pricina vârstei sau a poziţiei sociale, ori a traiectoriei de

demnitate şi cumpătare adoptate vreme îndelungată. Dar, cu toate aceste facilităţi şi stimulente, nu era acelaşi lucru să dispui de un autentic tânăr de douăzeci de ani, care să te introducă în locurile la modă, care să te prezinte şi să te amestece cu prietenii lui şi, ca să mă exprim în felul acesta, să-ţi acorde permisiunea de a te adresa oricărei fete din cercul său în presupusă egalitate de condiţii şi de a te preface că faci parte dintr-un soi de gaşcă privilegiată.

A fost o perioadă în care la Madrid nu dormea aproape nimeni, fiindcă după nopţile de chef, în afară de studenţi, artişti şi leneşi profesionişti, nu era noctambul care, în mod neverosimil şi foarte devreme, să nu se afle în dimineaţa următoare la locul lui de muncă. Eu, primul şi, de asemenea, Van Vechten, care n-a lipsit niciodată de la cabinetul său, deopotrivă Muriel, Rico, Roy, Beatriz şi Gloria, când îşi pierdeau nopţile, o făceau toţi din când în când, nimeni nu era capabil să se sustragă pe de-a-ntregul vânzolelii nocturne din anii aceia anormali, veseli în ciuda tulburărilor politice şi a incertitudinilor de tot felul, dacă avea ceva bani şi chiar dacă era foarte nefericit. Pe atunci nu erau rare ambuteiajele, în multe zone, în plină dimineaţă de miercuri, de luni şi chiar de o tristă zi de marţi. Trebuie să fi clipit în vreo noapte somnorosul ochi inevitabil al lunii noastre reci, veşnic de veghe.

Confund localurile de prin 1980 cu cele de puţin înainte şi puţin după aceea, dar cred că l-am dus pe Van Vechten, în afară de cele deja menţionate, la Dickens, la El Café, la Rock-OIA, la diverse terase de pe Recoletos şi la Universal (la acesta probabil că nu, mi se pare că a fost posterior), şi la câteva discoteci în care fireşte că eu am petrecut prea multe momente de-a lungul acelor ani, în compania lui sau nu, cine-şi mai aduce aminte, ca Pachă şi Joy Eslava şi altele, al căror nume îmi scapă, una aproape de râu (Riviera?) şi alta de lângă Gara Chamartm, alta pe strada Hortaleza şi încă una prin Fortuny sau Jenner sau Marqués del Riscal (Archy poate?), mi se suprapun perioadele şi persoanele, alcoolul nu te ajută să distingi,

cocaina da, atâta vreme cât îi durează efectul, dar *a posteriori* nu, ţi se oferea din când în când şi o consumai ca să prelungeşti seratele şi să continui să strigi în gura mare, într-o luptă pierdută cu vacarmul. N-am putut să mă duc în atâtea locuri cu doctorul, a fost un răstimp scurt, m-am îndepărtat de el îndată ce mi-am îndeplinit misiunea. În schimb, e sigur că l-am condus la o *boite* renovată şi modernizată (aşa fusese botezată în vechile ei origini) numită Pictor Goya, pe strada cu acelaşi nume, adică Goya.

Ochii glaciali şi deopotrivă devoratori îi fugeau, ca în noaptea de jocuri de noroc după Celia şi colega ei, după femeile de aproape toate vârstele (localurile erau destul de „Intergeneraţionale" pe vremea aceea, în limite rezonabile), ba chiar şi după travestirii care începeau să se posteze provocatori şi neruşinaţi pe Castellana, la nivelul străzii Fraţii Bécquer şi care mai târziu s-au extins şi au pus stăpânire pe teritoriile învecinate. M-a surprins întotdeauna că au ajuns să fie la modă şi că clienţii lor erau mai ales heterosexuali, mulţi taţi de familie, pasămite: oricât de desăvârşiţi ar fi fost ca femei, trebuia să duci la capăt un proces mintal, o autoamăgire, de neînţeles pentru mine, care să te încredinţeze că într-adevăr erau femei, şi că în toiul unei tăvăleli nu aveau să apară pe nicăieri nişte organe genitale neadecvate şi descurajante. Doctorul Van Vechten, îmi aduc aminte, nu era dispus să creadă că era vorba despre bărbaţi trataţi cu hormoni, sau operaţi, sau jumătate şi jumătate, când îi vedeam din impozanta lui maşină. Îi privea cu coada ochiului în timp ce conducea şi simula că se întoarce spre mine şi spre prietenii mei.

— Ce tot spuneţi acolo? Cum să fie bărbaţi? E clar că sunt femei, dacă nici eu nu ştiu… Uitaţi-vă ce sâni, uitaţi-vă ce picioare. Vreţi să vă bateţi joc de mine.

Şi zâmbea, amuzat şi descumpănit, cu zâmbetul care îi stătea atât de bine.

— Prea înalte majoritatea, erau atât de înalte în tinereţea ta? îi răspundeam eu. Mă obligase numaidecât să-l tutuiesc. Prea puternice multe picioare. Prea rigide

balcoanele. Cam late mâinile unora. Majoritatea nu poartă mai puţin de un treizeci şi nouă la pantofi. Dar, mai presus de toate, au mărul lui Adam, uită-te bine.

— Cum să mă uit după asta la o asemenea distanţă şi la o asemenea viteză?

Pe lungul traiect în linie dreaptă de pe bulevardul Castellana se putea merge ca un bolid la ore târzii, deşi el reducea viteza când se apropia de zona travestirilor, îi suscitau cel puţin o imensă perplexitate.

— De aici nu văd niciun măr al lui Adam. Ce prostii spuneţi, sunt femei fără doar şi poate, iar pe deasupra nemaipomenite. Rasa s-a îmbunătăţit, de aceea sunt înalte. Sau or fi străine, era acolo o mulatră trăsnet. Sunteţi nebuni. Vreţi să mă faceţi să-mi pierd capul.

Aici se observa neîndoielnic că făcea parte dintr-o generaţie foarte îndepărtată. Şi în expresiile sale învechite, îi scăpa câte una: nimeni de vârsta mea n-ar fi spus „trăsnet”.

— Păi, du-te într-o noapte cu una. Nu trebuie decât să opreşti maşina şi s-o pofteşti înăuntru. Dacă nu te limitezi la o muie, o să verifici cu uşurinţă. Nici n-o să te coste prea mult, din câte ştiu. O să-mi povesteşti. Sperietura, vreau să spun.

Ştiam că nu luau mult de la un prieten efemer de atunci, Comendador, cu cinci sau şase ani mai mare decât mine, căruia i se năzărise să recurgă la serviciile lor din când în când. Fusese întotdeauna heterosexual, de fapt era, şi avea o iubită care îi plăcea nespus de mult. A încercat să-mi relateze detalii despre întâlnirile acelea ambigue, dar eu l-am întrerupt brusc, am preferat să nu le ascult. El îi vedea ca pe nişte femei frapante, asta era sigur, ca şi faptul că ştia bine că nu erau. Toate acestea erau ciudate pentru mine.

Van Vechten păstra tăcerea câteva clipe (au fost mai multe conversaţii asemănătoare cu cea pe care am transcris-o), de parcă s-ar fi îndoit. Privea spre trotuare, apoi în faţă, se uita din nou la aparentele femei cu fuste

sau pantaloni extrem de scurţi şi cu sânii aproape la vedere, le cântărea cu lascivitate. Interesant e că îndoiala părea să se datoreze altei chestiuni, nu problemei sexului indecis sau înşelător.

— Nu, nu, nici vorbă, eu n-am plătit în viaţa mea, spunea în cele din urmă, excluzând posibilitatea. Şi n-o s-o fac pentru prima oară acum.

Trebuie să fi fost adevărat, şi într-adevăr, nu era genul care să se ducă la prostituate, din câte am văzut. Poate nu avusese niciodată nevoie, poate înălţimea lui şi părul blond pal, dinţii fermecători şi ochii albaştri atât de deschis care se prefăceau în umoare apoasă în anumite lumini, fuseseră de ajuns ca să estompeze sau să ascundă un element respingător pe care eu îl percepeam la el – nu ştiu să-l definesc, un amestec de îngâmfare, farmec îngroşat şi burlesc şi lipsă de compasiune; iar toate acestea i se zugrăveau pe chip, vagant cum era – şi care din punctul meu de vedere nu putea trece neobservat de către femei, cele din prezentul şi cele din trecutul său, era ceva intrinsec şi nu conferit de vârstă. Evident că m-am înşelat în privinţa asta adesea, şi am asistat la îndrăgostiri ale unor femei remarcabile, la absoluta lor dăruire sau supunere faţă de ţipi fără putinţă de tăgadă dezgustători, iar el nu era chiar în halul ăsta. Şi chiar dacă nu-i mai rămăsese nici urmă de tinereţe, am spus că se păstra incredibil de bine. Asta nu era o explicaţie suficientă, totuşi, pentru ca unele dintre cunoscutele sau prietenele mele nu doar să nu-l evite sau să nu-I omită în timpul ieşirilor nocturne în grup, ci să stea bucuroase de vorbă cu el, câteodată uşor îndepărtate de restul, vreau să spun că nu vorbeau cu toţi, incluzându-l şi pe el – la urma urmelor era acolo, şi avea recomandarea mea –, ci se putea întâmpla să vorbească doar cu el. Pesemne că erau bancurile şi glumele vechi pe care le înşira când şi-o propunea, îmi ziceam eu văzându-le cum râd, prostul obicei sau capacitatea de linguşire, atât de sensibili la asta sunt tinerii, încât de multe ori e de ajuns să le administrezi

câteva doze bune ca să obţii multe de la ei, aproape pe orice teren.

Eu îl observam pe Van Vechten fără încetare, misiunea îmi era aceasta în parte şi voiam să-i fiu de folos lui Muriel, iar de două sau trei ori l-am văzut îndreptându-se cu câte o tânără spre toaletele localului în care ne aflam. Calculam mintal cât timp erau absenţi, de fiecare dată nu mi s-a părut că ar fi putut face şi altceva în afară de a priza câte o liniuţă, ceva de felul acesta (cocaina nu abunda ca peste câţiva ani, dar începea să se găsească şi să nu mai sperie, iar Van Vechten avea mulţi bani, putea s-o cumpere ca stimulent şi pentru a se da drept unul dintre noi, adică, pentru a linguşi), nici măcar pentru o muie rapidă. Eu foloseam acest termen, împreună cu altele, şi mai grosolane, cu el. Nu-mi ieşeau spontan (întotdeauna am fost destul de educat), dar mi-o ordonase Muriel, pe lângă alte indicaţii, pe care îmi era şi mai greu să le urmez: „Mândreşte-te. Laudă-te. Nu te teme să devii vulgar când te referi la femei, ba chiar dispreţuitor. Cu cât mai mult eşti, cu atât mai bine, exagerează. Arată-te mizerabil şi fără scrupule, să vedem cum reacţionează la asta, dacă se dovedeşte înţelegător, ba chiar apropiat, dacă te încurajează sau te dezaprobă”. Toate acestea îmi erau necunoscute sau îmi repugnau, dar m-am silit şi aşa am făcut, ca şi cum aş fi fost actorul dintr-un film pe care Muriel îl regiza la distanţă şi orbeşte şi pe care – asta îmi provoca frustrare şi suferinţă, faptul că nu mă vedea interpretând rolul – nu era cu putinţă să-l felicite şi să-l aplaude nimeni. Şi curând nu m-am mai jenat să mă mândresc cu presupuse isprăvi pe care nu le dusesem la capăt, să vorbesc despre femei considerându-le lucruri, de parcă ar fi fost impersonale, interşanjabile, obiecte, pepeni, anghinare, pepeni verzi, saci de făină sau saci de carne.

La început, auzindu-mă vorbind cu atâta cinism, Van Vechten mă privea cu ochii întredeschişi – astfel păreau glaciali – şi mă asculta binevoitor şi deopotrivă surprins, ca

şi cum mi-ar fi desluşit caracterul respectuos înainte şi nu s-ar fi potrivit atitudinea mea cu ideea pe care şi-o făcuse despre mine acasă la Muriel, la cine şi la sporadicele ieşiri şi partide de jocuri de noroc, când mă vedea adresându-mă lui Beatriz şi copiilor ei, Flaviei, cu care obişnuiam să fiu foarte fin, până şi perfidelor Marcela şi Gloria, cărora mă străduiam să nu le arăt antipatia pe care mi-o inspirau.

Dar nu-ţi trebuie mult ca să te obişnuieşti cu toate şi J»

orice idee e înlocuită. A crezut, probabil, că eu mă prefăceam la serviciu şi că adevărata mea faţă era cea care apărea când umblam liber prin oraş și s-a adaptat imediat limbajului meu dispreţuitor şi indecent şi comportamentului rapace. Deşi cuvântul „comportament" este inexact: eu continuam să mă port cu prietenele mele, cu fetele pe care le agăţasem şi cu cele noi (întotdeauna cunoşteai pe cineva în ospitaliera noapte a acelor ani) cum îmi era firea – o schimbare le-ar fi năucit pe cele din prima şi a doua categorie –, dar apoi mă refeream la toate de parcă aş fi fost lipsit de inimă şi îi relatam lui Van Vechten aventuri şi feste cam josnice, care uneori nu avuseseră loc, sau care, dacă se întâmplaseră, nu se desfăşuraseră cu atât utilitarism şi profitare, atâta batjocură şi rea voinţă sau înşelăciune din partea mea, cum i le recitam eu lui după aceea. Dispreţuitor şi răutăcios îmi era mai degrabă felul cum povesteam decât comportamentul. Am ascultat sfatul lui Muriel: „Să faci paradă cu propriile isprăvi dă roade, celălalt le înşiră pe ale lui, chiar dacă sunt de pe timpul lui Papură-Vodă, asta nu dă greş". Da, Muriel avea dreptate, asta rareori dă greş.

VI

Unora le place să înşele, să-şi folosească şiretenia şi să simuleze, iar pe deasupra au o enormă răbdare pentru a-şi ţese pânza în care să-şi prindă victima. Sunt capabili să trăiască lungul prezent cu un ochi îndreptat spre un viitor imprecis care nu se ştie când va sosi, sau când vor hotărî ei că se va îndeplini şi va deveni în sfârşit prezent,

iar prin urmare trecut imediat după aceea. Uneori prelungesc sau amână momentul răzbunării, dacă răzbunare caută, ori al atingerii scopului, dacă se străduiesc să atingă unul, ori al coacerii depline a planului, dacă au urzit un plan; iar alteori aşteaptă atât de mult, că nimic nu mai ajunge să se realizeze şi totul le putrezeşte în imaginaţie. Unii lucrează neîncetat în secret şi pe ascuns, având deopotrivă răbdare să nu destrame niciodată pânza. În mod straniu, nu obosesc şi nici nu simt lipsa transparenţei, simplităţii şi limpezimii, nu simt nevoia de a pune cărţile pe masă, de a privi în faţă şi de a putea spune: „Vreau asta şi spre asta merg. Nu mai vreau să te descumpănesc şi nici să-mi bat joc de tine. Te-am minţit şi m-am prefăcut, o fac de multă vreme, aproape de când te-am cunoscut. A fost necesar sau m-am văzut obligat, m-am supus ordinelor, ori de asta mi-a depins fericirea, ori aşa am crezut. Am fost slab, ori am fost fidel altora, mi-a fost teamă să nu te pierd pentru totdeauna, ori am fost convins să acţionez astfel. Îmi păsa prea mult de tine, sau nu îmi inspirai decât indiferenţă, te-am înşelat cu tot regretul meu şi împotriva conştiinţei mele, ori nu mi-a fost deloc greu, pentru mine erai totul, ori nu erai nimeni, e totuna, acum e totuna. Mă simt îngrozitor şi sunt sleit. Să treci sub tăcere adevărul sau să spui minciuni cere un efort infinit, dar ca să le menţii trebuie o trudă titanică şi cu atât mai mult să-ţi» aminteşti care sunt. Frica de a face gafe, de a mă contrazice fără să-mi dau seama, de a fi prins cu ocaua mică, de a mă dezice fără să vreau, mă forţează să nu las deloc garda jos şi mă epuizează. Vina mi s-a atenuat, nu mai e atât de mare ca să-mi împiedice încercarea, astfel că o să-ţi spun cum stă treaba. La urma urmelor, minciuna mea e atât de departe, lucrurile sunt cum au fost şi nu mai e cale de întoarcere, nici timp pentru a reveni asupra lor. La nivelul ăsta, adevărul e inexistent şi a fost înlocuit, contează doar cel pe care l-am trăit începând cu înlocuirea lui. Se poate ca înşelăciunea aceea îndepărtată să se fi prefăcut în adevăr. Nimic nu se va schimba prea mult

pentru că acum îl vei şti pe cel care a fost într-o zi. Nu mai e. Iar eu trebuie să mă odihnesc”.

Da, există norocoşi care nu simt niciodată tentaţia de a spune asta, de a rectifica şi de a mărturisi. Nu sunt eu unul dintre ei şi e păcat, fiindcă fac, în schimb, parte din cei care păstrează vreun secret pe care în veci nu îl vor putea spune cui trăieşte şi cu atât mai puţin cui a murit. Te încredinţezi că secretul acela e mărunt, că nu contează şi că nu ne afectează vieţile, sunt chestii care se întâmplă, în tinereţe le faci fără să gândeşti şi în fond n-au nicio semnificaţie, la ce bun să le ştii? Şi totuşi, n-a fost zi în care să nu-mi aduc aminte ce am făcut şi ce s-a întâmplat în tinereţea mea. În realitate nu e grav, nu a fost, cred că n-am dăunat nimănui. Dar, pentru orice eventualitate, e mai bine să tac în continuare, pentru binele nostru, pentru al meu, poate pentru al fetelor mele şi mai ales pentru al soţiei mele. Şi când o voi spune aici (dar aici nu e realitatea), va trebui să tăceţi cu toţii şi să-mi păstraţi secretul, nu puteţi să umblaţi prin lume vestind din răsărit şi pân’ la soare-apune, gonaci făcându-vă vântul, de parcă s-ar fi petrecut ceva lipsit de importanţă, care v-ar privi şi aţi fi fiecare limbi pe care atârnă clevetiri. Nicio vorbă să nu scoateţi despre asta, vă rog, dacă alţii vă vor cere să îmi asculte povestea. Ar face-o doar pentru a se amuza sau pentru a acumula informaţii fără rost, pe care le-ar uita îndată ce le-ar vântura prin târguri cu nepăsare, mai încolo şi încă puţin.

Pe mine mă deranja să nu procedez cinstit, să mă ascund şi să aştept. Aş fi vrut să-i spun lui Van Vechten ce urmăresc – chiar dacă nu ştiam nici eu prea bine, din cauza scrupulelor lui Muriel – şi să termin cât mai repede posibil cu pantomima şi cu compania lui, să scap de prezenţa lui, care pe ansamblu îmi repugna sau a început să-mi repugne curând. Nu că tipul n-ar fi fost simpatic, sau n-ar fi încercat să fie, majoritatea prietenilor mei îl plăceau, în ciuda imensei diferenţe de vârstă, a fost întâmpinat mai bine decât mă aşteptam. În primul

moment, când am apărut cu el, l-au privit ca pe un marţian, dar a reuşit numaidecât să se adapteze destul de bine, prin mimetism – până unde se putea, fireşte – şi să nu fie perceput ca un intrus absolut, un obstacol sau un gardian. Se străduia, era vesel şi linguşitor, dădea sfaturi cui i le cerea, era inevitabil ca amicii mei să-l vadă ca pe o persoană cu experienţă, iar pe deasupra îl consultau despre indispoziţiile şi temerile lor, în orice ambianţă un medic are teren câştigat, are multe în favoarea sa. Plătea numeroase rânduri şi asta ajută întotdeauna la acceptare, la sfârşitul nopţii – dacă rezista până la sfârşit, în unele nopţi obosea, după cum era de înţeles, când noi, tinerii, mai aveam încă putere – ne lăsa pe fiecare acasă cu impunătoarea lui maşină, ca şi cum deodată am fi avut şofer, ceea ce era foarte comod, o binecuvântare, ne scutea de un taxi scump, sau de un anevoios drum pe jos, sub efectele oricărui exces. Ca să se poarte cu atâta grijă, Van Vechten pretexta că nu putea permite ca fetele să se întoarcă singure la ore târzii, pe domnişoare aveai datoria să le însoţeşti, aşa fusese el educat, trebuia să profităm de învechita lui bună creştere.

Am observat că nu alegea niciodată drumul cel mai logic, că nu ne ducea în ordinea cea mai convenabilă şi care i-ar fi evitat ocolurile sau străbaterea unor distante inutile, ci încerca să păstreze întotdeauna o fată în automobil pentru ultima oprire, adică să fie singur cu ea după ce noi, ceilalţi, ne făceam nevăzuţi. Eram destul de intim cu aproape toate, ca să le întreb, printre râsete şi ca în glumă: „Cum ţi-a mers alaltăieri seară cu doctorul? Era clar că voia să rămână fără martori cu tine, şi mi s-a părut că ţie nu-ţi displăcea ideea”. Eu ştiam că unui bărbat în vârstă i-ar fi în principiu mai greu să dobândească ceva de la o tânără, dar am ştiut mereu deopotrivă că pe multe dintre ele – cel puţin câtă vreme duc viaţă de noctambule noapte de noapte, şi este o perioadă prin care trec atâtea – le impresionează bogăţia sau înfăţişarea, sau simbolurile

lui, şi aplombul, şi faptul că individul experimentat le orbeşte adesea cu uşurinţă, mai ales dacă ştie să le măgulească, înainte de a obţine ceva şi de asemenea după aceea. Sunt tinere care se simt onorate dacă văd că se interesează de ele un bărbat mult mai în vârstă, şi cu atât mai mult când descoperă că sunt capabile să-i ofere o incomparabilă plăcere, asta le spune el: „Niciodată în viaţa mea, ascultă-mă bine, niciodată, şi la anii mei am cunoscut femei… Am învăţat curând să nu exclud nimic, unirile cele mai neverosimile pot să apară. Odată ajuns la maturitate, ţi-e ruşine să recunoşti ce simplu e uneori să înşeli tinerii.

De fiecare dată când am pus unei prietene sau unei cunoscute sau unei foste iubite această întrebare sau alta similară (iubită în cel mai amplu sens al cuvântului, cel care le includea pe cele de o singură aventură), am primit o tăcere tinzând spre seriozitate şi o rapidă schimbare a subiectului discuţiei, ca şi cum ceva s-ar fi întâmplat la sfârşitul drumului şi ar fi preferat să nu vorbească despre asta, sau ar vrea să uite. Astfel că l-am întrebat pe el:

— Cum ţi-a mers alaltăieri noapte cu Maru? Sărea în ochi că voiai să rămâi singur cu ea. Ditamai ocolul ai făcut ca s-o laşi ultima.

A fost prima dată când l-am întrebat direct. Van Vechten a zâmbit fără să se tulbure, ca unul pe care îl distrează să fie prins, sau să i se aprecieze manevrele, deşi asta era dintre cele mai banale. Sau care e recunoscător pentru ocazia de a se lăuda.

— Atât de evident a fost?

— Păi, nu ştiu ceilalţi, erau toţi criţă. Eu ţi-am observat trucul în două sau trei nopţi. Nu-ţi face griji, n-o să te fac să te jenezi pomenind de asta când o să ne duci. N-o să râd de tine din cauza asta. Dacă râd de tine, s-a terminat. Fetele ar intra la bănuieli şi s-ar simţi stânjenite, n-ar mai vrea să stea până la sfârşit. Dar spune-mi, cum ţi-a mers? Mă rog, şi de celelalte dăţi. Te alegi cu ceva?

La acest prim interogatoriu n-a profitat pe deplin de

ocazia de a se împăuna. Încă nu îi câştigasem încrederea, doctorul încă nu ştia („Jorge”, cum insista să-i spun, mai ales în prezenţa celorlalţi) până unde eram sau nu ca el, dacă el era cum putea să fie. A cam şovăit să-mi povestească, să-mi răspundă, nu mi-a spus nimic concret.

— În câte o noapte da, şi în altele, nu. Dar nu se poartă urât fetele astea ale tale, ce noroc aveţi. Ţinând cont de vârsta mea şi de a lor, adevărul e că nu pot să mă plâng.

— Eu aş putea să te orientez şi să te sfătuiesc. Nu că ai avea nevoie, îmi imaginez, trebuie să intuieşti că se lasă înainte ca lor să le treacă prin cap. Dar unele sunt mai curve decât altele, ca în orice grup, ca peste tot.

N-aş fi folosit niciodată acest cuvânt ca să caracterizez comportamentul nici uneia, însă Muriel îmi recomandase să fiu mizerabil şi dispreţuitor, iar aşa să-l determin şi pe el să fie, din nou, dacă era sau putea să fie. După toate aparenţele, putea. Şi aproape că nu există bărbat care să nu ştie să fie, dacă şi-o propune. Eu ştiam, chiar dacă nu eram în general.

După câteva zile, m-am grozăvit în faţa lui cu cuceriri imaginare de recent cunoscute, din cele care se presupune că sunt mai merituoase şi provoacă mai multă invidie: o tipă de care mă apropiasem mi-o luase la clarinet într-un colţ întunecat din La Riviera sau cum s-o fi numit, localul cu zone în aer liber şi puţină vegetaţie; o agăţasem în Pictorul Goya pe fata unui ministru, care era bucăţică bună şi pe care o cunoştea toată lumea din ambele motive, pentru că era fata cui era şi pentru că era o feliuţă, o dusesem acasă la mine şi i-o trăsesem de două ori. Lexicul era acesta sau şi mai rău, fireşte. Nimic din toate acestea nu avusese loc, dar i-am spus că se întâmplase în nopţi în care el nu ieşise, omul nu ni se alătura mereu, nu putea să ţină pretinsul nostru ritm, în primul rând din cauza obligaţiilor, familiale şi profesionale. Spun „pretins” pentru că, în perioada aceea, în multe dintre nopţile în care nu-l scoteam pe el, nu mă duceam nicăieri, stăteam acasă, sau

până târziu în a lui Muriel, chiar dacă el nu era (a început să turneze singurul film pe care l-a făcut cât am fost angajat la el, produs de Harry Alan Towers şi la al cărui scenariu eu îi dădusem o mână de ajutor), lucrând la exhaustivele lui liste de autori, sau la orice alt fleac, ţinându-le companie discret lui Beatriz şi copiilor ei, ascultând-o pe ea cântând puţin la pian, îi lipsea perseverenţa, obosea repede. Pe atunci îmi era clar că ocazionalele întâlniri sacre dintre ea şi Van Vechten erau pur şi simplu pragmatice pentru ambele părţi. În cazul lui, ţinând cont de ce văzusem, nu făcea mofturi să şi-o tragă din când în când cu o femeie cu aproape douăzeci de ani mai tânără decât el, lumea celor care aveau cu treizeci şi cinci mai puţin tocmai i se deschisese.

Doctorul şi-a dat drumul la gură, a prins curaj să specifice, nu era să rămână mai prejos, în ciuda vârstei. Avea reminiscenţe nepotrivite de tinereţe, de incorigibilă lipsă de maturitate.

— Păi mie Maru aia mi-a supt-o la uşa casei părinţilor ei, când am dus-o alaltăieri. Ce zici de asta?

Am scos un fluierat de admiraţie, nu doar ca să-l felicit, ci şi pentru că eram cu adevărat surprins. Cucerirea lui, totuşi, putea fi la fel de imaginară ca ale mele. Dar mi s-a părut că nu, că era reală.

— Pe bune? Chiar aşa? Nu mi-aş fi închipuit, ca să fiu sincer. Cum ai reuşit? Ascultă, nu că te-aş subestima, ştii că arăţi bestial, ca un actor american sau englez. Dar bineînţeles, ai putea să-i fii tată, dacă nu şi mai mult, şi nu-mi vine să cred că a avut ea o astfel de iniţiativă, scuză-mă. Îmi imaginam că cel mult te-ar fi lăsat să-i pipăi balcoanele, ori s-ar fi înduplecat să ţi le arate fără să i le pipăi, iar asta după ce insistai. iartă-mă dacă te jignesc, dar înţelege-mă, chiar că eşti convingător. Cum a fost? Povesteşte-mi, i-ai oferit ceva în schimb? Asistenţă medicală pe viaţă? I-ai propus s-o ausculţi şi chestia a derivat?

Tonul meu era lejer, de glumă amestecată cu uimire.

Din noaptea partidei de jocuri de noroc cu Celia îndrăzneam să râd puţin de el, după întrebările acelea directe la care mă supusese. Poate că exagerasem acum. Am observat din capul locului că nu-i plăcea reacţia mea, ca şi cum l-ar fi iritat ideea că eu îl consideram incapabil să seducă prin farmecul propriu. Privirea i s-a răcit şi i-a devenit dură, i-a dispărut zâmbetul dreptunghiular pe care şi-l menţinuse în vreme ce îşi punea mica lui medalie competitivă, când îmi revela faptele. Era unul dintre indivizii care, pentru că par mult mai tineri decât sunt, sfârşesc prin a crede că în realitate nu s-au schimbat deloc din tinereţe.

În sfârşit, dacă nu sunt proşti, o cred doar din când în când şi în singurătate, şi ştiu că da; iar Van Vechten nu era prost. Se mândrea cu înfăţişarea minunată şi profita de ea, dar nu era un simplu înfumurat şi nici nu era orb în faţa oglinzii, ori poate oglinda lui era o femeie pe care o vedea zilnic dimineaţa, mult mai ridată decât el şi care îi amintea adevărata vârstă. Nu o ducea aproape nicăieri, pe soţia aceea a lui. Poate că vieţile li se scurgeau la fel de separate ca a lui Muriel şi a lui Beatriz sau şi mai mult, poate aşteptau să vină dracului odată divorţul în Spania. Erau nenumărate cuplurile care îl aşteptau cu nerăbdare sau disperare. Mai bine de patruzeci de ani, căsătoriile îngrozitoare au trebuit să fie suportate. Mă rog, se suportau de sute de ani, scurta pauză a anilor treizeci abia a contat.

După câteva secunde, i s-a îndulcit privirea şi şi-a recăpătat zâmbetul, farmecul şi arma sa principală. Mai mult decât atât, a râs de ideile mele, nu ştiu dacă forţat sau nu.

— Asistenţă pe viaţă. Auscultate, a repetat. Ai imaginaţie tu, eh? Eşti amuzant. Ai uitat o explorare, ar fi putut să-mi ofere direct s-o palpez în căutarea de chisturi, nu? Deşi la vârsta acestor fete, nici nu le trece prin cap. Dar eu nu ofer, ţi-am mai spus. N-am plătit niciodată, iar

ceea ce sugerezi tu mai în glumă, mai în serios, ar semăna cu plata. Un preţ foarte scăzut, pe de altă parte.

Zâmbetul nu i se modificase când rostea ultimele fraze, dar tonul îi fusese ceva mai serios. M-am grăbit să precizez, să nu mi-o ia în nume de rău.

— Nu e mai în glumă, mai în serios, Jorge, e de-a dreptul în glumă, omule. Dar atunci? Cum s-au petrecut lucrurile? Cum a fost? Aşa, hodoronc-tronc. Mă uimeşti de-a binelea.

Jos pălăria!

Şi am schiţat gestul de a mă descoperi.

— Doar nu pretinzi să-ţi explic metodele mele, Juan.

Acum zâmbea iarăşi fără rezerve, linguşeala ne îmblânzeşte pe toţi şi adesea ne condamnă şi ne pierde. Evident că ne face să vorbim prea mult.

— Dă-mi măcar o pistă. Ca să învăţ de la un maestru.

M-am muşcat de limbă numaidecât, exagerasem şi poate se îmbufna.

— Haide, nu te lăsa rugat. La urma urmelor, pe toate tipele astea ţi le-am prezentat eu.

A şovăit. Nu, nu era prost, şi nu putea pretinde să mă convingă pe mine că orice ar fi făcut cu Maru fusese iniţiativa ei şi nici că se întâmplase nitam-nisam, fără niciun şiretlic de-al lui, fără nicio implorare, fără niciun truc. Chiar dacă Maru era o tânără destul de nebunatică şi care

J izbucnea în râs cu prima ocazie, cu sau fără sens, ar fi putut să moară de râs până şi la glumele învechite ale doctorului.

Dar de aici la a-i face o felaţie când ţinea volanul, în plin centru al Madridului, era cale de ani lumină. A ridicat din umeri şi a hotărât să-şi ia un aer enigmatic, însă i-am simţit dorinţa de a se împăuna cu metodele lui, pe care nu voia încă să le dezvăluie. Nu m-am îndoit că va spune mai multe data viitoare.

— Nu e vorba doar de cum să obţii ceva, Juan, a spus

şi i-a ieşit o intonaţie de maestru[16], poate nu exagerasem eu prea mult, ci de a obţine cât mai multă satisfacţie. Şi nimic nu provoacă mai multă satisfacţie decât când nu vor, dar nu pot spune că nu. Şi apoi vor, te asigur, majoritatea, odată ce s-au văzut obligate să spună că da. Vor după ce au gustat, dar întotdeauna le rămâne amintirea, cunoaşterea, ranchiuna, din cauză că prima dată n-au avut încotro. Iar tu cu siguranţă nu poţi s-o ştii, dar e plăcerea maximă: dorinţa nouă amestecată cu o veche ranchiună.

Era nebulos ceea ce spusese, dacă nu cumva puţin criptic, însă mi s-a părut demn de a fi menţionat, vreau să spun de a-l informa pe Muriel. Van Vechten se referise la ceva ce putea să aibă legătură cu primele fraze semiexplicite ale şefului meu, cu îndoielile pe care poate le inspirase cuiva „ranchiunos şi perfid, care îi poartă o pică de nedomolit” prietenului său, „din cele care nu se sting niciodată”. Aşa presupunea Muriel că s-ar fi apărat doctorul, dacă l-ar fi întrebat faţă în faţă de povestea urâtă care i se spusese, cea care pusese domol în mişcare misiunea mea: „scorneli, sau o murdară reglare de conturi”, nimic altceva decât gunoi plin de răutate. Acele prime fraze îmi rămăseseră întipărite în minte, ca aproape toate ale tuturor, în realitate: „Ceea ce mă împiedică să las pur şi simplu baltă chestia asta, s-o neg de-a dreptul şi nici măcar să nu-mi plec urechea, este faptul că, potrivit acelei informaţii, doctorul s-ar fi purtat în mod indecent cu o femeie, sau poate cu mai multe. Iar pentru mine asta e de neiertat, e lucrul cel mai rău”. Acum Van Vechten afirmase că nimic nu oferea mai multă plăcere decât „când nu vor, dar nu pot să spună că nu”, şi vorbise despre „a se vedea obligate”, de „a nu avea încotro prima oară” şi de „o veche ranchiună”. Eu încercasem să reţin cu exactitate cuvintele lui pe măsură ce le spunea, asta mi-a ieşit întotdeauna bine, întotdeauna am ştiut să transmit textual ceea ce spune lumea în prezenţa mea, fără rezumate, parafraze şi nici aproximări, dacă nu sunt peroraţii lungi. În ciuda

16 în spaniolă, cuvântul are și sensul de „învățător“.

faptului că mi s-au părut confuze, eram capabil să i le repet lui Muriel, cu siguranţă pentru el urmau să aibă mai mult sens decât pentru mine, ori poate reuşea să arunce asupra lor lumina clarităţii. Ceea ce mă descumpănea cel mai mult era că, dacă Van Vechten nu plătea şi nu oferea nimic, nu-mi imaginam niciun motiv pentru care Maru sau oricare dintre prietenele mele ar fi trebuit să spună da, împotriva voinţei lor iniţiale. De violenţă, de ameninţare fizică, nu-l credeam în stare pe doctor. Şi, dacă ar fi fost aceasta vechea acuzaţie, Muriel n-ar fi folosit un cuvânt atât de nuanţat şi moral ca „indecent”. În fond atât de palid pentru recurgerea la forţă, sau un viol.

Astfel că am îndrăznit să-l deranjez pe şeful meu în mijlocul filmului: m-a convocat peste două zile, dimineaţa, foarte devreme, profitând de faptul că revenea la Madrid ca să turneze câteva scene în studio, petrecea zile în şir în afara oraşului, când turna scene exterioare, multe dintre ele la Ávila, Salamanca, La Granja şi El Escorial, mai târziu trebuiau să se mute la Baeza şi Úbeda şi în cele din urmă, Ia Barcelona. Nu urma să calce prin casă în acea scurtă şedere, era prea ocupat şi avea să se cazeze cu interpreţii într-un hotel. Când am ajuns, filma o tiradă severă, rostită de actorul britanic Herbert Lom, nu la fel de mitic pentru mine ca Jack Palance, dar pe care îl cunoşteam, îl admiram şi de care, de fapt, mă temeam din copilărie la cinematografele cu două reprezentaţii la preţ de una, îl văzusem într-o mulţime de filme, adesea în roluri negative, mai mult sau mai puţin rafinat sau exotic (avea tendinţa de a se îmbrăca în veşminte orientale). Am constatat personal că avea o voce excelentă şi o elegantă dicţie engleză, deşi, după cum am aflat acum, datorită recentei sale morţi la nouăzeci şi cinci de ani, era prin naştere ceh – mai degrabă austro-ungar – şi nu sosise în Anglia înainte de a împlini douăzeci şi unu de ani, fugind de invazia nazistă şi cu un nume de familie imposibil de pronunţat, încurcat şi lung, în comparaţie cu cel simplu, uşor şi scurt pe care îl adoptase pentru profesie: Kuchacevicze Schluderpacheru

se numea la origine, mă îndoiesc că i l-ar fi admis pe un ecran sau pe un afiş. Jucase roluri secundare în producţii importante, interpretându-l pe Napoleon în *Război şi pace*, probabil mai curând din cauza staturii mărunte decât a asemănării, deşi trebuie să fi ajutat oarecum fruntea mare, străbătută de o şuviţă; fusese Căpitanul Nemo şi Fantoma de la Operă şi unul dintre criminalii din *Ucigaşii de femei*, şi apăruse în *Spartacus* încarnând un ambasador din Cilicia; dar mai ales mă înfricoşase în *Cidul* ca almoravidul Ben Yusuf, îmbrăcat în negru şi cu faţa acoperită tot filmul (i se vedeau doar ochii), fanatic cu ostile lui care debarcau cu tobe în propria-mi ţară. Nu conta prea mult că acţiunea se desfăşură în secolul al XI-lea, panica străbate cu uşurinţă distanţele în ficţiune, sau în ceea ce trăieşti ca atare.

Cert este că, atunci când Muriel a făcut o pauză în turnarea filmului ca să mă primească şi să-mi asculte raportul, restul echipei s-a împrăştiat numaidecât, însă Herbert Lom, după ce i-am fost prezentat, nu s-a clintit, a rămas acolo, poate ca să nu-şi piardă concentrarea. A scos o ţigară din tabacheră, a înserat-o într-un portţigaret pe care l-a extras din minusculul etui şi a început să fumeze cu o distincţie din alte vremuri. La sfârşitul anilor şaizeci, înfloritoarea sa carieră îşi pierduse avântul şi căzuse pe de o parte în mâinile inspectorului Clouseau (dăduse viaţă dezaxatului său şef în urmările *Panterei roz*), şi pe de alta, în ale lui Towers, chiar şi în ale lui Jess Franco (participase la fantezia lesbico-penitenciară *99 de femei* şi la un *Contele Dracula* de care nimeni nu-şi aminteşte ca de cea mai bună versiune). Totuşi, Muriel îl considera un mare artist şi îl trata cu toată amabilitatea. („A lucrat la ordinele lui Vidor şi Huston, ale lui Mackendrick, Kubrick şi Anthony Mann, ale lui Dassin şi Carol Reed”, exclama extaziat.) După cum mi-a povestit, era un om extrem de cult şi scrisese un roman despre dramaturgul Marlowe, căruia, îmi explicase Rico, unii îi atribuiseră o moarte prefăcută şi întreaga operă a lui Shakespeare. Astfel că,

pentru a nu fi nepoliticos cu artistul Lăsându-l să nu priceapă o iotă, şeful meu mi-a cerut să-l informez în engleză. „La urma urmelor, n-o să ştie despre ce vorbim, iar dacă ar şti, e totuna”, mi-a spus înainte în spaniolă; „dar în niciun caz nu vreau să se simtă exclus sau dat la o parte, cât timp decide să rămână în compania noastră”. „Nu-i puteţi spune să se îndepărteze, sau să ne ducem noi într-un colţ?”, l-am întrebat, suspicios. „Va părea foarte artificial să vorbim eu şi dumneavoastră în engleză, şi nici să nu credeţi că sunt atât de obişnuit”. El turnase în *j*

Statele Unite, eu fusesem în Anglia doar în vizită.

Cu toate că era mic de statură, mă impresiona sau înspăimânta mult prezenţa lui Lom acolo, şi nu doar din cauza momentelor neplăcute pe care mă făcuse să le petrec pe întuneric în copilărie (mi-au trecut prin minte imaginile cu pălărie ale personajului său din nou fanatic şi trădător în *Frontiera deNord-Vest*, cu Lauren Bacall şi Kenneth More). Avea nişte ochi pe cât de sticloşi, pe atât de hipnotici, de o răceală intensă, care aproape ajungea să tulbure. Buza superioară atât de fină (deloc proporţională cu cea inferioară, mai degrabă umflată) era fără îndoială una dintre armele sale pentru a iradia o cruzime sardonică, pe care o păstra intactă, în ciuda celor şaizeci şi ceva de ani pe care îi împlinise pe atunci. În pofida înfăţişării, atitudinea îi era binevoitoare şi expresia îi era amicală, după tirada vehementă de ficţiune avea aerul relaxat şi mulţumit, ţinând într-o mână ţigara şi în cealaltă o batistă de mătase de culoare verde android, cu care se juca aidoma unui prestidigitator. „Nu, cum să fac asta, copile?” Şi Muriel m-a dojenit cu singurul său ochi. „Să vedem dacă înveţi să te porţi, Juan. Puţin respect pentru această eminenţă. Haide, nu dispunem de prea mult timp înainte de a relua treaba. Dar să nu omiţi nimic important. Hai, povesteşte-mi”. Şi a adăugat, ca să-mi dea tonul în engleză: „*Se tell me*”. Lui nu-i era greu să treacă la limba aceasta, îl văzusem cu Palance şi Towers.

Astfel că am făcut un efort şi i-am relatat discuţia

mea >»

cu Van Vechten cât de bine am putut. Din când în când mă întorceam spre Lom, ca şi cum l-ar fi privit deopotrivă pe el şi ca să nu-l exclud. De ceea ce am vorbit îl durea în cot şi nici nu avea să înţeleagă, însă am observat că urmărea cu luare-aminte, de parcă ar fi fost un individ în alertă, incapabil să nu acorde atenţie celor ce se întâmplau în jurul său, şi de parcă orice naraţiune sau discuţie ar fi putut fi de interes pentru el. Poate că era unul dintre actorii care absorb totul, în eventualitatea că ceva le este de folos. Când a sosit momentul să-i transmit lui Muriel ultimele fraze ale doctorului, cele care mi se păruseră un posibil pas înainte în investigaţie, le-am tradus prost în engleză şi numaidecât i-am cerut voie să i le repet în spaniolă. M-am scuzat dinainte cu eminenţa Lom, pentru mine Ben Yusuf şi Napoleon:

— Scuzaţi-mă, domnule Lom, dar ce a spus aici acest prieten despre care vorbim a fost cam ambiguu şi complicat, încât ar fi mai bine să-i transmit domnului Muriel ca atare.

Herbert Lom şi-a fluturat mâna cu batista într-un gest de largheţe şi generozitate, pe care l-a exagerat într-atât, că mi-a trecut pânza pe la nas. Aceasta mi-a provocat un strănut, încă unul, şi încă unul, şi încă unul.

— Daţi-i înainte, a spus după ce m-a evitat cu agilitate şi a constatat că mă oprisem din strănutat. Cum să nu? Foarte interesante toate acestea, dacă îmi permiteţi să o spun. Vă rog, simţiţi-vă în largul dumneavoastră, domnule Juan.

Îmi captase numele din prima. M-am simţit foarte onorat şi, ţinând cont de antecedentele sale cinematografice, m-a şi îngrijorat puţin. Cu aceeaşi deferenţă îl văzusem de nenumărate ori tratând inşi pe care apoi avea de gând să-i lichideze.

Faţa lui Muriel a rămas preocupată, poate descurajată şi dezamăgită, când a auzit frazele aşa cum ieşiseră de pe buzele vechiului său prieten. Ca şi cum ar fi

preferat ca eu să fi venit cu mâinile goale, fără niciun progres, sau să-mi poată ignora informaţia. Însă aceasta a părut să-l impresioneze.

— Chiar a spus asta? m-a întrebat cu voce dogită, căutând vreo portiţă care să-i permită să nu dea crezare. A spus asta, „Nimic nu provoacă mai multă satisfacţie decât când nu vor, dar nu pot spune că nu”? Eşti sigur, Juan?

Din respect faţă de Lom, continua să vorbească în engleză şi a tradus fraza în această limbă, cu mai multă precizie decât fusesem eu capabil în versiunea mea a relatării.

— Cred că nu mă înşel, Don Eduardo, Eduardo.

Prezenţa marelui artist m-a îndemnat să pun înainte „Don”, ceea ce nu mai făceam niciodată. Nu voiam să îşi închipuie că mi-o luasem în cap. Că îl tutuiam, ca să spun aşa.

— Am memoria bună. Un cuvânt mai mult sau mai puţin, asta a spus. Vă clarifică, vă sugerează ceva dumneavoastră?

— Se prea poate. Şi tu ce i-ai răspuns? N-ai profitat ca să-l tragi de limbă? Ţi-am recomandat să-l tragi de limbă, să-l descoşi. Părea o ocazie bună.

— Da, evident. I-am răspuns că nu înţeleg bine, că ce e cu ranchiuna aia. I-am cerut să-mi explice.

— Şi?

— Nimic. A izbucnit în râs şi n-a răspuns. S-a apropiat de noi o nepoată de-a lui García Lorca, clientă obişnuită a discotecii şi conversaţia s-a diluat. E pe jumătate americană, nepoata aceea, a fost dansatoare la New York. Tare frumuşică, e mai mare cu câţiva ani decât mine. Doctorul nu-şi mai lua ochii de la picioarele ei şi a încercat să intre în vorbă cu ea, dar nu cred să aibă vreo şansă. E cu un pictor. Apoi, ca să fiu sincer, n-am vrut să mai aduc vorba, ca să nu par prea interesat. Poate n-am făcut bine. Însă presimt că va fi mai înclinat să povestească în altă zi, dacă nu-l presează nimeni.

— Bine, e în regulă, a zis Muriel cu bunăvoinţă, sau distrat.

Îl copleşise îngrijorarea.

Atunci i-am mărturisit ce mă descumpănea: cum putea Van Vechten să obţină ceva de la Maru sau de la prietenele mele, dacă nu plătea şi nici nu oferea? Era un mister pentru mine. Muriel a rămas pe gânduri, de parcă s-ar fi întrebat acelaşi lucru. Sau poate se întreba în privinţa trecutului, acolo îi era îndreptată atenţia în realitate.

În tăcerea meditativă a amândurora, a intervenit Herbert Lom agitându-şi batista cu un gest care anunţa elocvenţă de data aceasta. Mi-a dat cu colţul într-un ochi, pe care un răstimp a trebuit să-l ţin întredeschis, de parcă mi-ar fi intrat o scamă, sau şi mai rău, o insectă furioasă. Sau de parcă mi-aş fi pus peste el plasturele rigid al lui Muriel.

— În măsura în care am captat natura chestiunii, a spus cu minunata şi profunda sa voce; privirea dădea impresia că te străpunge, asta nu i se schimba în viaţa civilă, dacă prietenul acela al dumneavoastră nu oferă nimic şi nici nu plăteşte, doctorul acela olandez; dacă nu promite şi nici nu tentează, atunci înseamnă că pretinde. În principiu, nu există altă posibilitate.

Eu şi Muriel ne-am privit surprinşi, nu crezuserăm că înţelegea ce vorbeam, oricât o făcuserăm *contra natura* în engleză (mediocră a mea pe vremea aceea, mai târziu mi-am perfecţionat-o). Dar era limpede că îşi făcuse rapid o idee adecvată asupra stării lucrurilor. Un om subtil, inteligent, poate de temut, aidoma personajelor sale, cine ştie dacă nu cumva multe fuseseră create ca să le interpreteze el?

Muriel intenţiona să spună ceva, dar eu i-am luat-o înainte:

— Ce vreţi să spuneţi, domnule Lom? Ce pretinde?

Habar n-am cum am îndrăznit să-l interoghez atât de direct. Cu toate că era mic de statură, mă simţeam intimidat de el.

— E evident, a răspuns cu dezinvoltură ilustrul actor de roluri secundare, ca şi cum ar fi fost la mintea cocoşului.

Şi-a lansat batista în aer şi a prins-o cu antebraţul, imitându-l pe stăpânul unui şoim care şi-ar fi primit pasărea după zbor. De data aceasta nu m-a atins, dar începeam să mă satur de mătasea verde android, sau poate era verde Nil, în sezonul acela trebuie să fi fost la modă culoarea, îl văzusem pe profesorul Rico cu cravate sau batiste mai mici în aceleaşi nuanţe, ultimele ivindu-i-se din buzunarul exterior de pe piept.

— Dacă cineva vrea să obţină ceva ce i s-ar refuza, şi nu oferă nimic şi nici nu plăteşte, înseamnă că poate să pretindă. Dacă nu dă nimic, atunci moneda sa de schimb e omisiunea.

Nu reuşeam să-l urmăresc. Muriel s-a dovedit că da, întrucât i-a răspuns:

— Ceea ce o fi acordat în schimb doctorul o fi fost să se abţină de la a face sau a povesti ceva ce ar putea dăuna acestor femei. Asta vrei să spui, nu, Herbert?

Ei doi se tutuiau într-adevăr, ca să mă exprim neadecvat. Lom îşi introdusese acum bucata de mătase sub mânecă, pe partea inferioară. Îi atârna aproape în întregime ca un şervet de chelner, însă măcar nu putea să mai plutească în aer. A profitat ca să schiţeze un gest emfatic, care echivala cu a rosti „*Voilà*”, iar batista zburătoare a subliniat înfloritura. Un om de lume, Kuchacevicze Schluderpacheru, nu încăpea îndoială. Iar în continuare a pronunţat „*Voilà*”, ca şi cum ar fi citat dintr-un dialog:

Voilà. Dacă îmi dai ce vreau, o să tac şi o să stau potolit, şi n-o să-ţi fac rău cu ce aş putea să fac sau să povestesc”. „*I shall not harm you*”, a fost expresia engleză, care ar admite ca traducere „N-o să te păgubesc” sau „N-o să te rănesc”. Mie nu-mi trecuse prin cap că acestea puteau fi arma şi atitudinea lui Van Vechten, îmi era greu să-mi imaginez care ar fi posibila sa omisiune cu prietenele

şi cunoscutele mele. Lui Muriel nu, întrucât a încuviinţat cu amărăciune, sau poate era resemnare. Fireşte că el ştia ce căuta în privinţa doctorului, eu încă nu.

— Mă tem că tocmai acesta ar putea fi cazul, a murmurat. Părea că nu mai are chef să spună nimic.

În schimb, Herbert Lom se însufleţise peste măsură.

— Oricum o fi, a adăugat, iar dacă e un prieten, să sperăm că nu e implicat în nicio activitate ca cea care i-a adus atâtea neplăceri cu FBI-ul dragului nostru producător. În sfârşit, i se rezolvă problema, dar ştii tu – şi acum i s-a adresat doar lui Muriel – i-au trebuit douăzeci de ani, în care i-a fost interzis să pună piciorul în Statele Unite. Sau mai degrabă a avut el grijă să nu calce pe pământ american: bănuiesc că ar fi ajuns direct la puşcărie dacă ar fi făcut-o. Lucrurile astea de obicei se sfârşesc rău.

— Harry? Căutat de FBI? Nu ştiu despre ce vorbeşti, Herbert, nici care e activitatea cu pricina. Sau mă rog, acum că o menţionezi, parcă îmi amintesc foarte vag că ceva mi-a spus odată Jesus Franco. Însă eu nu ştiu nimic despre povestea asta. Spune-mi, ce s-a întâmplat?

Deodată, i se evaporase toată îngrijorarea lui Muriel. Îl invadase curiozitatea şi aceasta era mai puternică, La urma urmelor e frapant să afli că un soi de prieten, sau fals prieten temporar (cineva pentru care lucrezi şi de la care îţi primeşti salariul), e sau a fost un fugar, urmărit de FBI.

Era clar că lui Herbert Lom îi plăcea să facă surprize şi să povestească. A zâmbit cu desfătare, buza fină i-a dispărut. Probabil că pomenise episodul acela cu scopul de a-l divulga.

— Ah, nu? Nu ştii? Şi a adăugat, ca să-şi justifice indiscreţia: Mă rog, acum, că a plătit o amendă şi i-au retras acuzaţiile, îmi închipui că nu contează dacă afli. Chiar şi aşa, pentru orice eventualitate, să nu-i spui că eşti la curent. Nu cred că l-ar deranja, cu mine a râs pe şleau de caz şi nu doar o dată. Dar nu se ştie niciodată. Pe de altă parte, câteodată s-a lamentat că n-a putut să se stabilească la Hollywood din cauza acelei neînţelegeri.

Nu era deloc ciudat faptul că Towers vorbise despre caz cu Jesiâs Franco şi cu Lom. Primului îi produsese opt sau nouă filme, unele cât de erotice se putea pe atunci, iar cu al doilea colaborase de cel puţin cinci ori, trebuie să fi fost la a şasea, deşi, cum proiectul nostru nu a fost încheiat şi nici nu a avut vreodată premiera, nu apare în nicio filmografie, după cum am constatat de curând pe internet: nici în a lui Muriel, nici în a lui Towers, nici în a lui Lom.

— Ai cuvântul meu. Spune-mi, ce s-a întâmplat?

Muriel era fericit să i se relateze bârfe, atâta vreme cât erau romaneşti şi de interes. În câteva secunde uitase de Van Vechten şi era nerăbdător să asculte peripeţia infracţională a producătorului său. Acesta era un bărbat cu înfăţişare foarte comună, cu părul încărunţit, cu bărbie fleşcăită şi ameninţând să se prefacă în guşă, nas turtit şi lat, sprâncene destul de dese şi mai închise la culoare decât părul. Să fi avut vreo şaizeci de ani, eu îl întâlnisem o dată sau de două ori, abia mi se adresase. Nu însemna nimic, cu secretarii şi subalternii aşa se întâmplă.

— Povestea e incompletă, contradictorie şi confuză, evident, a spus fostul Napoleon şi şi-a aprins altă ţigară, după ce a introdus-o cu grijă în portţigaret, avea aerul satisfăcut că ne captase atenţia. Ce ştiu eu (şi nu ştiu totul de la el) e că în 1960 sau 1961, Harry a dus la New York o tânără pe jumătate cehă şi pe jumătate engleză, numită Mariella Novotný, cu care începuse o aventură. Foarte superficială, cum e firesc. El îi promisese să-i facă o carieră ca vedetă de reclame la televiziune, tânăra se mulţumea cu puţin. Pe atunci Harry îşi deschidea drum la Hollywood, la Toronto şi la New York, astfel că avea numeroase relaţii în America. S-au cazat la un hotel în care Mariella a început să primească domni influenţi din politică şi din alte domenii, întotdeauna la îndemnul şi prin intermediul lui Harry şi de asemenea, mai târziu, în apartamentul pe care acesta îl împărţea cu mama lui, bizară mamă avea producătorul nostru! Cel puţin, asta a

declarat Novotný la FBI: că el îi procurase clienţi importanţi, asigurând-o că, dacă le face pe plac, o va ajuta să triumfe, o determinase prin urmare să se prostitueze şi pe deasupra păstra 75% din ceea ce câştiga ea cu variatele ei acte sexuale, inclusiv triouri, cum se cuvine. A adăugat că Harry era prezent la majoritatea reprezentaţiilor, ceea ce pare improbabil să fi acceptat sus-puşii *partenaires* ai tinerei. (Semăna oarecum cu Anita Ekberg, atât la faţă, cât şi la corp, însă nu era la fel de atrăgătoare, şi cu siguranţă asta a contribuit mult la succesul ei.) Bineînţeles, conform FBI-ului, când au fost arestaţi amândoi, pe Harry l-au găsit ascuns într-un dulap plin cu haine, încât cine ştie dacă nu asista întotdeauna pe furiş. El neagă totul, e de prisos să o spunem.

Lui Herbert Lom îi scăpa câte un râs scurt în unele momente, şi l-a contaminat pe Muriel, posibil şi pe mine, de ce să nu recunosc, era ceva comic în toată povestea aceea, sau o făceau amuzantă comentariile reînviatului Ben Yusuf.

— La unele dintre petrecerile pe care Mariella a început să le frecventeze curând, obişnuia să participe un om de-al lui Hoover.

Cultura mea cinematografică îmi permitea să ştiu cine era, directorul de la FBI.

— Cunoscuta mitomanie creată în jurul lui Harry susţine că ceea ce trebuie să-l fi alarmat pe Hoover a fost să afle că la una dintre ele, Novotný se întâlnise şi intrase în contact cu Peter Lawford, cumnat şi proxenet al preşedintelui Kennedy, iar lucrul acesta a avut mai multe consecinţe.

Termenul său a fost ceva mai elegant, l-a numit *„go-betweeri1*.

— Şi asta n-a fost tot: la o altă petrecere ulterioară, acasă la cântăreţul Vie Damone, îndată ce i-a fost prezentat oficial Kennedy, Mariella a fost condusă într-un dormitor în care s-a culcat cu el. Mitomania n-are limite şi sugerează un *coitus interruptus*, pentru că la puţin timp

după ce au dispărut amândoi în cameră, s-a iscat zarvă mare în salon: iubita asiatică a lui Damone se închisese în baie şi acoloaşi tăiase venele, nu e nevoie să spunem că fără consecinţe definitive. Însă apartamentul s-a golit imediat, iar primul care s-a evaporat a fost Kennedy, cu micul său alai şi cu bodyguardul.

— Anecdota asta poate să fie adevărată, a intervenit Muriel. E clasic printre anumite femei: să fie în baie şi să se taie la încheietura mâinilor. E izbitor că aproape niciodată nu reuşesc să-şi găsească venele.

— Fără îndoială, a răspuns politicos Lom, dar eu nu ştiu. Nu era femeie care să se socotească frumoasă în anii aceia şi, să nu ajungă în pat cu Kennedy. Sau mă rog, într-o piscină, o barcă sau un ascensor, e totuna. Dacă ar fi să le credem pe toate, n-ar fi avut timp să guverneze. Nici măcar să călătorească la Dallas, şi l-am avea încă printre noi. Harry, totuşi, mi-a arătat odată o copie a unui *memorandum* intern al lui Hoover însuşi referitor la scandalul Profumo. În el era menţionată Mariella Novotný, iar în paranteză se indica: „(Vezi dosarul Fraţii Kennedy)”. Se vorbea în treacăt despre „proxenetul ei, Alan Towers” şi, foarte înfumurat, printre hohote, mi-a arătat ce se spunea despre el: „Se pare că acum locuieşte permanent în spatele Cortinei de Fier. Novotný afirmă că Towers era un agent sovietic şi că sovieticii aveau nevoie de informaţii, în scopul de a compromite indivizi importanţi”. Mă rog, a adăugat Lom cu un zâmbet amuzat şi deopotrivă sceptic, e posibil ca acel *memorandum* să fie apocrif, un fals al lui Harry ca să-şi năucească prietenii, îl cred capabil de asta şi de mai mult. Dar adevărul e că exact asta a declarat Mariella la FBI după arestarea ei pentru captarea clienţilor în exercitarea prostituţiei – Lom a fost mult mai concis şi a utilizat un singur cuvânt, „*soliciting* –, şi că acuzaţia aceea a fost imediat retrasă în mod misterios, spre deosebire de acuzaţiile împotriva lui Harry pentru încălcarea Legii traficului de persoane şi nu mai ştiu ce.

În engleză suna şi mai rău: „*White Slave Traffic Act*”,

a numit-o.

— I s-a imputat că o transportase pe Mariella de la Londra la New York cu obiectivul exclusiv de a o hărăzi prostituţiei şi de a trage foloase din aceasta. A fost, de asemenea, semnificativ faptul că incidentul de la petrecerea lui Vie Damone a fost trecut sub tăcere de către presă, în ciuda numeroşilor martori şi deşi era prezent omul lui Hoover, care trăia pe picior mare în misiunea lui şi care fără îndoială şi-a instruit un coleg de departament, ca să contracteze la telefon (convorbire înregistrată) serviciile Mariei în ziua arestării. Aceasta s-a produs după ce ea s-a dezbrăcat pentru respectivul agent-client în apartamentul lui Harry şi al mamei sale. După admiratul nostru producător, el ignora pe de-a-ntregul aceste activităţi ale tinerei sale *protégée*, nu avea habar că era prostituată.

„*A hooker*”, a fost termenul pe care l-a ales Căpitanul Nemo.

— A argumentat că scria liniştit un scenariu în încăperea alăturată, când femeia a năvălit goală, spunând că e un poliţist în cealaltă cameră. Asta a afirmat Harry la FBI şi asta a afirmat în faţa mea. S-a etichetat pe sine ca naiv şi prost, dar FBI-ul nu l-a crezut, motiv din care a optat pentru a fugi în Anglia înainte de proces, profitând de eliberarea pe cauţiune, după ce a stat două săptămâni după gratii. A pierdut banii şi nu s-a putut întoarce în America în toţi aceşti ani. Acum, după cum v-am spus, şi-a rezolvat problemele şi va putea, în sfârşit, să se întoarcă.

Muriel se bucura de povestirea aceea, uitase de restul echipei, care aştepta pe acolo. Asculta cu un zâmbet suspendat pe buze, iar eu îi vedeam ochiul strălucind când îi venea câte o idee incitantă pentru un subiect sau o scenă.

— A fugit pur şi simplu? Harry a hotărât să devină un fugar pentru tot restul vieţii? a întrebat cu un amestec de neîncredere şi ilaritate. Şi-a asumat multe riscuri, nu? În *3*

ciuda puritanismului american, faptele nu păreau

atât de grave. Mă îndoiesc că în cel mai rău caz sentinţa i-ar fi fost mai mult decât o condamnare simbolică, nu ştiu, în anii şaizeci persista încă o anumită îngăduinţă în privinţa viciilor, cred eu.

— Ah nu, a făcut bine, slavă Domnului că a şters-o la timp, a răspuns Lom. La rândul lui, neagă şi râde, dar mai târziu, când era la adăpost de justiţia americană, a fost acuzat că ar fi condus o reţea infracţională – *„a vice-ring”*, a fost expresia în engleză – în sânul Naţiunilor Unite, iar asta era infinit mai periculos şi mai serios, cu ramificaţii politice şi toate celelalte. Era o perioadă îngrozitoare, cu Războiul Rece, 1961. După cum vei înţelege, nu e acelaşi lucru clădirea ONU cu un apartament împărţit cu o mamă, în care o fostă iubită îşi lua libertăţi pe la spatele lui. Presupunând că a doua acuzaţie era întemeiată. Harry spune că nu şi prin urmare pentru mine nu era. Mai mult decât atât: chiar mă întreb de ce n-a vrut FBI-ul să-l creadă din prima: el întotdeauna a scris scenarii, de ce să nu fi fost absorbit de unul, în vreme ce Mariella se dezbrăca în camera alăturată în mare secret şi se pregătea să facă dragoste pe tăcute şi cu discreţie, cum a fost mereu obiceiul printre prostituate şi admiratorii lor? Pe de altă parte, cunoscându-i incorigibila naivitate, eu îl cred, cum să nu?

Şi acum Herbert Lom a izbucnit fără şovăire în râs. A tra

sat un soi de semnătură finală cu batista lui, mototolită în momentul acela; dându-şi seama, a aruncat-o pe jos cu silă.

— Care-i treaba, mai filmăm astăzi, sau nu?

Acum, când există internetul şi aproape despre orice există pe el frânturi de informaţie, am simţit o curiozitate retrospectivă în legătură cu şiretul Harry Alan Towers şi cu povestea aceea (la urma urmelor, am lucrat indirect pentru producătorul acela, care n-a murit până în 2009); şi am constatat că ceea ce ne-a relatat domnul Kuchacevicze

Schluderpacheru (probabil a redevenit el) corespundea destul de mult cu adevărul, sau cu ce se ştie despre el, căci în prezent pare încă incomplet, contradictoriu şi confuz, cum a anutant celebrul actor Lom.

Am citit altundeva că, într-adevăr, vederile lui Towers la New York erau mai ample decât ale apartamentului său şi că în timpul acela de presupuse mari ambiţii şi capacitate de a compromite oameni influenţi, fusese în permanent contact în special cu două persoane: maică-sa („bizară mamă avea producătorul nostru", comentase Lom în mod enigmatic, dar fără emfază) şi „un oarecare Leslie Charteris", pe care, spre 1980, cultura mea cinematografică şi de televiziune mi-ar fi permis să ştiu cine era: autorul romanelor şi povestirilor pe care s-au bazat câteva episoade cu Simon Templar, Sfântul. Am citit cu interes că lui Charteris, timp îndelungat, i s-a refuzat reşedinţa permanentă în America, fiind afectat de Legea de excludere a chinezilor, care interzicea imigrarea celor care aveau un părinte sau pe amândoi de origine orientală, iar numele de familie real al creatorului Sfântului era în mod neaşteptat Bowyer-Yin (Bowyer mama, tatăl Yin), iar el se născuse în Singapore. Ceea ce poate face să fie şi mai ciudat faptul că în 1937 s-a ocupat de traducerea şi editarea în engleză a celebrei cărţi *Juan Belmonte, matador de tauri*, scrise de spaniolul Manuel Chaves Nogales. Totuşi, n-am găsit alte legături ale lui Charteris cu Naţiunile Unite şi nici cu vreun „*vice-ring*. Mi-a dat de gândit şi faptul că însuşi Lom şi-a văzut cariera trunchiată la Hollywood din cauză că ambasada americană de la Londra nu i-a acordat viza ca să intre în ţară. Fugise de nazişti, da, dar se pare că îl considerau simpatizant comunist sau „tovarăş de drum". Nu e unul care să nu fi avut probleme cu autorităţile din Statele Unite, dintr-un motiv sau altul, o veche tradiţie.

Dacă menţionez toate acestea este mai întâi de toate, cred, ca un mod superstiţios şi van de compensare,

întrucât regret foarte mult că Muriel n-o să ştie. Pe el îl încântau aceste dedesubturi literaro-cinematografice (ar fi petrecut ore întregi în faţa calculatorului). Nu ne obişnuim nicicând să nu vorbim cu morţii pe care i-am cunoscut, să nu le povestim ce ne imaginăm că i-ar fi amuzat sau i-ar fi interesat, să nu le prezentăm persoanele importante recent cunoscute, sau nepoţii postumi dacă există, să nu le dăm veştile bune sau rele care ne afectează şi care poate i-ar fi afectat deopotrivă pe ei, dacă ar mai fi rămas în lume şi ar fi putut să le afle. Câteodată ne bucurăm în mod egoist că nu mai pot să afle: nu doar că le-ar fi displăcut sau i-ar fi îngrijorat, dar s-ar fi şi supărat îngrozitor şi ne-ar fi blestemat, ne-ar fi retras prietenia lor, nu ne-ar mai fi salutat, ba chiar ne-ar fi luat în colimator ca să ne păgubească şi să termine cu noi. „Am scăpat cât timp au fost în viaţă”, ne gândim, „iar acum nu mai pot vedea ca pe o trădare ceea ce cu siguranţă li s-ar fi părut o trădare. Cel care moare va sălăşlui pe veci în amăgire, căci nu ştie ce a venit după aceea, sau ce a venit în vremea lor, dar n-au reuşit să descopere”. În fond, e ceva pozitiv în faptul că dispar fiinţele iubite: nu sunt cuvinte să exprime cât le ducem dorul, dar simţim de asemenea o uşurare pentru că suntem irevocabil la adăpost de răzbunarea lor. În privinţa mai multor lucruri mă bucur că Muriel n-a fost niciodată la curent, mai ales a unuia întâmplat în timpul vieţii lui şi a altuia, survenit după aceea. Al doilea era de-a dreptul imprevizibil, pe primul i l-am ascuns.

În schimb, i-ar fi plăcut să ştie cum o descria pe Mariella Novotný peste câţiva ani colega ei de profesie Christine Keeler, principala vinovată de scandalul Profumo care a izbucnit în 1963. Cred că i-ar fi plăcut, deoarece data viitoare când ne-am văzut încă reflecta la relatarea lui Lom mai mult decât la a mea despre Van Vechten, se observa că îl uimise să afle peripeţiile trecute ale falsului sau efemerului său prieten în lumea politicii de mare anvergură şi a prostituţiei de mare anvergură.

— Ce dracu’ avea Novotný aia, a murmurat, ca să

seducă sau să prindă în mreje atâţia bărbaţi iluştri, dacă e adevărat ce ne-a povestit Herbert Lom? Bagă de seamă, Juan: probabil pe cei doi Kennedy şi pe cumnatul Lawford, pe câţiva multimilionari şi cine ştie pe câţi funcţionari însemnaţi de la Naţiunile Unite. Nu-i făceai cu una cu două pe oamenii ăştia să-şi asume asemenea riscuri, nici măcar în anii şaizeci, când nu prea erau multe măsuri de precauţie; asta n-ar fi izbutit o târfă oarecare. Ceva special trebuie să fi avut, pe lângă asemănarea cu Anita Ekberg. A rămas pe gânduri un moment şi a adăugat: Ştii? Mi s-a năzărit să mi-o imaginez la fel de atrăgătoare ca Cecilia Alemany, femeia aceea extraordinară. Apropo, am mai aflat ceva despre ea în ultima vreme? Vreau să spun în presă sau la televizor, din cauza filmărilor nu mai sunt la curent cu nimic. Ea n-ar binevoi niciodată să mă sune, asta ştiu.

Un posibil răspuns la acele speculaţii este acum la îndemâna oricui. Christine Keeler a scris în 1983: „Avea un mijlocel de viespe care îi scotea în evidenţă formele voluptuoase. Era o sirenă, o atletă sexuală de proporţii olimpice; putea să facă de toate. O ştiu. Am văzut-o în acţiune. Cunoştea toate plăcerile ciudate de care era nevoie şi era capabilă să le ofere”. Unii o identificau drept Maria Capes, Maria Chapman sau Stella Capes. Herbert Lom o numise „Maria” Ia un moment dat. *A posteriori* m-am gândit că sigur o cunoscuse personal, fiind amândoi de naţionalitate cehă şi se pare că născuţi la Praga. Dar eu atunci nu aveam habar de originea lui, bine ar fi fost să-l întrebăm.

Mariella Novotný a fost găsită moartă în patul ei, în februarie 1983, la vârsta de patruzeci şi unu de ani, de o supradoză de drog, conform poliţiei. În 1978 anunţase că îşi va scrie autobiografia, în care va dezvălui detalii despre sarcinile pe care i le încredinţase MI5. În 1980 a dat şi mai multe informaţii: avea să povestească amănuntele „unei conspiraţii menite să-l compromită pe Jack Kennedy”, şi a adăugat: „Am ţinut un jurnal cu toate întâlnirile mele în clădirea ONU. E dinamită, credeţi-mă. Acum e în mâinile

CIA”. Cartea nu a apărut niciodată. Christine Keeler a bănuit: „Judecătorul de instrucţie de la Westminster a hotărât că a fost moarte accidentală… Eu continui să cred că a fost vorba de o crimă”. Nu că părerile lui Keeler ar trebui luate în consideraţie, dar revista *Lobster* a asigurat că „puţin după moartea lui Novotný au intrat hoţi în casa ei şi i-au furat toate documentele, deopotrivă cu lungile şi minuţioasele jurnale, care acopereau din primii ani şaizeci până în anii şaptezeci”.

Muriel, întrucât îl pasiona romanescul, ar fi fost încântat să afle toate acestea şi să vadă câteva fotografii ale Mariellei sau Mariei, sau Stellei postate pe internet şi e adevărat că semăna oarecum cu Anita Ekberg la faţă. Cea care îmi place cel mai mult şi l-ar fi captivat pe el pare ieşită dintr-un film, nu din 1961, când a fost făcută, ci chiar dinainte. Este încă o dovadă că, după trecerea timpului, tot ce a fost real adoptă un aspect de ficţiune, acesta va fi destinul portretelor noastre când ne vom îndepărta, să pară portrete de oameni inventări şi care n-au existat niciodată. Eu am deja senzaţia aceasta când le privesc pe ale lui Beatriz şi Muriel, în cazul lui, plasturele negru accentuează impresia că e doar o fotogramă izolată, ori poate ilustraţia unei cărţi, deşi pentru mine au existat şi le cunosc povestea searbădă, spusă cel puţin o dată.

În fotografia aceasta se vede Mariella Novotný cu privirea gânditoare sau puţin absorbită, având pe cap o pălărioară ridicolă şi foarte cuviincioasă – încheiată până

la gât –, în momentul arestării în apartamentul lui Towers, sau poate când a intrat în comisariat, curând după aceea. Agentul de la FBI care o păzeşte e un tip robust şi cu obrajii bucălaţi, cu nişte ochi severi şi o gură dispreţuitoare. Poate era cel care se prefăcuse clientul ei şi i-a întins cursa, să sperăm că nu: ea ar fi fost prea proastă, întrucât se vede de la o poştă că e un poliţist, dacă nu cumva un bătăuş plătit. Fireşte că acum pare şi mai mult, când timpul a aruncat peste amândoi o doză suficientă de irealitate.

Cu toate acestea, Muriel n-a uitat pe de-a-ntregul de mine şi nici de motivul pentru care insistasem să-l văd în timpul filmărilor, nici măcar în ziua când Herbert Lom a acaparat toată atenţia. Înainte de a mă trimite la plimbare, ca să-şi reia scena cu el – nu dorea martori inutili, astfel că n-am mai avut ocazia să-l văd jucând pe acel actor celebru şi de temut –, m-a luat deoparte şi mi s-a adresat în spaniolă.

— Ascultă, tinere de Vere. Cu privire la ceea ce mi-ai povestit la început: dă-i înainte, ţine-o tot aşa. Să vedem dacă doctorul îţi vorbeşte despre trecut, dacă vreodată a determinat o femeie care nu voia să nu poată spune nu, asta a fost expresia lui, nu-i aşa? De ce face acum nu-mi pasă prea mult, sunt alte timpuri şi totul e mai puţin grav. Sau mă rog, ai grijă tu dacă vrei, eu n-am nicio legătură cu tinerele alea ale tale. Poate îţi mărturiseşte cum a reuşit. Şi a încheiat, aparent cu o urmă de speranţă: Dacă a fost aşa, şi a reuşit.

În contrast cu ochiul său întunecat şi coleric din momentul când mi-a pomenit pentru prima oară de posibilul comportament indecent al prietenului său cu o femeie, m-a surprins ochiul său binevoitor şi cam mucalit în privinţa neîndoielnicului comportament indecent al lui Towers cu mai multe, mai ales dacă era adevărată povestea cu reţeaua infracţională sau *„vice-ring* la Naţiunile Unite. Nu doar că n-a părut să-l deranjeze nimic din toate acelea, nici bănuiala că le-ar fi utilizat pentru a

câştiga bani din comoda sa poziţie de proxenet, dar şi ca să şantajeze indivizi importanţi şi celebrităţi, dar dezvăluirea lui Lom i-a creat un soi de fascinaţie adiţională faţă de personaj, pe care îl vedea demn de o operă de ficţiune. Acum regreta că Towers abia trecea pe la filmări şi umbla mereu prin străinătate de ici până colo; în timp ce se realiza unul dintre proiectele sale, el plănuia şi căuta finanţare pentru următoarele. Dorea să petreacă mai mult timp cu angajatorul său, ca să vadă dacă acesta se însufleţea şi îi povestea direct lui, adăugând activităţile tulburi din anii şaizeci şi necazurile cu FBI-ul, confirmându-i dacă vechea şi frivola sa amantă Novotný avusese relaţii sexuale cu Kennedy şi cu fratele Robert, şi cu cumnatul Lawford, dacă toate acelea erau fapte reale sau fantezii şi mitomanii. Nu trebuie să ai încredere în ce găseşti pe internet, dar am citit undeva că Mariella şi altă prostituată pe nume Suzy Chang se deghizau în infirmiere ca să-l îngrijească în mod atletic pe bolnavul închipuit prezidenţial; dacă a fost aşa, gusturile lui Kennedy nu se deosebeau prea mult de ale oricărui bărbat vulgar. M-a surprins această reacţie a şefului meu cu Towers, dar în parte o înţelegeam: el, ca toţi cei din lumea cinematografiei, cu sau fără aere de intelectuali şi artişti, era la fel de mitoman ca orice muritor de rând.

Am observat de asemenea că în exasperanta şi frenetica filmografie a lui Harry Alan Towers este un gol frapant după proiectul nostru nereuşit, ca şi cum eşecul şi nenorocirea lui Muriel i-ar fi adus ghinion sau ceva asemănător: în mod surprinzător, următorul său titlu ca producător nu a venit până în 1983. Dar pe atunci el dispăruse din vieţile noastre, iar noi şi mai mult din a lui (mă rog, eu n-am fost niciodată), ori poate deveniserăm o amintire nefericită, pe care era bine să o lase în urmă. E cu putinţă ca, de când ne-a pierdut din vedere, Towers să fi putut vizita uneori ţara din care fugise şi oraşul interzis, New York. Presupun, cu o oarecare maliţiozitate, că nu i-au permis niciodată să se stabilească acolo: am văzut că a

continuat să turneze filme în locuri îndepărtate, ca Africa de Sud şi Bulgaria, că a adoptat naţionalitatea canadiană şi că a murit la Toronto în 2009, la optzeci şi opt de ani. Adevărul e că a rezistat destul ca să aibă toate aparenţele de a fi fost de timpuriu un versat proxenet în lumea cinematografiei şi în încă vreuna. Un proxenet care, totuşi, a obţinut de la început iertarea imediată a lui Muriel.

Acesta abia dacă a avut ocazia să investigheze în timpul rămas din filmări. Cu atâtea călătorii ale lui Harty şi fiindcă se angajase faţă de Lom să nu arate că e la curent dacă producătorul nu începea o conversaţie despre acele întâmplări vechi, nu i-a fost la îndemână să întrebe. Profitând de o vizită a lui Towers la Madrid ca să supervizeze mersul lucrurilor şi să vadă workprintul celor turnate în absenţa sa, l-a invitat la cină acasă la el într-o seară, împreună cu soţia lui, austriacă Maria Röhm, alături de Lom şi Van Vechten, şi Rico (aceştia doi se descurcau puţin în engleză, evident mai bine decât Roy), hispanistul de la Oxford, Peter Wheeler, om foarte spiritual, care era în trecere prin oraş, un cuplu de la ambasada britanică şi două dintre actriţele din film: veterana Shirley Eaton, care devenise celebră îmbrăcată în aur în aventura lui James Bond împotriva lui Goldfinger, şi extrem de tânăra Lisa Raines. În afară de Beatriz, fireşte, pe care iritabilul ei soţ conta întotdeauna ca să primească musafiri acasă şi să organizeze o cină în regulă, şi să ospăteze un producător sau un ipotetic finanţator. Avea de gând să conducă discuţia către acel teren politico-scandaloso-sexual din primii ani şaizeci, pentru care ajutorul lui Wheeler îi venea de minune: ca atâţia *dons* de la Oxford şi Cambridge, nu-i scăpaseră deloc maşinaţiile de la MI5 şi de la MI6 în vremuri trecute, iar pe deasupra îl cunoscuse foarte bine pe Profumo, ministru de război al Marii Britanii când a izbucnit scandalul care i-a purtat numele. Spera Muriel ca astfel să-l tenteze pe Towers să-i dispute rolul principal causticului şi vorbăreţului hispanist şi să se laude povestind, fie şi versiunea edulcorată şi mai favorabilă

pentru el (depinde de punctul de vedere; în faţa poliţiei şi a unui judecător, da, la o recepţie mondenă, nu), a completei sale nevinovăţii, ingenuităţi şi prostii.

Însă tocmai din vina amfitrioanei, cina aceea n-a avut loc, deşi toţi invitării s-au adunat acasă la Muriel, iar eh le-am deschis uşa şi le-am ajutat pe Flavia şi pe Susana să se ocupe de ei, i-am văzut mişcându-se şi trecând: mă foiam ca întotdeauna pe acolo şi pe deasupra aveam sarcina de a o întreţine pe Lisa Raines, întrucât eram cel mai apropiat de ea ca vârstă; dar nici nu aveam să încap la masă, nici nu fusesem poftit să cinez cu ei.

VII

De la o vreme, pe Beatriz o năpădise starea de spirit melancolică, sau ceea ce eu identificam ca atare. În timpul filmărilor, Muriel era rareori prezent şi în multe nopţi nu venea să doarmă, pentru că umbla prin oraş cu scenele exterioare, sau prefera să se cazeze într-un hotel şi, în ciuda relaţiei proaste, această absenţă contribuia probabil la deprimarea sau lehamitea soţiei sale, căci nimănui nu îi simţi lipsa mai mult decât adversarului, când eşti obişnuit să te aperi şi să rezişti, iar în lumina lunii să convingi şi să implori. Poate vedea în golul acela anunţul a ceea ce o aştepta într-o zi, când avea să se aprobe în sfârşit divorţul. Dimineaţa şi seara nu-şi neglija activităţile de profesoară de engleză, petrecea mai mult timp cu copiii care-i semănau leit, dar în restul zilei nu o vedeam ieşind: nici cu Rico, nici la Fecioara din Darmstadt, nici în Piaţa Marqués de Salamanca, nici pe motocicletă cine ştie spre ce locuri. În schimb, auzeam neîncetat tic-tacul metronomului din zona unde se afla ea, de patruzeci de ori pe minut, dacă nu mai mult, însorit de câteva acorduri câteodată, dar cel mai adesea însoţit de nimic, de prisos, pendulul bătând şi oscilând ca un ceas heterodox şi zgomotos, care ar fi măsurat ceva diferit de timp: muzica neinterpretată, sau cuvintele gândite şi tăinuite în ritmul lui, palpitaţiile plictisului sau o dubitativă numărătoare inversă, întreruptă şi reîncepută mereu, o dată şi încă o dată, şi încă o dată.

Întrucât Muriel nu era acolo, nu mai constituia o încercare de a-i aduce aminte de existenta ei, nu era o ameninţare, nicio lamentare, nicio reprezentare sonoră a suferinţelor ei, nu era darabana degetelor ei, care prevesteau o izbucnire. În ciuda celor spuse de şeful meu („Nu. Face o pauză, cade pe gânduri, adoarme pe scaun. Cât timp e acolo, nu avem de ce să ne facem griji"), eu mă îngrijoram când mai bine de o oră nu auzeam decât groaznicul şi înnebunitorul tic-tac. Îmi întrerupeam treburile şi mă duceam la uşa închisă pe unde se pătrundea în zona ei, îmi lipeam urechea aşteptând să ajungă până la mine vreo văicăreală sau vreun oftat, vreo fredonare, interjecţie sau suspin; ori să vorbească singură, precum demenţii sau izolaţii, sau cei care se compătimesc în mod exagerat pe ei înşişi, să rostească un blestem. Şi când continuam să aud doar imperturbabilul metronom, îndrăzneam să bat cu încheietura unui deget, cum făcea Beatriz în câte o noapte în faţa dormitorului lui Muriel, iar la răspunsul ei „Da? Cine e?", sau chiar trădându-şi dorinţa (cred) „Eşti tu, Eduardo? Eşti acasă? Te-ai întors?", mă simţeam uşurat şi ridicol, spunându-i:

— Nu, scuză-mă, Beatriz, sunt Juan. Nu s-a întâmplat nimic, doar că mă întrebam dacă ai nevoie de ceva şi eşti bine. De multe minute nu te aud cântând, şi ştii că îmi place să te aud cântând.

Pe femei le tutuim fără ezitare şi imediat, de parcă ar fi minore, ori ele ne incită să o facem, de parcă le-ar fi infinit mai greu decât bărbaţilor să accepte un „dumneavoastră" care îşi imaginează că le face să pară mai în vârstă. La urma urmelor, ea avea pe atunci patruzeci şi unu sau patruzeci şi doi de ani, ca Mariella Novotný când a fost ucisă, a murit ori s-a omorât; astăzi nu ar începea îndoială, ar fi considerată încă tânără, din toate punctele de vedere. Totuşi, nu era astfel pentru mine, din cauza vremurilor şi a diferenţei dintre noi. Dar nici nu era bătrână, ori în caz contrar ar fi fost lipsită de sens vaga sau teoretica mea admiraţie sexuală, faptul că mă atrăgea

senzualitatea ei din alte timpuri şi din alt spaţiu, sau de o dimensiune inanimată şi trecută, cum am spus înainte.

— Nu-ţi face griji, Juan, sunt bine. Chiar dacă nu cânt, las să sune metronomul, mă liniştește şi mă ajută să gândesc.

Asta sau ceva asemănător îmi murmura prin uşă (vocea îi era leneşă şi slabă, de parcă aş fi trezit-o brusc din somn, din vreo visare sau intrigă), pe care nu o deschidea când băteam eu. Mă întrebam dacă putea fi văzută, sau era în lenjerie, şi mă întorceam la treaba mea.

În ziua cinei a fost ocupată cu pregătirile şi nu a pus în funcţiune tic-tacul. Ceruse de la Mallorca sau de la Lhardy felurile principale, sau de la vreunul dintre restaurantele hotelului Palace, nu ştiu. Dar i-a dat instrucţiuni Flaviei şi s-a îngrijit de vinuri şi de desert, ce ştiu eu, nu era de datoria mea să fiu atent la aceste detalii. Muriel avea filmare în studio şi nu era aşteptat înainte de opt şi un sfert aproximativ, în compania celor două actriţe şi a lui Herbert Lom, urma să zăbovească în hotel până făceau duş și se schimbau, ca să-i aducă el însuşi, în maşina lui. Lui Rico i se ordonase (în tinereţe era mai amabil decât acum) să-i ia pe Towers şi pe Wheeler, restul aveau să sosească pe cont propriu. Cu toate că majoritatea invitărilor erau străini, Muriel îi chemase abia la opt şi jumătate, în ideea de a se aşeza la masă spre nouă, era sfârşit de primăvară şi soarele se făcea nevăzut târziu, îl deprima să cineze cu lumină prea diurnă, cum obişnuia să spună. Înainte de şase, înainte să vină copiii de la şcoală.

Beatriz a părut să aibă totul gata şi în ordine, s-a îmbrăcat, s-a aranjat repede, s-a încălţat în pantofi cu toc înalt şi a plecat. De atâtea zile n-o mai făcuse, în afară de cazurile când se ducea la ore, era în perioada ei posomorâtă sau mai abulică, încât n-am putut rezista curiozităţii şi am ieşit după ea, ca alte dăţi, voiam să ştiu de cine i se făcuse deodată dor, sau cine o smulsese din mizantropie, Van Vechten, cel care locuia în Piaţa Marqués de Salamanca, ori poate nu avea de gând să-l revadă pe

niciunul dintre aceştia doi. Purta fustă, astfel că era improbabil să ia motocicleta, deşi nu imposibil, odată o văzusem încălecând-o cu poalele ridicate frapant, arătându-şi coapsele puternice, aproape la fel ca funcţionara Celia, fără a acorda importanţă şi fără nicio urmă de ruşine.

N-a făcut prea mulţi paşi, n-a străbătut un drum lung. Am văzut-o oprindu-se în faţa uşii hotelului Wellington, la doar câţiva metri, pe strada noastră şi pe trotuarul nostru, şi uitându-se în sus, de parcă ar fi pândit un semn de la cineva cazat într-o cameră cu vedere spre stradă, cineva care poate îi spunea din cap şi din sprâncene: „Urcă, urcă, sunt aici”. Dacă era aşa, era vorba de un al treilea amant, am gândit, de ce naiba să se ducă să se întâlnească cu Van Vechten sau cu polonezii Kociejowski sau Gekoski, ori cu Deverne sau Molia sau Arranz, într-un loc diferit de cel obişnuit, iar pe deasupra atât de aproape de casa ei, în după-amiaza dinaintea serii în care urma să aibă o mulţime de invitări din obligaţie sau aproape, ca să-i facă plăcere lui Muriel. Sau poate chiar de aceea, ca să nu fie departe şi să nu rişte să fie nepunctuală. A privit spre ferestre sau spre balcoane vreo treizeci de secunde şi apoi a intrat. M-am dus atunci până la portalul înalt, păzit de un portar în uniformă, presupun că şi acum este unul, de mult nu mai trec pe acolo, sau mai degrabă evit să trec, şi am încercat să o spionez înăuntru din afară, ca să văd dacă rămâne în vestibul, sau se îndreaptă spre bar, sau ia liftul. Dar n-am mai văzut-o, cu toate că am stat pe trotuar trei, patru sau cinci minute, două ţigări una după alta. Dacă aş fi intrat, portarul nici n-ar fi clipit, în hotelul acela erau mereu toreadori, iar eu puteam fi un subaltern, ba chiar un tânăr matador foarte promiţător; dar cel mai prudent era să nu mă aventurez, pentru ca ea să nu mă prindă acolo, n-ar fi încăput îndoială că o urmărisem, tocmai din cauza distantei foarte scurte. Poate se ducea să >

bea ceva cu Gloria şi cu Marcela la bar, ca să nu se plictisească acasă până la ora cinei, cu o asemenea

perspectivă socială nu se putea instala în tic-tacul ei. Cât am stat să iscodesc, a coborât dintr-un automobil cu volan pe dreapta – Daimler sau Jaguar, cred – dirijorul Odón Alonso, îmbrăcat în frac, de parcă ar fi fost pregătit să se ducă la un concert. I-a lăsat cheile unui angajat care parca maşini şi a trecut pe lângă mine fredonând zâmbitor. Se spunea că avea la Wellington o *suite* închiriată permanent, în care, în mod ciudat, mergea aproape întotdeauna cu soţia. Mi-a venit ideea că Beatriz urma să se vadă cu el. Nu ştiu de ce, am respins-o.

Astfel că am revenit acasă, să aştept. Dacă nu treceam pragul, nu aveam cum să aflu şi asta mi-am interzis-o.

Cum era prevăzut, la opt şi un sfert a apărut Muriel cu vechea Fantomă de la Operă, întreţinuta şi deopotrivă victima lui Goldfinger şi viitoarea Fanny Hill în alt film de Towers, Lisa Raines. Din camera mea, l-am auzit întrebându-le pe fete şi pe Flavia de Beatriz, puţin mirat că nu e acolo.

— Nu era când ne-am întors de la şcoală, a răspuns Susana.

— A ieşit, a zis Flavia. Pesemne că vine într-o clipă.

— La ce oră? a întrebat el.

— Cu câteva minute înainte de şase.

— A spus unde se duce?

— Nu. Doar că se va întoarce la timp pentru cină. Dar e totul gata, nu trebuie să vă faceţi griji.

— S-o fi dus la coafură, sau ceva de felul ăsta, a presupus Muriel. Şi tânărul de Vere?

Mă numea de mult mai multe ori aşa decât „Juan”, atât la vocativ ca şi pentru a se referi la mine, cum îl numea pe Rico „Profesorul” şi pe Van Vechten „Doctorul”.

— E în camera lui.

— Mă duc după el. I-am adus o frumuseţe de vârsta lui, pe care trebuie s-o întreţină.

Încăperea de dincolo de bucătărie, în care îmi petrecusem prima noapte în casă, devenise „camera mea”,

şi nu rareori rămâneam să dorm acolo. Am preferat să nu ies deocamdată, pentru ca Muriel să nu mă întrebe direct de Beatriz şi să fiu obligat să-l mint. Nu era acelaşi lucru să nu-i povestesc ce văzusem pe cont propriu, de exemplu în Sanctuar, decât să-i răspund: „Habar n-am unde a plecat. A ieşit fără să-şi ia rămas-bun de la mine”. Deşi ultimul lucru ar fi fost

adevărat. Şi am gândit iritat: „Muriel e dus cu pluta, nu distinge: o frumuseţe de vârsta mea”. Lisa Raines să fi avut vreo şaisprezece sau şaptesprezece ani, ea chiar că era un titirez; pentru mine era aproape la fel de copilă ca Susana, la cei douăzeci şi trei de ani ai mei.

Muriel n-a venit imediat să mă dojenească, trebuia să se ocupe de invitaţii pe care îi adusese. Dar după patru sau cinci minute a sunat soneria şi din câţiva paşi mari s-a aflat în zona mea şi, fără să se ivească în uşă, mi-a strigat:

— Tinere de Vere, eşti amabil să te duci să deschizi? Flavia e cu ale ei, iar Beatriz n-a ajuns. Şi nu ştiu dacă tânăra Raines n-a început să se plictisească. Haide, du-te să-i ţii de urât şi nu mai face pe ofensatul. Faptul că nu ai scaun la masă nu te scuteşte de a fi serviabil. Şi poate până la urmă îţi facem loc, depinde dacă îşi dă avizul fetiţa minune.

Am ieşit numaidecât, l-am văzut din spate mergând pe coridor şi intrând în salon, eu am continuat drumul până la uşa de la stradă. Se succedau impertinentele sunete ale soneriei, sosea Rico cu soţii Towers şi cu Wheeler (şi nu, profesorul nu era binevoitor nici pe atunci, decât cu Muriel şi Beatriz şi doar ca să se bucure de compania lor: eu cred că se supusese ordinului de a face pe şoferul pentru că îl interesa renumitul hispanist de la Oxford, cu care stătea de vorbă în spaniolă şi îl durea în cot de producător şi de soţia lui). I-am condus în salon, iar curând după aceea a apărut cuplul de la ambasada britanică, toţi străinii cu o relativă punctualitate. Am repetat operaţia şi după şase sau şapte minute a sunat Van

Vechten cu ireversibilul său zâmbet dreptunghiular, m-am întrebat dacă Lom îi va observa asemănarea cu Robert J Wilke, lucraseră împreună în *Spartacus*. Intrând şi văzând atâta lume, a spus cu satisfacţie, într-o engleză mediocră şi afectată, ca de prezentator spaniol de televiziune:

— Ia te uită, probabil că sunt ultimul. Regret că am făcut să aştepte o adunare atât de distinsă. A bătut din călcâie anacronic şi s-a prezentat tuturor. Doctor George Van Vechten. Şi-a tradus în mod absurd numele de botez, n-a spus „Jorge”, ci „George”.

Adevărul e că nu-l aştepta nimeni, niciunul dintre străini nu auzise niciodată de el, şi singurul dintre invitaţi care îl cunoştea, Rico, îl văzuse prea mult, pentru profesor era una dintre mogâldeţele care intrau şi ieşeau din pestriţa casă a lui Muriel.

— Nu eşti ultimul, doctore, i-a zis şeful meu în limba noastră, deoparte. Ne lipseşte tocmai Beatriz. E foarte ciudat că n-a sosit încă. Şi s-a uitat la ceas. Ai aflat cumva ceva despre ea astăzi?

Van Vechten a răspuns în defensivă, însă doar eu puteam să-mi dau seama:

— Nu, nu, de unde să aflu eu?

Atunci Muriel s-a întors către mine. Cu forfota de persoane şi de limbi, scăpasem până în momentul acela de interogatoriul său pe această temă. Trecuse de nouă, iar grupul de englezi şi cei care li se alăturaseră erau la capătul puterilor.

— Nici tu nu ştii nimic, tinere de Vere?

Nu, pe Muriel nu aveam să-l mint, sau doar pe jumătate, cât să mă protejez:

— Mă rog, nu ştiu. În după-amiaza asta am ieşit pentru nişte comisioane şi din întâmplare am văzut-o intrând la Wellington, de pe trotuarul din faţă. Dar asta a fost demult, spre ora şase.

Ochiul lui Muriel s-a aţintit neîncrezător în ai mei şi s-a scăpărat alarmat, ca şi cum ar fi văzut aievea o scenă pe care nu o putea vedea nimeni altcineva, poate pentru că

mai asistase la ea în viaţa lui, poate pentru că imaginaţia lui vizuală ajungea mai departe decât a celorlalţi. A închis ochiul o fracţiune de secundă, ca din pricina unei ghiftuiri sau a unei oboseli anticipate, a unei munci iminente sau la vederea ei. Poate ca şi cum prin aceasta s-ar fi înarmat cu energie şi cu răbdare şi şi-ar fi dat timp ca să reflecteze, înainte de a acţiona: „Iarăşi, va trebui să ne ocupăm iarăşi. Sau poate că nu va mai trebui să ne ocupăm”.

— La Wellington? La hotelul Wellington? De ce n-ai spus mâi devreme?

Tonul i-a fost atât de alterat şi atât de ridicat, că murmurul invitărilor a încetat şi l-au privit toţi îngrijoraţi, sau fără să înţeleagă. Profesorul Peter Wheeler era singurul care ştia perfect spaniola, dar înţelegea şi cuplul de la ambasadă, deşi nu erau de prea mult timp în ţara noastră.

— Nu ştiu, nu m-aţi întrebat, Eduardo. Ce se întâmplă, ce importanţă are? S-a petrecut acum câteva ore bune. Nu mi-a trecut prin cap, am îngăimat simţindu-mă deja vinovat de o greşeală gravă, nu aveam habar de care.

Dar Muriel nu mă întrebase ca să-i răspund, de fapt nici nu cred că mi-a auzit justificarea.

— Să mergem repede, Jorge, i-a spus lui Van Vechten. Vino şi tu, Juan. S-a îndreptat spre Rico şi i-a cerut: Paco, fii amabil, întreţine lumea asta şi inventează o explicaţie. Habar n-am dacă cina nu va trebui anulată. Îndată ce voi putea, vă voi spune ceva, sau vă voi da de ştire prin Juan.

De data aceasta ne-a spus la toţi trei pe nume, ceea ce însemna că nu era loc pentru nicio urmă de glumă reflexă, cum erau în general glumele lui când era înconjurat de spectatorii şi complicii săi obişnuiţi. Eu eram pe atunci unul dintre ei. În spiritul său acum sălăşluiau doar angoasa şi o seriozitate funestă.

Nu-l văzusem niciodată alergând, nici măcar trei paşi. „E nedemn să alergi, tinere de Vere”, îmi spusese odată, mustrându-mă pentru că fugisem puţin, ca să ajung

un taxi înainte să i se facă verde semaforul, ori văzând oameni obosiţi sau energici practicând sportul care pe atunci se numea în Spania „*jogging*” sau „*footing*”, nu ştiu, o ţară pe cât de stângace pentru alte limbi în general, pe atât de înclinată să utilizeze termeni străini, pe care nu-i înţelege şi nici nu ştie să-i pronunţe. Nu-l văzusem niciodată alergând şi cred că n-am văzut niciodată pe nimeni alergând în felul acela pe stradă, cum a făcut-o el între casa lui şi hotelul Wellington, atât de disperat şi de rapid, o distanţă scurtă, puţin l-a ţinut demnitatea, iar pe de altă parte probabil că era ultimul lucru la care se gândea, pe porţiunile extreme de drum nu te contempli călătorind. A rupt-o la fugă, la cei cincizeci de ani ai săi, sau cam aşa, cu haina descheiată, cu poalele şi cu cravata zburându-i ca nişte stindarde în urmă, că nici eu cu mai puţin de jumătate n-aş fi fost în stare să menţin ritmul încă două sute de metri, ca să nu mai pomenim de doctorul Van Vechten, oricât s-ar fi spetit în săli de gimnastică, era cu un deceniu mai în vârstă decât Muriel. Însă era atât de aproape, că am ajuns toţi trei cam în acelaşi timp, el în frunte, într-adevăr, nu doar pentru că fugise de îi ieşise sufletul – expresia aceasta se spunea şi o înţelegea toată lumea, cu toate că nimeni nu văzuse un suflet –, ci pentru că el ştia mai bine unde se ducea şi ce era de făcut. Pe drumul în fugă am dedus-o şi eu, iar doctorul Van Vechten a dedus-o fără îndoială şi mai mult, dacă nu o făcuse înainte: Muriel nu se temea ca Beatriz să fi întârziat, să fi pierdut noţiunea timpului, cufundată în necesităţile ei, în îndrăgostirile sau poftele ei sexuale – un amant fix, directorul; un oaspete, poate extraordinarul văr din sud al lui Roy, Baringo Roy; un hamal sau un ospătar ocazional, era totuna –, cred că nici nu i-ar fi trecut prin cap o scenă de felul acesta; îşi închipuise ceea ce mie îmi scăpase când încercasem să-i întrezăresc figura din exterior: Beatriz rezervase, după toate aparenţele, o cameră, poate de dimineaţă, sau chiar din seara trecută, de aceea nu zăbovise la recepţie cerând cheia sau completând vreun

formular, i se înmânase îndată ce o văzuseră apărând, dacă nu o avea la ea, depinde de tipul de hotel; urcase în camera aceea a cărei fereastră se oprise s-o privească de pe stradă, imaginându-se înăuntru, ca cel care îşi contemplă sicriul; ceruse alcool, sau îl scosese din minibar şi începuse să înghită pastile, întinsă pe pat, desculţă, posibil în lenjerie, ca să-i fie mai comod şi cu televizorul aprins, ca să nu se simtă atât de singură, ca să vadă chipuri care nu aveau s-o vadă pe ea şi nici nu puteau interveni, ca să audă voci de fond care să-i facă mai suportabilă trecerea între a fi în lume şi a înceta să mai fie în ea – ireversibila transformare –, cum adorm copiii mai liniştiţi cu zvonul îndepărtat al conversaţiei dintre părinţii lor şi câte un musafir, când au vreunul: ca şi cum ar mai întârzia puţin pe teritoriul adult şi treaz pe care se împotrivesc să-l părăsească, încă nu, încă nu. Luna pesemne că nu era prezentă, ori poate că Beatriz aşteptase s-o vadă ivindu-se încă foarte palidă, intimidată de soarele târziu, ca să moară în paloarea ei.

Ori poate umpluse cada cu cumpătare şi se vârâse în ea ca să-şi taie venele odată aflată acolo – dacă ţi le tai înainte, sângele începe să picure imediat sau să curgă, nu ştiu, şi pătează podeaua, prosoapele şi imaculatul halat de la hotel, aproape niciun sinucigaş nu e pe de-a-ntregul indiferent la stricăciunile pe care le provoacă şi la imaginea pe care o va oferi – şi, dacă era aşa, totul avea să depindă de diferiţi factori: întinderea şi profunzimea rănilor, de câte tăieturi îşi făcuse şi cu câtă fermitate, dacă la o singură mână sau la amândouă, dacă apa era caldă bine sau doar călduţă, pentru că frigul ar face să i se contragă inciziile şi să-i întârzie moartea, încă nu, încă nu, iar frigul vine mai devreme sau mai târziu; şi erau două posibilităţi pentru cea mai mare rapiditate sau încetineală a acelei morţi: dacă-şi pierdea cunoştinţa din pricina lipsei progresive de sânge şi capul îi aluneca în apă, avea să moară înecată, dacă nu-i rămânea corpul înţepenit în cadă, cu nasul şi gura fără să i se cufunde; iar în cazul acesta,

dacă nu se ducea la fond, urma să trăiască inconştientă până ce inima i s-ar fi oprit, nemaiputând să pompeze puţinul sânge rămas în compartimentul vascular. Totul ar depinde, aşadar, de când se tăiase cu lama şi de numărul inciziilor, şi de hotărâre, de faptul că o făcuse la şase şi ceva, curând după ce urcase în cameră, sau aşteptase şi tergiversase deznodământul anticipând sau savurând ce avea să se întâmple acasă la ea când o să fie acolo invitaţii iar ea n-o să apară; ori şovăise peste măsură şi îi trecuse prin minte că nu se va mai putea căi, nu va mai putea amâna, odată ce-şi sfâşia pielea şi îşi deschidea carnea, acum da, acum da, nu e uşor să-ţi păstrezi calmul ca să opreşti curgerea propriului sânge când acesta a ţâşnit deja; ori fusese curioasă să afle ce necunoscut câştiga un concurs de după-amiază la televizor – ne reţin uneori lucrurile de care nu ne pasă – şi minutele ar fi trecut fără să le bage de seamă, ori crezând în fiece clipă că vor mai fi doar câteva, până ce era eliminat participantul nepregătit sau se proclama învingătorul. Şi cu pastilele la fel, erau fundamentale momentul în care începuse să le înghită şi ritmul – gâtul se răzvrăteşte şi trebuie să faci pauze –, şi cantitatea de alcool, în funcţie de toate acestea, soseam la timp cei trei sau nu, prezenţa doctorului ne asigura că nu va fi nicio secundă de ezitare sau stupoare, că el va şti primul lucru care e bine să fie făcut în fiecare circumstanţă, era probabil să se afle mai ales în mâinile lui viaţa lui Beatriz, dacă încă mai era viaţă în Beatriz. Şi o a treia posibilitate nu era complet exclusă: dacă până atunci nu se aruncase de la balcon, nu însemna că nu putea să se aşeze pe balustradă şi să sară exact în timp ce noi alergam şi soseam – cât fugeam, nu m-am uitat în sus, poate aş fi văzut-o urcată pe grilajul de protecţie şi gata să se lase să cadă –, ori întrebam la recepţie în ce cameră se închisese, sau convingeam personalul că trebuia să forţeze uşa sau să recurgă la şperaclu, ţinând cont de iminenţa sau consumarea unei nenorociri, angajaţii aveau să se opună sau să se împotrivească la început, şi aveau

să-l cheme pe managerul sau pe directorul hotelului ca să-şi asume responsabilitatea şi să autorizeze intruziunea, pierzându-se astfel minute poate vitale. Şi se mai putea ca Beatriz să se fi spânzurat, folosind cearşafurile, pe care în prealabil le prefăcuse în fâşii şi urcându-se apoi pe un scaun pe care să-l doboare cu propriile picioare, iar în cazul acesta n-am avea întârziere, nici proces, niciun scurt răstimp, va fi moartă când vom intra în camera inundată de penumbra înserării, ori dinăuntru se va vedea ca în bezna nopţii, cu toate luminile aprinse, ca să nu se omoare fără să vadă bine, sau de asemenea ca să mi moară pe întuneric, e imposibil să nu-ţi închipui că după aceea nu va fi decât negură nesfârşită şi n-are niciun sens s-o anticipezi, dacă nu cumva preferi să te obişnuieşti cu ochii deschişi şi cu conştiinţa care se stinge şi cele din urmă fărâme de viaţă.

— >

Timpul sinucigaşilor este în mod imperios straniu, căci doar ei pot să-l curme şi ei decid când, altfel spus, clipa, care poate fi puţin mai înainte sau puţin mai târziu, şi pesemne că nu e uşor s-o stabilească, nici să ştie de ce acum şi nu în urmă cu câteva secunde, sau peste încă câteva, nici măcar de ce astăzi şi nu ieri, nici mâine, nici alaltăieri, nici poimâine, de ce astăzi când am o carte citită pe jumătate şi curând se va difuza seria nouă dintr-un serial de televiziune pe care l-am urmărit ani în şir, de ce hotărăsc că n-6 să le continui şi nu voi avea nicicând habar cum se încheie; ori de ce întrerup vizionarea distrată a unui film care rulează pe un canal de care am dat din întâmplare în camera asta de hotel – efemerul loc ales ca să-mi adăpostească moartea fără martori şi în singurătate –, orice lucru ne suscită curiozitatea când suntem gata să ne luăm adio de la el şi de la restul: de la amintiri şi de la» învăţăturile acumulate cu răbdare, de la zbuciumări şi eforturi care acum ne par vane, ori nu atât de justificate; de la infinitele imagini care ne-au trecut prin faţa ochilor şi de la cuvintele pe care ni le-au auzit urechile şi le-am

ascultat pasiv sau cu sufletul la gură; de la râsetele nepăsătoare şi bucuriile fără margini, momentele de plenitudine şi cele de angoasă, cele de dezolare şi cele de optimism, deopotrivă cu tic-tacul neîncetat care ne-a însoţit de la naştere, e în puterea noastră să-l curmăm şi să-i spunem: „Până aici. Au fost perioade în care nu te-am luat în seamă şi altele în care te-am»

urmărit cu înfrigurare, atent la ce spui, aşteptând ca vreun alt sunet să aibă destulă forţă ca să-l acopere pe al tău şi să-mi permită să te uit, câteva cuvinte după care am tânjit, sau zgomotul ardorii, gâfâiala, amoroasa furie, frazele întretăiate şi obscene care repugnă şi atrag în acelaşi timp, absorbindu-ne în vreme ce se pronunţă. Acum o să te opresc şi o să pun capăt impasibilităţii tale în privinţa mea. Ştiu că nimic nu te va stăvili cu adevărat şi că vei continua să >

exişti, dar va fi pentru alţii, nu pentru mine, începând din acest moment mă voi sustrage şi îţi voi deveni inaccesibil, iar astfel vei înceta să-mi măsori timpul". Da, nu poate fi uşor să hotărăşti clipa, vechiul instinct de supravieţuire ne va face să gândim: „Încă nu, nu încă, ce rău poate să-mi facă să mai zăbovesc câteva minute în lume, să asist la ivirea lunii ca să vegheze rece, pe mulţi o fi văzut părăsind-o ca mine, nici n-o să clipească somnorosul ei ochi întredeschis, istovit de nestăvilitul spectacol al plânsului în perne şi de atâta bun rămas al fiinţelor care vorbesc; dar eu măcar o să pot s-o privesc". Iar lehamitea şi suferinţa ne vor face să reflectăm: „Ajunge, e momentul şi de ce să tărăgănez, ce sens are să trăiesc câteva minute, câteva zile care mi se vor părea dificile şi identice îndată ce le voi prelungi puţin fără să-mi dau seama, şi conştiinţa îmi va fi mereu activă, torturându-mă ca atâtea alte dăţi; mă voi întreba încă o dată

*

ce se va întâmpla cu copiii mei, cei pe care nu-i voi vedea crescând şi nici realizându-se, vor trebui să se descurce fără mine, ca mulţi alţii dinaintea lor şi îl vor

avea pe Eduardo ca să-i ajute, în ochii mei el va trăi veşnic, căci va fi viu la sfârşitul timpului meu şi nimeni nu mă poate asigura că nu va fi de-a pururi, pentru mine nu va fi murit niciodată; în schimb, e prea mult să mi se ceară să le fiu alături şi să-i călăuzesc pe copii necontenit, îmi lipseşte voinţa de a trăi, durerea mă chinuieşte şi ei nu sunt de ajuns ca să mă reţină. Nu mai pot, nimic nu mai contează. O să mă ameţesc ca să mă las dusă ca şi cum nu m-aş duce, iar când nu voi mai fi aici şi voi fi trecut, n-au decât să vină acuzaţiile de egoism şi condamnările, şi reproşurile, şi judecăţile severe, că pe mine n-o să mă mai atingă. Atunci, atunci, acolo să spună ce au chef".

Drumul a fost scurt şi ni s-a părut lung, ca întotdeauna când ne temem că nu vom ajunge la timp pentru ce-o fi, să luăm un tren, să lămurim o neînţelegere, să oprim o informaţie sau să grăbim o scrisoare, să retragem un ultimatum sau o ameninţare, evident ca să evităm o moarte, cum era cazul. Angajaţii hotelului au fost înţelegători: pentru orice eventualitate – le vorbea un renumit medic, nu doar un tinerel şi un chior – au decis să nu se consulte»

cu superiorii lor, ori s-o facă din mers, unul dintre ei s-a dus să-l caute pe manager şi altul ne-a însoţit în cameră, a bătut la uşă cu încheieturile degetelor energice, Beatriz se înscrisese cu numele ei real. A bătut de trei ori şi a aşteptat în mod corespunzător, cum se pare că era obligatoriu sau absolut necesar înainte de a irumpe fără permisiune, în vreme ce Muriel îl presa să folosească odată şperaclul, sau cheia de rezervă, sau ce-ar fi fost. Uşa a rămas închisă şi nici nu s-a făcut auzit vreun răspuns liniştitor (deşi ar fi putut fi înşelător, al cuiva gata să doboare un scaun şi să rămână suspendat în aer) – „Vin, un moment", sau „Cine e? Nu pot acum, reveniţi mai târziu" –, iar în situaţia aceasta a binevoit să deschidă cu mijloacele sale, nu ştia că doamna să fi ieşit, putea fi la cafenea, într-un salon, dar, la fel de bine, şi în camera ei, bărbatul a început să se autosugestioneze. Muriel a fost primul care a

intrat, după el Van Vechten, amândoi în graba mare, apoi angajatul care ne condusese, contagiat de pasul rapid, iar eu ultimul, îmi era frică să văd scena, mai ales dacă se spânzurase sau era sânge, şi totodată nu doream s-o pierd, dacă ajunsesem până acolo, încă nu contemplasem niciun mort. Înainte de a trece pragul, am văzut apropiindu-se pe lungul coridor un individ grăbit, dar care nu era capabil să alerge, din cauza trupului voluminos, trebuie să fie managerul anunţat. Am zărit de asemenea un cuplu în costume, care ieşea în clipa aceea din propria cameră şi care, observând agitaţia, s-a oprit să aştepte deznodământul.

Camera era vastă, un soi de *suite junior*, cum sunt numite acum, poate nu şi atunci, lui Beatriz probabil că nu-i păsase de cheltuială, dacă nu urma să iasă pe picioarele ei şi nici să achite ea nota de plată. Nu era nimeni, acolo nu se spânzurase, nu era întinsă, nici ghemuită în pat sub efectul pastilelor, rămânea baia, a cărei uşă nu ceda de bunăvoie, avea foraibărul tras, şi dinăuntru nu răspundea nimeni, nici nu protesta din pricina abuzului.

— Aveţi cum să deschideţi? l-a întrebat Muriel pe angajat, aproape în timp ce dădea cu piciorul în uşă.

Chipul i s-a schimonosit de angoasă, deşi plasturele nu lăsa să fie prea evident.

— Aici nu, bineînţeles. De fapt, nu ştiu dacă avem chei pentru băi.

În acel moment, apăruse grasul, haina îi alunecase de la iuţeala cu care mersese şi cravata foarte lată şi lungă îi invada pantalonii mai mult decât s-ar fi cuvenit, era cu siguranţă un mod simplu de a-şi acoperi puţin burta şi cu rezultate contrarii, ochiul se îndrepta spre zdreanţă aceea. Angajatul i s-a adresat lui:

— Avem cum să deschidem băile, Don Hernán?

Şi a adăugat, prezentându-l incoerent:

— Don Hernán Gomez-Antigiiedad[17], managerul.

Nu m-am putut opri să nu remarc numele pretenţios

17 Antigiiedad — Antichitate (în limba spaniolă)

şi cam ciudat, deşi după aceea am descoperit că nu e foarte rar. Cuplul în costume stătea în uşă, ca să iscodească, păreau francezi amândoi, pe nesimţite ne făcuserăm şapte în cameră.

Gomez-Antigüedad a schiţat gestul de a strânge mâinile şi a răspuns „Habar n-am, ar trebui să întrebăm la întreţinere”, dar nimeni nu i-a întins mâna, pentru că Muriel şi Van Vechten dădeau cu picioarele în uşă, iar ceilalţi priveam cu sufletul la gură, părea că era necesar să insiste ca să sară făcută praf, curând s-a spart, din fericire nu era prea solidă.

— Poate ar trebui să le punem cheie, nu foraibăr, a zis cu deformare profesională managerul, observând stricăciunea. Dar va fi de muncă să le schimbăm pe toate. Nici nu se va întâmpla asta prea des, aş zice eu.

Vorbea ca pentru el şi cu răsuflarea tăiată, încă îşi revenea după urcarea în grabă.

Uşa a cedat în cele din urmă şi ne-am năpustit cu toţii să ne uităm înăuntru, dar Muriel, din capul locului, ne-a făcut să dăm înapoi cu un gest autoritar, ca şi cum n-ar fi vrut s-o vedem pe Beatriz în lenjerie şi nici apa vopsită în roşu, asta am reuşit să întrezăresc înainte de a mă supune şi de a mă retrage, ca să îndemn mulţimea adunată acolo să facă la fel, veneau alţi clienţi atraşi de larmă şi de bubuitul loviturilor cu piciorul, nimeni nu renunţă la posibilitatea de a povesti ceva anormal. Beatriz, poate conştientă că o va găsi personalul hotelului, nu se dezbrăcase complet ca să se vâre în cadă, dintr-o pornire de pudoare îşi păstrase sutienul şi chiloţii, am dedus, deşi pe ultimii n-am reuşit să i-i văd, doar partea superioară a toracelui, acoperit de lichid roşu şi de spumă, probabil că se spălase ca să miroase a curat, fără a-şi aminti că sângele îşi are propriul miros, până la mine ajungeau straniile emanaţii metalice, ca de fier. Din fericire, avea un cot pe margine şi nu se cufundase, nu se înecase, poate asta o înspăimântase cel mai mult, sau o dezgustase şi avusese grijă, de aici braţul sprijinit. Dar putea fi moartă

din cauza pierderii de sânge, am dat înapoi fără să ştiu încă.

— Lăsaţi medicul să lucreze, să se ocupe el, am murmurat împingând grupul spre exterior.

Gomez-Antigüedad n-a ezitat să-mi dea o mână de ajutor şi să iasă cu intruşii, ca să rămână afară cu ei, arăta rău, îl apucase ameţeala şi era palid, şi-a lăsat acolo angajatul ca reprezentant al firmei, sau dacă era nevoie de el. Era greu să oprească răspândirea în hotel a veştii despre cele întâmplate.

Au fost venele, aşadar. Nu l-am văzut, însă presupun că Van Vechten a încercat să comprime tăieturile cu materiale sau cu cârpe (i-a cerut lui Muriel să-i dea un cearşaf şi acesta l-a smuls de pe patul desfăcut – deci Beatriz stătuse culcată – dintr-o mişcare, cu violenţă), şi că, dacă mai sângera, a improvizat garouri. Eu am zăbovit lipit de uşa camerei, închisă acum, îl vedeam intrând şi ieşind din baie pe Muriel şi îl auzeam dând ordine pe Van Vechten, care destule minute n-a apărut, nu-mi era accesibil, îi ignoram expresia şi gradul de angoasă, ori poate nu simţea nimic de felul acesta, era probabil singurul care ştia dacă femeia avea să supravieţuiască şi în orice caz îşi dădea silinţa. Am auzit şi apa scurgându-se în întregime prin ţeavă, scosese dopul ca să se descurce mai bine fără lichid, sau doar cu cel mai dens şi incontrolabil.

— Eduardo, sună la clinică, Ia Ruber, că e mai aproape. Să trimită o ambulanţă urgent şi spune că e din partea mea. Întreabă de doctorul Troyano, iar dacă nu, de doctoriţa Enciso, iar dacă nu, e totuna, spune-i cui îţi răspunde, mă cunosc toţi. Spune-le că am zis să nu consemneze, că e un solitar, o să înţeleagă ei. S-o trimită neîntârziat, o să însoţesc eu pacienta şi când ajungem acolo o să dau instrucţiuni.

Şi i-a dictat numărul, iar Muriel l-a reţinut din prima, fără să-l noteze, memoria îi era în alertă din pricina incertitudinii.

Mi-am văzut şeful ieşind şi năpustindu-se asupra telefonului de pe noptieră. Era stropit tot, pe cămaşă erau vizibile numeroase picături de sânge apos şi câteva pete de sânge nediluat. Doctorul pesemne că era şi mai murdar şi ud, amândoi erau îmbrăcaţi pentru o cină liniştită, m-am bucurat că nu m-au lăsat să intru, că scăpasem, căci ar fi trebuit cu siguranţă să-mi arunc hainele.

— Pentru convorbiri în afară?

— Zero, aşteptaţi tonul şi după aceea formaţi, a răspuns angajatul, înţelegător.

După un moment, am bănuit că hemoragiile încetaseră, sau măcar se domoliseră, fiindcă Muriel a ieşit din nou din baie, mai senin, şi mi-a spus:

— Tinere de Vere, aici nu faci nimic. Faptul că mă numea din nou astfel arăta că îşi revenise din sperietură şi că, fără îndoială, viaţa lui Beatriz nu era în pericol. Du-te acasă şi descotoroseşte-te de invitaţi, de cei care nu s-au plictisit de aşteptat şi n-au plecat încă. S-a uitat la ceas şi apoi a lovit preţ de o secundă sfera cu degetul mijlociu, un gest de fatalitate şi demoralizare. Să plece toţi. Le ceri scuze în numele meu şi le spui că o să-i sun pe fiecare când o să pot, mâine.

— Şi dacă vor să ştie ce a survenit?

— Nu, nici măcar să nu trebuiască să întrebe, spune-le adevărul de la început. Explică-le ce s-a întâmplat. O să vadă că e cauză de forţă majoră, o să înţeleagă, o să asimileze ştirea. În lumea cinematografiei sunt obişnuiţi cu tentativele, chiar şi cu cele care au succes; n-o să se scandalizeze nimeni. Însă, nu e nevoie să intri în detalii, să descrii scene spectaculoase ca asta.

Şi a făcut semn cu o mişcare a capului spre locul unde încă zăcea Beatriz, pe de altă parte probabil că îi era frig, dacă nu cumva Van Vechten o acoperise cu halatul de baie sau cu prosoape.

— Dacă întreabă cum, nu ştii nimic.

Mi-am amintit că nu cu mult timp în urmă, când Lom

povestise presupusele evenimente din 1961 acasă la cântăreţul Vie Damone, care frustraseră un act sexual şi-l» puseseră pe fugă pe Kennedy, Muriel îndrăznise să râdă de femeile pe care Beatriz le imitase în urmă cu câteva momente., Anecdota asta poate să fie adevărată”, spusese cu dispreţ sincer. „E clasic printre anumite femei: să fie în baie şi să se taie la încheietura mâinilor. E izbitor că aproape niciodată nu reuşesc să-şi găsească venele”. Probabil că acum el nu-şi aducea aminte de cuvintele acelea. Sau poate că da, cu amărăciune, reproşându-şi că fusese naiv, dacă Beatriz se tăiase unde nu erau vene, e de ajuns să zgârii pielea ca să iasă sânge.

— Da, dar… dacă sunt de faţă copiii? Povestesc şi în cazul acesta?

— Ia copilul de acolo, dacă nu e deja culcat. Fetele pot să asculte, ce mai contează, n-o să le surprindă prea mult.

— Nu? Cum aşa?

M-am gândit numaidecât că întrebasem din nou mai mult decât s-ar fi cuvenit, după gusturile şefului meu. Dar o făcusem, era târziu ca să-mi retrag întrebarea, nu există o asemenea posibilitate, iar pe deasupra am crezut că am dreptul, la urma urmelor, Muriel mă implicase într-un episod care îmi depăşea atribuţiile, dacă pe atunci mai rămăsese ceva în afara lor; cedezi mereu, te pretezi, eşti dispus să faci pe plac cât poţi, şi deodată te trezeşti că ţi se poate cere sau ordona orice, chiar şi să comiţi o crimă. De altfel, era timpul ca Muriel să-mi răspundă la câteva întrebări. Nu în momentele acelea, fireşte, dar foarte curând. M-a privit cu ochiul său maritim de sus în jos o clipă, ca şi cum mi-ar fi scrutat pretenţia tacită şi mi-ar fi admis-o.

— Mă rog, a răspuns fără să acorde importanţă comentariului, cu o mamă ca cea pe care o au, e mai bine să se deprindă cu ideea că într-o zi pot s-o piardă. Fetele o ştiu, nu te îndoi. Haide, du-te, că Towers trebuie să fie perplex, dacă nu furios. Nu mai pomenesc de nevastă-sa.

— Cum se simte? m-am interesat înainte de a pleca.

Şi am făcut semn cu capul spre baia al cărei interior nu era în câmpul meu vizual, imitându-i gestul. Puţin am văzut din starea dezastruoasă în care se afla Beatriz din propria-i voinţă, doar flashul iniţial când intrasem în baie. Abia am reuşit s-o văd în lenjerie, prin urmare (bretelele de la sutien căzute) şi, ruşinându-mă de mine însumi, mi-am dat seama că mi-ar fi plăcut chiar şi în circumstanţele acelea dramatice, sau acum, când părea că pericolul cel mai mare trecuse. Nu e totuna o femeie moartă cu una inconştientă şi rănită, ori poate nu se deosebesc atât de mult dacă moarta e moartă de curând şi încă nu s-a schimbat deloc, vreau să spun că farmecul nu i-a dispărut, n-a fost timp. Am făcut tot posibilul să-mi alung acele gânduri, fantezii sau ce-or fi fost, eram tânăr, dar nu inuman. Chiar dacă majoritatea tinerilor au sufletul – cum să spun – amânat.

Atunci s-a ivit în uşă Van Vechten, care nu ieşise din baie nicio clipă, mânjit bine de sânge şi cu braţele îmbibate până la umeri, medicilor le este sortit să se murdărească destul de des, au nevoie de o garderobă vastă, costumul acela era distrus, chiar dacă îşi dăduse haina repede jos. Mi-a răspuns el la întrebare, era mai în cunoştinţă de cauză:

— Din fericire, rănile nu sunt multe şi nici foarte profunde, trebuie s-o fi durut destul de rău şi au speriat-o puţin. Nu cât să se căiască, dar cât să se oprească instinctiv, involuntar. Iar apa nu era prea caldă. Eu cred că începuse să se taie acum o oră şi ceva. N-o să fie în pericol, mai ales dacă ajunge odată ambulanţa aia de rahat şi putem să-i facem transfuzie, pe toţi dracii.

— Traficul de rahat, am zis, expresiile vulgare sunt contagioase.

Doar ce am rostit-o şi am auzit sirena, pesemne că venea cu toată viteza, imediat a sunat foarte aproape. Van Vechten s-a dus pe balcon şi a constatat că era a noastră.

— Iat-o, a zis.

— Şi-a găsit Beatriz venele? A izbutit să şi le taie? am îndrăznit să îl mai întreb, când eram gata să ies, cu un picior pe coridor, am observat că acolo erau încă grupuri de clienţi. şi larmă, controlate de grasul şovăitor, indispus, de la o oarecare distantă.

Însă da, o ştergeam: preferam să fiu scutit de spectacolul brancardierilor şi celelalte, iar Muriel mă trimisese acasă.

*

— Păi bineînţeles, a răspuns doctorul, aruncându-mi o privire dojenitoare. Ce întrebare!

Rea e recunoştinţa nutrită dintr-odată, fulgerătoare, recentă, ne face să uităm brusc ofensele, sau să abandonăm un plan de răzbunare, ne amorţeşte ranchiuna şi domoleşte orice dorinţă de justiţie; trecem cu vederea greşelile şi suntem dispuşi să alungăm bănuielile, sau să renunţăm la curiozitate şi să suspendăm investigaţiile, să ridicăm din umeri şi să ne calmăm, să ne convingem că e bine să o lăsăm baltă, cu simulacre de raţionamente: „Ce mai contează, la urma urmelor; atâtea mârşăvii rămân nepedepsite, cu încă una n-o să se observe, nici n-o să se schimbe lumea din cauza asta. Ce mai contează că n-o să-şi amintească?” îngrozitor e să te simţi obligat faţă de cine ţi-a făcut rău, sau le-a făcut celor apropiaţi sau celor îndepărtaţi, totuna e uneori, de cine s-a purtat într-un mod indecent, sau a făcut ce e mai rău şi de neiertat şi a comis faptele cele mai josnice, pentru că toate acestea se pot anula inopinat când ai sentimentul că îi datorezi ceva crucial, ceva de valoare. La aceasta recurg câteodată cei care ofensează în mod conştient, intenţionat şi chiar calculat, „O să scap de opoziţia asta, o să neutralizez persoana asta care mă detestă şi nu dă uitării afrontul, făcându-i o favoare neaşteptată, scoţând-o dintr-o mare încurcătură, măgulind-o şi provocându-i astfel descumpănirea, împrumutându-i bani când nu-i are şi îi trebuie urgent, sau înmânându-i-i prin intermediul altora,

dacă de la mine nu-i acceptă (intermediarii o să-şi dea drumul la gură când. Îi va fi cheltuit şi va fi târziu ca să-i refuze, şi voi avea posibilitatea de a-i spori recunoştinţa necerându-i-o), obţinându-i păstrarea slujbei care atârna de un fir de păr, protejându-i copiii care s-au băgat în bucluc şi care sunt ce are mai drag pe lume, salvându-i viaţa soţiei care a încercat să se sinucidă".

Nu era acesta cazul lui Van Vechten, desigur, care nici măcar nu avea habar de resentimentele şi suspiciunile prietenului său de atâţia ani, nici nu-şi închipuia că pusese la cale o investigaţie vicleană şi riscantă despre posibile întâmplări din trecutul său – pe cât de vicleană, pe atât de nestatornică, tipică unui amator – prin intermediul unui tânăr din subordinea sa, care ignora ce caută şi prin urmare înainta pe bâjbâite. Ajutorul din seara aceea fusese natural, dezinteresat, ca al oricărui medic, şi cu siguranţă i l-ar fi acordat oricui, până şi unei necunoscute care s-ar fi închis cu o lamă într-o baie – iubitei asiatice a cântăreţului Damone, dacă ar fi fost la petrecerea din 1961, de exemplu –, să nu mai pomenim de soţia unui bun prieten, cu care pe deasupra şi-o trăgea din când în când, după câte văzusem eu la Darmstadt, acesta era verbul adecvat şi adevărat, nimic de genul a se culca, a face dragoste şi nici măcar a fi amanţi, nu mi se păruse, sau aceasta din urmă, doar din punct de vedere tehnic. Fireşte că Muriel nu avea aceste date, printre alte motive pentru că de viaţa pe care o ducea Beatriz trebuia să-l doară în cot, extraordinar era că îi păsa atât de mult de faptul că şi-o păstra sau şi-o pierdea, mi se păruse cuprins de angoasă, schimbat la faţă, la fel, sau şi mai palid ca managerul Antigiiedad la un moment dat, ca şi cum n-ar fi putut trăi fată femeia care îl irita şi pe care o făcea atât de nefericită, alergând ca un nebun pe strada Velázquez, el care nu alerga niciodată. Şi datorită recunoştinţei faţă de Van Vechten, noi sau mai degrabă restabilite, a pus capăt sarcinii pe care mi-o dăduse: efectul intervenţiei de rutină a doctorului la Wellington a fost că peste două zile, când Beatriz era încă

în spital sub observaţie şi primind îngrijiri, într-un răstimp în care nu stătea cu ea şi trecea pe acasă ca să se ocupe de treburi şi să se întremeze, Muriel, ca recompensă pentru medic, avea să-şi anuleze ordinele dinainte şi misiunea, dacă nu e prea pretenţios s-o numesc astfel.

— Ascultă, tinere de Vere, am ceva să-ţi spun.

Se trântise din nou pe podea în salon, cât era de mare, aveam impresia din ce în ce mai vie că uneori era un şiretlic, ca să nu mă privească direct în ochi, ca să-mi vorbească fără ca eu să-i pot desluşi clar expresia, e greu când oamenii nu sunt la aceeaşi înălţime, de aici faptul că regii au pretins întotdeauna să fie ridicaţi şi încă o doresc cei puternici, mulţi poartă platformă la pantofi sau îşi fabrică un moţ. El opta pentru a coborî, dar rezultatul era similar, un grad de opacitate.

— Ai văzut ce frumos s-a purtat doctorul alaltăieri noapte. Nu e prima mare favoare pe care i-o datorez, de-a lungul vieţii mele au fost câteva; iar când n-a reuşit să salveze copilul, s-a zbătut şi a făcut tot posibilul. Acum a salvat-o pe Beatriz şi nu e corect ca eu să-l plătesc cu suspiciuni şi intrigi, punându-i pe urme un soi de spion. E totuna dacă ce mi s-a povestit e adevărat. Chiar dacă ar fi de la cap la coadă, contează alte elemente. Contează mai mult relaţia mea cu el şi ce a făcut pentru mine şi pentru familia mea. Aş fi un ingrat, un justiţiar, un fanatic, dacă i-aş retrage prietenia pentru ceva ce nu mă priveşte, existând din partea lui atâtea lucruri bune care, în schimb, mă privesc.

„Poate printre lucrurile bune este faptul că ţi-o distrează şi ţi-o ia de pe cap în câte o seară pe Beatriz”, m-a năpădit acest gând, „şi eşti la curent, ba chiar ai favorizat situaţia, Muriel”; capul e mai înclinat să tutuiască decât limba.

— Ce s-a întâmplat alaltăieri m-a obligat să-mi aduc aminte şi să reflectez. Astfel că lasă-l în pace, uită totul, nu duce la capăt ce te-am pus să faci, nu e nevoie să-l mai plimbi prin alte spelunci, şi cu atât mai puţin să-l tragi de

limbă şi să-l observi, las-o baltă. Dacă în alte timpuri a făcut ceva josnic, e problema celor care au suferit abuzul, nu e de competenţa mea să investighez şi nici să iau vreo hotărâre. Nici măcar nu trebuie s-o ştiu. M-am lăsat dus de zvon.

Voiam să-l întrerup cu câteva fraze în urmă, însă mi-am dat seama că încă nu era momentul, că făcuse o pauză doar pentru a continua, ori pentru a conchide. Şi-a aţintit ochiul din nou asupra picturii lui Casanova (posibilul călăreţ chior, căruia posibilele victime îi cereau din afara tabloului, din locul spectatorului: „Aminteşte-ţi de noi"), deşi a-i determina traiectoria ţinea de terenul ghicitului. Şi a adăugat:

— În realitate, tot ce ţi se povesteşte, toate faptele la care nu eşti martor, sunt doar zvon, oricât ar fi de învelit în jurăminte de a spune adevărul. Şi nu putem să ne petrecem viaţa acordându-i atenţie, cu atât mai puţin acţionând conform fluctuaţiilor sale. Când renunţi la asta, când renunţi la a şti ce nu se poate şti, poate atunci, parafrazându-l pe Shakespeare, poate atunci începe răul, dar, în schimb, ce e mai rău rămâne în urmă[18].

Acum mi s-a părut că tace şi că pot să-l întreb ce mă obseda. Însă menţionarea lui Shakespeare a făcut ca înainte de a-l întreba să-mi vină în memorie vreun vers din cele recitate de Rico cu braţul său mumificat şi cu o remarca

bilă teatralitate: „Pe-aceste limbi atârnă clevetiri/ Pe care le răspândesc în mii de graiuri, / Smintind pe mulţi cu ştiri fără temei…" Poate că Muriel reflectase destul asupra celor declamate de profesor şi începuse să conchidă că era nedrept să dea crezare celor ce i se spuseseră despre doctor. Dacă fusese aşa, nu-l împiedicase să intre la bănuieli sau să aibă o strângere de inimă, îşi impusese să tatoneze, asta mai degrabă decât să cerceteze.

18 „ Thus bad begins and worse remains behind', în Shakespeare, Hamlet, III, 4

— Când n-a reuşit să salveze copilul? Care copil? Nu ştiu despre ce îmi vorbiţi, Eduardo.

Asta nu-mi dădea pace de când îl auzisem, Muriel se referise în trecere la tragedie, ca şi cum ar fi crezut că eu ştiam ce se întâmplase. Numaidecât am intuit: aproximativ în acelaşi timp cu el, cu o expresie de sinceră surpriză, dacă nu de stupefacţie, făcea semn cu degetul arătător spre fotografia, aflată sub ochii tuturor, a lui Beatriz tânără ţinând în braţe un copil de vreo doi ani, copilul cu paltonaş de blană şi cagulă albă, terminată cu un moţ mare, pe care ea nu-l privea, copilul cu trăsături fine, care la rândul său se uita cu atenţie spre stânga lui. Acolo era portretul înrămat şi expus, despre care nu pusesem niciodată întrebări. În realitate, pusesem foarte puţine întrebări (în fond, eram un tânăr discret, chiar dacă spionam), după ce Muriel mă dojenise când îl iscodisem despre originea şi motivul plasturelui său.

— Cum ce copil, Javier, primul nostru copil, cel care ne-a murit. Iată-l. Credeam că ştiai, cum e posibil să nu ştii? De cât timp eşti aici?

— Nu ştiu dacă v-aţi dat seama, Eduardo, dar mie nu-mi povestiţi aproape nimic. M-aţi oprit brusc când m-am interesat de ochiul pierdut Nu mi-aţi mărturisit nicidecum ce bănuiţi despre doctor, astfel că merg pe bâjbâite în privinţa lui. Habar n-am ce v-a făcut soţia ca să vă purtaţi atât de ursuz cu ea, nu întotdeauna vă străduiţi să vă disimulaţi ranchiuna în prezenţa celorlalţi. Nu mă înţelegeţi greşit, nu vă întreb, să mă ferească Dumnezeu, nu mă priveşte, însă nu ştiu de ce vă miră că nu sunt la curent cu asta. Nu mi-a povestit nimeni niciodată şi mă feresc să pun întrebări despre ce nu e strict necesar. Că tot a venit vorba, nici măcar nu ştiu de ce a încercat Beatriz să se omoare, cu toate că eu am văzut-o intrând în hotel. Dar în sfârşit, sunt conştient

că s-ar putea să nu primesc răspuns.

Muriel s-a ridicat puţin şi m-a privit mai în faţă, încă

nu la înălţimea mea, evident, cu coatele sprijinite pe podea.

— Ai dreptate, Juan. Uneori consider de la sine înţeles că toţi cei care veniri pe-aici cunoaşteţi principalele evenimente din viaţa mea, cele care se pot afla sau sunt publice, vreau să spun. Că aţi fost martori la ele, sau că vorbiţi între voi. Fireşte, nu trebuie să vorbiţi neapărat despre mine, chiar dacă sunt cunoştinţa comună. Sunt sigur că ceilalţi ştiu de moartea copilului, unii au fost prezenţi, mă refer la faptul că au asistat la înmormântare şi au încercat să ne consoleze >

În primele zile. Uit că tu eşti recent şi că ai altă vârstă.

— Ce s-a întâmplat?

Muriel şi-a duş degetul mare la subsuoară, cum făcea câteodată, în chip de bici minuscul, sau de ridicolă cârjă, de parcă ar fi căutat un sprijin simbolic ca să-şi suporte tôt corpul. Poate o făcea când îl apăsa cugetul, care invadează abdomenul, membrele, toracele şi capul.

— Mă rog, nu-mi place prea mult să vorbesc despre asta.

Şi într-adevăr, a spus-o cu o oarecare dificultate, ca şi cum ar fi suferit deodată de o uşoară afonie, sau măcar o răguşeală pe care cu o secundă înainte nu o avea.

— Nu se ştie prea bine. Jorge n-a putut să se pronunţe şi nici nu se punea problema să-i facem autopsie, bietul trupuşor, pentru ce? Murise, nu mai conta prea mult cauza, faţă de magnitudinea faptului era totuna. Şi atunci nu era ca acum, când lumea caută vinovaţi pentru toate, să vadă dacă nu scoate bani din propriile nenorociri. S-a îmbolnăvit într-o după-amiază, avea febră mare. N-am crezut că e ceva grav, vreo anginã, copiilor le creşte mereu temperatura, dar l-am chemat imediat pe doctor şi el a venit în graba mare, ca întotdeauna, întotdeauna a fost la dispoziţia noastră. Ţi-am spus, a făcut ce a putut, s-a zbătut, niciunul din noi trei nu ne-am dezlipit de pătuţul lui şi am văzut cum s-a stins chiar în noaptea aceea, dintr-

odată. Nu, n-a fost dintr-odată. A fost treptat, dar cu o insuportabilă rapiditate. Adevărul e că nicio clipă nu ne-a trecut prin cap să ne temem pentru viaţa lui, până când ne-am trezit că a murit fără să putem face nimic. Îţi imaginezi că n-a fost uşor de înţeles. Vreau să spun că a fost mai presus de înţelegerea noastră. Nu cred că a lui Beatriz a asimilat vreodată. A mea, nu ştiu.

— Dar nu s-a ştiut ce a fost, nici măcar cu aproximaţie?

— Păi, Jorge ne-a vorbit de meningococi cu o localizare suprarenală, ca posibilitate. Capsulele glandelor suprarenale distruse de meningococi. O afecţiune rară şi care pe atunci, cel puţin, nu avea leac. Imposibil de diagnosticat la timp, de asemenea imposibil de vindecat. Ne-a asigurat că nimeni n-ar fi putut să-l salveze. Nimeni şi nimic. Nu ştiu. N-am insistat să aflăm, în toţi anii aceştia n-am insistat nicicând. De ce să mai scotocim în asta, n-ar fi făcut decât să ne întristeze şi mai mult. S-a întâmplat, şi nu se mai poate schimba.

Acum îl numea uneori „Jorge”, şi mie îmi spusese „Juan”, ca în noaptea sinuciderii; seriozitatea restituie numele, nu tolerează apelative duioase şi nici ironice. A arătat din nou fotografia.

— Beatriz se înverşunează să fie acolo, la vedere, de parcă s-ar teme că am putea uita. Sau pentru ca fraţii lui să-l aibă în faţa ochilor, chiar dacă nu l-au cunoscut. Ori îi place să vadă copilul când trece. E cea mai recentă cu el, la botezul Susanei, care e cu aproape doi ani mai mică. Vezi şi tu, copilul era bine. A fost bine până în după-amiaza aceea, nu s-a putut prevedea.

A rămas câteva secunde cu degetul întins, gândind sau rememorând, sprijinit pe un singur cot.

— Din fericire, eram la Madrid. Dacă aş fi fost plecat, n-aş fi crezut. Dar eram aici şi am văzut cu ochii met

Fusese prezent şi nu-i povestise nimeni, aşadar nu fusese un zvon, asta am înţeles. Şi am repetat în sinea mea parafraza pe care tocmai o auzisem din gura lui: „Poate

atunci începe răul, dar, în schimb, ce e mai rău rămâne în urmă”.

— Şi Beatriz a văzut cu propriii ochi, am spus după câteva clipe, când el n-a mai arătat spre portret, şi-a lăsat braţul în jos şi s-a tolănit din nou; înainte, şi-a scos busola dintr-un buzunar din spate al pantalonilor şi a început să şi-o plimbe pe un obraz cu cumpătare (vreau. să spun cutiuţa), de parcă şi-ar fi netezit o barbă inexistentă, avea tendinţă spre asta, într-o zi şi-o va lăsa să-i crească, y

— Pentru femei, pentru mame, ceva de felul ăsta e şi mai tragic. Îşi revin şi mai anevoie, nu? Dacă îşi revin vreodată. Copilul s-a format înăuntrul lor şi îl cunosc cu mult înainte, toate astea, nu?

Am trântit trivialităţile acestea pentru că nu ştiam ce să spun.

— Dacă nu sunt mame imperturbabile, da, a răspuns. Sunt şi din acestea, să nu crezi că nu, nicio legendă nu e universală. Însă da, asta a făcut-o şi mai sensibilă într-un sens, a dezechilibrat-o şi mai mult. Nu mai fragilă, nici mai fricoasă în privinţa celorlalţi copii, asta nu, mai curând invers: dacă i se întâmplase lucrul cel mai îngrozitor care se poate imagina, nu avea să i se mai întâmple încă o dată. A acţionat aproape ca un vaccin, le-a neglijat pe fete mult mai mult decât pe Javier. Poate pentru că era primul, poate pentru că era băiat şi ne urmăreşte faima de a ne arunca în mai multe primejdii, s-a temut pentru el ca pentru niciun altul. Uneori mă întreb dacă nu s-a întâmplat tragedia din pricina nenumăratelor presentimente. Panica atrage după sine nenorocirile şi catastrofele. Uneori favorizăm apariţia a ceea ce ne temem cel mai mult, fiindcă singurul mod de a ne elibera de spaimă este ca răul să se fi întâmplat deja. Să fie în trecut şi nu în viitor, nici pe tărâmul posibilităţilor.

„Să rămână în urmă”, mi-am zis iarăşi, parafraza aceea îmi dădea de gândit.

— Oricât de înspăimântător şi de atroce ar fi, trecutul ni se pare mai inofensiv decât ce va veni, ori îi ţinem piept mai bine. Nu ştiu. Se poate să fi fost asta, sau ca ea să-şi fi

dat seama cât de vulnerabili suntem; că nu foloseşte la nimic să luăm măsuri de precauţie, nici să ne protejăm, nici să protejăm pe nimeni, iar prin urmare e absurd să suferim dinainte; că, orice am face şi oricât am preveni, se poate întâmpla ce e mai grav. E de ajuns să se întâmple şi e târziu. E de ajuns să se întâmple şi gata. Vezi că pe copii acum îi tratează cu naturaleţe. Încât e gata să-i lase orfani pe neaşteptate.

— Mă rog, am zis, nu cred că vreo teamă a lui Beatriz ar fi putut să-i atragă copilului boala. Rară, aţi spus dumneavoastră.

La asta nu s-a deranjat să-mi răspundă, era limpede că observaţia îi fusese literară, nu literală, un mod superstiţios de a-şi explica inexplicabilul, literatura constă în aceasta, de cele mai multe ori, mai mult sau mai puţin. A schimbat subiectul:

— Bine, ţi-am povestit. Să vedem, de ce te mai plângeai, „mie nu-mi explică nimeni nimic”, m-a imitat, ce mai voiai să ştii? Ah, da, ochiul meu. Nu e nimic extraordinar, pur şi simplu nu-mi place să relatez, nici să-mi amintesc, mă întristează şi mă îmbătrâneşte. Eram copil, la începutul războiului. Mă jucam cu fratele meu pe terasa de pe acoperiş a părinţilor mei. Un glonţ al unuiţaco a ricoşat în apropiere şi m-a lovit. Am rămas chior, atunci a fost o dramă. Dar în sfârşit, aşa trăiesc din ’36. Asta mă face bătrân: o rană de război, în ciuda vârstei fragede. Dar să spun că mi-am pierdut ochiul în timpul conflictului sună ca şi cum aş fi avut vârsta de a lupta, cum altfel ar putea să sune? Mai e ceva?

Nu m-am putut stăpâni şi mi-a scăpat ocazia aceea. Majoritatea nu suportăm să nu înţelegem imediat ce ni se spune.

— Unpacoi am întrebat, în loc să profit şi să insist asupra doctorului sau a lui Beatriz.

Dacă aş fi avut răbdare, m-ar fi lămurit dicţionarul mai târziu. Conform acestuia, mai întâi au fost africanii izolaţi şi ascunşi, care trăgeau în soldaţi, pe vremea

Războiului Africii şi apoi cuvântul s-a răspândit. N-a durat mult, după cum s-a văzut.

— Se numeau astfel franctirorii, în primele săptămâni sau luni au fost destui şi au provocat ravagii la Madrid, şi nu o spun doar pentru mine. Era din cauza zgomotului focurilor lor de armă, care sunau în două faze, a doua nu ştiu dacă era impactul sau ecoul: „paco”, sau mai degrabă „paco”. Exista până şi verbul *paquear*. Tu nu ai de ce s-o ştii, fireşte.

— Nu înţeleg ce făceaţi dumneavoastră şi fratele dumneavoastră pe terasa de pe acoperiş, dacă erau franctirori în înălţimi.

Muriel şi-a ridicat capul şi ochiul nelovit de glonţ m-a privit cu ironie.

— Ca şi cum copiii ar asculta întotdeauna şi nu ar face ceea ce li se interzice, nu? Ce fel de copil ai fost tu? De fapt, ne jucam tocmai de-a asta, de-a *ţacos*, eu şi fratele meu, cu nişte bâte care închipuiau puştile. Copiii se joacă întotdeauna de-a lucrurile cele mai periculoase pe care le văd, sau despre care aud vorbindu-se. Nu o dată m-am întrebat dacă nu cumva tipul care a tras în mine nu şi-a dat seama că eram copii, ne-a luat drept alţii ca el şi prin urmare a tras în plin. Ori şi-a dat seama şi chiar şi aşa, a tras în plin, în zilele acelea lumea era foarte rea, totul e posibil. N-o să ştiu niciodată. Dar am bătut câmpii suficient: eliberează-l pe doctor, tinere de Vere. Nu-l mai investiga şi lasă-l să trăiască în pace.

Revenise la apelative, îi trecuse momentul de gravitate.

Nu mă făcea prea fericit contraordinul. După ce acceptasem ordinul scrâşnind din dinţi, acum eram eu cel care murea de curiozitate, întotdeauna ne pare rău să nu încheiem cu succes ceva ce am început şi presupune răbdare şi abilitate. Presupun că de aceea există asasini plătiţi care îşi avertizează clienţii că nu vor da înapoi. Chiar dacă vor fi plătiţi oricum, nu vor să arunce pe apa sâmbetei timpul folosit ca să studieze obiceiurile şi

itinerariile victimei şi ea» să tatoneze terenul, pregătirile, munca lor conştiincioasă. Ne irită ca efortul să fie în van.

— Nu pot să fac asta deodată, Eduardo, pur şi simplu, i-am răspuns. El e încântat să iasă cu mine, să cunoască noaptea de acum şi tineri. Nici în vise nu şi-ar fi imaginat că va avea acces la fetele la care a ajuns datorită mie, ţi-am povestit. Ce vrei, ca deodată să nu-I mai scot nicăieri, să-i spun că nu-l mai includ în gaşcă? Ar protesta, ar stărui, i-aş provoca o neplăcere îngrozitoare.

— Nu trebuie să fie brusc, şi există scuze plauzibile, a zis Muriel. Răreşte ieşirile. Spune-i că eşti foarte ocupat să-mi dai mie o mână de ajutor, turnarea s-a împotmolit cu povestea lui Beatriz şi vom vedea ce se alege. Din nefericire, e adevărul. Nu ştiu câte zile îmi mai permite Towers să nu apar pe acolo, îi vine să se urce pe pereţi, fiecare zi care trece sunt bani risipiţi sau aruncaţi pe fereastră. Regizorul celei de-a doua unităţi filmează câteva secvenţe de acţiune în

munţi, dar nu sunt multe din acelea, ştii; actorii nu suportă să stea cu mâinile în sân, se plictisesc şi asta n-o să dureze. Sau spune-i că ţi-ai găsit o iubită stabilă şi că vă vedeţi în fiecare seară, încât nu mai poţi să umbli brambura. Mai poţi, pe moment, să-i anunţi alt adevăr: mâine sau poimâine, Beatriz o să se întoarcă acasă şi eu abia o să fiu, dacă reiau filmul: trebuie să mă duc repede la Barcelona, pentru scenele din Parcul Güell şi încă vreuna. Pe fete nu pot să mă bazez prea mult, iar Flavia e Flavia, face şi ea ce poate. Iar la Marcela şi la Gloria e mai bine să apelez cu măsură; să le menţin la distanţă ar fi ideal în aceste circumstanţe, imaginează-ţi veninul şi isteria. Vreau să te instalezi cu totul, cel puţin în prima săptămână în care voi lipsi. Să dormi iepureşte şi să ai grijă de ea. Nu că m-aş teme să nu încerce din nou imediat, între două tentative a lăsat să treacă ani. Dar nu se ştie niciodată. Ţine-i companie, străduieşte-te să faci conversaţie cu ea, întreţine-o, scoate-o la plimbare. Să fie deprimată cât mai puţin posibil. Nu ştiu dacă profesorul rămâne câteva zile la

Madrid sau nu, dar n-o să doarmă la noi. Şi Roy, în sfârşit, Roy. Tinereţea însufleţeşte mai mult decât vârsta mijlocie. Spune-i doctorului că eşti de gardă cu Beatriz, asta o să accepte. Dar o să vină în vizită, şi acum te rog să nu-l mai întrebi de trecut şi nici să nu încerci să afli.

Cu toate că spusese „te rog”, tonul continua să fie imperativ.

— E ultimul lucru pe care îl merită, după ce a făcut alaltăieri. Nici măcar nu te lăuda cu lipsa de scrupule, cum ţi-am sugerat; nu-l mai tenta. Dacă el nu le-a avut o dată sau de mai multe, n-a fost în faţa mea şi nu mai vreau să ştiu. Îmi pare rău, când ţi-am dat însărcinarea m-am lăsat dus de val, m-am lăsat sugestionat. În realitate, fiecare trebuie să se ocupe de ce a văzut şi de ce îl priveşte. Nu poate să-şi plece urechea la ce îi spune primul venit şi nici să facă pe judecătorul universal. Nu poate să pedepsească pe cel care poate a făcut ceva rău cândva, nici măcar prin propria atitudine, ori retrăgând prietenia. N-am mai termina, n-am mai întreprinde nimic.

S-a oprit o clipă şi a conchis:

— De fapt, trebuie să plecăm de la ideea că am făcut cu toţii ceva rău vreodată. Şi tu, ori dacă nu, ai tot timpul din lume, prea mulţi ani înainte; ăsta e inconvenientul de a fi tânăr. Astfel că vei face.

Iarăşi îmi ardea limba o frază, iarăşi am aşteptat ca Muriel să încheie, sau să pună un punct şi de la capăt, aşa cum aşteptăm când citim o carte tăcută, care nu s-ar putea supăra, înainte de a întrerupe lectura ca să plecăm sau să ne ducem la culcare.

— Între două tentative, aţi spus? Câte au fost, atunci?

Muriel a ridicat în acelaşi timp degetul mic, inelarul şi degetul mijlociu.

— Asta a fost a treia.

— Întotdeauna în acelaşi fel?

3

— Nu. De fiecare dată altceva, antecedentele nu folosesc pentru a preveni, nici pentru a bănui. Dar faptul

că ţi-am povestit câte ceva nu te autorizează să fii la curent cu toate, astfel că nu mă întreba care au fost, nici despre asta nu-mi place să vorbesc. S-o lăsăm aşa. Mi se pare că ai aflat destule astăzi.

Muriel se străduia acum să-şi scoată colţii, dar adevărul e că era îmblânzit sau obosit, poate îl potolise temporar sperietura din urmă cu două nopţi, îi domolise asprimea şi vigoarea. Am intuit că încă mai puteam să-mi forţez puţin norocul.

— Spuneţi-mi măcar cine a venit la dumneavoastră cu povestea doctorului. Ce se întâmplă dacă el îmi povesteşte o mârşăvie într-o bună zi, deşi eu nu-l trag de limbă? Cum o să ştiu că e cea după care am umblat noi?

Am utilizat dinadins verbul la persona întâi plural, ca să-i amintesc neliniştea şi supărarea acum stinse, sau alungate, sau ţinute în frâu de gratitudine.

— Aşa aţi numit-o, o josnicie, nu? O indecenţă cu o femeie. Presupun că v-a povestit-o cea afectată, adică, o femeie.

Muriel s-a ridicat de pe podea şi s-a aşezat la masa lui, eu mi-am deplasat scaunul ca să mă poziţionez în faţa lui. Şi-a sprijinit un obraz pe o mână, mai curând decât invers. Ca şi cum chipul i-ar fi cântărit mult sau ar fi suferit o ameţeală când se sculase în picioare, o făcuse prea brusc, fără tranziţie.

Oricât ai vrea să te limitezi şi să-ţi impui o, măsură, nu ţi-e cu putinţă să te înfrânezi odată ce ai început să povesteşti, până la urmă îţi scapă ceva mai mult decât prevăzuseşi, ceva în plus faţă de ce doreşti. A vorbit fără să mă privească, cu capul înclinat, cu ochiul în corespondenţa pe care o avea pe masă, i-o lăsasem eu ca să arunce o privire când va avea chef şi timp, nu era nimic urgent, dacă citea ceva atunci era involuntar, fără să înţeleagă şi fără să-i pese de ce scria acolo.

— Da, o femeie mai întâi, şi mi-a mai adus apoi încă vreuna, mi-a răspuns, poate fără a fi prea conştient că îmi răspunde, adică, de faptul că avea în faţă un interlocutor şi

că acesta asculta şi ţinea minte. O femeie care în principiu merită toată încrederea mea. O veche prietenă, o veche actriţă, deşi când am cunoscut-o nu era, asta a venit după aceea.

A făcut o pauză, s-a întrerupt, dar uneori limba e victima propriei rapidităţi răutăcioase.

— O veche iubire.

A făcut altă pauză, dar a căzut pradă şi mai uşor rapidităţii aceleia.

— Iubirea vieţii mele, cum se obişnuieşte să se spună. Sau asta am crezut mult timp, iar în tot timpul acela am avut senzaţia că îi sunt dator. De aici faptul că acum, când reapare pentru a doua oară, mă simt obligat s-o iau în serios, să nu mă îndoiesc de cuvântul ei şi să cred în versiunea ei. Cu o minimă rezervă, desigur. Să încerc să remediez faptul că prietenia mea cu doctorul o indigna. Ce interes ar fi avut să-mi spună o minciună referitoare la el? Să mă priveze de un vechi prieten? Un lucru insignifiant ca răzbunare pe mine, dacă ar fi fost răzbunare pentru ceva foarte îndepărtat şi la care ea şi-a dat consimţământul, sau măcar m-a asigurat că înţelege. „Fă ce ţi se pare că trebuie să faci”, mi-a spus. „Fă ce o să te tortureze cel mai puţin, lucrul cu care să poţi trăi mai senin. Dar atunci nu-ţi mai aduce aminte, de mine şi de tine. Nu-ţi aminti niciodată de noi împreună, dacă nu vrei să regreţi zi de zi şi, mai mult decât atât, noapte de noapte. Nici măcar nu-ţi aminti de noi despărţiri, pentru că, la sfârşit, întotdeauna se reface unirea în amintire”, asta mi-a spus, m-a sfătuit. Am ascultat-o, câtă vreme am putut. Cealaltă datorie m-ar fi torturat mai mult, datoria fată de

Beatriz. Pe atunci mă străduiam să îmi îndeplinesc pe cât posibil obligaţiile: alt obstacol când eşti tânăr, nu puţine laşi în urmă când înaintezi în vârstă. Rău e că ai făcut >

toţi paşii şi nu mai e cale de întoarcere, când ţi se arată ce tâmpit ai fost. Filmul e turnat şi montat, actorii s-au împrăştiat, deopotrivă cu echipa, nu mai ai cum să

adaugi planuri şi nici să schimbi desfăşurarea sau finalul, e cum e şi aşa va fi de-a pururi. Sunt prea multe vieţile clădite pe înşelăciune sau greşeală, cu siguranţă majoritatea, de când lumea şi pământul, de ce să fi scăpat eu, de ce nu şi a mea? Gândul acesta mă consolează uneori, mă conving că nu sunt singurul, ci „dimpotrivă, încă unul pe nesfârşita listă a celor care au încercat să fie corecţi şi să ducă la capăt cu stricteţe cele promise, a celor care s-au lăudat că pot spune ceea ce se percepe din ce în ce mai mult ca o prostie: „Iată, am cuvânt”… Când aproape nimeni nu-l mai are, nici nu se mai consideră o virtute…

A amuţit, şi-a ridicat privirea din hârtii şi m-a văzut, şi-a aţintit ochiul pătrunzător asupra mea. Se abătuse de la întrebarea mea, începuse să rememoreze cu voce tare. Nu că n-ar fi fost la curent cu prezenţa mea, nu că ar fi uitat că eu eram acolo, ori şi-ar fi închipuit că nu. Mai degrabă se concentrase momentan asupra monologului şi îl duruse în cot că îl ascultam, ca pe personajul dintr-o dramă când e pe scenă şi vorbeşte pentru sine, ştiind că nu va avea consecinţe, dacă ceilalţi nu-l aud. Acum l-a îngrijorat din nou şi poate s-a căit. A reuşit să înfrâneze cu o tăcere susţinută nenorocita de rapiditate. S-a uitat la ceas. A lovit sfera cu degetul. Şi în sfârşit a adăugat:

— Trebuie să mă duc la spital, o s-o înlocuiesc pe Susana, care a dormit astăzi acolo. Dar să tranşăm problema complet.

Juan: mi se pare improbabil ca doctorul să-ţi povestească vreo mârşăvie, afară doar de cazul în care nu mă asculţi şi îl tragi de limbă pentru propria ta satisfacţie. Nu pot să te opresc. Dar, dacă s-ar întâmpla asta, nu vreau nici măcar să-mi spui că s-a întâmplat, nu pretinde să-mi pui la încercare curiozitatea. Păstrează pentru tine, taci. Nu mi-a fost uşor să hotărăsc că nu mai vreau să ştiu, totuşi, hotărârea e fermă de alaltăieri noapte. Nici nu da de ştire în stânga şi în dreapta. Aici s-au comis multe ticăloşii mulţi ani de-a rândul, dar am convieţuit cu cei care le-au comis, iar unii au şi ajutat. Vom convieţui cu ei

până ce vom muri cu toţii, iar atunci totul va începe să se aplaneze şi nimeni nu va mai cerceta. Ne va păsa de ele la fel de puţin ca de vremea lui Napoleon, niciunul nu am simţit-o pe pielea noastră, nu-i aşa? Şi vor fi de parcă n-ar fi fost, sau ne vor suna a ficţiune. Mă includ doar retoric în acest „ne va fi necesar să mor şi eu. Da, e încă prea devreme, o ştiu, iar aici s-au comis multe ticăloşii mulţi ani de-a rândul. Dar în ce epocă nu, unde nu?

VIII

Ar fi o exagerare să numesc ticăloşie ceea ce a venit curând după aceea. Fireşte că totul depinde de punctul de vedere şi nu coincide niciodată punctul de vedere al celui care ascultă sau citeşte povestea – la urma urmelor, al celui ce îşi pleacă urechea la un zvon, oricât ar jura naratorul că o cunoaşte direct, că a comis fapta sau a luat parte la ea – cu al celui care a trăit-o şi construit-o. Când auzim sau citim ceva, întotdeauna ni se pare dezamăgitor şi mărunt („Ce chestie”), încă o relatare („Ce mai noutate”), un eveniment similar cu altele, aproape previzibil, după ce am fost copleşiţi de atâtea, de când cineva ne-a vorbit pentru prima oară; sunt deja prea multe poveştile spuse, şi e ciudat să ne surprindă sau să ne sperie vreuna, sau să ne mai trezească interesul, avem impresia că totul s-a întâmplat în viaţă şi dacă nu, în imaginaţie, diseminată prin nenumăratele pagini tipărite şi multiplicatele ecrane, cele ale vechilor cinematografe şi televizoare şi computere, ba chiar şi ale ridicolelor telefoane mobile pe care astăzi le consultă toată lumea, de parcă ar fi globuri de cristal, şi până la un punct chiar sunt: dacă nu ghicesc viitorul, informează despre ceea ce acum o secundă nu exista şi nici nu se întâmplase, despre prezentul recent zămislit în orice colţ al planetei, iar câteodată se grăbesc atât de mult, că anunţă ce încă nu s-a întâmplat, o amăgire, o calomnie, o scorneală pe care nu e uşor s-o dezminţi şi nici să-ţi iei vorba înapoi, credulitatea ne este iarăşi medievală, intuieşte ani plini de rod în toate părţile, copleşiţi de o mare mâhnire – din răsărit şi pân’ la

soare-apune – şi detestă să verifice, şi acceptă totul ca verosimil, pentru că totul s-a întâmplat deja, sau asta credem.

Semănăm din ce în ce mai mult cu bătrâna strajă a existenţelor noastre, pentru care lucrul ce a venit apoi şi la a cărui construcţie am contribuit n-ar fi putut fi nicidecum o josnicie, ci doar încă un arhicunoscut şi extrem de vulgar episod, incapabil s-o scoată din lehamitea la care e condamnată noapte de noapte, de când nu era nimeni pe lume, poate primii bărbaţi şi femei au constituit pentru ea noutate şi distracţie, înainte de a începe inevitabil să se repete. Însă am mai spus că poate se uită mai puţin la luptele şi tumulturile maselor monotone, la lăudăroşenia şi vociferarea lor, decât la fiinţele care par să meargă în vârful picioarelor şi să fie în trecere sau ca şi cum ar trăi o viaţă de împrumut, la persoanele care se vor sfârşi în ele însele, la cele care se vede curând că nu vor lăsa nicio urmă şi de care lumea abia îşi va aduce aminte când vor dispărea (şi eu sunt aidoma zăpezii care cade şi nu se aşterne, aidoma şopârlei care urcă pe un gard însorit vara şi se opreşte o clipă în faţa ochiului leneş care nu o va scruta, aidoma celor scrise cu îngrijire acum o mie de ani de o profesoară pe tablă şi şterse de ea însăşi când i s-a terminat ora, sau de colegul care a venit să ocupe sala), acelea ale căror apropiaţi nu le rememorează nici măcar anecdotele, căci luna ştie bine că unele dintre ele mai degrabă se ascund şi trec sub tăcere poveşti extraordinare şi mai interesante, mai civilizate, mai pure, decât cei stridenţi şi exhibiţionişti care acoperă şi năucesc cea mai mare parte a globului şi o epuizează cu zarva.

Însă chiar dacă semănăm din ce în ce mai mult cu ea în indiferenţa şi saturarea noastră, punctul de vedere al celor care încă trăim şi săvârşim tinde să confere o oarecare transcendentă celor ce trăim şi săvârşim, deşi nu o are în şirul evenimentelor acumulate şi pe deasupra o va pierde – de asemenea, vai, pentru noi – îndată ce ne hotărâm să povestim şi suntem ascultaţi, iar astfel ajunge

să îngroaşe rândurile debordante ale lucrurilor relatate. „Ah, da”, gândeşte cel care ascultă, citeşte sau contemplă, „povestea asta îmi pare cunoscută, iar pe de altă parte era previzibil, acum că sunt la curent; nu mi s-a întâmplat mie, astfel că nu mă surprinde şi sunt atent doar pe jumătate; ceea ce li se întâmplă altora e mereu nedesluşit şi avem senzaţia că nu e atât de grav, că nici măcar nu merita osteneala de a fi povestit”. Iar cel care povesteşte simte ceva similar când se desprinde de cele spuse, de parcă a exprima în cuvinte sau imagini şi în ordine ar echivala cu a-i scădea preţul şi a-l trivializa, de parcă doar cele nerevelate sau neenunţate ar păstra prestigiul, unicitatea şi misterul. „Ceea ce pentru mine era un fapt important sau grav – poate o josnicie comisă de mine – devine încă o poveste, nebuloasă şi interşanjabilă, cel mult o extravaganţă amuzantă”; gândeşte cel ce a narat, oral, sau în scris, sau prin reprezentare, e totuna. „Ceea ce era singular pentru mine în timp ce era secret şi necunoscut se preface în vulgaritate odată expus şi aruncat în punga comună a poveştilor care se aud, se amestecă şi se uită şi care pe deasupra vor putea fi transmise şi tergiversate de oricine trece pe acolo sau la care ajung, pentru că după ce le dai glas plutesc în aer şi nu ai cum să le împiedici să plutească în aer sau să zboare, dacă le învăluie ceata sau le duce vântul, şi să călătorească în spaţiu şi în timp, distorsionate de nenumăratele ecouri şi de şirul repetărilor”.

S-a întors Beatriz acasă şi a plecat Muriel la Barcelona cu Towers, vigilent, suspicios şi temător în privinţa proiectului său, cu Lom şi ceilalţi actori întristaţi pentru ce i se întâmplase regizorului lor, dar mai ales descumpăniţi, întrebându-se dacă va fi în stare să continue filmarea cu soţia care aproape că se sinucisese recent, la şase sute de kilometri distanţă, ei nu ştiau cum o trata el pe ea, nu aveau habar de respingerea constantă şi de ocazionalele insulte, „Sebum, mereu sebum, pentru mine nu eşti altceva”, „Cred că n-o mai suport, o să-i închid uşa,

aşa trebuie să fac”, iar uşa era închisă de mult timp cu străşnicie, după ce făcuse rău iubind-o „în toţi anii aceştia, cât am putut de mult, atâta vreme cât n-am ştiut nimic”, iar asta, în ciuda faptului că nu era iubirea vieţii lui, „cum se spune”; sau făcuse bine, după părerea ei, „cu siguranţă n-ai făcut niciodată nimic mai bun”. La care el răspunsese straniu, cu dulceaţă, cu regret: „Asta admit”. Evident că adăugase numaidecât: „Încă un motiv ca să am convingerea că mi-am irosit viaţa. O dimensiune a vieţii mele. De aceea nu pot să te iert”. Dar poate dragostea veche de atâţia ani trecuţi, „toţi anii aceştia din urmă”, explica în parte reacţia îngrozită a lui Muriel la posibilitatea ca Beatriz să-şi fi încoronat cu succes a treia tentativă, foarte aproape şi cu maliţiozitate, era de presupus, la Hotel Wellington şi tocmai într-o seară când aveau casa plină de invitaţi la cină. Ne sperie deopotrivă să dispară martorul a ceea ce am făcut mai bun, deşi e mult de când am încetat să mai facem lucrul acela şi l-am» compensat cu ceea ce pentru acelaşi martor va fi fost mai dăunător şi mai rău.»

Ori poate că îi unise cu putere, la vremea ei, moartea primului lor copil, evenimente ca acela au de obicei una dintre aceste două urmări: ori unul dintre soţi îl învinuieşte >» iraţional pe celălalt pentru că a fost incapabil să ghicească pericolul, să protejeze şi să salveze copilul, după care amândoi se izolează şi fug unul de altul, până când aproape că nu mai pot să-şi vorbească şi nici să se privească, ori se ajută reciproc, îşi slujesc de model şi de sprijin: vede unul suferinţa celuilalt şi i se face milă de el, iar atunci îl ia des de mână şi îl mângâie neîncetat, sau îl îmbrăţişează când îl întâlneşte pe coridorul întristat, prin care nu mai aleargă paşi mici şi rapizi, copiii nu ştiu să se mişte, nu ştiu să se ducă dintr-un loc în altul fără grabă şi fără repezeală, iar copilul care le rămăsese în viaţă, Susana, încă nu ştia să meargă. Dacă ea avea acum cincisprezece ani, spre şaisprezece, tot atâţia trecuseră de la dispariţia fratelui cu care se întâlnise efemer în lume şi

pe care nu ajunsese să-l cunoască.

Întotdeauna o simpatizasem pe Beatriz Noguera, îmi plăcuse; după ce am aflat de moartea infantilă, în mod inevitabil, am îndrăgit-o şi mai mult, nutrind pe deasupra ceva asemănător cu respectul, este imposibil să nu simţi ambele lucruri faţă de cineva care a suferit pierderea unui copil mic, care totuşi merge şi îngaimă şi pune câteva întrebări stângace, fiindcă înţelege prea puţine în jur. Privim, de asemenea, cu mai mult interes pe cineva care ştim că a trebuit să-şi revină după o imensă durere şi nu o povesteşte, nici nu o menţionează, nici nu o exploatează ca să fie compătimit. Astfel că atunci când s-a întors Beatriz, mai slabă, dar arătând superb, aproape fără urme vizibile ale faptului că se apropiase de moarte din propria voinţă, m-a găsit mai predispus ca niciodată să-i stau la dispoziţie şi s-o supraveghez, să-i distrag atenţia şi să-i ţin companie, cum îmi indicase Muriel. De fapt, îmi oferise un alibi ca să mă apropii de ea şi să mă adresez ei, femeii faţă de care mă menţinusem mai curând în aşteptare, cu un amestec de distanţare şi timiditate, ori temându-mă că mi se putea observa ceva din tulburarea teoretică, sau din vaga admiraţie sexuală, aidoma celei iluzorii pe care o provoacă un tablou, am mai explicat, nimic altceva.

Mai degrabă decât dintr-un spital, părea că se întorcea după o cură de somn, cu tenul foarte neted şi privirea înfrumuseţată, senină şi chiar pierdută, mersul îi devenise mai uşor, călca mai delicat, sau cu mai puţină hotărâre, avea pantofii cu toc mereu în picioare, de parcă ar fi vrut să se simtă cât mai atrăgătoare cu putinţă cât mai mult timp, sau ar fi fost gata să se ducă la întâlnirile ei, doar că nu ieşea deloc în zilele acelea, în afară de cazurile când Rico, proclamând că rămăsese la Madrid ca să dea o mână de ajutor – dar probabil nu era aşa, ci pentru că îl reţineau manevre mondene de importanţă vitală pentru el –, se prezenta şi o convingea să meargă la cumpărături sau la o conferinţă, ba chiar la cinema după-amiaza, fără a se lipsi de plăcerea de a face glume

impertinente despre momentul disperat la care se supusese şi despre care poate prefera să nu vorbească.

— Păi, să vedem când o să-mi arăţi tăieturile alea, Beatriz. Nu le lăsa să se cicatrizeze prea mult, fără ca eu să le arunc o privire cât sunt roşii, îi spunea fără nicio urmă de tact, era dintre cei care credeau că nu există o terapie mai bună decât cea de şoc şi nici tratament mai bun decât ironizarea veselă pentru orice suferinţă a spiritului, parodia; şi îi arăta pansamentele pe care le avea la încheieturi, singurul vestigiu clar al incidentului sau aventurii de la hotel. Vreau să analizez cum ţi le-ai făcut, dacă în sens vertical sau orizontal, cu metodă sau la voia întâmplării, în formă de x sau de cruce, cu o oarecare artă, sau ca un bărbier suferind de Parkinson; presimt că eu, în locul tău, mi-aş fi omorât timpul jucând X şi o cu briceagul, poate. Urfe, tristo, érbadasz.

În unele zile era mai înclinat decât în altele să-şi emită» sunetele ininteligibile mai mult sau mai puţin onomatopeice, iar câteodată înşira două sau trei. Din fericire, nu trăia în veneratul său Ev Mediu, nici în divinizată să renaştere, căci atunci i le-ar fi luat drept limbaj diabolic sau invocări ale lui Belzebut şi profesorul ar fi sfârşit pe rug, nu m-am putut opri să mi-l imaginez un moment legat de un braţ de lemne, cu ochelarii lui şi cu o ţigară între buze (aievea), declamând pasaje magnifice înainte de a fi devorat.

Beatriz nu se supăra, poate chiar era recunoscătoare pentru sinceritate, frivolitate şi glumă. Râdea suficient ca să gândesc că profesorul nu greşea prea mult când trata episodul cu o asemenea lipsă de respect, şi îl asigura că îi va permite să-i vadă rănile într-o zi, înainte să i se uniformizeze din nou culoarea pielii.

— Mai e destul până atunci, profesore. Pe de altă parte, îmi vor rămâne mereu cicatricele. Curiozitatea îţi va fi satisfăcută mai devreme sau mai târziu.

— Nu mă minţi, Beatriz. Chirurgia estetică şterge astăzi orice vrei. Vă cunosc eu pe voi, femeile. Dacă nu

recurgi la ea, o să te acoperi cu brăţări mari ca belciugele şi n-o să mai fie nimic de văzut. Nu-ţi subestima viitoarea pudoare în privinţa asta, că o să te apuce.

— Nu te mint, profesore. La următoarea schimbare a pansamentelor, o să te chem. În orice caz, nu te aştepta să fie artistice, i-a răspuns Beatriz mult mai serioasă, ca şi cum ar fi năpădit-o cu anticipaţie pudoarea prezisă, sau ar fi retrăit clipa invadării unui lichid de către celălalt, primele picături de sânge împrăştiindu-se în apă, semnalul pentru ca ea să înceapă să moară, să moară în paloarea ei.

De fapt, i s-a frânt puţin vocea când a murmurat cuvintele care au urmat. Rico era ocupat să-şi umple portţigaretul cu meticulozitate, dar şi-a dat seama, şi-a ridicat privirea cu înţelegere şi cu tristeţe, iar eu am simţit la rândul meu tristeţe. Mi s-a făcut un chef tineresc de a mă scula ca s-o îmbrăţişez pe Beatriz şi să-i şoptesc încetişor la ureche: „Gata, e gata, s-a sfârşit”. Nu mi-a trecut prin cap să-mi urmez impulsul, ar fi fost nelalocul lui.

— E destul de mult că îndrăzneşti să te tai, iar eu am preferat să nu mă uit. Spuma m-a ajutat să nu văd.

Ceva asemănător cu îmbrăţişările a venit curând după aceea.

Doctorul Van Vechten trecea pe acasă un moment, înainte de amiază, ca să controleze cicatrizarea rănilor şi să-i schimbe pansamentele. Nu zăbovea, era o vizită prietenească, dar mai profesională, în prezenţa mea nimic nu arăta că între el şi Beatriz ar fi existat vreodată ceea ce eu ştiam că exista sau poate că nu mai exista (nu aflăm niciodată când începe sau încetează ceva între ceilalţi), nu încape îndoială că erau obişnuiţi să se prefacă; sau poate, dacă nu erau la mijloc sentimente, nicio ardoare nemaipomenită, nu aveau motive să se prefacă. Într-o zi l-am însoţit până la ieşire („Nu te deranja, Beatriz, îl conduc eu pe doctor”), şi am profitat ca să-l întreb pe coridorul scurt, cu uşa întredeschisă, ca să nu fim auziţi:

— Cum de nu se duce la un psihiatru sau la un

psiholog? Şi am arătat cu capul înăuntru. Credeam că e obligatoriu după o încercare de sinucidere. Sau cel puţin recomandabil.

Şi-a înălţat sprâncenele şi a aspirat, i s-au umflat aripioarele nasului. A expirat ca cel care se înarmează cu răbdare şi a răspuns:

— A fost alte dăţi. La clinică am obţinut să nu-i fie con→»

semnată nici măcar internarea, astfel că n-au intervenit cei de la psihiatrie, şi e mai bine aşa. Nu cred că ea ar vrea să revină la sesiuni, ca totul să se repete cu de-a sila şi să asculte în tăcere câte o generalitate. Mă tem că nu i-ar face bine şi nici n-ar ajuta-o. În cazul ei, nu sunt multe de aflat, nici de investigat. E o femeie nefericită, la nivelul ăsta trebuie s-o ştii, dacă petreci aici atâtea ore. În unele perioade o suportă, în altele, nu. Nu ne rămâne decât să dorim să treacă mulţi ani până la următoarea dată când nu va mai suporta.

Pesemne că i s-a părut prea simplu, fiindcă a adăugat imediat:

— Ori, dacă preferi, în cea mai mare parte a timpului îi lipseşte hotărârea, iar în unele momente, nu. Putem doar să sperăm că momentele acelea se vor întoarce cât mai târziu.

În realitate, spusese acelaşi lucru, dar poate a socotit mai complexă a doua explicaţie.

Am presupus că nu era la curent cu incursiunile nocturne ale lui Beatriz. Dacă se aventura în ele, însemna că uneori avea speranţe că îl va convinge pe Muriel, chiar dacă erau vane; nu că i-ar fi lipsit hotărârea de a-şi pune capăt zilelor.

— Au fost alte ocazii, mi-a dat de înţeles Eduardo.

Nu am vrut să recunosc că mi-o spusese deschis şi cât se poate de limpede, nu ştiu din ce discreţie.

— Da. Şi, dacă nu se resemnează sau se satură, sau dacă frica nu îi e mai puternică, normal e să mai fie ocazii, mai devreme sau mai târziu, iar la una dintre ele să nu

ajungem la timp.

— Şi ştiind, ce se poate face?

— Prea puţin. Nimic. Când cineva decide să se omoare, nu ai cum să-l împiedici. La fel, când cineva decide să asasineze pe altul şi nu-l preocupă să scape de pedeapsă şi nici să-şi salveze pielea. Izbuteşte întotdeauna, dacă şi-o propune cu adevărat, întotdeauna apare o posibilitate, chiar şi pentru oamenii cei mai protejaţi şi în alertă. Dacă nu, explică-mi magnicidele. N-ai cum să scapi: dacă cuiva îi căşunează să-ţi facă felul, orice-ai face, până la urmă te lichidează. Singura posibilitate e ca asasinul sau sinucigaşul să dea greş, să fie neîndemânatic sau deloc abil, sau în fond să nu fie pe deplin hotărât şi să ezite. Cu Beatriz a fost noroc, nimic altceva. Până data viitoare. Dacă continuă să încerce, cândva nu va mai avea noroc.

— Tu crezi că a ezitat acum câteva zile?

— Poate că da, poate că nu. Tăieturile nu erau prea adânci, dar asta nu înseamnă mare lucru. Nu e uşor să-ţi tai propria carne cu o lamă, mâna se retrage instinctiv, se blochează, se contractă. Nu are legătură cu voinţa. Capul poate să vrea să se omoare, dar mâna refuză să-şi facă rău. Cert este că, dacă tu n-ai fi văzut-o intrând în hotel, ar fi durat puţin, însă doar cu ce şi-a făcut ar fi pierdut până la urmă tot sângele. A fost noroc, aşadar. Sigur că nu prevăzuse că tu aveai s-o vezi şi să povesteşti când a întârziat.

— Am văzut-o cu câteva ore înainte de cină. I-ar fi prisosit timpul ca să nu mai poată fi salvată, dacă ar fi fost mai sârguincioasă.

Mi-a ieşit adjectivul acesta rece, Van Vechten mă contagia. Am adăugat:

— Ca să spun aşa.

Doctorul a schiţat un gest de plictiseală, ca şi cum ar fi fost sătul să-mi tot explice ceea ce pentru el era evident, avea mult mai multă experienţă decât mine.

— Lucrurile astea cer timp când sunt atât de premeditate, când nu sunt rezultatul unei răbufniri şi nici

al unei orbiri: e J f normal să se amâne, ştii tu, încă o clipă. Ori poate se temea că, dacă intra repede în apă, i se tăia digestia, ce ştiu eu.

Pare ridicol, dar aşa e. Cineva dispus să se omoare poate să nu fie, în schimb, dispus să sufere o blocare a digestiei. Au existat indivizi care nu au sărit de la o fereastră când au văzut ce frig e afară, sau au văzut că plouă cu găleata. Îi deranja mai mult să îngheţe sau să se ude în timpul căderii decât să se izbească de sol. Cine ştie ce îi necăjeşte cel mai mult în momentele acelea, cine ştie ce contează, ce le trece prin cap?

Se înţelege că nu se includea nici ipotetic, cum am face majoritatea; nu se concepea într-o asemenea situaţie.

— Mă rog, ascultă, am treabă.

Da, se plictisise de întrebările mele. Nu părea prea afectat de tentativa lui Beatriz. Mai degrabă era obişnuit cu ideea că nu era treaba lui şi că, dacă ea insista, n-avea decât s-o lase, să aştepte şi să vadă. Străbătuse în goana mare strada Velázquez şi în Wellington se străduise fără preget, făcuse tot ce îi fusese în putinţă; probabil îi salvase viaţa şi de aici recunoştinţa lui Muriel. Era un medic responsabil, îşi făcea datoria când cineva era în pericol sau bolnav. Dar nu era obligaţia lui să ia măsuri de precauţie şi nici să împiedice pe nimeni să facă ce vrea să facă. Ori ştia că asta nu serveşte la nimic, aşa îmi spusese. Cu toate acestea, mi-a dat fiori conformismul lui, nici măcar nu era resemnare. M-am gândit că nimeni nu se topea după Beatriz, ori că pentru nimeni nu era vitală existenta ei, fără îndoială una dintre nenumăratele persoane despre care nimeni nu gândeşte cu ardoare: „Ea n-ar merita să moară. Nu ar merita să moară niciodată”.

După-amiaza apărea Rico, după cum am relatat – acele prime după-amiezi de tact nemăsurat –, care o scotea în oraş, sau stătea de vorbă cu ea, o încuraja şi o făcea să râdă cu calculatele lui amabilităţi şi prostii, venea şi Roy, mai timid, ca să-i ţină companie şi să-i ofere prezenţa lui, mai puţin agreabil, dar doritor să ajute. Flavia

supraveghea în tăcere de pe domeniile ei şi fetele încercau să fie mai aproape decât de obicei şi nu se închideau atâta în camerele lor, se observa că sunt întristate şi îngrijorate din pricina mamei – mai ales cea mare –, dar fără exagerare, ca şi cum ar fi ştiut deja de tentativele ocazionale, sau de fatidicele riscuri, şi le-ar fi asimilat în măsura în care aceasta se poate asimila. Băiatul nu avea habar, era încă prea mic. Beatriz nu era lăsată singură prea mult timp, iar Muriel suna de la Barcelona zilnic, o dată sau de două ori, după cât era de ocupat, de parcă ar fi fost un soţ îndatoritor. (Fireşte că, dacă ar fi fost cu adevărat îndatoritor, ar fi suspendat totul şi n-ar fi plecat; însă, dat fiind felul său morocănos de a o trata, era destul că se interesa de la distanţă, sincer, după părerea mea. Era ca şi cum ar fi exacerbat pericolul morţii lui Beatriz. Chiar dacă nu era nou, trebuie să-l fi speriat de fiecare dată. Fără îndoială, o prefera atenuată, pe jumătate ştearsă în viaţa lui, dar nu-i dorea nicidecum dispariţia; mai mult decât atât, cu siguranţă n-ar fi putut să i-o suporte.) Dacă răspundeam eu la telefon, mă întreba: „Cum o vezi?”, iar eu răspundeam: „O văd normal, ca întotdeauna, fără noutăţi”. Apoi i-o dădeam pe ea şi vorbeau puţin, nu mult (nu era uşor să inventeze ce să-şi spună), iar eu mă îndepărtam, dar o dată am auzit ce spunea Beatriz: „Da, nu-ţi face griji, sunt bine… Sigur… Nu, Jorge zice că cicatrizarea îşi urmează cursul, merge cum trebuie… Da, bineînţeles că îmi vor rămâne, dar ce mai contează acum… O să mă gândesc mai încolo… Nu, slăbită nu mă simt, deloc. Ca şi cum n-aş fi pierdut niciodată nicio picătură, pe cuvânt… Spun cu toţii că par foarte sănătoasă şi nu cred că mint, pentru că şi mie mi se pare că am obrajii trandafirii, arăt bine şi nu sunt dintre cele care se privesc cu indulgenţă, dimpotrivă, nu?… Mulţumesc…” Aici m-am întrebat dacă Muriel îi făcuse un compliment, am respins ideea ca fiind insolită, îl auzisem rostind prea multe insulte crude despre fizicul ei, dar cine ştie, poate fusese un compliment milos sau încurajator. „Da, sunt neîncetat cu

ochii pe mine, ei cred că nu li se observă, dar devin transparenţi… Păi, pe mine mă distrează, da, să văd cum fac ca să disimuleze… Nu, în niciun caz, tu vezi-ţi de ale tale, munca e pe primul plan… S-a calmat Towers?… Ia te uită, regret că ţi-am provocat încurcătura asta, atunci nu te gândeşti, te gândeşti după aceea, abia acum mă gândesc la toate astea… Mda, rău e că acum poate n-are încredere în tine… Nu, cum adică Jesus, nici vorbă; dacă nu încetează, trebuie să-l termini tu…” Am dedus că Muriel nu reuşea să se concentreze, nu era atent şi poate acumula întârzieri, că Towers se impacienta şi lua în calcul posibilitatea de a-l înlocui cu furtunosul Jess Frank. „Păi, dă-i garanţii, convinge-l… Ah, eu? Din cauza mea e îngrijorat? Nu, uite, spune-i din partea mea să stea liniştit, că n-am nicio intenţie să-i mai întrerup vreodată turnarea… Păi sigur că nu, n-am nici cea mai vagă intenţie… Eduardo, ceea ce se întâmplă se întâmplă când se întâmplă, asta nu înseamnă că trebuie să se mai întâmple. Dimpotrivă, ceea ce se întâmplă s-a întâmplat deja… După alte câteva fraze, de rămas-bun, am auzit-o punând receptorul în furcă şi m-am întors în salon. În mod straniu, îşi lăsase mâna pe telefon, după ce închisese, şi îl privea fix, visătoare, ca şi cum în modul acesta vizual şi tactil ar fi vrut să prelungească contactul cu Muriel sau să retină un moment unele dintre >

cuvintele pe care le auzise la aparat, poate elogiul, dacă existase. Sau de parcă ea l-ar fi minţit în vreo privinţă şi ar fi aşteptat să se risipească balivernele şi el s-o sune bănuitor imediat, înainte de a da drumul instrumentului pe care îl folosise. Ca cel care aşteaptă să nu mai fumege pistolul şi să i se răcească în mână, după ce l-a utilizat.

Dar noaptea nu venea nimeni şi trebuia să fac eu un pas în faţă, să fiu pe aproape dacă avea nevoie de mine, să-i ofer distracţie sau conversaţie, ori să mă aşez lângă ea ca să vedem un film la televizor sau un serial, ca să nu-i devină şi mai vădită singurătatea nocturnă cu care era obişnuită, totuşi, acum cuvântul de ordine era să avem

grijă, nu avea să dureze mult, puţin mai mult decât convalescenţa şi săptămânile indispensabile ca să ne revenim cu toţii din sperietură şi să avem încredere, nicio stare de alarmă nu se poate menţine, în acele zece zile cât a turnat Muriel la Barcelona, cred că am vorbit cu Beatriz Noguera mai mult decât în restul timpului în care am lucrat pentru soţul ei. În general, despre nimic foarte personal, despre nimic spinos şi nici delicat, dar se ştie, în aceste situaţii de vecinătate neîndoielnică se creează cu uşurinţă o falsă şi provizorie camaraderie, o senzaţie de normalitate care se instaurează repede, îndată ce două persoane care nu se detestă sunt condamnate să-şi ţină companie, ca să pară că aşa se desfăşoară viaţa, ori că aşa ar putea să fie dacă din vreun motiv nimic nu s-ar schimba şi ar dăinui circumstanţele excepţionale; în doar două zile se stabilesc rutine, se tinde spre repetare, chiar spre obişnuinţa ca fiecare să se aşeze mereu în acelaşi loc, pe acelaşi fotoliu dacă joacă şah sau cărţi, pe aceeaşi latură a canapelei dacă se uită la un ecran, aşa cum stăruie pe aceeaşi latură a patului cei care dorm împreună două nopţi una după alta, asta e de ajuns ca să-şi aroge un loc.

Când ea se retrăgea în camera ei, eu mai rămâneam încă o oră treaz, atunci nu-mi era prea somn, iar când mă duceam în sfârşit în camera mea, zăboveam, dacă nu cu un ochi întredeschis, cum îmi ordonase Muriel, cu vreun codon al cugetului la pândă, poate atent cum sunt părinţii cu copiii mici, doar că mie de Beatriz nu putea nicidecum să-mi pese atât de mult. Cu toate acestea, o auzeam îndată ce ieşea din camera ei, în fiecare noapte la un moment dat, şi se ducea în salon sau la bucătărie câteva minute, cât să fumeze o ţigară sau două cu siguranţă, iar după aceea se întorcea în zona ei, îşi închidea uşa, iar eu adormeam din nou, liniştit, de parcă în camera ei ar fi fost mai la adăpost, îmi imaginez că în realitate era invers: în cazul în care ar fi încercat iarăşi să se sinucidă, ar fi evitat s-o facă în spaţiile comune, unde ar fi fost mai mare riscul s-o descopere copiii sau Flavia, unde erau mai multe probabilităţi ca

cineva s-o împiedice ori să-i zădărnicească încercarea înainte de deces, încă o dată la timp.

Într-o noapte am auzit-o la bucătărie, foindu-se îndelung şi omorându-şi timpul în aşteptarea epuizării sau a somnului, atât de aproape de unde dormeam eu, că îmi era cu neputinţă să nu acord atenţie şi să nu-i interpretez mişcările. A deschis şi a închis frigiderul de trei sau de patru ori, a aprins ţigări – sunetul reiterat al unei brichete care nu se aprindea –, şi-a turnat o băutură rece – lichidul căzând în pahar, clinchetul cubuleţelor de gheaţă –, am desluşit zgomotul unui scaun sau taburet târât, se aşeza şi se ridica în picioare după câteva secunde, ca să se aşeze din nou, în schimb, nu-i distingeam paşii, mi-am închipuit că pesemne umbla desculţă sau cu papuci atât de silenţioşi, că reuşeau să se plimbe dintr-o parte în alta prin faţa uşii soţului fără ca acesta să-şi dea seama, nu până când ea hotăra să se anunţe bătând cu încheietura degetului. Acum nu avea grijă, poate nu-şi amintea că eu dormeam acolo, alături, sau îi era totuna să mă trezească, cel mai sigur e că era absorbită şi nu putea să se ocupe decât de gândurile ei, e egoistă insomnia. Persistenta târâre a taburetului sau a scaunului – nimic în afară de indispoziţie şi nervi, probabil; erau scaune de aceste două feluri – m-a făcut să presupun un pericol. „Doar nu s-o urca pe ele”, mi-am zis, „să le dea un şut şi să se spânzure; doar nu s-o pregăti”, şi am încercat zadarnic să-mi aduc aminte dacă era în tavan ceva de care să lege o sfoară sau orice fâşie de material. A fost suficient să-mi treacă prin cap ideea aceasta, ca să-mi încordez auzul şi să mă străduiesc să descifrez flecare deplasare, şi ca să mă îngrijorez dacă se prelungeau neclintirea şi tăcerea. În toiul nopţii, totul dobândeşte verosimilitate şi proporţii.

Cât stătea Beatriz acolo, n-aveam să-mi înving temerile, am recunoscut fată de mine însumi, astfel că m-am sculat din pat. Era cald, aveam pe mine doar boxerii pe care i-am purtat din tinereţe, ca pantalonaşi scurţi, aşa-numiţii *slips* mi s-au părut întotdeauna golăneşti şi pe

deasupra disuasivi. Nu puteam sau nu se cuvenea să apar în felul acesta, am considerat – chiar dacă ar fi fost justificat, aceea era zona mea, ca să spun aşa – şi, întrucât nu aveam halat, mi-am pus blugii şi cămaşa, mi-a fost lene să mi-o închei şi mi-am lăsat-o afară. Am deschis uşa micii mele odăi cu băgare de seamă – nu voiam s-o sperii –, un dormitor aranjat de Flavia prima oară când îmi petrecusem noaptea în casă, ceva mai primitor şi nu atât de gol; am văzut-o din spate, aşezată într-adevăr pe unul dintre taburetele din bucătărie, obişnuia să-şi ia acolo micul dejun, fiecare şi-l lua pe cont propriu şi la ora sa, singurii care se întâlneau erau copiii şi doar în zilele de şcoală, nimeni nu prea avea rolul de pol aglutinator, familia tindea spre dezintegrare.

Avea becurile aprinse, aşadar uşa mea deschisă nu a luminat nimic, încât Beatriz nu şi-a dat seama de prezenţa mea, cufundată în propriile-i reflecţii. Nici de data aceasta nu se acoperise cu vreun capot, în ciuda absenţei lui Muriel şi a faptului că nu era nimeni pe care să-l tenteze cu cămaşa ei de noapte mai degrabă scurtă, când stătea în picioare îi ajungea la jumătatea coapsei, era identică cu cea pe care i-o văzusem în noaptea aceea îndepărtată, doar că nu albă şi nici ecru, ci albastră foarte deschis, poate îşi cumpărase două sau trei de acelaşi model, părându-i în momentul respectiv că îi stau bine. Căldura o făcuse să iasă atât de sumar îmbrăcată, am presupus, şi îngândurarea şi faptul că se simţea singură, deşi în apartament mai dormeau alte cinci persoane, poate contam prea puţin, angajaţi şi copii, în insomnie. Aşezată cum era, nu puteam constata cu certitudine dacă, la fel ca în noaptea de rond şi de implorare, nu purta partea inferioară a lenjeriei, dar nu încăpea îndoială că pe cea superioară nu o purta, cum pe de altă parte e natural, cine poate să doarmă cu un obiect de îmbrăcăminte care susţine şi strânge, de-a lungul vieţii mele n-am întâlnit nicio femeie care să-şi păstreze sutienul între cearşafuri. M-a surprins că prima dată mi-am aruncat privirea pe

acest detaliu sau am încercat să-l elucidez, ce era sau nu era sub cămaşa de noapte din mătase; ori nu m-a surprins, ci mi-am reproşat-o de florile mărului o secundă, la urma urmelor privirea nu se poate domina, adesea acţionează independent de instrucţiunile şi de cenzurile noastre, sau cu pretextul acesta îi permitem să nu ne asculte. Am remarcat, în plus, imediat, că mă durea în cot de dezinhibarea ochilor mei, ca şi cum absenta lui Muriel din casă mi-ar fi dat de data aceea – fiind iresponsabilă, inadecvată – libertate pentru a contempla orice lucru după bunul meu plac, inclusiv pe nevastă-sa. Nu avea prea mult sens incontinenta vizuală survenită, ţinând cont ce puţin îi păsa lui de Beatriz din punct de vedere fizic, sau de cât o repudia. Dar te simţi mai stăpân când lipseşte stăpânul, de parcă i-ai ocupa locul temporar şi i l-ai uzurpa. De aceea, toţi servitorii de pe lume se trântesc pe canapele şi se tăvălesc în paturi, desfac sticle şi se aruncă în piscina patronilor îndată ce îi văd îndepărtându-se, sau visează măcar la posibilitatea de a o face fără să se observe, căci tot treaba lor va fi să şteargă urmele. În definitiv, eu eram unul dintre ei, un soi de servitor, chiar dacă se disimula. Neruşinarea îmi era influenţată de asemenea de faptul că Beatriz încercase recent să se sinucidă, mi-am dat seama: fată de cineva care ar putea fi mort, căci s-ar fi omorât cu propria-i mână, ne luăm libertăţi stranii: „În concluzie”, ne spunem, „de ce e mai rău a scăpat, soarta i-a zâmbit destul; etapa asta, e un cadou de care nu trebuie să se plângă; ce i se întâmplă de acum înainte, a încercat să nu se întâmple, a hotărât să nu dispună de aceste evenimente şi nici să nu le cunoască”. Şi de fapt eu am gândit acolo, în bucătărie, ori a fost un flash care mi-a trecut prin minte, nicidecum formulat ca acum, când îl explic: „Dacă n-aş fi fost eu, corpul acesta ar putrezi şi nimeni nu l-ar privi, într-o groapă, sub pământ, sau poate ar fi de nerecunoscut, prefăcut în cenuşă; aşadar, într-un fel îmi aparţine supravieţuirea lui sau o parte din ea, câteva minute sau câteva ore, mi-am câştigat dreptul de a-mi recrea privirea

cu el cât vreau”. Da, există culturi în care, dacă îi salvezi cuiva viaţa, eşti responsabil de ce i se întâmplă apoi, de prelungirea care ţi se datorează şi care nu trebuie să devină nefericită, un chin; şi altele în care devii, dacă nu proprietarul său, ceva asemănător unui uzufructuar, cel salvat se pune la dispoziţia salvatorului, ori i se încredinţează, ori i se dăruieşte. Deodată am avut senzaţia infatuată că»

Beatriz îmi era datoare, dacă se bucura că e în viaţă; în caz contrar, pesemne că se considera creditoarea mea, dacă o regreta. Avea un pahar de whisky cu gheaţă într-o mână şi în cealaltă, o ţigară neaprinsă, două chiştoace în scrumiera aflată la îndemână. Încheieturile bandajate, albe, contrastau cu braţele goale, cămaşa de noapte era cu bretele şi pielea nu îi era palidă, de aceea paloarea ocazională la ea te speria.

— Ce, nu poţi să dormi? am întrebat-o după ce mi-am dres o clipă glasul, ca s-o anunţ în două faze, deşi una după alta.

S-a întors şi a zâmbit uşor, fără prea mult chef. Nu şi-a întors capul, ci şi-a rotit tot corpul, lăsându-şi descoperite de-a binelea coapsele robuste, căci stătea picior peste picior. (N-am izbutit să elucidez încă, din cauza faldurilor.) Nu complet la vedere ca ale funcţionarei Celia în taxi, dar destul, destul. A arătat whisky-ul ca scuzându-se, nu era femeie băutoare.

— Da, vreau să văd dacă asta mă doboară, a zis. Cum nu sunt obişnuită… Şi a adăugat: Te-am trezit, iartă-mă. Uneori uit că eşti aici noaptea. Mă rog, în nopţile astea, când te-au pus de strajă, să mă supraveghez! pe mine. Mă rog, şi în altele, tu nu pari să te simţi prea bine în casa ta, nu?

Nu-i scăpa că petreceam în a ei mai mult timp decât se cuvenea, dar observaţia a fost neutră, n-a sunat a aluzie indirectă şi nici a lamentare din pricina prezenţei mele excesive.

Era, de asemenea, la curent cu însărcinarea mea, în

vreme ce Muriel îşi turna la şase sute de kilometri bizarele scene.

— Ba da, mă simt bine, am răspuns, dar câteodată duc dorul companiei şi aici e de prisos, ăsta-i adevărul. Sper să nu abuzez, să nu deranjez. Dacă e aşa, spune-mi.

A negat dând din cap cu hotărâre, de parcă ar fi spus „Asta-i bună, ce prostie”. Ca şi cum teama mea ar fi fost o prostie pe care nici măcar n-ar fi meritat osteneala de a o alunga cu cuvinte.

— Haide, ia loc lângă mine un moment, până mi se face somn. Dacă tot te-am trezit.

Şi a tras alt taburet, l-a plasat alături de al ei. Am luat loc la stânga ei şi din unghiul acela am putut să văd parţial înăuntrul decolteului ei, adică, parţial sânul drept şi, firește, şanţul, nu mi-a mai fost ruşine că privirea mea acorda prioritate acestor aspecte, dar m-am uitat cu coada ochiului, normal, nu poţi să fii din prima impertinent cu privirea, la început trebuie să disimulezi în orice împrejurare, chiar şi când se ştie bine cum se va termina totul şi de ce s-a J J»

venit, de ce s-au întâlnit două persoane. Nu era acesta cazul, nicidecum. Eu nu ştiam nimic (mă limitam să acumulez dorinţe elementare, dacă asta în tinereţe nu e redundant) şi până în momentul acela ei nici nu-i trecuse prin cap, Beatriz lupta doar cu insomnia ei şi poate gândea în gol, ocupaţie suficientă ca să ignore restul şi abia să vadă ceva exterior. Avea patruzeci şi unu sau patruzeci şi doi de ani, pe vremea aceea nu erau multe femei care să se supună operaţiilor absurde şi adesea cu rezultate contrarii, ceea ce percepeam dinăuntrul decolteului ei era natural, din carne care se mişcă, urcă şi coboară puţin cu fiecare respiraţie, fiind deopotrivă tonică şi molatică, încă tonică şi. abundentă şi destul de înălţată, ridicată şi cu aspect suav, iar lui Muriel îi repugna sau nu chiar, la urma urmelor o pipăise în noaptea aceea, chiar dacă cu intenţie batjocoritoare şi dispreţuitoare. Eu nu i-aş fi atins sânul în felul acela, nu în principiu, deloc, nici în noaptea aceea,

nici în aceasta, în niciuna. Buricele degetelor mele nu mai aveau astâmpăr în aceasta; e un fel de a spune, aveau astâmpăr. A păstrat tăcerea câteva secunde, a fost ocupată să-şi aprindă ţigara, a aspirat cu putere şi i s-a înălţat sânul pe jumătate vizibil, adică, i s-au înălţat amândoi, dar trebuia să-l ghicesc sub material pe cel stâng; şi atunci s-a referit pentru prima oară la intervenţia mea:

— Vasăzică mi-ai salvat viaţa. Vasăzică tu ai fost cel care m-a scos din moarte.

Verbul ales în a doua frază mi s-a părut cam ciudat (dar în nopţile de insomnie se rarefiază cugetul, aidoma vocabularului care îl străbate) şi m-a făcut să mă întreb dacă îmi transmitea un reproş sau o mulţumire, sau niciuna nici alta, ci doar constata un fapt. Măcar nu spusese „cine m-a smuls morţii”, asta ar fi sunat pe cât de afectat, pe atât de acuzator.

— Nu. În fine, doar indirect. Din întâmplare te-am văzut intrând.

Nu fusese aşa, nimeni nu ştia că o urmăream în câte o după-amiază, iar fără acest obicei ea ar fi înaintat către sfârşit fără martori.

— Dar n-am fost eu cel care a pus lucrurile cap la cap, mie nu mi-ar fi trecut niciodată prin cap. Presupun că a fost un noroc, cel puţin pentru noi. Pentru tine nu ştiu. Sper că da.

— Să sperăm că da, o să-ţi spun după un timp, a răspuns cu o urmă de ironie. Şi cine sunteţi voi, dacă se poate şti? Pe cine incluzi?

Nu ştiu de ce recursesem la acest plural, îmi imaginez că pentru a nu mă singulariza, a nu mă semnala şi a nu trebui să dau explicaţii. În clipele acelea, în noaptea adâncă, mi se părea un noroc pentru mine că era vie şi palpitantă, chiar dacă doar din admiraţia mea sexuală, acum deloc vagă, nici înăbuşită, ci concretă, palpabilă şi crescândă, privirea mea lăsase la o parte orice convenienţă de vârstă, poziţie sau ierarhie, rămânea doar a politeţii sau a prefăcătoriei. Şi dorinţa e egoistă, nu-i pasă aproape de

nimic – să mintă, să măgulească, să-şi asume riscuri, să convingă cu şiretlicuri, să facă promisiuni false, să facă o persoană să suporte şi să întârzie în lume ca să se bucure de ea acum – până se vede satisfăcută. Apoi e altceva, totul revine la normal şi e ridicol să pui în joc sau să laşi la o parte atâta ca să obţii ceea ce se depreciază numaidecât şi uneori începe să se uite îndată ce s-a întâmplat.

— Nu ştiu, pe toţi, am răspuns. Nu cred că vreunul dintre cei din jurul tău ar putea să-ţi privească moartea cu indiferentă. Pentru Susâna, Alicia şi Tomăs ar fi fost un dezastru. Pentru Flavia. Pentru prietenele tale, pentru Eduardo. Pentru mine, pentru Rico şi Roy. Pentru Van Vechten. Pentru toţi. Şi pentru alţii, pe care eu nu-i cunosc, bănuiesc.

Mi-am amintit de cel care locuia, cine o fi fost, în Piaţa Marqués de Salamanca.

— Nu exagera, Juan. Poate ai fi regretat-o, nu zic că nu, dar pentru tine n-ar fi fost un dezastru, mă cunoşti prea puţin şi pe deasupra eşti foarte tânăr. Nici pentru Eduardo.

— Ar fi trebuit să-l vezi cum alerga, ce disperat era când am venit să te căutăm.

— Mda. Asta mi-a spus Jorge. A făcut destule filme.

S-a ridicat şi s-a dus la frigider. L-a deschis, s-a uitat fără să ştie ce vrea, a scos o coca-cola şi a turnat jumătate în paharul ei de whisky. Atunci am văzut că purta chiloţi, am văzut prin mătase când era cu spatele, posteriorul ei nu era mic, dar schiţa o agreabilă curbă abruptă şi i l-ar fi invidiat orice grasă adevărată, orice sac de făină sau sac de carne, orice sebum, orice focă sau clopot din El Álamo, Muriel era nebun să-i spună aşa, ori nu era nebunie, ci pedeapsa rece a anilor, ori poate o vedea cu adevărat astfel, în resentimentul lui, când hotărăşti să priveşti cu ochi răi nimic nu scapă, până şi ce priveai cu ochi buni ieri ţi se pare plin de defecte şi de inconveniente, nimic nu rezistă ochilor răi, cu atât mai puţin o persoană. Pesemne că eu însumi aş fi putut s-o văd pe Beatriz diferită,

schimbată considerabil în rău, dacă mi-aş fi satisfăcut dorinţa, vreau să spun odată ce mi-aş fi domolit-o, regretul începe adesea după atingerea scopului. Dar nu mă gândeam la asta ca la ceva real, rămăsesem la faza vizuală, orice contact intenţionat sau conştient mi se părea imposibil. Ei nici măcar nu-i trecuse prin cap, nici măcar nu-mi observase lăcomia din priviri, nici din cele mai furişate şi toate erau din ce în ce mai făţişe. Probabil că mă asocia mai mult cu sfera minorilor, a propriilor copii, decât cu a adulţilor deplini, ca Muriel, Rico şi Van Vechten, în definitiv, vârsta îmi era mai apropiată de a primilor decât de a celor din urmă: fără a merge mai departe, diferenţa de vârstă dintre mine şi Susana era cu mult mai mică decât cea»

dintre Beatriz şi mine. Poate de aceea nu se acoperea, deşi e adevărat că pe vremea aceea întreaga societate îşi alungase pudoarea impusă de dictatură şi de Biserica ei din prima zi, erau ani de nepăsare şi de dezinvoltură în obiceiuri, şi de incitare.

— Am motivele mele să nu beau alcool, a spus ca să justifice amestecul. Nu-mi place prea mult gustul ăstuia. Toarnă-ţi şi tu ceva, nu?

— Acum, imediat.

Şi aproape fără tranziţie, am întrebat-o:

— Şi de unde până unde? De ce ai făcut-o? Vreau să zic, povestea de la Wellington. Adevărul e că chiar te-am salvat, presupun; dar aş fi putut să nu te văd.

Încă nu se aşezase la loc şi o observam în picioare lângă mine, corpul exuberant şi mare foarte aproape, am crezut că mă atinge uşor cămaşa ei de noapte la nivelul umărului sau al braţului, dar puteau fi închipuiri de-ale mele, neliniştea e înclinată spre ele. M-am uitat din nou la ea cu coada ochiului, de jos în sus, nu trebuia să-mi ridic prea mult privirea: sânul fără sutien îi urca şi îi cobora ca şi cum i s-ar fi accelerat puţin respiraţia, când am întrebat-o.

— Ţie cum ţi se pare, Juan? mi-a răspuns pe un ton

suav, fără acreala ce s-ar fi putut deduce din formularea aceasta, din cuvintele acestea; fără ca acestea să dea de înţeles că mă considera un obtuz; era mai degrabă ca şi cum n-ar fi avut încotro şi ar fi trebuit să admită cu prima ocazie, fiind atât de evident. Ai petrecut aici destul timp ca să-ţi dai seama că între mine şi Eduardo, că n-am nicio legătură cu Eduardo. Iar asta îmi amărăşte viaţa, nu suport. Îmi e din ce în ce mai greu să mă scol şi să mă pun în mişcare. Dacă ar fi după mine, nu m-aş mai scula, de ani buni sunt aşa. În unele zile nu mai pot, asta s-a întâmplat în ziua aceea. Sau mă rog, ceea ce mi se întâmpla şi în cele anterioare. În unele nu mă simt prea bine – a rectificat spunând adevărul imediat –, în unele nu stau prea bine cu capul, pe deasupra. Ani de zile am fost la psihiatru, cu program intensiv, nu ştiu dacă eşti la curent. Când se adună ambele lucruri… Mă rog, zilele acelea se pot sfârşi oricum. Nici eu nu ştiu. Nu pot să o prevăd, când sunt în ele.

Eu n-am ştiut ce să spun, nu imediat. S-a aşezat din nou lângă mine şi şi-a sprijinit fruntea într-o mână, pe palma întreagă bine deschisă, cuprinzătoare, acelaşi gest pe care îl schiţăm când vomităm noaptea, reminiscenţă a celui schiţat de mamele noastre când eram copii, ne susţineau fruntea împotriva icniturilor, iar când ele nu mai sunt, ne-o susţinem singuri, în mod patetic, ca şi cum am fi ele, sau măcar altcineva, aidoma muribundului solitar care îşi apucă propriile degete, ca să aibă iluzia că e însoţit în ultima cumpănă.

— Iei vreun fel de medicaţie?

— Da, am luat. Acum, cu asta – şi mi-a arătat bandajul de la încheietura stângă –, mi-au dat iarăşi, evident. Ajută. Te ajută să funcţionezi. Dar nu schimbă fondul problemei, nici nu înlătură tristeţea.

— De ce nu vă despărţiri? De ce nu te desparţi? Curând va exista divorţ. Poate ţi-ar fi mai bine la distanţă, capitol închis cu totul.

Ea nu avea de unde să ştie că eu cunoşteam

răspunsul, mai mult sau mai puţin, în ceea ce o privea pe ea: o auzisem dând explicaţii prietenelor duşmănoase.

Şi-a luat mâna de la frunte şi s-a întors spre mine. Când a făcut-o, genunchii i s-au lovit de piciorul meu drept, am simţit o uşoară presiune, nu s-a tras înapoi; cu siguranţă nu şi-a dat seama, deşi eu sunt de părere că toată lumea îşi dă seama de atingeri; ori n-a acordat importanţă. Am profitat ca să-i privesc coapsele cu coada ochiului, acum mi se ofereau frontal. Poate erau puţin groase, dar mă atrăgeau; destul de descoperite, atât de vânjoase, atât de lipite, între ele nu era nicio crăpătură.

— Asta ar trebui să-l întrebi pe el, de ce n-a şters-o încă, de ce n-o şterge. Cât despre mine, e cam mult să ceri cuiva să se îndepărteze de cel pe care îl iubeşte cel mai mult. Dacă el m-ar lăsa, aş fi obligată să suport, şi e probabil să o facă, să mă lase ca la carte îndată ce vine divorţul. Dar nu se poate aştepta nimeni ca, pe deasupra, să fiu eu cea care să uşureze lucrurile, să iau iniţiativa când nu vreau să o iau. Şi poate s-ar opune dacă aş face-o. Oamenii au reacţii stranii. Şi am străbătut drum lung împreună. Poate de-asta nu pleacă, în ciuda a tot, poate asta îl influenţează.

„Da, e adevărat”, am gândit, „nu avem habar ce s-a urzit între cei dinaintea noastră, şi nu încape îndoială că nicicând nu vom avea habar, pentru că ajungem mereu târziu în viaţa celorlalţi”.

J J

— Nu ştiu, am spus. E greu de înţeles că continui să iubeşti astfel pe cineva care te maltratează verbal în asemenea hal.

Nu puteam să adaug că şi prin fapte, căci mi-aş fi trădat vechea spionare nocturnă.

— Scuză-mă, câteodată n-am avut cum să nu-I aud. Atenţie, nu în absenţa ta, n-a spus niciodată nimic negativ despre tine când nu erai de faţă, cât am fost eu martor. Dar l-am auzit vorbindu-ţi. În sfârşit, ştii şi tu.

A zâmbit, a revenit la poziţia iniţială şi a băut o

înghiţitură. Nimic al ei nu mă atingea acum. Trebuia s-o fac să-mi bage de seamă dorinţa, care creştea neîncetat (acesta este întotdeauna primul şi necesarul pas, ca celălalt să observe, iar câteodată este totodată şi ultimul, cel declanşator), încât începeam să nu mă mai mulţumesc cu faza vizuală şi să-mi imaginez posibilităţi, ascultând-o cu lipsă de consideraţie, ca cel ce îndeplineşte o formalitate. Vine un moment, în aceste situaţii, în care nu-ţi pasă decât de propriile talazuri.

— Evident că l-ai auzit, bine-ar fi să se abţină în prezenţa altora. Cu unii are mai multă grijă, pentru că ştie că mă stimează. Cu Jorge, cu Paco, cu prietenele mele. Cu Alberto Augusto, mai puţin. Şi cu tine, cu tine îi face prea multă plăcere, e prea în largul lui şi prea intim; din tine a făcut de la început o. extensie a lui însuşi, ceea ce e bine şi în acelaşi timp e rău. Însă tu nu ştii că nu întotdeauna a fost aşa, ci dimpotrivă. Asta a început demult, curând după ce s-a născut Tomăs, închipuie-ţi. Dar sunt şi mai mulţi anii în care a fost altfel, iar pentru mine cântăresc încă mai mult. Eu i-am trăit, iar Eduardo…

S-a oprit de parcă s-ar fi jenat să spună ceea ce avea să spună, dar a spus-o:

— Eduardo e omul cel mai bun şi corect pe care ai putut să-l cunoşti. Ce face cu mine în tot timpul acesta, aversiunea asta, felul ăsta de a mă trata, e împotriva caracterului său, se obligă să o facă. O să mă consideri naivă, dar eu încă mai cred că într-o zi n-o să mai suporte să meargă împotriva lui însuşi şi împotriva propriei firi. Şi că va înceta atunci şi va vrea să mă compenseze.

„Cel mai bun şi corect”, mi-am repetat în gând. Era posibil, eu aveam despre el o părere excelentă, pe lângă admiraţia pe care mi-o inspira. Îi eram devotat necondiţionat, am mai spus. Totuşi, era ciudat să aud un asemenea elogiu în gura singurei persoane cu care se dovedise crud în faţa ochilor mei şi a urechilor mele. Nu maliţios, nici insolent, nici dispreţuitor, de toate acestea era capabil uneori, iar pe deasupra cu un farmec imens şi,

prin urmare, cu o relativă impunitate. Ci umilitor şi înverşunat (fireşte că nici cu ea nu era aşa tot timpul). Mi-am amintit câteva fraze spuse de Beatriz prietenelor ei: „Eu nu aş vrea o viaţă nouă, cu alt bărbat”, le anunţase, le explicase. „O vreau pe cea pe care am avut-o atâţia ani, cu acelaşi bărbat. Nu vreau să uit şi nici să depăşesc momentul, nici să-mi refac nimic, cum se spune, ci să continui la fel, în prelungirea a ceea ce a fost. Nu am fost niciodată nemulţumită, nu am avut niciodată nevoie de emoţii exterioare, de oscilaţii şi schimbări, nu am fost niciodată dintre cele care se plictisesc şi pretind agitaţie, varietate, certuri şi reconcilieri, euforii şi tresăriri. Eu puteam să rămân veşnic în ce era. Există oameni satisfăcuti şi împăcări, care aspiră doar ca fiecare zi să fie aidoma celei dinainte şi celei următoare. Eu eram dintre aceştia. Până >» când totul a luat-o razna”.

M-am ridicat eu acum şi m-am dus la frigider. La fel ca ea puţin mai înainte, nu ştiam ce vreau. Am luat un pahar, am pus gheaţă în el, m-am uitat înăuntru fără să-mi centrez privirea şi în jur, am văzut sticla de whisky pe masă şi m-am decis să-mi torn, apoi şi coca-cola, am imitat-o întru totul, cât am stat în picioare am captat-o şi am observat-o de sus, mi s-a mărit priveliştea decolteului, vreau să spun a interiorului, mai ales în cele câteva secunde cât am rămas în spatele ei, foarte aproape, am avut chef să întind o mână, sau să mi le aşez pe amândouă pe umerii ei şi de acolo să le mişc în jos, nu dintr-odată, ci încetul cu încetul şi distrat, aşteptând să mă întrerupă sau să nu mă întrerupă, să-mi strige „Ce faci?”, iar eu să mă sperii şi să mă înroşesc, şi să mă scuz, şi să mă retrag, ori ca ea să tacă şi să mi-o permită, bineînţeles că dându-şi seama, dar prefăcându-se că nu-şi dă seama, sau nu, până mai târziu, când ar fi fost deja imposibil să nu exprime în cuvinte atingerea, pentru că ar fi fost poate de altă natură, deşi e adevărat, pe de altă parte, că asta se poate face nearticulat, nimeni nu are de ce să vorbească şi nici de ce să spună ceva, sau prin intermediul gâfâielilor, ori până şi

acestea se pot reprima şi se poate înăbuşi orice geamăt, mulţi au fost cei care au trebuit să se ascundă şi să fie atât de silenţioşi de parcă n-ar fi existat, în realitate nu există nicio regulă şi nimic nu este imposibil între persoanele care se unesc.

Astfel că am zăbovit acolo, în spatele ei – n-au mai fost doar câteva secunde –, şi m-am gândit că pot să fac prima mişcare fără ca Beatriz să perceapă în ea nimic suspect şi nici nepotrivit, să-i pun mâinile prieteneşte pe umeri, sau ca cel care încurajează prin intermediul atingerii; în plus, în insomnie se admit multe lucruri, ca şi cum starea de veghe, la urma urmelor, ar fi contaminată de somnul care se împotriveşte şi nu vine şi care ar trebui să-i ia locul, şi totul s-ar petrece, pe tărâmul lui, într-o viaţă de împrumut, nebuloasă, ipotetică şi paralelă, până la un punct. Am făcut asta, i-am pus mâinile pe umeri cu delicateţe şi în acelaşi timp i-am vorbit, ca să maschez îndrăzneala, ca să nu fie singurul lucru la care ea trebuia să fie atentă în clipa. aceea:

— Şi ce s-a întâmplat? De ce a luat-o totul razna? De ce a devenit Eduardo atât de morocănos şi de aspru?

A ridicat din umeri, dar gestul a fost abia perceptibil. Ar fi putut profita ca să mă îndepărteze cu el, ca să se elibereze. Cu oricât de puţină energie ar fi făcut-o, eu aş fi înţeles că respingea contactul şi mâinile mele ar fi zburat. Dar a fost atât de uşor, că am simţit gestul mai degrabă ca pe un răspuns, ca şi cum umerii recunoscători ar fi exercitat o vagă presiune ca să se alăture şi să se adapteze mai bine palmelor mele. Ori aşa am înclinat să simt, forţând cu siguranţă norocul.

— Dintr-o prostie, a spus. Pentru că a descoperit că odată îl minţisem, cu multă vreme în urmă. O minciună veche, la care ar fi trebuit să râdă, nu să o ia în tragic. Se petrecuseră atâtea în timpul acesta, fuseseră atâtea între noi, că trebuia să i se fi risipit importanţa de atunci, nu ştiu cum să spun: să fi expirat, să fi fost anulată de puterea vieţii noastre împreună, pierduserăm până şi un copil şi

nimic nu uneşte mai mult decât asta, dacă nu distruge. Astfel că nici măcar n-a descoperit-o el, minciuna, ci într-o zi de supărare mi s-a năzărit să i-o mărturisesc.

A păstrat tăcerea câteva secunde.

— Nu mi-am imaginat niciodată că va reacţiona aşa cum a făcut-o. Într-un ceas rău.

Aceasta m-a făcut să-mi amintesc din nou de ceea ce îl auzisem pe Muriel spunând în noaptea în care a apărut la uşă cu halatul lui lung de Fu Manchu sau de Dracula: „Ce prost am fost să te iubesc în toţi anii aceştia, cât de mult am putut, câtă vreme nu am ştiut nimic”. Şi mai târziu o certase: „Dacă nu mi-ai fi mărturisit nimic”, a adăugat, „dacă ai fi continuat să mă amăgeşti! Ce sens are să scoţi într-o zi greşeala la lumină, să povesteşti deodată adevărul?” Şi îşi încheiase reproşul spunându-i: „Vai, ce tâmpită ai fost, Beatriz! Nu o dată, ci de două ori”. Trebuie să se fi referit la acelaşi lucru la care se referea Beatriz acum.

— Şi se poate şti care era minciuna aceea?

A căzut pe gânduri câteva momente, poate îi era lene să intre în amănunte. A băut din paharul ei de whisky amestecat, fără să se sustragă nicidecum mâinilor mele atât de prudente, atât de respectuoase că nu se mişcau niciun milimetru, ca şi cum prin îndrăzneala iniţială şi-ar fi făcut norma de îndrăzneli pe ceva timp. Văzând că nu răspunde imediat, am completat întrebarea ca să ajut la răspuns:

— Sau nu se poate şti?

— Să-ţi spună el, dacă vrea, şi o să vezi, tinere de Vere.

Ea nu mă numea prea des astfel, ci doar când era bine dispusă (ceea ce se întâmpla episodic) şi le ţinea isonul celorlalţi, folosind apelativele glumeţe din casa aceea.

— E atât de ridicol, că mi-e ruşine să spun că o copilărie de asemenea calibru a fost atât de determinantă în viaţa mea, o copilărie.

A făcut o nouă pauză şi a continuat:

— Cel mai important din minciuna aceea (cel mai important pentru mine, se înţelege) a fost că mi-a permis să constat ce bun şi ce corect era Eduardo, fără ca el să poată şti în ce măsură ştiam eu. Pe bărbaţi îi înşelăm cu uşurinţă, indiferent cât de inteligenţi şi precauţi ar fi, şi de şireţi.

Nu spusese „vă înşelăm”, iar prin urmare n-am priceput dacă se referea la bărbaţi sau la toate fiinţele umane, ori dacă încă nu mă considera pe de-a-ntregul un bărbat[19].

— Dar cazul lui Eduardo s-a dovedit extrem. Era atât de bun şi de corect, că nu putea să se afle în lume fără să fie înşelat. Aşa că mai bine că am făcut-o eu, în căsătorie cel puţin, eu, care îl iubeam atât de mult şi nu aveam să-i fac niciun rău… Dimpotrivă: altora avea să le fie mai greu să-l înşele pe alte terenuri, mi-am zis, cu mine lângă el.

În momentele acelea, mi-am dat seama, totul mă plictisea puţin, ori nu mă interesa cum m-ar fi interesat aproape în orice altă împrejurare, ori cum m-a interesat şi intrigat *a posteriori*, când am rememorat în singurătate în zilele următoare. Atunci, în toiul nopţii, în bucătărie, mi se părea un peaj pe care trebuia să-l plătesc pentru o îndepărtată şi chiar fantezistă speranţă, încă nu îndrăzneam să presupun că se va întâmpla nimic neprevăzut şi nici extraordinar, dar nerăbdarea şi jinduirea nu sunt controlabile şi copleşesc. Dacă sunt controlabile acţiunile şi mişcările, fireşte, noi, oamenii civilizaţi, am învăţat să le înfrânăm şi să le păstrăm în imaginaţie amânându-le, să le aruncăm în punga închipuirilor şi să ne mulţumim cu asta, temporar cel puţin; nu la fel sunt senzaţiile, în schimb, iar acestea sfârşesc prin a se transmite şi a ne trăda întotdeauna, cred eu, şi, de aceea, cel cu senzaţii foarte puternice are un avantaj. Dorinţa pe care o emiţi, mai ales dacă eşti tânăr şi cam stângaci în a disimula, în cele din urmă se condensează în aer şi îl

19 Hombre în spaniolă înseamnă „om“ și „bărbat“.

impregnează, ca şi cum ar fi ceaţă care se întinde; ajunge atunci la cine este dorit şi acesta trebuie să facă ceva în *3*

această privinţă: fie că pleacă, se dă la o parte, dispare şi îl împrăştie deodată, fie că se expune, îl întâmpină şi este învăluit. În orice caz, se trezeşte că trebuie să se ocupe de ceea ce nu a izvorât de la el, nici nu a creat el, ceea ce este adesea nedrept şi stânjenitor. Pericolul cel mai mare (dacă acesta este cuvântul) constă în faptul că, băgând de seamă tânjirea ta, celălalt întrevede sau concepe posibilitatea de a-ţi face pe plac, când niciodată nu i-ar fi trecut prin cap să ia vreo iniţiativă de natura aceasta în mod spontan. Să observăm că cineva vrea să relaţioneze cu noi sexual ne *3*

obligă să reflectăm la aceasta, fie şi cu fugacitatea gândului celui mai rudimentar; dacă nu excludem sau nu respingem numaidecât, dacă nu fugim de ceaţă în clipa aceea, atunci ne e greu să nu simţim emanaţiile celuilalt, care în general nu se domolesc şi sunt persistente, nici măcar nu cedează din oboseală şi nici pentru că se ştiu inutile sau inoperante: sunt fără explicaţie, indiferent dacă folosesc la ceva sau nu. Astfel că acel celălalt ne inoculează ideea sau ne-o sădeşte, ne-o dă sau ne contagiază cu ea, iar avantajul se măreşte cu fiecare secundă ce trece cu condensarea în creştere, fără să i se provoace izbucnirea şi fără să i se pună capăt, fără să fie stimulată. Uneori e suficientă vehemenţa pentru a atinge scopul care părea de neatins exact înainte de a-i da drumul şi de a o lăsa să plutească, de a o elibera sau de a-i rupe lanţurile, sau de a ne scăpa fără consimţământul nostru. Poate, chiar, spre regretul nostru.

E probabil să se fi întâmplat ceva de felul acesta. E cel mai probabil. Să fi acţionat ca ispită emanaţiile mele involuntare sau voluntare, ori şi una şi alta alternativ, erau momente în care îmi era totuna dacă le percepea, în altele încă mă invadau pudoarea şi reproşul adresat mie însumi, îmi judecam predispoziţia de a-l trăda pe Muriel, deşi el abandonase de mult terenul acesta. Ori asta am gândit

când am simţit că mâinile mele paralizate, aproape adormite pe umerii lui Beatriz, erau trase de ale ei domol în jos, pe deasupra cămăşii de noapte, nu pe dinăuntru. Nu-i vedeam faţa, era aşezată tot cu spatele la mine, eu eram în picioare şi îi vedeam părul de sus, habar n-aveam de expresia ei, dacă avea ochii deschişi sau închişi, dacă era pe deplin conştientă că era vorba despre mine, ori îşi închipuia mângâierile şi presiunea altuia, ale cui altcuiva, dacă nu ale soţului, căruia îi ducea dorul. Poziţia mea semăna acum cu a lui Van Vechten

În Darmstadt, doar că eu încă nu împingeam, nici nu eram la înălţimea necesară pentru a o face, în cel mai bun caz aş fi putut să-mi unesc abdomenul cu spatele ei, ca să-l simtă, dar nici măcar nu mi-am făcut curaj ca să stabilesc acest contact prea explicit, m-am stăpânit, nu încă, cu toate că ea îmi condusese mâinile la sânii ei, pe care ele nu-i puteau cuprinde pe de-a-ntregul. Acolo îi văzusem bine chipul, urcat în copacul de la Sanctuar, chipul ei lipit de fereastră, de fapt era singurul lucru pe care putusem să-l văd de când doctorul o întorsese, înainte îi contemplasem un răstimp ceafa oarecum alarmat, aproape lovită de geamuri. Încât mi-am imaginat-o aşa în vreme ce o atingeam – părea incredibil, dar o atingeam –, cu ochii foarte strânşi, aidoma unui portret insolit sau neobişnuit, pielea mai netedă şi întinerită, buzele mai cărnoase sau groase, de parcă ar fi invadat zone străine de ele, mai poroase şi voalate, întredeschise şi mai roşii, genele mai lungi sau mai vizibile; dar toate acestea erau caracteristice unui orgasm sau unei înlănţuiri, sau unui preorgasm, şi încă nu putea fi nimic de felul acesta.

Atunci s-a accelerat totul şi s-a întâmplat totul foarte repede. Ea s-a ridicat, a dat la o parte taburetul şi s-a întors spre mine, şi dintr-o singură mişcare şi-a alăturat corpul ei întreg de corpul meu, cum procedase cu Muriel în noaptea aceea după ce, în mod neaşteptat, el îi făcea în sfârşit voia. Am simţit în acelaşi timp îmbrăţişarea

toracelui ei şi a abdomenului şi a extremităţilor, dacă se poate spune că toate acestea îmbrăţişează: sânii ei striviţi de pieptul meu, bazinul ei peste al meu, coapsele ei peste ale mele, braţele ei strângându-mă cu prea multă forţă, chiar şi picioarele ei pe ale mele, de parcă s-ar fi urcat pe ele ca să ajungă la statura mea, doar că ea era înaltă şi nu avea nevoie de aşa ceva, de fapt, era mai înaltă decât mine când purta tocuri. Un moment am avut senzaţia că mă unesc cu o fiinţă supranaturală, poate cu o uriaşă, nu atât din pricina dimensiunilor ei, care în abundenţa lor erau normale, cât a fuziunii fără fisuri la care m-a supus, a îngemănării absolute a trupului ei cu al meu, complet alăturate unul de celălalt într-o singură clipă şi fără preambuluri. Singura pe care nu şi-a contopit-o a fost gura ei cu a mea, iar când eu am încercat să i-o caut m-a evitat, oferindu-mi gâtul şi obrazul: „Nu, sărutări nu”, mi-a dat timp să gândesc, cum poate Beatriz îi spusese lui Van Vechten „Nu, mângâieri nu”, Ia sfârşitul coitului lor sacru şi profan, eu nu-i auzeam de pe creanga mea. „*Non*, *pas de baisers*, *pas de caresses*”, ceva asemănător citisem în vreun roman francez, pentru ca interzicerile acestea imaginare să-mi vină în minte în această limbă. N-a spus şi n-am spus nimic cât a durat alăturarea aceea stranie şi completă, amândoi în picioare, în bucătărie, aproape de frigider. Aşadar, „*Non*, *pas de mots*, ori „Nu, cuvinte nu”.

M-a cuprins nerăbdarea, mă grăbeam să se întâmple ceea ce se promitea. Mă temeam că va da înapoi, că se va desprinde, sau că eu o s-o îndepărtez, ţinând-o deodată la distanţă, punându-i o mână pe umăr, cum făcuse Muriel cu o atitudine autoritară după ce suportase suprapunerea abuzivă a lui Beatriz, imediat ce el o îmbrăţişase pe ea în mod neprevăzut, probabil compătimitor. A mea nu avea acest caracter, nicidecum, era tinerească şi voluptuoasă, sau elementară şi lascivă, am mai spus că la vârste fragede e greu să renunţi la o ocazie, un tânăr crede că trebuie să profite de toate, sau de majoritatea, fără alte excepţii în afara celor provocate de o neplăcere clară şi fără amestec,

cele care nici măcar nu sunt în stare să se anunţe ca rememorare, ca amintire, ca imagine tezaurizată pentru bărbatul matur sau bătrân care va deveni într-o zi şi pe care atunci nu mizează şi pe care nu îl desluşește, şi care, totuşi, în mod misterios, se iveşte deja în inconştient ca o fantasmă a viitorului. Bărbatul în vârstă ne şoptește uneori, în plină tinereţe: „Ia seama cum trebuie la experienţa asta şi nu pierde niciun detaliu, trăieşte-o gândindu-te la mine şi de parcă ai şti că n-o să se repete niciodată decât în evocarea ta, care este a mea; înregistreaz-o pe retină, ca şi cum ar fi secvenţele şi planurile cele mai memorabile ale unui film; nu vei putea păstra excitarea, nici s-o retrăieşti, dar vei putea păstra senzaţia de triumf, şi mai ales toată cunoaşterea: vei şti că asta s-a întâmplat şi o vei şti pentru totdeauna; captează totul cu intensitate, uită-te cu atenţie la femeia asta şi păstreaz-o la loc sigur, pentru că mai încolo o să-ţi cer toate acestea, şi va trebui să mi le oferi drept consolare”.

Am ştiut limpede că acela era unul dintre cazurile acestea. Nu era în el nici cea mai mică urmă de neplăcere, dimpotrivă, dar exista riscul ca eu să dau înapoi (în realitate, foarte puţin, am recunoscut imediat în sinea mea), deoarece îmi dădea târcoale ideea că era posibil să comit o mârşăvie. Nu doar din cauza lealităţii pe care i-o datoram lui Muriel; am ajuns să mă întreb de asemenea dacă nu cumva trăgeam foloase, ca să folosesc expresia corespunzătoare unei mârşăvii, din probabila dezorientare şi confuzie, şi fragilitate a lui Beatriz Noguera, fireşte că din continua ei nefericire şi din insomnia circumstanţială: era mult mai în vârstă decât mine şi, prin urmare, mai deprinsă cu vreun aspect, şi nu părea să acorde importanţă amanţilor pe care îi avea, poate că îi utiliza în mod conştient ca să-şi ridice moralul, ca să simtă că nu era doar sebum, niciun sac de fainã sau de carne, doar pentru asta şi pentru a se răzbuna în imaginaţia ei, în mod fictiv („Dacă el ar şti”, mult mai mult decât „Când o să afle el”), căci nu există răzbunare reală dacă victima nu o lasă să se

vadă şi nici nu suferă; dar era totodată cineva cu o insuportabilă lehamite sau disperare recentă, care tocmai îşi tăiase venele – încheieturile încă bandajate erau unul dintre elementele adiţionale, unul dintre detaliile pe care şi le va aduce aminte eul meu viitor după mulţi ani, am ştiut-o atunci, pentru că îmi exacerbau jindul –, cineva care în răstimpuri avea probleme cu capul, după cum spusese că însăşi, cineva frustrat şi respins, căreia puţin putea să-i pese de ce îi aduceau zilele împrumutate după tentativă, ori dăruite, cui îi pasă de ce se întâmplă după moartea sa, iar Beatriz murise de trei ori, în sufletul ei cel puţin: era în mod necesar o pradă uşoară, învinsă, cu voinţă slabă, sau subminată de indiferentă, dintre cele care nu doar mie, ci oricărui individ, ar fi capabile să-i spună: „Fă ce vrei, eu nu mă opun, timpul de a mă opune la ceva a trecut”. M-a tulburat că mă obseda cuvântul „pradă”, ea fusese cea care se ridicase, se întorsese şi se aruncase în braţele mele, sau mai degrabă în corpul meu întreg, călcându-mă chiar pe picioare, urcându-se pe ele de parcă ar fi fost o fetiţă şi era atât de departe de a fi. Chiar şi aşa, chiar şi aşa… Nu-mi puteam scoate din minte convingerea că pulsaţiile mele realizaseră cucerirea – alt cuvânt inoportun – şi provocaseră reacţia debordantă; mă vedeam inevitabil ca seducătorul, ca profitorul, într-un fel vinovatul, poate asta i se întâmplă mereu celui mai avid, deşi niciodată nu se poate şti cine e mai avid, uneori se disimulează până când nu se mai poate disimula. Şi poate atunci am comis cea mai mare mârşăvie, ca să mă eliberez de hărţuirea celorlalte posibile, şi a fost doar cu gândul, dar cu scopul de a acţiona şi de a nu mă opri: „Ce mai contează, eu am salvat-o, eu am scos-o din sânge şi din apă, nimeni altcineva n-ar mai fi alertat”, am recuperat ideea aceea meschină şi de data aceasta chiar am formulat-o în capul meu mai mult sau mai puţin aşa cum o expun acum, în vreme ce palpam zona nouă – nu în mod umilitor, ci cu ardoare şi apreciere – şi îi dădeam jos chiloţii pe deasupra mătăsii, până la jumătatea coapsei „am tras o dată, a doua

oară şi nu mai acopereau ce acopereau, puteam să mângâi cu un deget, cu două degete, fată să fie nimic la mijloc, sau chiar să le introduc. „Dacă e aici, dacă respiră, dacă pielea asta miroase atât de bine şi carnea asta plesneşte de sănătate şi se mişcă, e datorită mie, mi-am câştigat dreptul de a le încerca; femeia asta care nu e amintire, nici cenuşă, nici descompunere, nici os descărnat, femeia asta care supravieţuieşte e a mea, va fi o clipă în noaptea asta, în definitiv întâlnirile acestea durează puţin şi apoi ne spălăm cu’toţii şi e ca şi cum n-ar fi existat, dacă n-ar fi nenorocita de memorie, să ne reprezinte faptele din care n-a mai rămas nicio urmă vizibilă, de aceea nu le mai ştie nimeni, nimeni nu află dacă nu e de fată, iar dacă cineva le povesteşte apoi, sunt doar zvonuri. Sunt o extensie a lui Muriel, a spus-o ea, poate de aceea mă strânge cum l-a strâns pe el, în acelaşi mod, îndată ce i-a dat ocazia sau ei i-a fost la îndemână; poate că o face ca să-l substituie şi ca să se amăgească cu ochii închişi, sau poate ca să-l irite, deşi nu încape îndoială că el n-o să ştie niciodată că am avut-o, eu n-o să-i spun şi nici ea. Dar mie ce-mi pasă de motivul ei, dacă există sau îl cunoaşte, e momentul să-mi văd de ale mele”. Şi aici m-a cuprins febrilitatea şi mi-a venit vocabularul care obişnuieşte să străbată mintea când sentimentul este superficial şi dorinţa nemăsurată. Sunt termeni grosolani, dar nu se pronunţă decât în condiţii de încredere reciprocă şi plăcere pentru vulgaritate, sau ca un joc acceptat între necunoscuţi indecenţi, iar dacă nu, doar se gândesc. Gândurile noastre nu au martori, nu avem de ce să fim respectuoşi şi nici politicoşi în ele. Astfel că mi-am zis fără întârziere: „O să i-o bag acum, o s-o fac repede şi fără preludii, nu cumva să dea înapoi şi să se căiască la jumătatea drumului, iar ceea ce este gata să se producă să se evapore şi să nu mai fie; nu mi-aş ierta-o, să fiu atât de aproape şi să stric totul, să fac să se însufleţească tabloul, să-i confer înfiorare şi volum, pentru ca apoi s-o las să scape intactă şi fără să intru în ea. Odată ce voi fi înăuntru, nu va mai exista cale de întoarcere, voi

simţi umiditatea şi căldura, se va fi întâmplat şi eu voi avea amintirea aceasta până la sfârşitul zilelor mele, voi putea să gândesc oricând voi dori: «I-am pus-o lui Beatriz Noguera, cine şi-ar fi închipuit, cine ar fi prevăzut; asta a fost aşa şi nimeni n-o poate schimba». Chiar dacă e tulburată şi nu înţelege prea bine ce decide, paşii ei; chiar dacă ea uită şi nu păstrează cunoaşterea, chiar dacă e moartă şi îngropată, chiar dacă a dispărut din lume cu mult înaintea mea şi puţini ştiu cine era, iar şi mai puţini îşi amintesc de ea şi nimeni nu îi spune eterica poveste a vieţii intime, nici măcar în şoaptă, asta se va fi întâmplat şi nimeni n-o să mi-o ia, pentru mine va fi o cunoaştere de neşters”.

Şi acestea sunt, deopotrivă, gânduri de tinereţe, când eşti încă prea nou ca să-ţi vină să crezi în evenimentele pe care le trăieşti şi în acţiunile proprii, când totul se dovedeşte încă neverosimil şi ca aparţinând altora, ca şi cum experienţele n-ar fi pe de-a-ntregul ale noastre şi ar părea că ni le-au împrumutat. Nu doar sufletul tânărului e amânat, ci şi conştiinţa sa. Se lasă aşteptată, abia într-un târziu îşi ocupă locul şi se instalează, şi se scurge mult timp până ce ne dăm seama că ceea ce ni se întâmplă nouă ni se întâmplă nouă într-adevăr, şi nu suntem spectatori în întuneric, în faţa unei scene sau a unui ecran, ori în faţa cărţii luminate de o veioză.

Trebuia să se întâmple, ca să se fi întâmplat şi să nu poată da greş și să nu existe riscuri, ca să nu mai fie promisiune sau viitor şi nici măcar să nu aibă caracter iminent. Am avut precauţia – dar mi-a dictat-o nerăbdarea – de a trage de Beatriz cu delicateţe, ca pentru a nu o speria, de a trage de ea spre mica mea *chambre de bonne*ânăuntrul cămăruţei care pentru ea probabil că era aproape necunoscută, nimeni nu obişnuia să se aventureze până în zona mea de exil; era mai bine ca ireversibilul – dar încă nu era, nu era – să nu se petreacă în bucătărie, putea să intre cineva, sau să se uite din uşă, putea să se trezească orice locuitor al casei, care ar fi vrut să bea sau

să mănânce ceva, sau să se răcorească preţ de câteva secunde în faţa frigiderului deschis, acolo eram prea expuşi, era un spaţiu comun, teritoriul Flaviei şi loc de trecere. Am închis uşa odăiţei, dar fără să aud zgomotul clanţei: nu am pierdut timpul insistând, nimic nu se putea vedea din afară în orice caz, şi era foarte urgent. Aproape dintr-o singură mişcare – e ciudat cum ne multiplicăm şi ce rapizi suntem când e vorba să evităm ca celălalt să reacţioneze sau să dea înapoi, sau să se trezească – i-am dat jos chiloţii cu totul şi eu mi-am dat jos pantalonii; *boxerii* nu era nevoie, cu deschizătura debordată în momentul acela, nici cămaşa, nu mi-o încheiasem şi pieptul meu avea să atingă ce trebuia să atingă fără oprelişti. Dintr-un brânci uşor am trântit-o pe pat cu faţa în sus şi s-a lăsat călăuzită, îşi întindea doar braţele – bandajele foarte vizibile, bandajele – aşteptând să mă înşface din nou, imediat ce voi termina cu pregătirile mele minime. I-am coborât bretelele de la cămaşa de noapte, ca să-i văd mai bine sânii şi ca să intre în contact cu ei partea pe care ea sau eu o vom alege din corpul meu. Ea nu avea să aleagă nimic, nici să mă ghideze deloc, am văzut limpede. Atunci m-am retras puţin şi i-am privit o clipă coapsele atât de alăturate, strălucitoare. I le-am separat, i le-am deschis cu hotărâre şi cu grijă, ambele lucruri în acelaşi timp, dacă asta e cu putinţă, şi numaidecât am gândit, în vreme ce ea mă îmbrăţişa iarăşi cu putere: „Acum da, acum e gata, membrul meu e înăuntru, nimic nu mai poate surveni pentru ca asta să nu se producă, pentru ca asta să nu se fi produs”. Am vrut să-i privesc faţa, ei îi era indiferentă faţa mea, nu mă vedea, îşi ţinea pleoapele lipite, la fel ca la Darmstadt cu Van Vechten, doar că acolo el era în spatele ei când i-am văzut chipul, iar eu, în schimb, eram în faţă. M-am străduit să alung imaginea aceea, dar câteva clipe mi s-a suprapus dezagreabil, m-a stânjenit şi m-a distras. Propriile-mi senzaţii au îndepărtat-o curând, şi gândirea mea, care încerca să se convingă de ceea ce era evident cu vocabularul lui grosolan şi bădăran: „Da, o fut pe Beatriz

Noguera, am. puia în pizda ei şi nimic nu se mai poate remedia”. Îmi refuzase gura ei şi mi-o refuza, dar mă săruta stăruitor pe ochi, iar prin asta mă obliga să-i închid. Am încetat să văd, şi poate de aceea mi s-au ascuţit celelalte simţuri, fără îndoială cel tactil, dar şi auzul. Am auzit paşi în apropiere, paşi rapizi, ca într-o alergare scurtă. M-am oprit un moment ca să aud mai bine, Beatriz a observat întreruperea, dar pesemne că nu i-a ştiut cauza, rătăcea prin adâncurile ei, ori se cufundase în gânduri, poate la fel ca în cada de la Wellington, cine ştie? apoi n-am mai auzit nimic, erau cu siguranţă paşii cuiva care pleca grăbit – paşi desculţi pe lemn –, nu ai cuiva care se apropia. Am întors capul ca să mă uit la uşă, era închisă, deşi nu cu clanţa „cel mult rămăsese o crăpătură minusculă, prin care nu se putuse vedea nimic.

— Ce ai? S-a întâmplat ceva? a zis Beatriz fără să se alarmeze.

— Nu, nimic, nimic.

Nu, n-am vrut s-o alarmez, nici s-o pun pe fugă, ce dezastru.

Dar ceva s-ar fi putut auzi. Nu cuvinte, nu existaseră, poate respiraţia agitată şi vreo interjecţie sau mormăit uşor, în ciuda discreţiei orale a lui Beatriz şi a eforturilor mele de a nu scoate niciun sunet, nu uitasem nicio clipă că erau cei trei copii în casă. Am dorit din răsputeri ca paşii să fi fost ai Flaviei şi nu ai vreunuia dintre ei, femeia era la o vârstă la care nu s-ar fi scandalizat, ori s-ar fi scandalizat mai puţin, ori poate ştia deja, bănuia sau presupunea. Însă nu-mi scăpa faptul că alergarea rapidă şi picioarele desculţe erau mai caracteristice unui copil decât unei adolescente sau unei doamne. „Pe naiba”, am gândit, „probabil că s-a trezit unul dintre ei şi s-a dus s-o caute pe maică-sa; dacă e aşa, sper să fi fost Tomăs, ori dacă nu, Alicia, cu ei există posibilitatea să nu fi înţeles întru totul, să nu fi pus lucrurile cap la cap; în schimb, dacă a fost Susana, şi-o fi imaginat în mod adecvat circumstanţele şi acum o sta trează în pat, cu obrajii arzându-i, aşteptând s-o

audă pe maică-sa revenind în dormitorul ei. Oricum o fi, nu se mai poate îndrepta; mâine o să-mi fie ruşine, dar astăzi nu e mâine. Asta e ocazia mea şi o să-mi văd de ale mele”. Trupul pe care îl aveam sub mine îmi cerea atenţia, de fapt mi-o concentra sau acapara, să fiu absent mult timp nu era posibil, în acele împrejurări, nici măcar pentru o sperietură fulgerătoare. Am profitat de faptul că ridicasem capul şi Beatriz nu putea să mă sărute pe ochi, ca să-i privesc chipul şi să reţin astfel mai bine momentul, sprâncenele alungite şi bine conturate, genele foarte dese, dar nu întoarse şi nici arcuite, nasul drept cu vârful uşor îndreptat în sus, ceea ce îi conferea un farmec imens, buzele cărnoase şi late, între care se iveau – un surâs visător – dinţii puţin spaţiaţi, care îi dădeau un uşor aer involuntar lasciv, care contrasta cu ansamblul chipului ei copilăros, una dintre gurile care îi fac pe mulţi bărbaţi să-şi imagineze numaidecât scene inopinate şi nepotrivite, chiar dacă încearcă să le suprime, doar că eu nu trebuia să suprim şi nici să-mi imaginez nimic, interpretam una dintre scenele acelea cu ea, iar pe deasupra o vedeam mai atrăgătoare decât de obicei, cum se întâmplă cu atâtea femei, care se înfrumuseţează şi reîntineresc în situaţiile acestea, buzele mai groase şi roşii, şi poroase, pielea atât de netedă şi de întinerită, că a trebuit să blestem din nou paşii aceia care mă obligaseră să mă gândesc la Susana, pentru că timp de câteva secunde am avut descumpănitoarea impresie că eram cu aceasta şi nu cu maică-sa, a cărei copie era: amândouă cu aceleaşi trăsături şi cu aceeaşi expresie candidă, fiica anunţând deja – fiicei îi mijea – acelaşi corp intimidant, exploziv, care acum era unit cu al meu. Şi m-a cuprins din nou senzaţia de nepotrivire: pe măsură ce îi contemplam chipul şi sânii, şoldurile, coapsele şi fesele, până unde mi-o permitea câmpul meu vizual, constatam că trăsăturile ei nu erau în concordanţă cu corpul rotund, era ca şi cum acelea ar fi cerut un trunchi, un abdomen şi nişte picioare nu atât de puternice, mai măsurate, iar formele ei insolente, un chip

mai puţin inocent sau ingenuu. Iar la Susana, care era mult mai tânără, avea să se accentueze divergenţa îndată ce va avea câţiva ani în plus. Nu ştiu ce a fost cu mine: mama m-a făcut să mă gândesc la fiică în momentul cel mai inoportun. Însă n-am uitat de prima din cauza aceasta, câtuşi de puţin, nicidecum: am scrutat toate detaliile, ca să le arhivez în amintire. Încă le păstrez clare, deşi a trecut mult timp şi le însoţesc multe altele, iar ea e moartă de aproape tot atâta timp.

IX

„Aşa începe răul, dar ce e mai rău a rămas în urmă”, asta spune citatul din Shakespeare pe care îl parafrazase Muriel ca să se refere la beneficiul sau la convenienţa, la prejudiciul comparativ mai mic, de a renunţa să ştii ceea ce nu se poate şti, de a ne sustrage neîncetatului du-te-vino al celor ce ni se povestesc de-a lungul întregii vieţi, şi e cu mult mai mult decât ceea ce trăim şi la ce suntem prezenţi, pentru ca până şi acesta să ni se pară uneori poveste, pe măsură ce ne îndepărtăm, cu scurgerea timpului şi se umple de funingine, ori se estompează cu tic-tacul zilelor, ori se împăienjeneşte; pe măsură ce luna îşi presară razele şi anii praful, şi nu că atunci am înceta să ne îndoim de existenţa sa (deşi câteodată ajungem să o facem), ci îşi pierde coloritul, iar magnitudinea se reduce. Ceea ce a contat nu mai contează, sau foarte puţin, iar pentru acest puţin trebuie să faci un efort; ce s-a dovedit crucial sfârşește prin a fi indiferent, iar ceea ce ne-a distrus viaţa ne apare ca o copilărie, o exagerare, o prostie. Cum de m-am necăjit într-atât, sau m-am simţit atât de vinovat, cum de mi-am dorit să mor, fie şi retoric? Nu era atât de grav, acum înţeleg, când efectele sunt pe cale de a fi spulberate şi uitate şi abia mai e vreo urmă din cel care am fost atunci.»

Ce mai înseamnă oare acum ceea ce s-a petrecut, ce mi s-a întâmplat mie însumi, ceea ce am făcut, ceea ce am trecut sub tăcere şi am omis? Ce importanţă are că a murit un copil mic, sunt milioane cei care s-au dus fără ca nimeni

să înalţe o sprânceană, cu excepţia părinţilor lor, iar câteodată nici măcar a amândurora, lumea e plină de mame imperturbabile, care tac şi suportă orice, şi care poate îşi strivesc chipul plâns doar pe perna mută, în solitudinea nocturnă, ca să nu fie văzute. Ce contează că un tânăr s-o fi culcat cu una dintre aceste mame într-o noapte de insomnie, şi că o fi aflat una dintre fiice, care a alergat pe coridor tulburată şi desculţă, încercând să şteargă această cunoaştere, sau dimpotrivă, tezaurizând-o, ca să-i condiţioneze căsătoria viitoare şi prin urmare existenţa? Ce contează că o femeie minte o dată, oricât rău ar face cu aceasta, ori poate a fost exagerată nenorocirea care s-a atribuit minciunilor sale gogonate, la urma urmelor acestea fac parte din evoluţia naturală a vieţii, de neconceput fără dozele ei de falsificare, fără echilibrele ei între adevăr şi înşelăciune. Ce contează că >»

un bărbat corect o respinge ani de-a rândul pe femeia aceea şi o insultă, căminele sunt pline de respingeri şi umiliri, şi chinuri, şi insulte, mai ales când uşile se închid (şi uneori rămâne cineva înăuntru în mod necuvenit). Cât de grav e să se omoare una dintre aceste mame, când rătăcise pe tăişul cuţitului şi se aşteptau la aceasta apropiaţii, ba chiar o anunţa tic-tacul metronomului pe care ea însăşi îl punea în mişcare, când cânta la pian sau nu cânta? Ce contează că alt bărbat perfid profita de puterea lui şi de înţelepciunea lui şi se purta în mod indecent cu câteva femei vulnerabile, aproape toate mame şi toate fiice? Deloc nu mai contează în momentul acesta că un producător de cinema pentru care am lucrat a făcut sau nu comerţ cu carne vie în America pe vremea lui Kennedy, cu femei vulnerabile sau nevulnerabile şi imperturbabile. Ce puţin sens are să încerci să împiedici, să eviţi, să supraveghezi, să pedepseşti, până şi să ştii, istoria e prea plină de mici abuzuri şi josnicii imense, împotriva cărora nu se poate face nimic, pentru că sunt o avalanşă, şi ce câştigăm cercetându-le? Tot ce se întâmplă s-a mai întâmplat şi e inamovibil, este oribila forţă a

faptelor, sau povara copleşitoare. Poate cel mai bine ar fi să ridicăm din umeri, să încuviinţăm şi să nu luăm în seamă, să acceptăm că acesta e stilul lumii. „*Thus bad begins and worse remains behind*”, spune Shakespeare în limba lui. Doar după ce încuviinţăm şi ridicăm din umeri, ce e mai rău rămâne într-adevăr în urmă, pentru că măcar e trecut. Şi aşa începe doar răul, care încă nu a sosit.

Ceva de felul acesta, ceva asemănător trebuie să fi gândit Muriel când am avut, în sfârşit, un noroc chior şi am putut să-i ofer informaţii despre ce făcuse Van Vechten în anii în care se purtase atât de frumos cu cei persecutaţi sau victime ale represaliilor regimului lui Franco şi în care dobândise o reputaţie atât de bună pentru aceasta, de om solidar şi milos, care nu vrusese să ia bani de la cei care nu puteau să-i câştige, ca să le vindece tusea convulsivă, pojarul sau varicela odraslelor. Însă e adevărat că întotdeauna ajungem târziu în viaţa celorlalţi, şi în toate: Muriel hotărâse să nu *o* audă, să nu-şi plece urechea la ceea ce eu puteam să descopăr din întâmplare, dacă descopeream ceva prin metoda aceasta incontrolabilă sau prin insistenţa mea particulară („Nu pretinde să-mi pui la încercare curiozitatea. Păstrează pentru tine. Taci”, mă avertizase), îmi ordonase să-mi las baltă investigaţiile şi să nu-l mai trag de limbă, să nu mai ies cu doctorul, nici măcar din joi în Paşti. Dar mi-a fost imposibil să nu încerc, să nu mă duc la el cu povestea care îmi parvenise nu de la Van Vechten, ci prin intermediul altui medic, tânăr, doctorul Vidal Secanell, prieten cu familia mea şi cu mine, deşi ne vedeam intermitent. În realitate, dacă povestea aceea era adevărată, ar fi fost de neconceput ca pediatrul să mi-o mărturisească, nici într-o noapte de beţie de pomină sau de lăudăroşenie infinită sau de confidenţe pline de pocăinţă (greu de imaginat la el acestea din urmă); am fi putut să mergem împreună la zece mii de chefuri şi să cultivăm un simţ suprem al camaraderiei, că n-ar fi ieşit de pe buzele lui un cuvânt despre acele practici, sunt lucruri care se ascund mereu şi pe care cei

în cauză vor să le ia în mormânt, ştim cu toţii ce secrete din vieţile noastre e mai bine să lăsăm liniştite, îngropate, în măsura în care depinde de noi. Nu e niciodată completă această măsură, totuşi: îndată ce intervine încă cineva – şi cineva o să intervină, fie un complice, un intermediar, un martor sau o victimă –, zvonul începe să se răspândească, chiar dacă pe ascuns, şi nimic nu e niciodată la adăpost. În lumina acelei întâmplări, era mult şi faptul că însuşi Van Vechten îmi spusese într-o noapte ceea ce îi relatasem lui Muriel şi nu fusese suficient: „Nimic nu oferă satisfacţie mai mare decât când nu vor, dar nu pot spune că nu. Şi apoi vor, te asigur, majoritatea, odată ce s-au văzut obligate să spună că da”. Fireşte că eu nu puteam să înţeleg semnificaţia acelei lecţii fără să cunosc faptele pe care mi le-a relatat Vidal cu dispreţ şi cu indignare din pricina prieteniei mele cu Van Vechten. Muriel, în schimb, pesemne că înţelesese, pentru că cel mai probabil era ca lui să i se fi spus exact povestea aceasta; ori să i-o fi spus, concret, „o veche iubire; iubirea vieţii mele, cum se spune de obicei”.

Nu s-a realizat imediat, dar nici n-a durat mult, n-a întârziat atât. Vreau să spun imediat după întoarcerea lui Muriel de la Barcelona. A revenit după câteva zile cu mutră şi mai acră, vădit iritat şi cu veşti foarte proaste, o ofensă. Towers se lipsise de el, îl concediase, nu-i permisese să încheie filmările, recursese la Jesus Franco, ca să vadă dacă el, *sans-façon* şi cu jonglerii, reuşea să ducă la capăt filmul. Jess răspunsese că da, însă nu putea să se apuce decât peste o săptămână şi jumătate, trebuia să termine alte treburi. Uimitor era că fusese dispus să-şi facă timp, fiindcă văd acum pe internet că treisprezece lungmetraje ale sale, nici mai mult, nici mai puţin, au dată de 1980 sau 1981. Şi Don Sharp, de încredere, era de asemenea ocupat. Towers nu putea să-i mai ţină inactivi încă zece zile pe Herbert Lom şi pe ceilalţi actori, astfel că îi trimisese pe la casele lor şi suspendase producţia pe moment. Nu s-a reluat niciodată şi, de aceea, cum am

spus, titlul nu figurează în nicio fâlmografie, o operă nefinalizată, fantasmă. L-am întrebat pe Muriel ce se întâmplase în realitate, dar nu-i ardea de dat explicaţii:

— Neînţelegeri. În plus, Harry e un exploatator, dar nu pot să invoc necunoaşterea prealabilă, s-a limitat să răspundă. Şi apoi a avut decenţa de a adăuga: În mare parte a fost vina mea. Şi a lui Beatriz, fireşte, a fost cum nu se poate mai oportună cu punerea ei în scenă, iar eu am înghiţit-o; a ales bine momentul. Nu-mi mai pune întrebări, n-am chef să vorbesc despre asta. Ah, caută şi încearcă să-ţi găseşti altă slujbă, Juan.

Succesiunea de verbe indica delicateţe, sau dorinţă de a-mi doza anunţul şi de a nu mă presa.

— Nu cred că mi se va ivi vreun proiect prea curând şi mă tem că n-o să am prea multă nevoie de tine. Dar nu e urgent, nu vreau să-ţi fac probleme. Poţi rămâne până când faci rost de altceva, şi o să-mi spui tu când îţi vine bine să pleci, o las în seama ta. Mi se părea corect să te avertizez repede.

Proasta dispoziţie i-a durat câteva săptămâni. S-au sfârşit menajamentele cu Beatriz, preocuparea lui, brusca afecţiune (dacă se poate numi astfel), grija. De fapt, a tratat-o din nou în mod jignitor şi detestabil, la cel mai mic pretext, ca şi cum ar fi regretat armistiţiul pe care i-l dăduse după sperietura de la Wellington, după panica din cauza căreia alergase pe strada Velázquez, recurgând la fuga nedemnă, chiar dacă drumul fusese scurt. Din fericire, nu avea prea multe ocazii să o umilească, abia era acasă; acum o chema zilnic pe femeia care era un fel de telefonistă şi contabilă, şi reprezentantă, şi chelăreasă, pe nume Mercedes, cu care îşi împărţea biroul. Se ducea acolo imediat după ce îşi lua micul dejun, nu ştiu ce dracului făcea în locul acela, sau dacă zăbovea. Îmi dădea impresia că afrontul lui Towers şi toanele rele îl însufleţiseră, că nu se dădea bătut şi căuta cu înfrigurare finanţare pentru alt film, poate el şi Mercedes îşi petreceau ziua telefonând şi stabilind întâlniri cu alţi

producători de şuncă şi cu alţi crescători de vite, cu fabricanţi de conserve de moluşte şi reprezentanţi ai firmelor de băuturi, cărora le promitea că vor apărea în toate planurile sticle cu marca foarte vizibilă, poate cu împărăteasa Cecilia Alemany din nou, ca s-o convingă cu vreo tactică ingenioasă şi mai puţin pedantă, cu tot felul de producători profesionişti şi amatori, primii, hoţi şi megalomani, iar ultimii, megalomani şi cu capul în nori. Poate îşi petrecea ziua spetindu-se cu ei. Nu obişnuia să revină până noaptea, în orice caz, sau chiar până în zori (case de jocuri de noroc şi *boates*, presupuneam), iar pe mine mă lua prea puţin cu el. Nu ştiam dacă prefera să nu-l văd umilindu-se în faţa celor bogaţi, ori voia să se deprindă treptat cu absenţa mea şi să nu se mai bazeze pe mine, sau dacă mă includea în supărarea lui, din cauză că fusesem instrumentul inconştient al salvării soţiei lui, poate venise timpul să reuşească, a treia oară se zice că e cu noroc, probabil gândea el. Au fost momente în care mi-a trecut prin minte că Muriel acum îi luase moartea de bună. Era, fără îndoială, ceva trecător, dar cât a durat i s-a înteţit duşmănia.

N-a putut bănui nimeni că relaţiile mele cu Beatriz s-ar fi schimbat, întrucât adevărul e că nu s-au schimbat deloc. După noaptea de insomnie, chiar şi înainte ca Muriel să se întoarcă, Beatriz m-a tratat exact ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic în noaptea aceea, sau ca şi cum noaptea aceea nici n-ar fi existat. Ca şi cum ea ar fi revenit la tablou, la dimensiunea plană de odinioară, şi nicicând nu s-ar fi făcut de carne – textură şi înfiorare –, nici n-ar fi pus picior, coapsă şi nici sân în dimensiunea mea prezentă. Nici eu n-am îndrăznit să caut altă apropiere, nici să o menţionez pe cea pe care o avuseserăm: intuiam că, dacă aş fi făcut-o, aş fi putut primi un răspuns de genul descurajator descumpănitor: „Nu ştiu despre ce îmi vorbeşti, Juan. Trebuie să fi visat, tinere de Vere. Voi, tinerii, vă spuneţi poveşti. Nu te amăgi”. Nu mi-a fost greu să mă adaptez. Deşi tezaurizam şi încă reţin imaginile şi

senzaţiile din cămăruţă şi din bucătărie, ştiam, cum ştim cu toţii, ce priviri şi ce atitudini nu puteam să-mi permit şi care nu se cuveneau din pricina vârstei, poziţiei sau ierarhiei, şi nu e dificil să renunţi la ele, să le dai la o parte mai degrabă decât să le reprimi şi să adopţi ochi împăienjeniţi şi neutri. Asta am făcut, cu puţin efort, tocmai pentru că văzuseră, fără neutralitate şi fără împăienjenire. Încetul cu încetul, Beatriz şi-a recuperat viaţa obişnuită, s-a întors la ore, a ieşit din nou cu Rico sau cu Roy, sau cu prietenele ei, cărora a reuşit să le ascundă episodul sinucigaş, spunându-le că lipsise câteva săptămâni, pentru că îl însoţise pe Muriel la Barcelona. A reînceput să iasă şi singură la plimbare, cu tocurile ei înalte şi foarte aranjată – portretul nefericirii, aşa mi s-a părut întotdeauna –, dar n-am mai fost tentat s-o urmăresc, nu mai eram atât de curios, întrucât aveam ce îmi doream, cu toate că până atunci nu-mi mărturisisem că vreau ceea ce acum aveam, uneori o descoperi doar după ce o obţii. Îmi imaginam, mai mult decât atât, eram sigur că Beatriz continuă să se ducă la Sanctuarul din Darmstadt cu Van Vechten din când în când – între ei doi se adăugase încă o legătură, cea a salvatorului cu salvata, nu neapărat stimulantă –, în Piaţa Marqués de Salamanca, să se întâlnească cu cine-o fi fost, pe motocicleta Harley-Davidson la El Escorial sau la La Granja sau la Gredos, am văzut-o de pe balcon îndepărtându-se în şaua ei, în câte o după-amiază. Pentru mine nu avea justificare.

Nu e nevoie să spun că din dimineaţa care a urmat nopţii de fantezie, am încercat să percep schimbări în dispoziţia sau în privirea, sau în cuvintele celor trei copii şi ale Flaviei, ca să văd dacă vreunul se dă de gol ca stăpân al paşilor care alergaseră desculţi, în vreme ce eu eram înăuntrul lui Beatriz, foarte adânc, fără prezervativ, nici urmă de aşa ceva, am mai spus că pe atunci SIDA nu se cunoştea şi nimănui nu-i trecea prin cap să-şi ia măsuri de precauţie prozaice. La niciunul n-am observat vreo variaţie – nici ostilitate, nici reproş, nici neîncredere, nicio frază

interpretabilă –, poate am avut senzaţia ocazională că fetele mă priveau cu mai multă curiozitate sau atenţie decât înainte, dar se poate să fi fost închipuiri de-ale mele, ori se datora faptului că niciodată nu le privisem privirile privindu-mă, iar acum o făceam. Nu era atât de ciudat ca nişte adolescente, aproape fetiţe, să aprecieze un tânăr mai mare, care petrecea atât timp în casa lor. Nici măcar n-ar fi fost ciudat să se îndrăgostească de el superficial şi pe tăcute, e normal.

L-am întâlnit pe José Manuel Vidal într-o zi în care profesorul Rico m-a târât după el, ca să-i ţin companie până la ora când urma să ia prânzul cu doi sau trei academicieni pe care îi socotea scrântiţi de-a binelea şi cu care, tocmai de aceea, îi convenea să se arate serviabil şi linguşitor, în măsura în care îi permitea propria răbdare, adică destul de puţin, cel mai probabil era să obţină efectul contrar şi la desert să şi-i fi făcut duşmani de moarte. Academicieni de *i* >

la Academia Regală Spaniolă, se înţelege, în care plănuia să intre într-un termen maxim de şase ani, în ciuda relativei sale tinereţi; faţă de alţi membri simţea un mare respect şi, întrucât îi considera inteligenţi, credea de la sine înţeles că îl admiră pe el fără rezerve şi nu vedea necesar să-i prelucreze. Trecuse pe acasă pe la soţii Muriel ca să-şi omoare timpul cât aştepta, dar Eduardo era la el la birou şi Beatriz la orele ei, astfel că m-a convins să luăm un apetitiv la Balmoral, nu-mi mai aduc aminte dacă localul acela era sau este pe strada Hermosilla sau pe Ayala, nu ştiu dacă s-a închis acum câţiva ani sau dacă e încă deschis, în orice caz eu nu mă mai aşez la mesele lui şi nici la tejghea de o veşnicie.

Profesorul îşi vărsa veninul elaborat, vorbind despre nişte colegi de-ai săi din Barcelona (inclusiv despre unii pe care îi favorizase şi deja se căia) când Vidal a venit la noi, simpatic, zâmbitor şi puţin batjocoritor, cum obişnuia să fie, cel puţin cu mine. Avea cu vreo şapte ani mai mult decât mine (să fi avut, aşadar, vreo treizeci pe atunci) şi o

asemănare vădită cu cântăreţul McCartney, nasul, obrajii, chiar şi ochii aminteau suficient de fostul Beatle, doar că tenul îi era cam brăzdat sau pătat. Familia lui, republicană, fusese dintotdeauna prietenă cu a mea, mai ales cu unchii mei, iar eu şi cu el ne cunoşteam de copii, sau, mai bine zis, de când eu eram copil şi el adolescent. Diferenţa de vârstă ne împiedica să fim prieteni cu adevărat, dar tocmai această diferenţă îl autoriza să se poarte fratern cu mine, adoptând poziţia de frate mai mare, natural. Era una dintre cunoştinţele de o viaţă întreagă, pe care în general nu le suni ca să te întâlneşti cu ele, dar cu care ai numaidecât o relaţie de intimitate veche, dacă le vezi din întâmplare. Bunicul lui, în acelaşi timp oftalmolog şi avocat (din prima meserie, în mod ciudat, nu se putea trăi în anii douăzeci şi treizeci), ajunsese la puşcărie la sfârşitul războiului, iar când a ieşit, drept pedeapsă adiţională, i s-a interzis să-şi exercite cele două profesii, iar ca să supravieţuiască a trebuit să deschidă un birou de gestor[20]. Pe bunica lui, în primă instanţă, au tuns-o la zero şi au trimis-o să spele toaletele falangiştilor. Cât despre fiul acestora, tatăl lui Vidal Secanell, fusese judecat ca răzvrătit, din cauză că luptase foarte tânăr în tabăra republicană, însă a avut noroc şi dosarul a fost clasat. Apoi, în anii cincizeci sau şaizeci, înfiinţase în Mexic o sucursală a casei discografice Hispavox şi cu ea făcuse avere, ceea ce îi permisese lui Vidal să meargă la un liceu foarte bun şi să studieze medicina printre externi la Houston, iar aceasta îl ajutase să avanseze în specialitatea lui, cardiologia. În ciuda antecedentelor familiale, reuşise să se descurce fără probleme, prin muncă, eficienţă şi o oarecare şiretenie, altfel spus, capacitatea de a disimula suficient şi de a nu-i irita pe cei pe care îi dispreţuia, din motive profesionale sau politice. Spre deosebire de Rico, care tindea spre insolenţa înfumurată, iar dacă nu, spre impertinenţa umoristică, iar dacă nu, spre aroganţa veselă,

20 Persoană care nu este avocat autorizat, dar se ocupă de formalități administrative în numele clienților

era unul dintre oamenii care ştiau să-şi domolească şi să-şi amâne antipatiile, ca să nu spun judecăţile morale. Le păstrează pentru ei când e nevoie şi le manifestă când vine ocazia potrivită. Fără îndoială, eu eram o ocazie potrivită, fie şi numai datorită imemorialei prietenii dintre noi.

— Ia te uită, nu ştii cât mă bucur să te văd într-o companie mai selectă decât în ultima vreme. Începeam să mă îngrijorez, mi-a trântit aproape îndată ce ne-am întâlnit. Şi, întinzându-i mâna profesorului, care apărea deja destul în ziare, ba chiar şi la televizor câteodată, a adăugat cu cordialitate: Este o onoare să vă salut, domnule profesor Francisco Rico, autor al cărţii *Micul om al lumii*.

Vidal era un tip citit, sau măcar atent şi cu ţinere de minte. Rico i-a dat o mână leneşă, fără să se ridice (în cealaltă avea o ţigară) şi l-a corectat imediat, fără a putea să se stăpânească:

— Poate vreţi să spuneţi *Mica lume a omului*, cum să fi scris eu ceva despre un om mic? Asta e pentru autorul lui *Tom Degeţel*. Sau pentru cel al *Hobbitului*, dacă ştiţi ce este.

Era nepoliticos, ori se pregătea să devină. Opera menţionată nu era atât de cunoscută pe atunci, în Spania.

— Şi dumneavoastră cine sunteţi, domnule?

I-am prezentat cum se cuvine. Vidal s-a aşezat la masa noastră, părăsind un mic grup cu care era la tejghea, doi bărbaţi şi două femei, probabil colegi. I-a arătat unui ospătar paharul său aproape gol, cerându-i astfel să-i aducă la masă altă bere, căci avea să ia loc un moment.

— La ce te referi? l-am întrebat cu îngrijorare, cea pe care o suscită de obicei reproşurile fraterne. Nu ne-am văzut în ultima vreme. De fapt, de o veşnicie.

— Tu nu m-ai văzut, dar eu pe tine da, de două sau trei ori. Şi, dacă nu m-am apropiat şi nici nu m-am lăsat văzut, a fost tocmai ca să-l evit pe viermele împuţit cu care erai. Cum de îl frecventezi pe individul ăla? Treacă, meargă să trebuiască să-l frecventez eu, am lucrat la aceeaşi clinică şi e din breasla mea. Dar tu nici măcar nu

ai scuza asta.

Mi-am dat seama. Vidal mă văzuse cu Van Vechten la terase, în discoteci sau baruri. După cum am menţionat, spre 1980 tot Madridul ieşea noaptea în oraş, nu conta vârsta, onorabilitatea şi meseria.

Am rămas puţin descumpănit, doar puţin, la urma urmelor misiunea mea, acum anulată, fusese oarecum să descopăr dacă doctorul era ceea ce spusese Vidal cât se poate de limpede, ori fusese într-un trecut îndepărtat. M-am pregătit să-l bombardez cu întrebări şi să ascult cu atenţie, însă Rico, căruia încă nu-i picase fisa, mi-a luat-o înainte cu curiozitate, neîndoielnic răutăcioasă:

— Să vedem, să vedem, cu ce vierme împuţit s-a împrietenit tânărul de Vere? Nu ştiu nimic despre asta. Povestiţi, povestiţi, domnule doctor Vidal, mă interesează peste măsură marile porcării, fie şi contemporane. Pălesc pe lângă cele clasice, dar câteodată trebuie să le scoţi din piatră seacă, păi să se ducă învârtindu-se şi lasă câinele să latre.

Era pasionat de idiotisme, zicale, proverbe, vorbe bătrâneşti; pe unele le inventa, ori le utiliza într-un mod pentru mine de neînţeles, nu pricepeam ce căutau acolo învârtitul şi câinele. A încheiat cererea cu una dintre onomatopeele sale neclare:

— Fùrfaro.

— Vierme, de ce? am intervenit eu, în cele din urmă. Ca medic? Are faima contrară. E o eminenţă în profesia lui. În plus, toată lumea spune ce frumos s-a purtat în anii patruzeci şi cincizeci, probabil că ai auzit. Nu-i aşa, domnule profesor? Nu-i aşa că doctorul Van Vechten a ajutat victimele represaliilor? Oameni ca propria ta familie, José Manuel, trebuie să ştii. Există o grămadă de mărturii.

Atunci Vidal şi-a tras scaunul la masă şi şi-a coborât vocea, mai întâi de toate, am presupus pe baza celor relatate, am presupus după ce am ascultat, pentru că eram în cartierul Salamanca, prin care şi astăzi mai mişună nostalgicii dictatorului, să nu mai spunem când acesta era

mort doar de cinci ani calendaristici, pe care aproape toţi i-am simţit mai curând ca douăzeci, atât de rapid ne luaserăm adio de la el şi îl uitaserăm, cu atâta nerăbdare şi lehamite.

— Da, da, cunosc povestea. Aceea este versiunea oficială, cea interesată, legenda care a rămas şi care lui i-a prins bine ca să fie acceptat pretutindeni. Ala a stat cu fundul în două luntri toată viaţa, dar de una nu s-a aflat. Nu i se poate nega abilitatea.

— Daţi-i drumul, domnule doctor Vidal, vărsaţi-vă repede adevărul: sunt numai ochi şi urechi, a zis Rico satisfăcut şi de parcă el ar fi fost destinatarul naraţiunii.

Pe buna sa relaţie cu Van Vechten părea să nu dea nicio ceapă degerată, sau să-l doară în cot de ea, ca să continui cu expresiile absurde, sunt contagioase precum cuvintele vulgare, e de ajuns să fie amintite.

— Uite, Juan.

Din fericire, Vidal mi se adresa încă mie, cu o expresie de îngrijorare sinceră, ba chiar de mustrare.

— Nu ştiu dacă ai auzit că acum lucrez la Spitalul Anglo-American. M-a luat cu el doctorul Naval când i s-a propus să-l conducă, nu e niciun an de atunci, astfel că am plecat amândoi de la Clinica Ruber, la care el era director medical, iar eu organizasem echipa de electrocardiografie de efort. Mă rog, Naval petrecuse mult timp în Chile. A fugit când cu lovitura de stat a lui Pinochet, deoarece era un militant de vază al Partidului Socialist, încât ştie mai bine decât noi ce a făcut fiecare aici după război. Cei care au fost în străinătate, s-au străduit mai mult să cunoască şi să ţină minte, aici se ignoră deja aproape tot, e mai uşor să acoperi ce deranjează. A fost ciudat că doctorul Bergaz, proprietarul clinicii Ruber, foarte franchist, i-a oferit lui Naval conducerea, asta îţi dă o idee despre ce competent e. La Ruber se povesteau multe lucruri, ca peste tot, mai ales unui tânăr ca mine, care punea neîncetat întrebări. După cum ştii cu siguranţă, dată fiind prietenia ta aparentă, Van Vechten a avut cabinet de pediatrie în acel

spital aproape douăzeci de ani; şi-a făurit acolo renumele, se duce adesea în vizită şi menţine relaţii excelente.

Da, pusese să se sune la clinica aceea de la Wellington, datorită apropierii, transmiţând ordine: „Mă cunosc toţi, odată ajuns acolo, voi da instrucţiuni”, îi spusese lui Muriel când telefona.

— Doctorul Naval e un tip discret, dar nu suporta să-l vadă pe Van Vechten când apărea împărţind palme amicale pe umeri; era la curent cu traiectoria lui şi nu s-a putut stăpâni să nu mi-o povestească. Şi atenţie, n-a fost singurul.

Am avut confirmări apoi, inclusiv pe a unui susţinător de-al său, care îi aplauda traiectoria, sau prima fază, mai bine zis. Doctorul Teigell, de exemplu.

Alt nume străin, mi-a sunat a german când l-am văzut scris astfel mai târziu, Vidal l-a pronunţat ca în spaniolă, adică „Teihel”.

— Ascultaţi, domnule doctor, mă aşteaptă un prânz cu trei pisălogi de la Academie, l-a întrerupt Rico uitându-se la ceas şi fără delicateţe. Ori scurtaţi, ori ajung târziu la întâlnire şi o să ia în gheare. Spre asta sunt înclinaţi. Lămuriţi miezul acelei traiectorii şi nu-mi faceţi capul calendar cu nume pe care nu le reţin şi care pentru mine sunt apă de ploaie. Până acum nu mi-aţi oferit nimic.

Din fericire, Vidal era bine dispus. Captase imediat felul de a fi al profesorului şi îl amuzase. Nu s-a ofensat. A zâmbit.

— José Manuel, i-am zis eu, sigur nu te deranjează ca domnul profesor să asculte asta? Nu se remarcă prin discreţie, te avertizez.

A fost un mod de a revendica povestea, destinată mie în principiu, Rico era acolo ca blatist, cum se zice. Vidal a râs din toată inima şi i-a dat dreptate fără probleme:

— Domnul profesor are dreptate, o să trec la miezul chestiunii. Iar dacă ascultă şi răspândeşte, nu e nimic. Dimpotrivă, cu atât mai bine. Ipocrizia lui Van Vechten trezeşte indignarea, deopotrivă cu a acolitului său, Arranz,

alt pediatru cu renume şi bani. Nu se pot face prea multe împotriva unor faime atât de consolidate, dar orice reputaţie poate fi minată puţin şi cu cât ştiu mai mulţi de făţărnicia lui… Mă rog, va trebui să se scarpine după ureche de fiecare dată când se laudă în societate cu faptele lor nobile.

— Arranz? Doctorul Carlos Arranz?

N-am putut să mă stăpânesc şi l-am împiedicat să continue, zădărnicindu-i anunţata trecere la miezul chestiunii. Văzusem nu o dată numele acela, pe un portal, pe o placă, iar mai departe: „Cabinet medical”.

— Nu-mi spune că te-ai împrietenit şi cu ăla, a răspuns Vidal. E mai grav decât credeam eu. Dar ce faci tu cu indivizii ăia? În ce te-ai băgat, Juan? În fine, sunt cunoscuţi ca binefăcători… Doi nemernici, s-au descurcat bine nesimţirii, nu încape îndoială.

— Ştii cumva dacă are cabinet în Piaţa Marqués de Salamanca, Arranz ăla despre care vorbeşti? La numărul 2, mai exact.

— Habar n-am, probabil. Pe el îl cunosc doar din auzite, din ce mi-a spus doctorul Naval. Încă unul, iese şi el la iveală aproape întotdeauna. Nu e la fel de celebru ca Van Vechten şi nici nu se trage de şireturi cu lume atât de fină, însă rău nu-i merge, nu încape îndoială. Ce, te duci la băut şi cu el, sau ce? Aşteaptă să-ţi spun despre amândoi. Şi pe deasupra sunt mai în vârstă decât tine cu o mie de ani.

Prin aceasta a făcut ca disputa să provoace şi mai multă perplexitate. Rico s-a ridicat teatral cu ţigara în mână (fuma ţigară de la ţigară) şi a aruncat scrumul pe jos cu iritare, deşi avea pe masă două scrumiere, sau tocmai de aceea.

— Eu până aici vă însoţesc; mi s-a părut că au trecut o mie de ani, domnişorilor, a spus. Cât am ascultat, s-au rostit şase sau şapte nume de medici, dacă îl includem pe al dumneavoastră, domnule doctor, care, pentru a-mi spori confuzia, e dublu.

1 – 1 prezentasem ca Vidal Secanell, într-adevăr.

— Nu mai ştiu cine e Naval, nici cine e Bergaz, nici cine e Arranz, nici cine e Secanell, nici cine e Vidal, nici cine e Pinochet, nici cine e Teihel.

L-a pronunţat cum îl auzise, pe acesta din urmă. Reţinuse perfect toate numele de familie, contrar celor tocmai afirmate cu câteva clipe în urmă, iar lui Pinochet îi conferisetidul.

— Eu o şterg. Mă interesează peste măsură mârşăviile doctorului Van Vechten, bine că pe acesta îl identific, ce ţi-e scris în frunte ţi-e pus. Dar dacă nu porniţi odată şi vă pierdeţi în alţi medici de doi bani, nu-mi pot permite să-mi las haita cu ochii în soare din vina voastră. Destul îmi poartă pică, sunt invidioşi şi moşmoniţi. Am spus.

M-a semnalat cu ţigara, de parcă ar fi fost un creion şi a adăugat:

— Tinere Vera, ţine minte tot ce îţi toarnă prietenul tău şi îmi predai un referat amănunţit. Nimic nu se compară cu o listă de crime ale cuiva pe care îl cunoşti, adevărate sau false. Să nu omiţi niciun detaliu.

— Distractiv, profesorul Rico, ingenios, a zis Vidal îndată ce acela a plecat bombănind şi pufnind.

L-am văzut oprind un taxi cu un gest indolent, în ciuda grabei, aproape ca al lui Hitler când răspundea salutului nazist, cu mâna îndreptată spre spate, în loc să şi-o întindă cât era de lungă în faţă, ca tot poporul german subordonat.

„Întotdeauna e aşa, sau a făcut-o în onoarea mea?

— Nu e întotdeauna aşa. Are un repertoriu amplu şi variază. Dar să vedem: Van Vechten, l-am presat. Deşi, pentru liniştea ta, o să-ţi spun că relaţia mea cu el e prin delegaţie. E prieten cu şeful meu, Eduardo Muriel, regizorul, în ultima vreme am fost asistentul lui, sau da, secretarul lui. De fapt, Muriel m-a pus să-l descos. Se pare că bănuia ceva urât în trecutul lui Van Vechten. Spun că bănuia, pentru că de curând mi-a ordonat să uit de chestia

asta. Îi datorează favoruri vechi şi noi, încât în cele din urmă a hotărât să nu» *

mai cerceteze.

— Da, ca întotdeauna. Probabil că l-a dus cu zăhărelul, ca pe atâţia alţii. Dacă ai pâinea şi cuţitul, iar pe deasupra cu putere absolută, poţi să împarţi favoruri supuşilor, iar aceştia trebuie să fie recunoscători, să sărute mâna celui care nu acţionează cu toată cruzimea cu care ar putea. Mă rog, aici se preferă să nu se mai dezgroape morţii. Cu siguranţă e cel mai înţelept şi recomandabil. Însă lucrurile trebuie să se ştie, măcar atât, nu? Nu va fi nimeni acuzat, de acord,»

Iar pe deasupra, nu s-ar putea. Să ne ferească Dumnezeu, imaginează-ţi ce încurcătură. Dar uite, eu nu trec sub tăcere ce ştiu, când se iveşte prilejul, măcar să nu-şi atârne medalii cu atâta uşurinţă.

f

Vidal era un bărbat cordial şi mai degrabă blând, dar se aprindea puţin. Chiar şi aşa, menţinea tonul scăzut.

— Vasăzică ceva urât în trecutul lui, eh? Habar n-ai tu şi pesemne că habar n-are şeful tău, chiar dacă îl cunoaşte de mult. Van Vechten a ascuns eficient ce i-a convenit, şi din prima zi, ascultă, prevăzător tipul; la fel ca Arranz şi ca atâţia alţii. Tu ştiai că pictorul acela catalan, cum se numeşte, unul dintre cei mai lăudaţi, a fost falangist bătăuş și cu pistol? Toată lumea ignoră lucrul acesta, iar cei care nu-l ignoră, îl păstrează pentru ei, n-o să-i facem de râs pe cei de stânga cu reputaţie recunoscută, deja consacraţi. Aici oamenii, din franchisti, au devenit antifranchisti ca prin farmec, iar populaţia întreagă a înghiţit şi a aplaudat spectacolul, ziariştii primii. Nu se pot face multe împotriva lor. Uite, chiar eu, dacă n-aş fi ştiut de la doctorul Naval, care merită toată încrederea mea (în fine, şi din ce mi s-a confirmat apoi în propria mea familie), presupun că l-aş considera şi eu pe Van Vechten un exemplu de generozitate, reconciliere şi decenţă în vremuri grele. Zâmbitor şi mucalit, pe

deasupra, când venea în vizită la Ruber. Îmi dădea şi mie palme amicale pe spate, cu toate că nu eram nimeni. Da, amândoi au îngrijit familiile celor care, după război, au încurcat-o, şi până la începutul anilor şaizeci, nu te amăgi, când dictatura n-a mai fost atât de strictă şi a uitat de cei pe care îi distrusese. Ceea ce ştiu doar cei favorizaţi e de ce şi cu ce preţ. Şi fireşte, parte din preţ era ca acesta să nu transpire niciodată, să rămână doar ce era cunoscut, buna imagine, faima, medicii învingători care vindecau copiii la domiciliu fără să ia niciun ban, fără să primească nimic. Pe copiii duşmanilor, atenţie, oameni model, Arranz şi Van Vechten; şi erau mai mulţi ca ei, îmi închipui, în toată Spania şi în multe meserii (avocaţi, notari, poliţişti, judecători, primari şi până la ultimul funcţionar), câţi n-or fi tras foloase din situaţia aceea de-a lungul anilor, zecilor de ani. Majoritatea fără să ceară bani, erau plătiţi în natură. Aceştia doi cel puţin. Le mergea bine să treacă pe la domicilii. Vorbesc despre ei.

— În natură? Cu ce produse, dacă familiile acelea aveau puţin sau nimic?

— Aveau trecut. Aveau secrete şi aveau femei, Juan. Suficient, a spus Vidal, iar când a spus-o, a părut să-l învăluie o ceaţă, de amărăciune, de proastă dispoziţie, de resentiment îndelung amânat şi care ar fi trebuit să rămână amânat, poate pentru totdeauna; acum îl emana o clipă, în privat, şi aproape în şoaptă, ca pe poveştile din viaţa intimă, care sunt imensa majoritate şi deja e o reuşită dacă se murmură: puţine sunt lucrurile care se fac publice, puţine interesează, puţine vrea să afle lumea, care e concentrată în ale ei, fiecare cu ale lui şi problemele altora ce contează? Uneori oamenii ascultă, da, în mod distrat sau cu curiozitate superficială, ori din politeţe, pentru că niciodată nu e comparabil ce se întâmplă altora cu ce ţi se întâmplă ţie. Chiar dacă trăirile celorlalţi sunt disperante, un chin, iar ale noastre un fleac trecător.

— Nu te înţeleg, i-am răspuns, dar prea puţin adevăr mai era în această afirmaţie.

Începeam să înţeleg destul, ori să pun cap la cap şi să îmi închipui. Nu doar datorită celor spuse de Muriel înainte de a da înapoi, deopotrivă datorită puţinului pe care mi-l spusese Van Vechten însuşi, în timpul ieşirilor noastre nocturne şi a modului de a se purta cu prietenele mele (m-am întrebat deodată cu ce putea să le şantajeze) şi a celor povestite de funcţionara de la minister cu picioare impresionante, Celia, care apelase la el o dată, în calitate de medic.

— O să pricepi, Van Vechten a fost înrolat în armata lui Franco, a fost în ea în timpul războiului. Foarte tânăr, s-a născut în 1918 sau 19, dacă nu mă înşel. Izbucnirea războiului se pare că l-a prins în Ávila, în casa de vară a părinţilor lui.

Mi-am adus aminte că erau originari din Arevalo vechii flamanzi Van Vechten.

— Înainte să se închidă Universitatea, făcuse primii doi ani de Medicină. Întrucât era student, a fost numit rapid sublocotenent provizoriu. Dar n-a luptat deloc, aşa cred. Era la o vârstă fragedă, iar graţie influenţei familiei sale, de dreapta şi cu relaţii, a fost repartizat la o unitate de informaţii de la început, ca să nu trebuiască să-şi rişte pielea pe front. Pe Arranz nu sunt sigur dacă l-a cunoscut chiar acolo, sau mai târziu, e totuna, poate la „Examenele patriotice” din 1940.

A schiţat detestabilul gest importat din America pentru a indica ghilimele. Habar n-aveam ce examene erau acelea, dar n-am vrut să-l întrerup.

— A avut grijă să adune datele care îi parveneau, printre ele, cele pe care i le dădea coloana a cincea de la Madrid când putea, sau refogiaţii în ambasade, care primeau veşti din afară, evident, uneori demne de crezare şi alteori fanteziste sau răstălmăcite. Multe dintre informaţiile acelea >

erau inutile câtă vreme Madridul era republican, firește, dar aveau să fie extrem de valoroase când capitala avea să cadă, în sfârşit. El era unul dintre cei care le

stocau, selectau şi ordonau, făcând-o mai cu seamă, fără greutate sau piedici şi fără riscuri, îndată ce oraşul s-a predat: aici, ca pretutindeni, se iveau voluntari din gaură de şarpe ca să relateze cele întâmplate timp de aproape trei ani, faptele adevărate şi pe cele false, populaţia era doritoare să se pună bine cu cine trebuia şi să acumuleze merite. În felul acesta, a ajuns să ştie ce făcuseră şi spuseseră numeroşi indivizi, dintre care unii comiseseră atrocităţi, iar alţii fuseseră simpli simpatizanţi ai Republicii sau cititori ai cutărui sau cutărui ziar. Lipsa de diferenţiere cunoscută. La sfârşitul războiului, pe scurt, Van Vechten era un mare posesor de date, iar pe atunci era foarte uşor să le inventezi, dacă voiai să faci rău cuiva. Dacă îţi dovediseşi lealitatea faţă de regim, nu era nevoie să demonstrezi delictele nimănui, era de ajuns să formulezi acuzaţia ca să se considere adevărate, cu rare excepţii. A colaborat cât a fost necesar cu poliţia, căreia i-a turnat destui, ca să-l respecte şi să-l creadă. Odată încheiată curăţenia mai urgentă, presupun că şi-a dat seama că putea să se folosească de ce ştia vreme îndelungată şi în interes propriu, dacă doza. Şi-a reluat studiile, s-a hotărât să se specializeze în pediatrie, iar din momentul acela i-a mers totul ca pe roate. La acele „Examene patriotice sau de stat” din anul 1940 – Vidal a trasat din nou ghilimele în aer, pesemne că gestul se datora şederilor sale la Houston –, după redeschiderea Universităţii în toamna lui 1939, celor care luptaseră în tabăra învingătoare şi, prin urmare, sprijiniseră Glorioasa Mişcare Naţională, li s-a acordat „Absolvirea Patriotică” în examene publice, la care se prezentau etalându-şi uniforma, unii cu cartuşieră şi pistol la cingătoare. Toate acestea le ştiu de la doctorul Naval, care are cam aceeaşi vârstă,» *7*

e cu vreo doi ani mai tânăr, şi care a rezistat aici ceva timp, până i s-a ivit ceva în străinătate şi a putut pleca, graţie unui diplomat din familie, care i-a făcut rost de paşaport. Aşa se pare că au fost lucrurile, chiar dacă astăzi ne sună a film exagerat şi prost, sau a caricatură. Naval,

zâmbind când îmi povestea, şi-l imagina perfect pe Van Vechten îmbrăcat în sublocotenent provizoriu pentru ocazia aceea, dar nu credea că purta pistolul, era deja prea calculat în perioada respectivă pentru o asemenea fanfaronadă. În orice caz, i s-a înmânat titlul academic oficial, considerându-i-se terminate studiile.

Vidal a tăcut, a băut o înghiţitură prelungă din noua sa bere încă intactă, eu am luat cuvântul ca să-i permit să se odihnească şi mai mult, nu pentru că aş fi avut de adăugat ceva ce el n-ar fi ştiut, bănuiam:

— Da, ştiu că a făcut o carieră fulgerătoare. Am citit că la douăzeci şi trei de ani a fost numit medic adjunct de pediatrie al Spitalului San Carlos şi că şi-a deschis cabinet la Ruber în anul 1950, la treizeci şi unu de ani, sau cam aşa. O asemenea precocitate n-o fi fost normală, nici măcar pe atunci. Cu atâţia morţi şi atâţia exilaţi, cu atâţia închişi şi atâţia oameni ca bunicul tău, căruia nu i-au dat voie nici să fie oftalmolog, nu? Trebuiau să recurgă la cei care rămăseseră, iar pe deasupra cu dosar ireproşabil. Asta probabil că limita mult terenul. Dar mă rog, asta e.

— Da. Prea multă precocitate, în ciuda a tot, deşi n-a fost singurul. În sfârşit, mă liniştește să aflu că nu eşti pe de-a-ntregul cu capul în nori, cum m-am temut când te-am văzut la distracţie prin oraş cu nemernicul ăla.

— Ţi-am spus. Şeful meu mi-a încredinţat misiunea de a mă apropia de el, să vedem ce scot. Dar n-am mers prea departe, datele acestea se găsesc până şi în *Who's Who*, iar apoi Muriel m-a oprit brusc, mi-a spus să-l las în pace. Ceea ce nu înseamnă că pe mine nu mă interesează să aflu de ce e un vierme împuţit, cum mă asiguri. La urma urmelor, mi-a devenit puţin simpatic, câteodată. Nu prea mult, te asigur, are ceva glacial şi, nu ştiu: e ceva vorace în el, până şi când se arată cordial, sau dă sfaturi paternaliste. Dar nu e om căruia să nu-i descoperi puţin farmec, când te apropii de el. În plus, i-am prezentat câteva prietene de vârsta mea, poate spre nenorocirea lor, din câte intuiesc acum. E posibil?

Deodată m-a cuprins teama şi m-am simţit vinovat. Poate că dădusem drumul unui lup între miei, fără să ştiu.

— Să nu te îndoieşti, a răspuns Vidal încruntând din sprâncene. Sau cine ştie, e în vârstă, s-o mulţumi să-şi clătească ochii şi atât. Să considerăm că e posibil. Cum s-a purtat cu prietenele acelea ale tale? Ştii? Ai văzut?

Stânjeneala mi-a crescut.

— Spre surpriza mea, dacă tipul nu minte şi îi cad în plasă, a reuşit ca vreuna să-i permită mai mult decât ne-am aştepta în principiu, ţinând cont de diferenţa de vârstă enormă. Sincer, nu-mi explic cum a reuşit.

Vidal nu credea că există nici cea mai mică posibilitate ca el să fi jucat corect. Auzind asta, a reacţionat ca un trăsnet.

— Le-o fi ameninţat cu ceva, fii sigur.

— Nu ştiu cu ce ar putea să le ameninţe.

— Ceva o fi. Consumă droguri prietenele tale? Consumaţi droguri? El a fost de faţă, a văzut?

— Aproape toată lumea consumă astăzi, José Manuel, pesemne că tu ştii, în anumite medii. Mai ales când iese la distracţie. Eu cred că însuşi Van Vechten, plin de bani cum e, le-a făcut cinste uneori, sau le-a dăruit cantităţi mici, ca să le atragă. E un mod uşor de a te face dorit, sau măcar linguşit, de a deveni absolut necesar. Absolut necesar pe termen scurt, tinerii stau lângă cine are.

— Păi asta e. Le-o fi ameninţat că le spune părinţilor: „Ascultaţi, ca medic mă preocupă drumul pe care a apucat fata dumneavoastră, am avut ocazia să o cunosc prin intermediul unui tânăr, prieten de-al meu „şi-i dă înainte, pe tonul ăsta. Şi pe cine-o să creadă nişte părinţi, pe celebrul doctor Van Vechten, mare pediatru, sau pe fiică-sa zăpăcită şi noctambulă? O fi avut grijă să-i dea drogul între patru ochi, fără martori. Iar dacă părinţii ar fi foarte liberali, le-ar ameninţa că le denunţă la poliţie şi le bagă într-o mică încurcătură; nu prea mare astăzi, de acord; dar ele s-ar speria suficient ca să prefere să fie scutite, în schimbul unor favoruri neînsemnate. Insul e în stare de

orice. La fel dacă vreuna a făcut un avort şi a avut slăbiciunea de a i se destăinui, nu spui că se arată paternalist? Are avantajul de a fi medic, iar noi, medicii, suntem consultaţi şi întrebaţi, ni se mărturiseşte, o ştiu prea bine din experienţă. Apropo, în calitate de cardiolog trebuie să-ţi recomand să renunţi la ele. Cocaina dăunează mult tensiunii şi inimii, dacă ţi s-a întâmplat să prizezi câte o liniuţă. Atenţie, nu te interoghez. Nu e problema mea ce faci tu. Dar lumea nu ia chestia asta în serios şi apar consecinţele. Doar ca să ştii.

Mă tem că m-am înroşit puţin, deşi prizam rareori, dacă mi se oferea, ceea ce era neobişnuit. Van Vechten nu-mi oferise niciodată, fireşte, bănuiam că se folosea de ea, dar nu aveam certitudini. Poate o rezerva pentru vizitele cu însoţitoare la toaletă şi pentru ultima oprire cu pasageră, când dădea ocol oraşului cu noi în maşina lui; şi numai *j*»

pentru sexul feminin.

— De acord, iau notiţe, am răspuns şi am schimbat imediat subiectul. Dar, la poliţie? Chiar aşa? Tu îl socoteşti capabil de asta? Cu fete de acum, care nu se mai tem de nimic?

Vidal nu se lăsa rugat în chestiunea aceasta. Îi purta pică lui Van Vechten, în toată puterea cuvântului.

— De acum şi dintotdeauna, iar teama se recuperează într-o clipă, e de ajuns să te simţi expus şi neputincios, sau să ţi-o inspire cineva, iar el e expert. Uite, o să-ţi povestesc în ce consta ajutorul lui, deşi pesemne că îţi imaginezi; faimoasa lui solidaritate, care i-a adus o reputaţie atât de bună printre antifranchişti. Pe oamenii despre care ştia ceva se ducea să-i vadă. Pe oamenii care scăpaseră de ce era mai rău în primă instanţă, dar care nu îndrăzneau nici să scoată capul, în anii patruzeci şi cincizeci, chiar la începutul anilor şaizeci. Pe oamenii care n-aveau după ce bea apă, care nu puteau scrie nimic cu numele lor, de exemplu, nici măcar să traducă, erau siliţi să folosească un pseudonim într-un ziar, dacă cineva de

acolo le-o permitea, sau într-un scenariu de cinema, ori să lucreze la negru pentru alţii, şi astfel să-şi câştige o pâine mizerabilă. Pe profesorii care nu puteau să-şi practice meseria, pe avocaţi, arhitecţi şi oftalmologi, pe oamenii de afaceri care fuseseră destituiri şi li se confiscase afacerea. Da, oameni ca propria-mi familie. Îngrijea copiii şi îi vindeca, e adevărat, dar nu dezinteresat cum spune legenda, nu fără a primi nimic în schimb. Atunci şantajul era mult mai serios decât orice ar putea utiliza cu prietenele tale acum, nu droguri, nici părinţi, nici pe dracu'.

Vidal era om cult şi cu vocabular, dar asta nu-l împiedica să fie spurcat la gură când îi venea chef.

— Atunci trafica cu puşcăria, chiar şi cu moartea, cel puţin în primii ani de după război, când se împuşca la voia întâmplării şi într-o veselie, la Madrid şi în alte locuri. El şi Arranz îşi dădeau reciproc informaţii şi făceau cu rândul vizite, când celălalt obosea. Şi nu băteau câmpii, din câte ştiu eu, nu vorbeau cu subînţelesuri sau cu jumătate de gură. Vorbeau pe şleau şi categoric, cam în felul ăsta: „Ştiu că în timpul războiului ai făcut aşa şi pe dincolo, că ai participat la plimbări şi ai anunţat miliţienii, că ai mâinile pătate de sânge", asta unora; iar altora: „Ştiu că ai fost fidel Republicii, că ai scris editoriale nesemnate în ziare sau ai emis programe de propagandă la radio, că ai lucrat la cutare sau la cutare minister, chiar dacă erai soldat negradat şi te-au repartizat acolo, iar tu te limitai să îndeplineşti ordine. E totuna, e de ajuns ca să te jupoaie de viu. Eu scriu multe rapoarte la poliţie şi ale mele sunt literă de lege, nu au dat greş niciodată. Mi-a luat ceva timp ca să te găsesc, dar eu ştiu bine ce ai făcut în război. Şi chiar dacă ai fi făcut mai puţin, în cazul tău, nu trebuie să inventez prea mult, e de ajuns să exagerez. Mi-e uşor să spun că ai colaborat cu ruşii, ori că ţi-ai trimis în şanţuri jumătate de cartier. La fel m-ai fi trimis şi pe mine, dacă ai fi putut; cine ştie ce mi s-ar fi întâmplat, dacă revolta m-ar fi prins aici. Au trecut câţiva ani, dar tu vei fi împuşcat, sau

te bagă la închisoare pe viaţă, dacă eu îmi dau drumul la gură cu cei care mă ascultă întotdeauna şi n-am de ce să tac. Astfel că tu spune ce vrei: ori suferi puţin, în condiţiile mele, ori nu mai suferi deloc, nu-ţi mai e nici bine, nici rău, nici aşa şi aşa. Iar pe nevastă-ta şi pe copii nu-i mai vezi, nu încape îndoială. Niciodată sau multă vreme. Tu hotărăşti".

Vidal Secanell a păstrat tăcerea câteva momente, uitându-se la masă cu ochi stupefâaţi, la scrumierele utilizate de profesorul Rico şi de mine, fumam în timp ce beam. Vorbise fără să-şi tragă suflarea, de parcă ar fi auzit el însuşi o peroraţie de felul acesta vreodată în viaţa lui. Mi se părea neverosimil, în ciuda familiei sale, care fusese victimă a represaliilor. Pe tatăl lui, Vidal Zapater, prieten al unchilor mei, îl văzusem mereu ca pe un om înstărit şi cu o aroganţă oarecum mexicană (se contaminase repede), fără probleme economice şi greu de intimidat, opusul unui personaj timorat. Poate altceva ar fi bunicul, însă greu ar fi putut Vidal, născut în 1950 sau 51, să fie prezent la o scenă ca cea pe care tocmai mi-o reprezentase oral: copiilor li se ascundea totul pe atunci, mai ales ce e mai ruşinos. Timpurile acelea erau diferite de cele de acum: nimeni nu mărturisea o umilire, chiar dacă ar fi îndurat nenumărate şi grave. Astăzi, în schimb, nu e nimic mai rentabil decât să te proclami victimă, subjugată şi călcată în picioare, şi să-ţi ventilezi propriile mizerii printre gemete. E ciudat că a dispărut orgoliul, după război era foarte puternic al învinşilor, care nici măcar nu vorbeau despre morţii şi prizonierii lor, ca şi cum a-i scoate la iveală – fie şi în privat – ar fi fost un oprobriu; nu ştiu, un gest de obedienţă, o recunoaştere a taberei care le cauzase şi a capacităţii sale de a face rău. Nu se tăcea doar de teamă şi ca să nu reîmprospăteze memoria celor care încă aveau puterea de a-l provoca, de a-l spori şi a-l amplifica; deopotrivă ca să nu le mai ofere încă un triumf, să nu-şi mai plece capul în faţa lor, cu lamentări.

— Şi ce condiţii erau acelea? l-am întrebat, ca să-i

dispară preocuparea din privire. Cu toate că mi le închipui.

Vidal era mai degrabă pragmatic decât meditativ, încât a revenit imediat din absentă.

— Păi da, ţi le închipui bine. Să le-o tragă.

A utilizat verbul crud, ca şi cum ar fi fost cel folosit de ei înşişi, Arranz şi Van Vechten. De fapt, a confirmat-o numaidecât:

— Aşa puneau problema, după cum se vede, fără înconjur, fără ocolişuri, fără delicateţe. Fără ipocrizie, nu ştiu dacă în cazul acesta era o virtute. Să le-o tragă femeilor lor, sau mai târziu vreunei fete, care ar fi crescut. Le considerau lucruri, le transformau în monedă; ceva deloc rar pe vremea aceea şi cu atât mai puţin dacă o parte a populaţiei era lipsită de apărare. De câte ori voiau şi până ce se plictiseau. Atâta vreme cât le plăceau, evident, dacă erau atrăgătoare. Dacă nu erau, se prea poate ca familiile lor să fi rămas fără asistenţă medicală pentru copii, întrucât alt soi de beneficii cu greu puteau să obţină de la ele, ţi-am spus: în general, erau oameni fără para chioară. Eventual vreun tablou valoros, pe care să nu-l fi înstrăinat încă, vreun *barquenox* moştenit.

1 Dulăpior ornamentat, cu multe sertare mici, în care se păstrau bijuterii, medalii şi alte obiecte. Se fabrica în Bargas, de aici îi vine numele.

câteva bijuterii sau cărţi vechi pe care să le fi păstrat, dar era improbabil să mai aibă ceva după cei trei ani de asediu, aproape toată lumea a vândut ce deţinea. Şi apoi, să le răspândească faima. Să ascundă tranzacţia, desigur, şantajul, să dea de ştire că doi pediatri ai regimului, altruişti şi miloşi, împăciuitori şi civilizaţi, consultau gratuit copiii. Nu ştiu lui Arranz, presupun că şi lui, dar lui Van Vechten asta i-a adus multe foloase pe plan social. Mă rog, ştii tu. La fel ca altora: profesori universitari, istorici, romancieri, pictori care susţineau franchismul şi l-au slujit în deceniile cele mai crude şi care, cu trecerea timpului, când abia dacă mai era periculos, au devenit de stânga cu

numele. Iar astăzi se laudă că au fost disidenţi toată viaţa, că au fost în exil, că au fost cenzuraţi. Mă indignează pictorul acela catalan, cum se numeşte. Şi filosoful acela, atât de urât şi de chel, cel care predică etica, nici numele lui nu mi-l amintesc. Naval ştie totul, ce s-a întâmplat cu adevărat, ce a făcut şi ce a spus fiecare, unde a fost. Dar să nu-ţi treacă prin cap să-i denunţi astăzi public, pentru că tocmai cei de stânga o să sară să-i apere cu dinţii şi cu unghiile şi o să-ţi reproşeze, o să te acuze că vrei să-i compromiţi şi să-i mânjeşti pe ai lor. Ai lor de alaltăieri, pe toţi dracii. Oameni care au ştiut mereu să profite, în anii patruzeci şi acum.

Pe atunci nu mă interesau prea mult aceste consideraţii; apoi da, când era târziu să mai demasc pe cineva, iar pe deasupra cine vrea să se ocupe, nici măcar astăzi, la o mie de ani după război, prea mult timp de biografii falsificate, legende înfrumuseţate şi uitare sârguincioasă şi încuviinţată. Aproape pe nimeni nu mai interesează asta. Pe nimeni care e încă tânăr, sau doar în mod artificial şi îndoielnic idealist;

3 t 1 ţi pe foarte puţini vii. Morţii nu mai contează îndată ce sunt morţi.

— Şi femeile înghiţeau momeala?

Mă interesa mult mai mult acest aspect din ce îmi povestea Vidal. Pe Beatriz pesemne că n-o supusese Van Vechten acestui soi de şantaj: se căsătorise spre 1961 sau 62, aproximativ, iar Muriel era un copil în timpul războiului şi antifranchismul său fusese mai curând intelectual decât activist. Dar eu mă gândeam la ea. Şi de ce se ducea la cabinetul acelui Carlos Arranz, vechiul acolit? Probabil că acolo se ducea, nu la Molia, nici la Deverne, nici la Gekoski, nici la Kociejowski. Poate era ceva simplu, obicei: poate cei doi medici îşi păstraseră apucătura de a schimba între ei femeile, chiar dacă le aveau gratis şi nu erau preţul a nimic. Şi lui Beatriz era posibil să-i fie totuna, ca oricăror frustrate cu patul îndelung întristat, atâta vreme

cât le era la îndemână şi nu trebuiau să iasă în oraş să-şi caute răzbunările, asta poate fi peste măsură de deprimant.

Vidal şi-a întredeschis ochii cu pleoape mari, că ai lui McCartney. Mi s-a părut că gândeşte: „Dar ce naiv eşti”.

— Cum să nu înghită, Juan, tu îţi dai seama? În situaţia lor, nu aveau de ales, în anii aceia. Pe de o parte, dacă refuzau, soţul sau tatăl ar fi ajuns direct la puşcărie, în cel mai bun caz. Pe de altă parte, ce mamă nu e mulţumită, în ciuda dezavantajelor; ce mamă nu consideră o binecuvântare să poată recurge la un pediatru de fiecare dată când un copil are febră sau e pe moarte, să poată să-l cheme şi să vină repede? Mă tem că multe s-ar fi pretat chiar şi fără ameninţări. Mamele sunt gata de orice, sunt ostatice, cu excepţia celor ca a ta, bine. Şi pe deasupra ar sfârşi prin a simţi o recunoştinţă… să zicem maşinală sau reflexă, să nu te îndoieşti. Să se culce cu cel care îi vindecă copiii nu e cel mai rău lucru care i s-ar putea întâmpla unei femei, nu din punctul ei de vedere.

„Şi apoi vor, te asigur, majoritatea”, mi-au revenit în minte puţinele cuvinte revelatoare care îi scăpaseră doctorului în ieşirile noastre nocturne.

— Presupun că se bazau şi pe asta, Van Vechten şi Arranz, pe inevitabila gratitudine pentru că vedeau în afara pericolului un copil bolnav, pe liniştea domoală de a fi la adăpost, uşurarea. Şi cu familiaritatea după un timp, şi obişnuinţa. Nu m-ar surprinde ca în vreuna dintre aceste familii să fi zămislit un urmaş, dacă nu s-au plictisit prea curând şi n-au avut grijă. Mare problemă dacă a ieşit blond şi teoreticul progenitor era foarte brunet.

Asta m-a făcut să-mi amintesc de scurta întâlnire cu prostituata veterană în Chicote. „Eu pe tine te cunosc, nu-i aşa? Cu ochii ăia atât de albaştri şi cu părul atât de blond”, îi spusese. Nu putea fi uitat doctorul, nu înfăţişarea sa. O pâine pe cap.[21]

21 Aluzie la Salvador Dali. Intr-o lungă perioadă care a inclus și

— Nu-mi explic întru totul zelul lui Van Vechten, am zis. Nu că mi s-ar părea agreabil, de fapt e ceva în el care poate să displacă, îmi închipui. Dar cu părul blond platinat şi cu ochii aceia atât de deschişi la culoare şi de umezi, cu zâmbetul dreptunghiular şi peren şi cu aspectul lui, pesemne că

437 atrăgea mult atenţia când era tânăr, şi avea succes. Nu-i era greu să facă rost de femei fără a avea nevoie de ameninţări.

De data aceasta, Vidal nu s-a stăpânit. La urma urmelor, mă trata ca pe un frate mai mic, am mai spus, cu care ar fi convieţuit intermitent.

— Nu te credeam atât de naiv, Juan. Dar ia spune, tu n-ai văzut cum se poartă cu femeile? Cu propriile tale prietene, înţeleg, care ar putea să fie fetele lui. E un prădător insaţiabil şi a fost mereu, faima asta e meritată; dintre cei care numără tăvălelile. Şi să nu crezi că în anii patruzeci şi cincizeci mergeau multe până la capăt, hodoronc-tronc şi de bunăvoie. Nici din plăcere, nici din dragoste, nici din alt motiv. Ce îţi închipui tu, că domnea revoluţia sexuală şi exista pastila? Haida de lumea n-a început cu tine. În Spania era foarte greu să i-o pui vreuneia în ghioc. Trebuia să pierzi mult timp, să faci multe promisiuni, şi tot degeaba. Întreabă-le pe infirmierele de la San Carlos şi de la Ruber, chiar pe cele de la Francisco Franco, unde a aterizat mai matur, dar firește, cu şi mai multă putere, şeful Serviciului de Pediatrie, nici mai mult nici mai puţin, şi într-o perioadă mai liberală, la sfârşitul anilor şaizeci, sau pe acolo. Tuturor le-a făcut curte, celor care meritau osteneala; cu mai mult sau mai puţin entuziasm, cu mai multe sau mai puţine presiuni şi cu mai mult sau mai puţin succes; şi continuă să o facă, la şaizeci de ani împliniţi. Asta nu trece.

Acum mi-am amintit de funcţionara Celia, prietena

Războiul Civil, pictorul a manifestat o obsesie pentru pâine ca aliment de bază, ca laitmotiv oniric si ca simbol al seducției maselor prin asigurarea mijloacelor strict necesare de trai. Intr-un timp, obișnuia să-și facă apariția la evenimente publice purtând o pâine pe cap.

maestrului Viana. „E cam porc”, spusese fără şovăială şi mi-o explicase: „Mi s-a părut că mă palpa mai mult decât s-ar fi cuvenit, de asta îţi dai seama imediat… Tot dădea târcoale abdomenului, ca şi cum i-ar fi alunecat degetele spre unde nu trebuia şi îmi atingea adesea sânii cu mâneca halatului şi cu încheietura mâinii, ca din întâmplare… M-am simţit oribil, cu o senzaţie de pipăit disimulat”. Asta la o consultaţie sumară. Şi nu era genul de femeie care să aibă viziuni, nu era sclifosită.

— Mda, am răspuns gânditor. Da, e dintre cei care nu pierd ocazia, e clar ca bună ziua.

Şi m-am înroşit puţin definindu-l astfel, pentru că poate şi eu eram din aceia, la cei douăzeci şi trei de ani ai mei. Aveam scuza tinereţii, am presupus. În plus, niciodată n-aş fi şantajat şi n-aş fi ameninţat pe nimeni.

— Pe deasupra, mai e şi plăcerea dominării, plăcerea de a-l umili pe cel înfrânt, nu subestima asta, Juan, a continuat Vidal şi i-a crescut resentimentul în voce. De a i-o trage soţiei sau fiicei cuiva, iar în plus, acela o ştia şi era neputincios. Un vierme împuţit, îndepărtează-te de el îndată ce poţi. E posibil ca după aceea să se fi schimbat cu adevărat, nu spun că nu; ca percepţia greşită a celorlalţi să-l fi făcut să se plieze după ea, să fie un împăciuitor sincer, ba chiar un antifranchist, dintre cei târzii. Dar pe atunci nu era, ţine cont. Atunci era doar pantomimă, iar indivizii aceia nu încetau să fie duşmani săi. Învinşi, dar duşmani. Pesemne că s-a bucurat de situaţia aceasta. Te cuprinde furia când te gândeşti, dar ce să faci, aşa stă treaba. Şi mai bine n-ar putea să stea, cu siguranţă. Eu, în orice caz, povestesc. Ce ştiu, povestesc.

Preţ de o clipă, ochii lui Vidal s-au pierdut din nou pe suprafaţa mesei, în scrumiere, în ultimele beri ce ne fuseseră aduse.

„Cunoşti un loc numit Sanctuarul Fecioarei din Darm

stadt? l-am întrebat deodată. Vedeam că e la curent cu multe lucruri. Nu departe de aici…

Şi-a ridicat privirea şi m-a întrerupt numaidecât:

— Da, am trecut prin faţă. Şi aşteaptă, am auzit ceva de la doctorul Naval, aşteaptă. Ce a fost oare? Da, îmi amintesc. Cred că e o sucursală sau o replică a altui sanctuar cu acelaşi nume, chilian mai exact. Mă rog, aşteaptă, înfiinţat de germani, dacă-mi aduc bine aminte, care şi-au făcut apariţia acolo în anii patruzeci şi cincizeci. De aceea se numeşte aşa, bănuiesc; astfel că, probabil, cel chilian e la rândul lui b replică.

„Sala Părintele Gustavo Hörbiger”, scria pe una dintre plăcuţele de faianţă pe care le văzusem la Sanctuar: prenumele spaniolizat, numele german, fără îndoială.

„Şi e în subordinea lui, depinde de o mişcare apostolică…

Vidal îşi aducea aminte pe măsură ce vorbea.

— Nu, nu ştiu, ar trebui să-l întreb pe Naval, la un moment dat mi-a pomenit de el, iar eu n-am fost prea atent şi acum nu-mi dau seama. Dar mi se pare că din mişcarea asta fac parte demnitari ai lui Pinochet, chiar şi vreun ministru.

Dictatura sa era încă la putere spre 1980; mai mult decât atât, mai avea încă destul. Cu cinci ani mai înainte, individul se prezentase la Madrid ca să asiste la ceremoniile funerare ale lui Franco, înveşmântat într-o capă sinistră, în stilul lui Dracula, şi cu ochelari foarte întunecaţi, de orb, imaginea vie a unui liliac umanoid cu caschetă.

— De ce mă întrebi?

— L-am văzut cândva acolo pe Van Vechten.

— Ca enoriaş?

I

„Nu, în una dintre dependinţe. Ca şi cum ar fi avut cabinet acolo, sau un birou. Era ca acasă.

Vidal nu prea ştia, nici n-aveam să i-o spun.

A zâmbit în sinea lui cu maliţiozitate şi a scos un fiu?

Ierat scurt. Nu ridicase niciodată vocea, nici în clipele de vehemenţă supremă.

— Ia te uită, asta chiar că nu ştiam, şi poate că nici

Naval. Dacă e aşa, probabil că Van Vechten nu s-a schimbat cu adevărat şi totul continuă să fie pantomimă. Ori respectă vechi lealităţi. Eu cred că acela e un loc foarte ultra. Evident că ultracatolic, cu siguranţă şi de extremă dreaptă, una e de obicei cu cealaltă. Pesemne că îi îngrijeşte pe copiii credincioşilor din când în când, ca o favoare sau contribuţie pentru cauză, sau pentru Fecioară: familii înstărite, fără îndoială, încântate să li se ofere serviciile marelui pediatru. Cine ştie? Dacă vrei, îl întreb pe doctorul Naval şi te informez. În orice caz, o să-i placă să afle. Tot ce are legătură cu Chile îl interesează, din motive evidente.

Privirea i s-a pierdut din nou, dar de data aceasta râdea singur, ca şi cum ar fi anticipat cât îl va intriga sau amuza pe mentorul ori maestrul său, fugit din Chile după lovitura de stat. Deodată a cerut nota de plată cu un gest al degetelor. Se făcuse târziu, colegii lui plecaseră de mult, luându-şi rămas-bun cu mâna de la distanţă.

— O ultimă întrebare, José Manuel.

— Dă-i drumul.

— Ştii numele vreunei victime a lui Van Vechten? Dacă poţi să mi-l spui. Poate n-ar fi rău ca într-o zi să pot să i-l trântesc, ca din întâmplare, de parcă n-aş bănui nimic. Ca să văd cum reacţionează.

A rămas pe gânduri câteva secunde, puţine.

— În ziua de azi e totuna dacă ştii, îmi imaginez, a răspuns. Unei verişoare a tatălui meu, căsătorită cu un vechi anarhist, care a scăpat de plutonul de execuţie şi de epuraţie, i-a fost dat să-i suporte. O femeie foarte afectuoasă, eu am cunoscut-o destul de bine. Pe amândoi, pe Arranz mai întâi şi apoi pe Van Vechten. Şi le împrumutau, ţi-am spus. Făceau cu rândul, acum tu, acum eu, până se plictiseau. Carmen Zapater, ăsta îi era numele. Mătuşa Carmen. La urma urmelor, a murit. Deşi prin lume umblă copiii ei, pentru care s-a sacrificat cu repugnantă. Dar şi cu uşurare, să recunoaştem.

De acolo îi venea, m-am gândit, atâta cunoaştere.

Poate de acolo îi venea intensitatea resentimentului. Mătuşa >

Carmen.

De instrucţiunile lui Muriel nu mi-a păsat atunci, se dezisese categorie de primele. Ceea ce îmi povestise Vidal mi se părea suficient de grav şi se potrivea destul de bine cu bănuielile iniţiale ale şefului meu şi cu acuzaţiile care în >

parveniseră, ca să consider obligatoriu să-l informez. Destul de interesant în sine, chiar, ca să-i impun descoperirea mea cu forţa, dacă voinţa lui nu se mobiliza; dacă nu îi trezea curiozitatea din nou şi nu îl convingea să mă asculte. Erau doar zvonuri, nu ignoram asta, în termeni stricţi şi juridici, dar mereu tindem să credem ce ni se relatează, iar pe de altă parte nici Vidal şi nici Naval n-ar fi avut de ce să mintă. Muream de dorinţa de a-i trânti totul lui Muriel, rău era că activitatea sa frenetică – reacţia sa la faptul că Towers îl concediase – îl ţinea departe de casă şi de mine, abia dacă îl vedeam. Fusese generos, îmi acordase timp nedefinit ca să-mi caut alt loc de muncă; eu nu voiam să abuzez, totuşi, nici să-l fac să cheltuiască pe salariul meu, când era evident că urma să nu mai aibă nevoie de mine, sau foarte puţin. Era la începutul lui iulie, sau cam aşa, iar în august aveau să înceteze activităţile, mi-am dat termen până la sfârşitul lui septembrie ca să plec. M-am dus să vizitez edituri, să văd dacă mă angajau pentru vreo treabă, ca traducător era cel mai probabil. Manuel Arroyo Stephens, de la Turner, pe care l-a fascinat să afle pentru cine lucram (era un înflăcărat admirator, încă mai erau destui), mi-a propus să pregătesc două antologii bilingve de povestiri britanice şi americane, pentru studenţi de engleză în parte. Era ceva; cu toate că aceasta nu-mi garanta venituri fixe, mă ajuta să mă descurc şi avea să mă introducă în lumea aceasta.

M-am stăpânit, am hotărât să nu forţez discuţia cu Muriel, să aştept puţin, în orice caz. Pentru ca Vidal să-mi confirme ceva, dacă îl întreba pe chilianizatul doctor

Naval, cum anunţase. Şi să-l tatonez pe Van Vechten, cu datele de care dispuneam acum. Acesta mă îndemna să ies cu el, aproape seară de seară, începuse să-i placă distracţia din vremea aceea şi efervescentele sale localuri. Şi, cu toate că putea să se ducă pe cont propriu, nu era acelaşi lucru dacă îl însoţeam eu. L-am mai amânat încă vreo câteva zile. Până când m-a sunat Vidal, ţinându-şi cuvântul.

„Juan”, mi-a spus, „am vorbit cu doctorul Naval. Mi-a confirmat povestea cu Darmstadt: mişcarea apostolică se numeşte, de-asta nu-mi ieşea, Mişcarea Apostolică de la Darmstadt. De îndepărtată origine germană, într-adevăr, dar cu o puternică împământenire în America Latină. Există replici ale faimosului sanctuar nu doar în Chile, ci şi în Uruguay, Brazilia, Paraguay, Argentina, ce ştiu eu. Şi câteva în Africa şi Asia, pe lângă cele din Europa. Mai bine de o sută în total, răspândite prin lume, nu e rău. De asemenea, deţin sau controlează şcoli, e una pe aici, prin apropiere, în Aravaca, în Majadahonda sau în Pozuelo, unul dintre municipiile bogate, nu-şi amintea. Iar printre aşa-numiţii «Slujitori ai Fecioarei» sau membri de frunte, se numără vreo doi miniştri de-ai lui Pinochet, mi se părea mie; politicieni şi oameni de afaceri de acolo, un cardinal sau un arhiepiscop; mai e implicat într-o oarecare măsură şi un general responsabil de una dintre «caravanele morţii», în care au ucis cu sânge rece peste şaptezeci de deţinuţi în octombrie 1973, puţin după lovitura de stat; ştii tu, execuţii sumare masive, fără judecată şi fără nimic, ca cele de aici, din 1939, le-au folosit de model îndepărtat. Naval ar fi putut să sfârşească în una din ele, dacă nu ar fi reuşit să plece din tară îndată ce s-a declanşat lovitura. Generalul acela a declarat că cel mai mult îl ajută să doarmă liniştit faptul că se roagă atât pentru el înflăcăraţii oameni din Darmstadt. Mai făcea parte din Mişcarea Apostolică şi o rudă apropiată a soţiei lui Pinochet, deşi murise de ceva timp, un preot, după cum se pare. Naval a fost fericit să afle că Van Vechten are acolo birou, sau ce-o

fi. Mă rog, nu ştiu dacă «fericit» e cuvântul. Presupune, ca şi mine, că dă consultaţii mai mult sau mai puţin simbolice, ca să facă impresie bună, poate două ore pe săptămână, sau o dată la cincisprezece zile. O să investigheze puţin, dacă poate, din curiozitate. Dar vezi cu ce congregaţie are relaţii prietenul tău. Nu e greu să-ţi imaginezi câţiva credincioşi de aici, văzând cum sunt cei din Chile. Vechi lealităţi sau afecţiuni, gândind cu bunăvoinţă, ale doctorului tău. Sau vechi convingeri, gândind cu răutate. Cine ştie?”

Atunci a fost momentul să ies din nou cu Van Vechten, măcar o ultimă seară, mă copleşeau toate acelea, nu te eliberezi uşor şi nici cu cugetul senin din cercetări. Mă umplea de amărăciune mai ales el, sunt inşi pe care vrei să-i îndepărtezi deodată, apoi să-i elimini dacă e posibil, cât mai urgent. Or fi fost pe de-a-ntregul adevărate sau nu chiar aşa, faptele reprobabile relatate de Vidal au fost ca o pată care a mânjit şi restul, încât până şi Beatriz şi Muriel au început să-mi devină apăsători, în ciuda simpatiei pe care o nutream pentru amândoi, a veneraţiei pentru el şi a afecţiunii crescânde pentru ea – nu doar sexuală, nicidecum: întotdeauna impregnată cu milă. Ei erau cei care mă implicaseră, cei care mă puseseră în contact cu doctorul, Muriel îmi încredinţase misiuni dezagreabile, pentru ca apoi să mă scutească de ele, iar Beatriz se culca cu el, probabil şi cu Arranz, celălalt medic, şi cu mine o dată, o singură dată, asimilându-mă cumva celor doi porci, ca să utilizez termenul funcţionarei Celia. Perechea aceea mă zărise ca pe o mogâldeaţă în oceanul pe care nu poţi să-l ignori şi mă determinase să arunc o privire în îndelungata şi persistenta lor nefericire, hotărâsem să nu mă retrag. Ei mi-au străbătut viaţa, când abia începea, cum se spune, cu toate că nici eu n-am fost întru totul pasiv şi nici nu m-am prefăcut că aş fi un miraj, n-am încercat să devin invizibil. M-am gândit că nu era atât de rău ca Muriel să se lipsească de mine, să mă îndepărteze din mediul lui, în care mă simţisem acceptat,

dar deopotrivă fascinat şi privilegiat. Însă înainte trebuia să-l informez, să-l fac părtaş la norocul neaşteptat pe care îl avusesem şi să-i dezvălui cine era prietenul său, ori să-i confirm, pentru ca şi el să se îndepărteze şi să-i spună „Nu te cunosc”, sau „Nu mai vreau să te cunosc”, iar Beatriz poate că l-ar imita, ea cu şi mai multe motive, ea se ducea la Sanctuar şi se preta la ceea ce nu putuseră refuza vechile victime, mame sau fiice.

Mi-am dat întâlnire cu Van Vechten să bem ceva în obişnuitul bar Chicote, ca preambul la o perindare prin discoteci şi spelunci, unele locuri se însufleţeau atât de târziu, că eram siliţi să ne omorâm timpul până după miezul nopţii, ca să apărem prin ele. N-aveam încotro, oricât de nerăbdător ar fi fost el. M-a întrebat superficial de Beatriz, n-o văzuse de câteva zile, cum evolua. M-a întrebat de viitorul meu şi de planurile mele, ştia că voi părăsi curând slujba şi casa, casa de pe Velázquez care dăinuie mereu în amintirea mea, după atâţia ani, locuită de cei care au locuit-o. M-a întrebat de Maru şi de ospătăriţa ocazională Bettina, de nepoata lui García Lorca şi de alte cunoscute de-ale mele, nu se întâlnise cu niciuna dintre ele în localurile în care se dusese pe cont propriu, ori îi târâse după el pe Rico şi pe Roy în vreo seară: ca şi cum toate ar fi dispărut, când am dispărut eu câteva săptămâni, perioada de supraveghere şi îngrijire a lui Beatriz şi cea evazivă, fuseseră consecutive. L-am lăsat să mă întrebe înainte să-l întreb eu ceva, ori de a scoate la iveală nume de persoane sau locuri care poate l-ar fi stânjenit ori l-ar fi descumpănit. Nu ştiam cum să fac, nu îndrăzneam. Nu găseam pretext ca să conduc conversaţia spre acel teren, măcar cu aparenţa de naturaleţe. Astfel că am profitat de lâncezeală ca să sar peste orice pregătire şi să spun fără înconjur:

— De curând, un prieten mi-a vorbit de tine şi de vremurile tale eroice, de când ajutai cu generozitate oameni cărora le era greu din motive politice. Se pare că ai consultat-o adesea pe o mătuşă de-a lui, mă rog, pe copiii

ei. Soţul fusese anarhist şi scăpase ca prin miracol, dar nu putea să lucreze, n-avea cum să se întreţină. Mi-a spus că, dacă nu erai tu, probabil că vreunul dintre verii lui ar fi murit cu ani în urmă, fiind copil.

Van Vechten şi-a lărgit zâmbetul puţin fals, dar n-am observat satisfacţie pe chipul său. Mi s-a părut că strângea din dinţi şi mandibula îi devenea şi mai pătrată, mica protuberanţă a bărbiei i-a ieşit şi mai mult în evidenţă, de parcă i s-ar fi mărit dimensiunile şi culoarea i se intensifica odată cu încordarea muşchilor. A rămas uitându-se fix la mine cu ochii lui palizi şi glaciali, oarecum sfidători, de parcă ar fi ghicit unde vreau să ajung şi nu s-ar fi lăsat amăgit. Alţii îi elogiau comportamentul de odinioară, dar adevărul e că el nu-l menţiona niciodată, sau nu o făcuse cu mine. Gândindu-mă bine, el ştia ce trecuse sub tăcere şi ce primise pentru fiecare dintre acele vizite, fiind conştient totodată că familiile ajutate erau singurele care erau la curent, fără zvonuri şi cu certitudine. Era normal să se pună în gardă. Toate acestea, presupunând că povestea lui Vidal era adevărată.

— Uf, nu merită să vorbim despre asta, a spus în cele din urmă pe un ton modest, iar cu mâna a schiţat un gest prin care să reducă importanţa faptelor sale trecute. Mâna lui mare. Şi n-a fost deloc eroic. Alţii au făcut la fel. *3 3*

— Foarte puţini, din câte mi s-a povestit, şi riscându-şi privilegiile, am răspuns, iar aici am văzut ocazia de a strecura primul nume. Prietenul meu a mai lăudat un medic, coleg de-al tău, cu care alternai la îngrijirile mătuşii, vreau să spun ale copiilor: doctorul Carlos Arranz. Ce s-a întâmplat cu el? Dacă tu eşti faimos pentru cariera ta şi pentru asta, de el nu auzisem niciodată. I-a mers rău? L-au pedepsit?

— Ah da, Arranz, a răspuns Van Vechten de parcă ar fi călătorit departe în timp şi fără să-şi ia de la mine ochii care mă scrutau întrebători.

Eram sigur că acum intrase de-a binelea la bănuieli; în momentul acela îmi era totuna, nu aveam de gând să mă

mai văd cu el între patru ochi. Să bănuiască.

— Nu ştiu, i-am pierdut urma de o veşnicie. E adevărat că şi el dădea o mână de ajutor pe atunci. Dar las-o baltă, nu-mi place să-mi aduc aminte de vremurile acelea întunecate. Tu nu le-ai cunoscut, erau funeste.

Hotărâsem să nu o iau pe ocolite, odată ce o apucasem pe drumul acesta, astfel că am îndrăznit să pronunţ al doilea nume pe care-l ţineam în mânecă. Poate că astfel îl făceam să se agite, sau îl năuceam cu atât trecut concret, sau îl alertam pe de-a-ntregul şi îl supăram, iar în reacţia lui se trăda. Graba e caracteristică tinereţii – viteza mârşavă, mârşava grabă –, şi de asemenea lipsa de calcul:

— Mătuşa prietenului meu se numea Carmen Zapater, îţi aduci aminte de ea? O femeie foarte afectuoasă, şi frumoasă, după cum mi-a spus.

Frumoasă am adăugat eu prin deducţie: dacă Arranz îl anunţase pe Van Vechten şi îi deschisese uşa, o fi avut ceva. Zvonul acela se răspândeşte repede printre bărbaţi. Ca şi cum ar fi fost o Mariella Novotný care nu avea încotro, obligată, pentru medicii aceia doi. Trebuie să fi fost multe, mulţi ani de-a rândul, când femeile nu câştigau bani şi nici nu-i aveau, şi se aveau doar pe ele însele. Nu ştiu de ce vorbesc la trecut, există încă mii care nu pot decât să se vândă, ca să-şi plătească datoriile.

— Păi nu-mi dau seama, a răspuns doctorul. Mi se pare numele oarecum cunoscut, dar nu o identific. Nici nu e normal să ştiu numele de familie ale mamelor[22], nu-i aşa? Şi chiar dacă nu se cuvine s-o spun eu, în aceste circumstanţe, au fost destule familiile pe care le-am vizitat în anii aceia, ca pediatru. Până la începutul anilor şaizeci au dus-o greu. O ducea greu multă lume.

— Îmi imaginez. Oamenii aceia pesemne că erau dispuşi să facă orice, nu? Ca să supravieţuiască, sau măcar

22 în Spania, femeile căsătorite și-au păstrat mereu și își păstrează de asemenea în prezent numele de familie cu care s-au născut. Copiii nu au același nume de familie cu mamele lor.

să supravieţuiască copiii lor.

Van Vechten a ştiut cu certitudine unde bat. Poate că eu îmi arătam cărţile prea repede, dar eram sătul de toate acelea şi nu-mi păsa. Voiam doar o confirmare provenind de la el, sau un semnal irevocabil, un indiciu categoric, ca să mă duc la Muriel cu toată povestea. Ochii doctorului m-au privit aproape fără culoare, glaciali; cu intensitatea lor meridională, dar glaciali. Amestecul dădea fiori, devenea respingător. Aşa priviseră, probabil, sau şi mai înspăimântător, când îşi formula pretenţiile şi transforma femeile în obiecte. Fusese într-o unitate militară de informaţii pe timpul războiului, devenise turnător apoi. Ştia multe şi le folosea, le utiliza pentru şantajul privat, aceasta era povestea sordidă. Poate le privise astfel şi pe prietenele mele, pe vreuna dintre ele fără îndoială, amândoi într-o maşină, la sfârşitul unei perindări de distracţie.

— Ce insinuezi, tinere de Vere? Nu-mi spune că ţi-au ajuns la urechi vechile calomnii.

— Calomnii? Nu ştiu despre ce vorbeşti, Jorge.

Am preferat să-i spun pe numele de botez, ca să îndulcesc situaţia momentan. Sau ca să îndulcesc ochii lui Robert Wilke, nu erau uşor de suportat.

— Da, sunt chestii pe care le-au răspândit franchiştii cei mai înverşunaţi, deranjaţi de evoluţia mea, de faptul că menajam duşmanii şi de îndepărtarea mea treptată de regim. Au spus că eram plătit în natură pentru serviciile pe care le făceam. Adică, în carne roşie, aşa se spunea în glumă.

Mă surprinde că ţi s-au spus ţie, în 1980. Sunt scorneli din anii cincizeci, cât a trecut de-atunci? După cum se vede, în ţara asta nu se termină niciodată nimic şi nici nu dispare, mai ales dacă e negativ şi dăunător. Şi fals. Nu înţeleg de ce îţi pleci urechea. Voi, tinerii, sunteţi impresionabili.

Am încercat să fac pe nevinovatul şi să nu-mi dau

drumul prea mult la gură. Mie nu-mi ajunsese la urechi nimic de la niciun franchist, ci de la oameni cărora aceştia le făcuseră viaţa grea şi care fuseseră împinşi să se exileze; sau de la persoane normale, ca Celia şi Muriel cel bănuitor, sau actriţa pasageră, iubirea vieţii acestuia, indirect. N-am vrut să-l dau de gol pe Vidal, fireşte, nici pe mentorul său, doctorul Naval, fugit din Spania şi fugit din Chile. Van Vechten şi ei se cunoşteau, lucraseră în aceeaşi clinică, deşi în perioade diferite.

— Eu nu insinuez nimic, domnule doctor, nici nu am vreo legătură cu franchişti înverşunaţi, pesemne că nu cunosc niciunul de felul acesta.

Acum l-am numit folosindu-i titlul, pe un ton amical. Însă cu aceasta am pretins să simtă răceală din partea mea.

— Mă limitez să-mi amintesc ce mi-ai spus cândva şi să pun cap la cap.

— Ce ţi-am spus? Eu nu ţi-am spus nimic.

— Vorbind despre femei şi despre cum să le faci să-ţi cedeze, maestre, i-am răspuns.

Uităm mult mai mult din ce ne iese din propria gură decât ceea ce ne intră prin urechi, nu avea habar la ce mă refer.

— Ai spus: „Nimic nu-ţi oferă satisfacţie mai mare decât când nu vor, dar nu pot spune că nu”. Şi apoi ai vorbit despre ranchiuna care le rămâne, „pentru că n-au avut încotro prima oară”. Chiar şi dacă după aceea voiau, „odată ce s-au văzut obligate să spună că da”. Acestea au fost cuvintele tale, aproximativ. Obligate”? „Dar nu pot spune că nu”? am repetat, am subliniat. O să mă lămureşti cum trebuie înţelese.

Doctorul a stat în cumpănă câteva secunde. În lumina celor ce-mi fuseseră povestite şi pe care el le ghicise, în lumina scornelilor răzbunătoare ale vechilor săi colegi, după el, frazele acelea sunau rău, chiar dacă fuseseră pronunţate în alte timpuri şi în alt context. Aproape că sunau a mărturisire, a recunoaştere, trebuie să-şi fi dat

seama, trebuie să le fi văzut deodată urâte şi mânjite. Şi-a venit imediat în fire şi a râs în hohote, cu toată splendoarea danturii sănătoase şi orbitoare, o demonstraţie de farmec, redevenise glumeţ, protuberanţa bărbiei îi strălucea.

— Dar ce prostie e aia, Juan? Vorbeam ca să vorbesc şi vorbeam în glumă, tu îţi băteai joc de mine. Ce memorie ai, nici nu-mi aduceam aminte. Mă refeream la sclifoseli, la când se lasă rugate, când obiectează ca să insistăm, ca să nu pară uşoare dacă sunt tinere şi nici adultere când sunt căsătorite. Nu există căsătorită care să nu-ţi spună: „E prima oară când mi se întâmplă asta, nu-mi explic”. Au nevoie să o crezi, sau să se creadă ele însele, în clipa aceea. Şi te prefaci că le crezi, evident, ca să-şi închipuie că ies cu obrazul curat şi le laşi mai liniştite. Poate că acum nu mai fac atâtea mofturi, dar în tinereţea mea făceau. Şi mă rog, cu cineva ca mine fac mofturi şi acum. Fetele ca prietenele tale trebuie să se justifice, pentru că fac sex cu un bărbat care are dublul vârstei lor sau şi mai mult, cu un bătrân pentru baremele lor: m-a implorat, a insistat, m-a înşelat, mi-a fost milă. Totul constă în a le măguli. Mă refeream la asta şi nu la altceva. Iar tu dai cuvintelor o interpretare sinistră. Ce minte intrigantă!

Şi mi-a dat o lovitură cu mâna lui mare pe braţ, n-a măsurat bine forţa ghiontului sau a fost dinadins, m-a durut, am simţit că nu era un gest prietenesc. El l-a făcut să pară prietenesc, când mi-a dat ghiontul şi-a menţinut la vedere, imperturbabili, incisivii mari şi dreptunghiulari, cordiali, care atâta îi uşuraseră cariera cu mame şi copii şi cu superiori. Dar nu era, ci mai degrabă iritat, şi poate speriat.

A fost cât pe ce să mi se facă milă de el, întrucât se considera deodată un bătrân şi o admitea deschis, cineva obligat să mă gulească mereu, câte zile mai avea, poate nu doar cu cele tinere, ci cu toate; şi să implore. Bărbaţii de succes nu-şi suportă prea bine decadenţa, nu e uşor să pleci de la respingere, dacă nu eşti obişnuit. Mi-am amintit

că, pe deasupra, era unul dintre cei pe care îi trădează vârsta, nu le aduce învăţămintele normale şi nici nu-i potoleşte, le păstrează ambiţia şi energia, nu-i face mai puţin avântaţi şi nici domoli. Îi mistuie treptat, dar fără să-i anunţe. Mi-am alungat urma aceea de milă: cum se făcea că un individ care nu era conştient de trecerea timpului peste el se prezenta subit ca o victimă a lui, în mijlocul unei conversaţii stânjenitoare pentru el? Am gândit: „Recurge la şiretlicuri, se apără. În el e ceva vorace şi tulburător, am observat întotdeauna, nu trebuie să mă las amăgit”. Şi, fiindcă nega, am hotărât să trântesc al treilea nume fără tranziţie, fără să caut niciun meandru care să mă conducă până la Sanctuar:

— Tu eşti religios, Jorge.

A fost pe jumătate afirmaţie, pe jumătate întrebare. L-a descumpănit, orice ar fi fost. A mai râs puţin, ca un aparat care nu se opreşte brusc. Dar, dacă râsul îi era în agonie de când începuse, acum era cadavru.

— Şi ce legătură are asta? De ce o spui?

— Te-am văzut la Sanctuarul Fecioarei din Darmstadt, îmi închipui că eşti foarte religios. Trebuie să fii extrem de evlavios, ca să faci parte din Mişcarea aceea Apostolică.

Expresia i s-a schimbat, zâmbetul mort i-a pierit de pe faţă, şi l-a înmormântat pentru totdeauna, sau pentru restul nopţii, am presupus. Era evident că nu-i plăcea ca eu să deţin informaţia aceea.

— M-ai văzut acolo? Cum, m-ai văzut tu?

Tonul a fost înfricoşat şi deopotrivă sceptic.

— Eu mă duc adesea la Lazaro Gardiano, acolo, alături.

Am şovăit. Am aşteptat. Am şovăit. Ce a ieşit imediat după aceea de pe buzele mele nu plănuisem să rostesc, mi-a scăpat blestemata de limbă.

— Cu Beatriz te-am văzut. În cabinetul tău te-am văzut.

Nu mi-a dat alt ghiont, acela aparţinea sferei vesele, la urma urmelor. A profitat de faptul că ne aflam pe una dintre canapelele semicirculare de la Chicote – fotolii cu spătar, de parcă am fi fost în tren sau în tramvai – ca să-mi depună una dintre mâinile lui mari pe umăr. Când făcea asta cu o presupusă afecţiune, am mai spus, era ca şi cum ar fi căzut vertical de la o înălţime considerabilă şi în continuare J >

strângeau ca ghearele, doreai numaidecât să scapi de ele, să te eliberezi de greutate şi de încleştare. De data aceasta a fost mai rău, am simţit o adevărată apăsare, o înfigere, o inconfundabilă ameninţare. Van Vechten era corpolent şi puternic, se poate spune că îmi zdrobea umărul, mi-l răsucea şi mi-l împingea în jos, am avut senzaţia că n-o să mă mai pot ridica singur de pe scaun, că tot corpul meu era neputincios în faţa acelei poveri. M-a durut, cum altfel, mai rău decât înainte şi mai mult timp. Am reflectat că mâna aceea se aşezase aşa pe umerii celor sperioşi, în vreme ce el le oferea cele două opţiuni: „Astfel că tu spune ce vrei: ori suferi puţin, în condiţiile mele, ori nu mai suferi deloc, nu-ţi mai e nici bine, nici rău, nici aşa şi aşa”. Şi mi-a şoptit foarte încet, cu calm forţat (dar era un tip atât de expansiv, că nu era obişnuit cu şoapta, vocea i-a sunat ca şmirghelul când lustruieşte):

— Ascultă, tinere de Vere, să vedem ce o să povesteşti. Ai grijă ce povesteşti. Să nu păgubeşti pe cine nu trebuie. Pe mai mulţi.

Am reuşit să mă strecor pe laterală, m-am dus în celălalt capăt al semicercului pe care îl ocupam, unde nu mă mai ajungea. Un chelner bătrân cu şervetul pe braţ ne-a privit în alertă, pesemne că percepea tensiunile, mirosea încăierările înainte să se producă. Van Vechten nu avea să mă intimideze, tinerii sunt atât de inconştienţi, că nu-şi dau seama uşor când s-au pus în pericol. Iar pâinea şi cuţitul erau la mine, eram convins de asta. Ba chiar era posibil să-mi ofere ceva în schimbul tăcerii mele, mi-am zis, dintr-o clipă în alta, îndată ce îi va trece supărarea şi

îşi va reveni din sperietură.

— Te referi la Beatriz? Nu-ţi face griji. Pe cine poate să intereseze asta?

— Exact, pe cine poate să intereseze?

Iar eu am răspuns cu aplomb:

— Pe nimeni, după câte ştiu eu. Pe nimeni absolut. În schimb, mai degrabă e de interes, sau e mai ciudat, locul acela. Un loc straniu, atât de îngrijit, cu parfumul acela de evlavie, pare aproape integrist; cu aerul lui german din alte vremuri.

El era încă preocupat de aspectul carnal, de soţia bunului său prieten, nu înţelegea deocamdată că asta pentru mine era secundar, făcea parte din viaţa intimă, asupra căreia întotdeauna trebuie să păstrezi tăcerea, deşi aproape nimeni nu o face. Era ca şi cum uimirea provocată de faptul că îi văzusem l-ar fi împiedicat să stabilească o conexiune între presupusele calomnii îndepărtate şi la care eu doar făcusem aluzie – în realitate nu spusesem nimic – şi serviciile sale în locul acela, în 1980. Poate conexiunea aceea arăta că nu se schimbase niciodată pe de-a-ntregul. Vreau să spun că nici partidul nu şi-l schimbase, în ciuda faimei, prieteniilor şi aparenţelor. În anii aceia, la câteva luni, exista teama de o lovitură de stat în Spania, care să ne reîntoarcă în dictatură. De fapt, au fost vreo două încercări mai târziu, e celebră a doua.

— Ce ai văzut? Cum ne-ai văzut? a întrebat cu perplexitate şmirghelul.

Cu toate că nu mai eram atât de aproape unul de celălalt, a rostit cuvintele tot în şoaptă. Trebuie să fi socotit imposibil să-i descopere cineva din afară.

— Am văzut totul. Apropo, nu tocmai romantic.

Ca să priceapă că nu merg la cacealma, i-am trântit acest comentariu impertinent.

— O întâmplare. Am aruncat o privire. Şi există un unghi. Nu aveam să-i spun adevărul, nici că mă căţărasem într-un copac. Dacă n-aş fi făcut-o, pe el nu l-aş fi distins, presupun. Şi am revenit la cele revelatoare, la ce era

important:

— Locul ăla, Sanctuarul, e o sucursală de adepţi de-ai lui Pinochet, după câte am înţeles. Şi ştii cu cine colaborează la Madrid tipii aceştia. Lui Muriel i-ar plăcea să-ţi cunoască această legătură, doctore. Cred şi eu. Nu degeaba. Ca să ştie ce să facă.

A pălit, acum şi-a dat seama unde bătea posibila mea indiscreţie. Mai întâi a improvizat o scuză, apoi şi-a revenit. Mai întâi s-a temut şi după aceea a încercat să mă facă pe mine să mă tem.

— Îi fac o favoare unui vechi prieten preot, iar el cu politica n-are nici în clin, nici în mânecă, asta e tot. Eu nu sunt religios, dar nu mă iau de credinţele nimănui. Şi n-am de ce să-ţi dau ţie explicaţii, ia te uită ce mucos.

Atunci şi-a recuperat îmbufnarea. S-a năpustit spre mine, cu mâna mare întinsă, fără îndoială urma să-mi lipească una din nou, cine ştie de data asta unde. Dar eu m-am ridicat şi am ieşit din semicerc, înainte să mă poată prinde. Chelnerul ne-a aruncat altă ocheadă.

— Ai grijă ce povesteşti, Juan, ţi-am mai spus. Totul poate să se povestească rău sau bine şi poate să se asculte rău sau bine, şi să se înţeleagă. Astfel că mai bine să nu povesteşti nimic, pentru orice eventualitate, mă înţelegi?

Şi, întrucât eu nu am răspuns nicidecum, l-am privit de sus cu o expresie de surd, a insistat:

— Mă înţelegi, băiete, sau nu mă înţelegi?

N-am lăsat bani pe masă, el era mult mai bogat decât mine. Era clar că nu urma să aibă loc perindarea nocturnă prevăzută, sau avea să se perinde singur.

— Mereu ai făcut favoruri, eh, doctore? i-am spus înainte de a pleca, gata să mă îndrept spre uşa giratorie. Din ’39 până acum. Trebuie să fie foarte obositor.

X

Întotdeauna când eşti nerăbdător să vezi pe cineva sau să relatezi o descoperire, în acelaşi timp întârzii momentul cât poţi. Bineînţeles că asta se întâmplă doar când eşti sigur că vei vedea persoana, sau că îţi va fi

ascultată povestirea, mai devreme sau mai târziu. În schimb, dacă ai vreo îndoială, oricât de mică ar fi ea, că vei reuşi, eşti înclinat să te grăbeşti, forţezi circumstanţele, în general cu rezultate dezamăgitoare, anticlimax şi surprize neplăcute. Eu îmi puteam permite să amân întâlnirea cu Muriel, s-o pregătesc şi să o savurez dinainte; să aştept ca el să se liniştească din treburile lui şi să reapară mai mult prin casă. În zilele acelea febrile pentru el, de intrări scurte şi ieşiri constante, n-ar fi fost o idee bună să-l oblig să se oprească, să se aşeze sau să se întindă pe jos ca să mă urmărească o bună bucată de timp fără chef. (Ce necesară este plictiseala prealabilă, ca să se trezească astfel curiozitatea şi fantezia!) Asta în cazul în care accepta să audă cele aflate despre Van Vechten, presupuneam că o va face, dacă insistam şi izbuteam să-l intrig. Trebuia să aştept să se domolească, să obţină o promisiune de finanţare a noului său proiect ranchiunos şi urgent, ori să-l considere imposibil şi să se resemneze deocamdată, poate până la sfârşitul verii. Mi-a venit bine întârzierea aceea, nu eram deloc presat, mă invadase doar nerăbdarea plăcută care te menţine în expectativă şi foarte înflăcărat, odată instalat în ea şi cu certitudinea absolută că în cele din urmă va fi satisfăcută.

Aşa cum îmi displăcuse să nu vorbesc deschis cu doctorul în vreme ce îl plimbam noaptea încercând să-l descos, studiindu-l, nu-mi plăcea nici acum să mă comport ca un turnător şi să-l pârăsc la prietenul său, cu consecinţe previzibile, odată confirmate manierele indecente. Trecuseră mulţi ani de la practicile sale şantajiste, dacă trebuia să le consider reale: mă pusese pe gânduri explicaţia lui, conform căreia erau calomnii răspândite de vechii săi camarazi franchişti, cei mai răzbunători, care se simţiseră trădaţi de clemenţa şi de lipsa lui de cruzime, orice lucru care ţi se spune lasă o mică urmă şi îţi trezeşte vreo îndoială, cât de mică, de aceea nu e ciudat că uneori nu vrei să mai auzi nimic, când ţi-ai compus tabloul, sau să interzici acuzaţilor să vorbească, nu cumva să te convingă

încetul cu încetul de nevinovăţia lor şi relatarea să le sune a adevăr. Da, trecuseră mulţi ani, iar lumea se schimbă şi se căieşte, se priveşte pe ea însăşi retrospectiv cu groază şi deopotrivă fără a se recunoaşte, ori mai degrabă cu dezolare şi cu lipsă a recunoaşterii, de parcă s-ar contempla într-o oglindă deformantă, de cât de primitivă e: „Am fost eu acela? Am făcut eu asta? Atât de urât era vechiul meu eu? Dacă e aşa, nu pot să-l modifie. Vina e mai puternică decât dorinţa mea de a corecta, vina mă împiedică să încerc, iar singurul lucru la care pot să aspir este ca vina aceea să fi trecut, să fie atât de veche, încât să nu mai aibă încotro şi să se piardă în ceaţa în care se estompează tot ce s-a întâmplat din negura vremii, până ce contururile se contopesc şi sunt cu neputinţă de distins: ce e bun şi ambiguu, şi contradictoriu, şi rău, crimele şi faptele de eroism, reaua voinţă şi mărinimia, corectitudinea şi înşelăciunea, ranchiuna care nu se atenuează nicicând şi iertarea obţinută prin istovirea victimei, renunţarea şi cuvântul dat, şi profitarea vicleană, condamnat totul la ridicarea din umeri, la a fi ignorat de cei care vin după noi şi ne succedă, ocupaţi fiind cu propriile pasiuni şi cu ele le e de ajuns, rămân indiferenţi la tot ce s-a întâmplat înainte ca ei să calce pe pământul pe care se vor limita să-şi suprapună urmele peste ale nenumăraţilor predecesori şi egali, fără a şti că doar imită şi că nimic nu e inexplorat; totul e menit confuziei şi amestecului, nivelării şi uitării, şi plutirii într-o magmă repetitivă, de care, totuşi, nu se plictiseşte nimeni, ori niciunul dintre noi n-a găsit vreodată drumul pentru a ne smulge”. (Şi de aceea istoria e plină de bărbaţi ca Eduardo Muriel şi de femei ca Beatriz Noguera, de doctori Van Vechten şi de profesori Rico, de tinere ca Celia şi de tineri ca Vidal şi Juan de Vere, şi de figuranţi identici, înverşunaţi unul după altul să reprezinte acelaşi spectacol şi să rescrie aceeaşi relatare melodramatică. Nimic original nu are personajul meu şi nici altul, presupun.) „Dar în vreme ce asta nu vine – şi, cu toate că o viaţă e puţin, durează mult

–, există un interval îngrozitor care ne aparţine, care e cel mai rău lucru şi e al nostru, iar în el nu avem încotro şi ne descurcăm cu ceea ce am făcut sau omis şi ne ţinem vina»

la distanţă, sau ne-o domolim, iar uneori singurul mod de a reuşi e să o amplificăm, să ne străduim ca vinile noi să le acopere pe cele mai vechi şi să le umbrească, să le estompeze sau să le minimizeze, până când, în sfârşit, să treacă toate şi să nu rămână în lume cap în stare să şi le aducă aminte, nici răutăcioasă şi grăbită limbă ca să le povestească, nici măcar vreun deget tremurător care să le semnaleze drept cauzatoare a nimic”.

Îmi imaginez că au fost mai mulţi factori care mi-au învins împotrivirea naturală şi generală să torn. În primul rând, obţinusem ceea ce Muriel îmi ceruse la început şi, ca admirator necondiţionat al său, eu acceptasem fără rezerve. În al doilea rând, ceea ce îmi povestise Vidal coincidea prea mult cu cele bănuite de şeful meu: cu toate că acesta nu vorbise niciodată explicit, menţionase posibilitatea sau zvonul ca Van Vechten să se fi purtat josnic cu o femeie, sau poate cu mai multe, cum părea să fie cazul („Pentru mine asta e cel mai rău, e de neiertat”). În al treilea rând, aceste purtări ale doctorului erau suficient de abjecte ca să nu fie trecute sub tăcere, odată descoperite. Nu că i s-ar mai fi putut întâmpla ceva, evident: nici nu existau dovezi, nici nu ar fi constituit un delict, nici nu-i ardea nimănui atunci să denunţe în Spania; se promulgase o lege a amnistiei, adică, se ajunsese la înţelegerea ca nimeni să nu iniţieze un lanţ interminabil de acuzaţii şi să nu se mai scoată la iveală *3 3 3*

rufele murdare, nici măcar cele mai murdare – omoruri, execuţii sumare, denunţuri din invidie sau răzbunare şi simulacre de procese, tribunale militare condamnând civili prost apăraţi la închisoare pe viaţă sau la moarte, asta până în ultimii ani ai dictaturii, mai blânzi – nici cele din război, comune celor două tabere, nici cele de după război, ale singurei tabere conducătoare şi cu capacitatea de a continua să murdărească. Nu doar că nu

mai puteau exista consecinţe juridice pentru niciun abuz sau crimă, dar nici nu era văzut cu ochi buni să vorbeşti despre ele în public sau să le vânturi prin presă, cum am spus, puţinii care încercau se loveau de blamarea imediată, nu doar a vechilor şi interesaţilor franchisti – în realitate, deloc vechi –, ci şi a antifranchiştilor şi democraţilor convinşi: unora, cum observase Vidal, le prindea bine să se anuleze totul, ca să-şi ascundă propriul trecut îndepărtat şi să-şi pună în ordine biografiile pătate. S-a hotărât înainte de vreme că orice vină trecuse, că toate erau atât de vechi, că nu le mai rămânea decât să se piardă în ceaţa care estompează, ca şi cum s-ar fi scurs deodată un secol, în loc de patru sau cinci ani. M-am gândit că faptele compromiţătoare ale doctorului trebuiau să fie cunoscute în privat; că aveau să-l coste cel puţin o prietenie foarte preţuită, două cu puţin noroc. În al patrulea rând, mă deranja acum mai mult relaţia aceea rutinară între el şi Beatriz Noguera, întâlnirile lor de prozaice fiitaiuri la Sanctuar; nu că aş fi fost gelos, cred eu, ar fi fost absurd, când între mine şi ea nu se schimbase nimic, cel puţin în ceea ce o privea: noaptea din cămăruţa mea trebuie să fi fost pentru ea un capriciu, sau un leac împotriva insomniei, sau poate o rătăcire, despre care a doua zi păstra doar o vagă amintire şi poate abia mai era conştientă că se întâmplase, avea probleme cu capul în unele perioade, după elocventa şi simplificată ei opinie. Însă tinerii – sau tânărul care eram eu – au nevoie să se creadă oarecum unici în fiecare experienţă şi acţiune, şi e de ajuns să li se împlinească ceva negândit – să nu spunem un lucru imposibil – ca să dorească să înfrumuseţeze în amintire şi să cureţe de aderente» j»

urâte, iar Van Vechten era o aderenţă vulgară şi acum foarte urâtă. În ultimul rând, atitudinea lui la Chicote îmi fosese antipatică în ansamblu, deloc convingătoare şi ursuză: negase totul anticipat, îşi bătuse joc, se prezentase ca subiect de denigrare, devenise ameninţător şi şmecher, îmi pusese pe umăr mâna lui

mare, anunţându-mi suferinţă, mă numise „băiete” şi „mucos”. Cât despre relaţiile şi legăturile sale cu Mişcarea de la Darmstadt – dacă acelea erau actuale –, nu dăduse nici cea mai neînsemnată explicaţie, se arătase evaziv. Ţinând cont de toate acestea, asupra împotrivirii mele de a turna a prevalat dorinţa de a-i face rău.

Încă nu puteam să mă port ca Vidal, totuşi, dispus să răspândesc ce ştiam din răsărit şi pân’ la soare-apune, să povestesc cui ar fi ascultat. Se cuvenea să-i rezervlui Muriel vestea în premieră, astfel că a trebuit să ocolesc cum am putut întrebările profesorului Rico în după-amiaza aceea. Venea atât de iritat de la prânzul său cu mumiile, că la început nu-şi amintea de nimic anterior, de faptul că îmi ordonase să iau notiţe amănunţite despre motivul pentru care Van Vechten era un vierme împuţit şi să-l informez despre ticăloşiile lui.

— Ce rahat de prânz, a fost primul lucru pe care mi l-a spus.

Şi-a dat jos ochelarii şi a suflat pe ei cu atâta furie, de parcă ar fi vrut să-şi otrăvească cu aerul expirat, *a posteriori*, detestabilii colegi de masă. Era atât de vizibil contrariat şi frustrat, că eşuase în casa de pe Velázquez ca să clevetească în faţa oricui s-ar fi aflat acolo.

f

— Aia trei s-au comportat ca nişte piranha, n-au făcut decât să formuleze obiecţii şi să-mi repete jigniri trecute. Vreau să spun, jigniri de-ale mele la adresa lor, ce adunătură de sălbatici, păreau cele trei vrăjitoare din *Macbeth* în versiunea lor cea mai fatalistă; sau *tricoteuses* mângâind ghilotina. E adevărat că în vreo scriere academică îi etichetasem drept inepţi, superficiali, simpli, nedocumentaţi şi obtuzi, iar pe unul chiar îl făcusem prost. Nu că l-aş fi numit aşa direct, dar se subînţelegea; tipul se aventurase să-mi critice concluziile despre *Lazarillo* într-un studiu impecabil, care merita doar admiraţie şi gură căscată, în cazul lui. Dar e dorinţa de a-mi arăta ei mie. Pe scurt, hărţuieli; iar argumentele mele erau cu neputinţă de

atacat, apoi a tăcut ca o târfă, ca să nu mă înfurii pe el dacă-mi venea cu vreo contra-replică. Ce să fac, dacă împuşc întotdeauna un iepure din două lovituri, sau cum se zice. Probabil că ştiu precadavrele alea, că doar la asta sunt buni, să corecteze lucrări de la examene cu un creion roşu, umezit în gură. Erforstrafo.

I-a ieşit o onomatopee mai lungă decât de obicei şi accentuată dublu, poate i-a provocat-o mânia. A continuat să sufle peste ochelari, de parcă ar fi fost un dragon şi ar fi lansat foc, lentilele erau complet aburite; a scos o bucată de piele de căprioară dintr-un toc cu o abilitate mai mult decât remarcabilă, a desfăşurat-o dintr-o singură mişcare a încheieturii mâinii, cum fac prestidigitatorii cu imensele lor batiste.

— Mi-au spus clar că n-au de gând să mă voteze pentru Academie, când o să mă prezinte susţinătorii mei. Întrucât caută să provoace vrajbă, e de temut că o să-şi convingă câţiva colegi fără personalitate sau nătăfleţi, şi sunt unii. Păreau încântaţi că pot să se răzbune. Cel mai supărător e că abia dacă-mi mai aminteam ce scrisesem, faptul că îi făcusem cu ou şi cu oţet. E lucrul cel mai rău când împărţi dreptate oarbă, nu bagi de seamă pe cine păgubeşti.

S-a ocupat acum să-şi cureţe ochelarii cu grijă şi cu zel, cu atâta umiditate aveau să-i iasă imaculaţi. Şi-a pus la loc pielea de căprioară cu un gest monden (mi-a amintit de Herbert Lom în jocurile lui), a aprins o ţigară, i s-a înseninai privirea numaidecât şi a adăugat cu jovialitate şi optimism (nu era un om pe care să-l ţină prea mult momentele de amărăciune, se plictisea de ele):

— Poate ar fi mai bine să aştept s-o mierlească, să-mi strecor candidatura. Nu trebuie să mai aibă mult niciunul, după flegmele cu care se luptau. I-am văzut de mai multe ori gata să se înece, habar n-ai ce scârbos. N-am putut să înghit niciun bob de mazăre.

Şi atunci, ca să alunge amintirea neplăcută, şi-a dat seama că îi datoram o bârfă.

— Apropo, tinere Vera, ce veşti ai despre doctor? Te-am lăsat pe punctul de a-i afla crimele îngrozitoare, după prietenul acela al tău, atât de citit şi vehement.

— Adevărul e că nu e nimic, domnule profesor. Nimic demn de a fi menţionat. Vidal exagera, ceea ce mi-a dezvăluit sunt fleacuri de la spital şi de la congrese. Mă rog, ştii cum sunt medicii, se urăsc unii pe alţii.

Asta era fals, sau cel puţin eu nu dispuneam de informaţii, nu aveam habar de certurile şi rivalităţile lor. Presupuneam că le aveau, ca în orice breaslă în Spania, aici nu se iartă între ei nici coşarii, ca să vorbim despre o meserie care nu mai există de secole.

Rico m-a privit cu suspiciune. Îi vedeam bine ochii, nu avea nicio urmă de praf pe lentile.

— Pe mine nu mă duci de nas, tinere Vere. Nu-mi veni cu cai verzi şi nu-mi vinde castraveţi.

Revenise la expresiile lui demodate, n-am priceput o iotă, deşi am înţeles sensul.

— Dacă nu vrei să-mi povesteşti, nu-mi povesti, haida de dar sunt sigur că prietenul tău nu se referea la persecuţii de infirmiere, nici la intervenţii plagiate la congrese şi nici la uzurpări de merite. Nici măcar la pipăitul pacientelor adulte care-i sunt la îndemână, sau al mamelor care-şi însoţesc copiii. Sare în ochi că doctorul, din punct de vedere sexual, e un porc şi o ştim cu toţii, dar nimic din toate astea nu l-ar transforma într-un vierme împuţit.

A folosit acelaşi termen ca Celia, cu toate că pe buzele lui a sunat mai puţin agresiv; niciunul, nici celălalt nu ştiau în ce măsură aveau dreptate.

— Ar fi ţara plină de ei. Mă rog, e, de fapt: uită-te la cele trei fosile care-mi caută nod în papură.

Şi i-a atacat din nou, un răstimp, pe academicienii vetusti.

În zilele următoare, a fost ocupat cu asta, a

complotat şi a pus la cale ofense. Însă nu uita de Van Vechten, iar din când în când insista: „Îmi datorezi o poveste picantă cu mârşăvii, tinere de Viah, şi mi-o datorezi *verbatim*, îmi trântea îndată ce mă întâlnea. „Să vedem când catadicseşti să te ţii de cuvânt. Cel mai mult mă calcă pe nervi să fiu tufa de Veneţia. Adică să fiu *în albis*. Sau să înghit în sec. Ţi-am spus”.

Bine-ar fi fost ca Muriel să aibă aceeaşi curiozitate rău→

tăcioasă, am fost foarte dezamăgit peste o săptămână, când, în sfârşit, şi-a mai terminat treburile şi a petrecut din nou puţin timp acasă. În parte a fost graţie prietenului său Jack Balance, care a acceptat imediat rolul de coprotagonist în noul lui film improvizat, sau poate scos din sertarul vechilor proiecte ratate, sau întârziate, sau rătăcite, Muriel n-a găsit facilităţi pentru multe dintre strădaniile sale, şi poate a fost la fel de mult ceea ce n-a putut să turneze ca ceea ce a realizat efectiv. Nu că Balance s-ar fi aflat în cel mai bun moment al carierei sale, sau mai mult decât atât, se afla fără îndoială în cel mai rău dintre toate. Dacă i se consultă acum fâlmografia, se constată că n-a făcut niciun film între 1981 şi 1986, ambii ani inclusiv, şi că vreme de patru ani din această perioadă singura activitate artistică i-a fost să prezinte o emisiune la televiziunea americană, al cărei titlu n-a depăşit graniţele. Astfel că poate nu era ciudat să accepte să participe la o producţie fantomă spaniolă sau de oriunde; la urma urmelor, nu-l deranjase, în anii şaizeci, să se pună la ordinele lui Jesus Franco, Isasi-Isasmendi şi ale câtorva italieni neînsemnaţi (când în aceleaşi decenii alternase colaborarea cu cineaşti ca Godard şi Brooks, Abel Gance şi Fleischer). Dar Muriel atât îl admira, că a fost de ajuns să-i dea cuvântul că se va alătura echipei, ca să se liniştească şi să se umple de speranţă. Nu că prezenţa marelui Jack Balance într-o distribuţie ar fi constituit vreo garanţie de finanţare sau de succes în vremurile acelea, mai degrabă dimpotrivă, oricât de ruşinos ar suna astăzi. Dar lui Muriel

i se părea de bun augur să conteze pe el şi poate pe Richard Widmark, cu care Palance lucrase la primele sale două lungmetraje, prin 1950, şi pe care promisese să-l convingă să joace celălalt rol protagonist. Nu aveam şi nu am habar de subiectul acelui film, care nici măcar n-a început vreodată să se filmeze. Ştiu doar că Volodymyr Jack Palahniuk – adevăratul nume ucrainean al lui Palance – împlinise şaizeci de ani şi Widmark avea în jur de şaizeci şi cinci.

Am avut deopotrivă senzaţia că Muriel era mai mulţumit datorită frecventelor contacte cu afacerista Cecilia Alemany. N-am idee cum a reuşit ca ea să-l bage în seamă, nici în ce măsură o făcea mai exact, însă acum îşi telefonau aproape zilnic şi el se îndepărta pentru convorbirile cu ea şi mormăia, ca să nu fie auzit bine de cine mai era în casă, inclusiv de mine. Şi mai ales n-a mai făcut glume despre inaccesibilitatea ei. Nu mai vorbea despre ea ca despre o semizeiţă, nu mai rostea fraze ca „Ce femeie deosebită; ce as în afaceri, pe lângă ea suntem cu toţii microbi”. Când nu se mai exagerează şi nu se mai glumeşte despre cineva venerat înseamnă că acel cineva a coborât pe pământ şi a devenit apropiat. Nu îndrăzneam să mă gândesc că acum împărţeau guma de mestecat, sau că şi-o pasau fără rafinament, dar într-o seară în care Muriel s-a întors târziu şi eu încă umblam pe acolo treaz, am simţit că emana un miros de parfum îmbătător, aproape narcotizam, iar el nu se dăduse cu parfum. Eram sigur, în schimb, că proprietara imperiului nu i se mai adresa numindu-l „om bun”, ceea ce atâta îl umilise şi amuzase la prima şi îndepărtata lor întrevedere.

A doua zi era atât de bine dispus, îmi imaginez, că m-a chemat în biroul lui şi mi-a spus, cu degetul mare sub axilă şi cu pipa în cealaltă mână, cu care m-a arătat ca Sherlock Holmes, sau mai degrabă ca Walter Pidgeon, care câteodată avea o mustaţă ca a lui:

— Tinere de Vere, întrucât lucrurile par să se aranjeze şi presimt că noul proiect o să meargă înainte, nu

lua în seamă ce te-am anunţat. Dacă nu te-ai angajat deja în altă parte şi preferi să rămâi aici, eu cred că o să găsesc la ce să-mi fii de folos. Va trebui tradus scenariul, pentru început, când va fi gata.

Şi a adăugat cu un soi de orgoliu compensat prematur: – O să vadă el, Towers, şi încă câţiva.

Mă deprinsesem cu răzgândirile lui, cu ordinele şi contraordinele. Şi cu dispoziţia variabilă. Astfel că mi-a trecut prin cap că poate aceea era ziua potrivită ca să aflu dacă se produseseră modificări în atitudinea sa cu privire la Van Vechten.

— Mulţumesc foarte mult, Eduardo. Pentru încredere. Să lucrez pentru dumneavoastră e o plăcere, după cum ştiţi, deşi uneori nu cred să vă fiu foarte util. V-aş fi recunoscător să-mi daţi puţin timp de gândire. Mă obişnuisem cu ideea de a trece la altă etapă în septembrie.

Atmosfera aceea, am mai spus, începea să mă irite, dacă nu să mă intoxice din când în când. Beatriz ieşea din nou cu o relativă normalitate la treburile ei, dar tic-tacul fără muzică revenise insistent în orele în care stătea acasă şi mi se părea mai îngrozitor ca oricând, ca şi cum ar fi marcat mereu o numărătoare inversă foarte lentă, spre un termen care nu sosea, sau pe care doar ea îl zărea în ceaţa ei. Mi-o imaginam privind absorbită clapele pianului, numărându-le mecanic pe cele albe şi pe cele negre şi observând trecerea timpului, lăsându-l să sune fără a-l umple cu niciun acord sau melodie, timpul care nu se umple e de obicei însoţit de gânduri statice, repetitive: „Încă nu, încă nu, încă nu, încă nu e ăsta momentul”, de exemplu. Şi o vedeam întunecată: chiar dacă Muriel şi ea abia schimbau două vorbe, trebuie să fi perceput mulţumirea lui, atât de bruscă, poate îi mirosise de la distanţă şi parfumul distins. Din câte ştiam eu, nici măcar nu mai făcea incursiuni nocturne şi nu stătea

de strajă în faţa uşii lui, de parcă ar fi lăsat în sfârşit orice speranţă. Cât despre mine, cu toate că ne tratam mai

departe cu aceeaşi deferenţă şi simpatie dinainte, ca şi cum nu ar fi existat niciodată intimitate între noi, mă simţeam stânjenit, eram jenat şi mă înroşeam, eram tentat să mă dau la o parte, pentru ca transgresarea să mi se risipească: nu puteam să nu-mi reproşez că de fapt comisesem o ticăloşie, fată de Muriel, mă refer. Şi nu aveam încredere în noi, mă temeam că într-o bună zi o să-i vină ei sau o să-mi vină mie chef să încercăm să repetăm fapta. Ceea ce s-a întâmplat o dată poate să se întâmple din nou, asta o ştie toată lumea. Mai puţin pare să ştie că precedentele sunt lipsite de importanţă: ceea ce nu s-a întâmplat niciodată poate deopotrivă să survină pentru întâia oară.

— O să vezi tu, mi-a răspuns. Nu eşti obligat la nimic. Aşa cum ţi-am spus că poţi să-ţi iei cât timp vrei ca să pleci, poţi să ţi-l iei şi ca să hotărăşti dacă rămâi. O să-mi spui tu când vei vedea lucrurile clare. Oferta e făcută şi o voi J

menţine. Aşa că ţine-mă la curent.

I-am privit ochiul care vorbea şi am văzut în el o expresie de simpatie. Apoi i l-am privit pe cel care tăcea, îmi venea să bat darabana pe plasturele lui, ca de atâtea alte ori, era de asemenea o ispită a afecţiunii. Avea să-mi fie tare dor de el când voi pleca, de asta eram sigur.

— Asupra unui lucru aş vrea să vă informez acum, Eduardo, dacă îmi permiteţi. Nu de altceva, dar nu-mi place să las la jumătate însărcinările pe care mi le daţi, misiunile. Ştiu că mi-aţi revocat-o pe cea referitoare la doctor – cred că am ales acest verb pedant ca să confer mai multă solemnitate cuvintelor mele –, însă trebuie să ştiţi ce am descoperit în ultima vreme. Coincide într-atât cu datele dumneavoastră, cu temerile dumneavoastră, încât nu pot să nu vă povestesc…

Muriel a ridicat mâna cu pipa şi m-a oprit brusc cu ea, o atitudine autoritară, care îmi interzicea să vorbesc. M-a semnalat cu găvanul, am văzut jăraticul: ca şi cum mi-

ar fi arătat o lumină roşie.

— Eh, stop, tinere de Vere. Ce ţi-am mai spus eu? Ţi-am spus că nu te pot împiedica să-ţi continui investigaţiile pe cont propriu, dacă doreşti. Am făcut rău când ţi-am dezvăluit îndoielile mele şi te-am alertat, o slăbiciune de-a mea, apoi nu se mai poate dezactiva asta. Dar te-am avertizat că, dacă continui, să nu vii să-mi povesteşti şi să nu povesteşti nimănui. Dacă doctorul ţi-a făcut mărturisiri, sau ai aflat ceva, să ţii pentru tine. Şi mai bine dacă iei cu tine în mormânt, cu toate că asta înseamnă să cer cam mult. Cu mine, în orice caz, taci. Nu mai sunt dispus să aflu. Nu vreau să ştiu.

Eu eram în picioare, nu-mi spusese să mă aşez. Deşi e adevărat că nu aveam nevoie de invitaţia lui când eram atât de familiari, eram ca acasă. Dar cu siguranţă mă chemase doar ca să-mi comunice că îmi păstram locul de muncă, nu ca să stăm de vorbă şi nici ca să disertăm pe alte subiecte. Am îndrăznit să insist; întotdeauna insistăm la refuzuri, măcar o dată. Un obicei regretabil, pe care îl avem aproape toţi.

— Dar aţi vrut să ştiţi în momentul respectiv, încât m-aţi amestecat în asta. Vă mistuia incertitudinea şi eraţi incapabil să nu luaţi în seamă, cum v-am sugerat eu. Îmi amintesc că mi-aţi spus: „Va trebui să găsesc vreun indiciu, vreo orientare care să-mi permită să-mi spun: «Haida de asta e minciună» sau «Vai, asta trebuie să fie adevărat»”. Atât de dezamăgitoare vi se păreau acuzaţiile care vă ajunseseră la urechi, atât descurajatoare şi de josnice şi de stupide. „Atât de disproporţionate”, aţi zis, „mai mult decât grave”. Păi se dovedeşte că sunt toate astea, Eduardo, doar că şi grave, în egală măsură. Şi nu doar cu privire la trecut, poate sunt lucruri tulburi şi în actualitate. Nu puteţi să le ignoraţi acum, când v-am obţinut această orientare.

2 3

Muriel s-a ridicat şi a venit lângă mine. Şi-a

încrucişat mâinile, într-un gest sever, cum făcuse în noaptea aceea, după ce îi deschisese, în sfârşit, uşa soţiei sale, când se ivise în prag cu pijamaua lui albă şi halatul închis la culoare. M-a privit într-un mod asemănător celui în care a privit-o pe ea, pe biata de ea, în cămaşa ei de noapte. Din ochiul său albastru dispăruse într-o clipă afecţiunea pe care o simţea pentru mine; acum era doar iritare, o oarecare mânie zămislindu-se, ba chiar şi un început de uşor dispreţ, cel inspirat întotdeauna de cel care încearcă să-şi impună voinţa. Mi-am dat seama că nu voi reuşi să vorbesc.

— Evident că pot, asta ar mai lipsi. Şi ce, dacă în alt moment ţi-am cerut intervenţia? M-am răzgândit, ţi-am mai spus. Îi datorez mult doctorului, şi tocmai a salvat-o pe Beatriz încă o dată. E un prieten dintotdeauna şi n-am chef să-l pierd, nici să mi se mânjească imaginea lui mai mult decât s-ar cuveni, mi-a mânjit-o destul informaţia care mi-a fost adusă. Într-un ceas rău. Încă îmi stă în putinţă să închid ochii, să nu iau în seamă, cum, într-adevăr, mi-ai sugerat tu. Nu am nevoie de orientări şi nici de indicii, pentru că m-am hotărât să-mi spun, când te-am eliberat de misiune: „Ei, asta e minciună, sau merită să fie”. Prea mulţi oameni se îndepărtează de noi ori ne mor într-o viaţă, nu e cazul să-i alungăm şi pe cei care rămân. A comis vreo mârşăvie în trecut, a profitat? Aici, într-o dictatură atât de lungă, le-a comis aproape toată lumea. Şi ce? Trebuie să acceptăm că asta e o ţară murdară, foarte murdară. Zeci de ani, am convieţuit cu toţii, ce să fi făcut, şi a trebuit să ne cunoaştem. Mulţi dintre cei care au făcut nelegiuiri, cu alte ocazii s-au purtat cum se cuvine. Timpul le vindecă pe toate, e greu să faci rău fără încetare, cum e şi să faci bine. Nu există nimeni care să nu fi săvârşit vreo josnicie (nu politică, ci personală), şi nimeni care să nu fi făcut vreun mare serviciu. În urmă cu patruzeci de ani, nu, nu existau jumătăţi de măsură atunci. Dar suntem în 1980, şi au trecut aceşti patruzeci de ani ca să amestecăm totul mai mult decât ne-am imaginat, nu mai e posibil să ne

situăm în datele acelea îndepărtate. Contrar a ceea ce cred unii, timpul n-a rămas îngheţat în ele, ci a continuat şi s-a scurs, oricât au încercat înşişi franchistii să-l imobilizeze. Cine era J J

În 1940 un mizerabil, probabil că n-a încetat niciodată să fie, dar a avut ocazia de a-şi nuanţa comportamentul şi de a fi ceva mai mult. Revanşa se sfârşeşte, răutatea istoveşte, ura umple de lehamite pe oricine, în afară de fanatici, şi chiar şi aşa. Trebuie să faci pauze. Lumea se duce la bar şi acolo stă de vorbă şi glumeşte, iar în toiul râsului nimeni nu se simte şi nici nu se crede maliţios, chiar dacă sunt glume caustice, atât de obişnuite la noi. Nimeni nu e niciodată statornic şi nici dintr-o bucată, sau foarte puţini: până şi Franco se dădea în vânt după cinema, ca tine şi ca mine; sigur că se uita la filme pasionat de vicisitudinile personajelor, cu absolută ingenuitate. Cât durau proiecţiile pe ecran, poate nu hotăra şi nici nu punea la cale nimic; poate era absorbit timp de nouăzeci de minute şi trăia într-o paranteză de normalitate. Asta ca să dau cel mai rău exemplu. Eu pe doctor l-am văzut întotdeauna în normalitatea lui, cunosc doar asta despre el. L-am văzut vindecându-mi copiii şi salvând-o pe Beatriz şi atent la mine. L-am văzut râzând, cu cheful lui de petrecere şi cu buna dispoziţie. Astfel că mi-e totuna ce făcea sau nu făcea acum o veşnicie fără ca

eu să-l văd. Pentru mine a fost şi este ceva mai mult, Juan. E ultimul meu cuvânt.

Şi-a desfăcut braţele şi s-a tras înapoi cu doi paşi, ca şi cum şi-ar fi considerat lecţia încheiată, sau mustrarea. Nu puteam să-i impun cu forţa ceea ce cunoşteam. Mă rog, aş fi putut, era de ajuns să-i spun repede trei fraze, răutăcioasa repeziciune: „Doctorul a abuzat de mai multe femei şi i-a şantajat pe soţii sau taţii lor, i-a ameninţat că-i bagă la puşcărie sau îi trimite în faţa plutonului de execuţie, dacă nu-i îndeplineau cererile”. N-ar fi putut evita să audă, iar petele auditive nu se curăţă, nu ies, spre

deosebire de cele sexuale, care se spală toate. Atâta mă înfuria situaţia, că am fost chiar tentat să-i trântesc ceva negândit, a fost o fracţiune de secundă: „Ştii că doctorul şi-o trage de multă vreme cu Beatriz?” (Mi-ar fi scăpat verbul acesta nerespectuos, fiind exact, încă o dată.) Evident că eu tocmai fiicusem acelaşi lucru, chiar dacă fusese o singură dată şi poate lui Muriel nu-i păsa, n-o să ştiu în veci: nici în cazul meu, nici în cazul lui Van Vechten, nici în cazul lui Arranz, nici în al cine ştie mai cui, poate cineva din afara Madridului. Şi aş fi putut să strecor altă frază rapidă, ca să agravez informaţia: „Se întâlnesc într-un loc ultracatolic, relaţionat cu pinochetiştij după câte ştiu eu”. Dar nimeni nu spune lucrurile acestea puerile, nici măcar la douăzeci şi trei de ani. Nu cuiva pe care-l admiră şi-l respectă, şi la care ţine, nu cuiva care îi interzice să povestească şi insistă că nu doreşte să afle, cui a decis să renunţe la pasagera curiozitate. Astfel că mi-au ieşit două întrebări succesive şi am înţeles după răspunsul lui că au fost la rândul lor puerile:

— Şi dreptatea, Eduardo? Cum rămâne cu ce s-a întâmplat, cu ceea ce a avut loc?

Pesemne că el nu-şi mai aducea aminte de ce îmi spusese despre această ultimă expresie.

— Dreptatea? a repetat fulgerător. Dreptatea nu există. Sau doar ca excepţie: câte o pedeapsă exemplară pentru a păstra aparenţele, la crimele individuale, nimic mai mult. Ghinion pentru cel pe care cade beleaua. La cele colective nu, la cele naţionale nu, acolo nu există niciodată, nici nu se pretinde. Dreptatea e întotdeauna înspăimântată de magnitudine, supraabundenţa o excedează, o inhibă cantitatea. Toate astea o paralizează şi o sperie, încât e nerealist să se apeleze la ea după o dictatură, sau după un război, până şi după o simplă linşare într-un sat nenorocit, mereu sunt prea mulţi cei care iau parte. Câţi oameni crezi că au comis delicte, sau au fost complici în Germania, şi câţi au fost pedepsiţi? Nu mă refer la cei judecaţi şi condamnaţi, care au fost şi mai puţini, ci la ceva mult mai

factibil şi mai uşor: câţi au fost pedepsiţi social sau la nivel personal? câţi au fost marginalizaţi sau repudiaţi, câţi au fost îndepărtaţi, cum îmi ceri să fac eu acum cu doctorul din cauza celor aflate despre el? O proporţie minusculă. Un număr nesemnificativ. Şi la fel s-a întâmplat în Italia, în Ungaria, în Croaţia, în Polonia, în Franţa, peste tot. Nu ajunge în faţa justiţiei o ţară în întregime, nici jumătate, nici măcar o parte. (Mă rog, în dictaturi da, fireşte, dar cine vrea asta din nou?) Şi presupunând că aici am putea să o facem, ce sens ar avea nu să trimitem în judecată, că nu mai e posibil şi nici convenabil, iar în asta suntem cu toţii de acord, ci să nu mai salutăm majoritatea populaţiei? Noi, tâmpiţii de justiţiari, am rămâne ciumaţi şi izolaţi, să nu te îndoieşti. Nimeni nu-şi detestă egalii, nimeni nu acuză pe cine îi seamănă.

Muriel s-a oprit şi s-a aşezat pe canapea, dar eu încă n-am îndrăznit să-l imit. Şi-a ridicat privirea spre tabloul lui Casanova fratele, un moment, nu se mai sătura. Apoi şi-a aţintit iarăşi ochiul asupra mea şi a adăugat:

— Iată, tinere de Vere: Spania întreagă e plină de ticăloşi în grad mai mare sau mai mic, indivizi care au oprimat şi au tras foloase, care au prosperat şi au profitat, care au tolerat, în cel mai bun caz. Iar tu vrei să-mi iei un prieten pentru că a făcut cândva ceva de felul ăsta? Haida de omule. Da, eu te-am implicat în chestia asta şi am avut îndoielile mele, e adevărat: vestigii din alte vremuri, din cel care am fost; vestigii de corectitudine. Dar, sincer, aşa cum evoluează aici lucrurile, n-o să devin singurul cretin care îşi dăunează lui însuşi ca să facă justiţie personală.

A bătut darabana pe plasture, de parcă ar fi ghicit tentaţia mea (plăcutul sunet cu care mă mulţumeam), şi a încheiat cu un surâs vag şi cu o neaşteptată uşurătate:

— Nici asta nu există, Juan, dreptatea dezinteresată şi personală.

Ambele lucruri m-au scos din sărite, negarea şi tonul de uşurătate, de paternalism chiar. Nu că eu nu i l-aş fi permis pe acesta din urmă, dimpotrivă, era normal ca

Muriel să se arate paternalist cu mine, mă depăşea cu mult în vârstă, cultură şi experienţă de viaţă, iar pe deasupra îi eram admirator necondiţionat. Poate că admiraţia mi se domolise»

puţin, se ştie că nu există fervoare care să reziste convieţuirii continue şi apropierii, contemplării actelor vieţii intime a cuiva, acelea care nu se povestesc de obicei, fiindcă încropesc poveşti prea banale, atât de asemănătoare toate între ele, încât, cronicarii cei mai ambiţioşi tind să le dispreţuiască şi abia le acordă atenţie. Eu acordasem atenţie aerului care se respira în casa aceea, poate mai mult decât s-ar fi cuvenit. Şi poate de aceea m-am înfuriat.

— Ah, nu, Don Eduardo?

Din când în când recuperam adresarea protocolară cu „Don”, la care renunţasem foarte repede, fără să vreau; dar de data aceasta a fost dinadins.

— Nici asta nu există? Şi mi-o spuneţi tocmai dumneavoastră?

A perceput ironia, dacă ajungea să fie aşa ceva; l-am respectat mereu.

— Şi de ce n-ar trebui să ţi-o spun eu? La ce te referi, tinere de Vere?

Deocamdată nu simţeam ofensă, ci doar interes incipient.

— Uitaţi, Don Eduardo, Eduardo. Sunt aici de suficient timp ca să văd că lui Beatriz îi aplicaţi ceva foarte asemănător cu asta, cu dreptatea personală. Sau mai bine zis cu pedeapsa: cu o pedeapsă personală. Mă avertizaţi că nu sunteţi dispus să pierdeţi un prieten din cauza comportamentului din urmă cu atâţia ani, nici măcar să vă răriţi întâlnirile cu el, sau să le modificaţi; acum se vede treaba că nici nu vreţi să ascultaţi. Şi în schimb, de ani întregi, presupun că sunt ani, plătiţi ce ştiu eu ce poliţe soţiei dumneavoastră. În principiu nu mă priveşte pe mine, cum mi-aţi amintit uneori, când v-am întrebat de alte chestiuni fără rea intenţie, doar cu curiozitatea normală.

Dar dacă devin martor la ieşiri *3* necontrolate şi scene, începe să mă privească, nu? Nu eşti indiferent la ceea ce se derulează în faţa ta, nici nu trebuie să fii, după părerea mea; iar dumneavoastră nu vă privaţi şi nici nu vă ascunderi. Scuzaţi-mi îndrăzneala, dar v-am auzit rostind destule lucruri, în sfârşit, cam nedemne de dumneavoastră. I le spuneaţi lui Beatriz. Nu faceţi din ele un secret, ăsta-i adevărul.

I s-a înăsprit expresia. Cu toate acestea, asprimea nu îmi era încă adresată mie, ci poate celor ce se întâmplaseră, faptelor care într-o zi îl făcuseră să o ia în colimator şi să o alunge pe soţia lui. Dacă nu pe de-a-ntregul în afecţiune (era evident că rămăsese jăratic sau şi mai mult), pe deplin în viaţa conjugală.

— Te lauzi că eşti atent şi ai memorie bună, Juan, dar totuşi omiţi o parte importantă din ceea ce tocmai am spus. Am spus că nu există nici dreptatea *dezinteresată* şi personală.

Şi a subliniat primul adjectiv, pe care eu, într-adevăr, îl ignorasem.

— E o diferenţă fundamentală între ce-o fi făcut doctorul >

şi ce a făcut Beatriz, chiar dacă ce a comis el ar putea fi mult mai reprobabil; şi sistematic, şi reiterat, şi josnic, şi cu o altă dimensiune şi tot ce vrei, e totuna. În momentul respectiv m-ai întrebat dacă era vorba despre ceva împotriva mea, de o trădare, şi ţi-am răspuns că veştile despre el nu mă lezau, nu aveau legătură cu mine şi nici nu afectau direct prietenia noastră.

„Ar trebui să vedem dacă nu consideri trădare”, am gândit şi în gând l-am tutuit, „ce am contemplat urcat într-un copac în Darmstadt şi nu m-ai lăsa să-ţi povestesc; cu toate că asta nu vreau să-ţi povestesc, asta nu”.

— Doctorul, orice ar fi făcut, în niciun caz nu mi-a făcut *mie*. Beatriz, în schimb, da. Mi-a făcut *mie*, a modificat făgaşul vieţii mele, a determinat-o şi a distrus-o; şi pe ai încă unei persoane. Acuzaţiile împotriva lui Jorge

erau dezagreabile. Foarte mizerabile. Şi am avut îndoieli. Dar acum văd limpede (cu atât mai mult cu cât mă uit în jur) că nu trebuie să mă ocup de cele o sută de mii de porcării pe care le-a făcut câteva zeci de ani lumea pe acolo. Pe aici, s-a corectat. Nu am de ce să iau măsuri, şi mai ales cu *3 3*»

cineva faţă de care mă simt dator, iar pe deasupra, datoria tocmai s-a mărit.

„Nu ai habar că poate ar trebui să te simţi şi creditor", am gândit; „sau poate nu, poate îţi e totul indiferent".

— Eu nu sunt un judecător care să acţioneze din oficiu, în realitate nimeni nu e, cum constatăm zilnic, de când a murit Franco. Nici cei de profesie. Pe toţi ne indignează şi ne doare ce ni s-a făcut nouă sau apropiaţilor, sau strămoşilor, nu ce s-a făcut „în general". Ar fi o sarcină disproporţionată şi ridicolă să înfruntăm „generalul", niciodată nu s-a întreprins asta, în nicio epocă şi în nicio ţară. Muncă de pierde-vară sau de fanatici, de indivizi posedaţi de ei înşişi, care mor să-şi găsească o misiune. Fiecare are grijă de ale lui, să nu ne amăgim; îşi vrea răzbunarea sau despăgubirea, poartă pica sa particulară şi nu-i stă capul şi nici n-are timp pentru ale altora, în afară de situaţia în care cauza şi reclamaţia sa ar fi avantajate dacă s-ar asocia cu alţii. Dar în aceste uniuni strategice spiritul continuă să fie particular, în fond fiecare îşi caută repararea ofensei proprii, succesul reclamaţiei sale şi nimic mai mult. Doar câţiva temerari se erijează în procurori sau judecători ai pricinilor altora, a ceea ce este rău *perse*.

„Vidal ar fi unul dintre aceştia", m-am grăbit să gândesc, „după Muriel; totuşi, eu nu-l văd temerar, ci cât se poate de normal". Imediat mi-am adus aminte şi am rectificat: „Ah nu, nici Vidal nu e dezinteresat, o are pe mătuşa Carmen, s-au tăvălit cu ea amândoi, Van Vechten şi Arranz; aşadar, poate că Muriel are dreptate".

— Au o grămadă de pretenţii şi pe deasupra îşi dau

multă importanţă. E o dovadă de megalomanie, să nu tolerezi nepedepsirea în chestiuni de care te doare-n cot, nu? Justiţiarii îşi pun o medalie şi se privesc în oglindă cu ea, spunându-şi „Sunt incoruptibil, sunt implacabil, nu voi lăsa să scape nimic nedrept, indiferent dacă mă afectează sau nu mă afectează pe mine”.

În orice caz, nu mi se părea deloc că Vidal ar fi fost aşa; la urma urmelor, îl indignau pictorul catalan şi filosoful urât şi chel, care nu îl ofensaseră personal; el se limita să nu tacă în privat, fără dorinţa de a face dreptate şi nici de a duce pe cineva pe banca acuzaţilor, nici de a-i expune public mârşăviile: conversaţii de apetitiv sau de spital, sfaturi şi avertizări adresate unui prieten inexpert, zvonuri la o bere, asta era tot. Dar am lăsat-o baltă. Familia îi fusese prejudiciată. Nu ireversibil, tatăl lui se îmbogăţise, fireşte că îşi construise averea în străinătate. Dar pesemne că situaţia iniţială era suficientă pentru ca ranchiuna lui Vidal să fie impersonală, cuprinzătoare.

— Atenţie, eu însumi am căzut în tentaţia de a mă comporta astfel, nu că n-aş înţelege atitudinea asta. Suferi de atacuri de indignare „obiectivă”, cu atât mai mult cu cât eşti mai tânăr. De aceea, într-o pornire de tinereţe… să zicem invadat de vechiul meu eu, de cel care am fost… am ajuns să-ţi încredinţez misiunea pe care ţi-am încredinţat-o. Dar nu mai sunt tânăr; vestigiile sunt trecătoare şi din ce în ce mai estompate… încât apoi m-am gândit mai bine şi mi-am zis: „Şi mie ce-mi pasă de asta? Mi-a făcut ceva mie? Nu. Mie nu mi-a făcut nimic doctorul”.

Muriel uitase de scopul discursului său, de răspuns sau apărare. I se întâmpla din ce în ce mai des. N-o puneam pe seama vârstei, avea în jur de cincizeci de ani, nu mai mult. Uneori se întindea la vorbă, iar alteori era tăios şi laconic, asta de la început. I se accentuaseră cele două tendinţe, când se întindea la vorbă nu se mai oprea, iar când nu, era mai lapidar. Acum s-a oprit oarecum dezorientat, ca şi cum s-ar fi întrebat: „De ce dracu’ vorbim despre asta?” Astfel că am profitat, ca să încerc să-

l conduc în direcţia în care voiam eu.

— Şi Beatriz da, am zis. Ceva de neiertat, v-a făcut Beatriz dumneavoastră.

I s-a însufleţit deodată ochiul, mi-a lansat o săgeată cu el, nu prea ascuţită însă.

— Să vedeţi, Eduardo. Cât aţi fost la Barcelona, am conversat mai mult ca oricând, eu cu ea; asta trebuia să fac, am rămas ca însoţitor al ei, gardian, protector.

„Atenţie, să nu-mi dau drumul la gură”, am gândit; „şi atenţie la ce las să se ghicească, nu cumva să mă dau de gol: Muriel a văzut filme până la saturaţie”.

— De când am intrat în casa asta… Mă rog, văd că simţiţi pentru ea un soi de afecţiune retrospectivă, nu ştiu cum s-o definesc mai bine. Pentru vremurile vechi. Ea şi le aminteşte ca foarte bune, sau şi mai mult: le are mereu în minte şi se agaţă de ele, ştiţi dumneavoastră. Şi am văzut cât v-aţi alarmat în ziua cu hotelul Wellington, panica pe care v-o provoca posibilitatea ca ea să se fi omorât. Dar, în acelaşi timp, constat că n-o suportaţi. O trataţi nepoliticos aproape întotdeauna, foarte nepoliticos. Poate cu motiv. Însă eu nu cunosc acest motiv şi nu e plăcut să contemplu ce se întâmplă aici.

Ochiul lui Muriel s-a îmblânzit, acum era doar sarcastic. Şi-a suflecat şi mai mult mânecile de la cămaşă cu două gesturi rapide, soarele urca şi văzduhul începea să se încălzească.

— Şi nu ţi-a explicat motivul, dacă aţi vorbit atât de mult? Doamna care se plânge copilului naiv, biata victimă?

— Nu. Mi-a spus că îi e ruşine sănii povestească, e prea ridicol. Că mai bine să-mi spuneţi dumneavoastră şi voi vedea disproporţia. N-am înţeles decât că a existat o minciună de-a ei, pe care i-aţi luat-o în nume de rău. O prostie, o copilărie, aceştia au fost termenii pe care i-a folosit ea. Nu şi-a închipuit niciodată reacţia dumneavoastră atât de nepotrivită când v-a mărturisit, o absolută exagerare.

— Mda. Şi tu ai crezut-o?

— Eu nu trebuie să cred nimic, continui să nu am habar de nimic. Dar, spre deosebire de dumneavoastră cu doctorul, mi-ar plăcea să aflu la ce am asistat. Nu vă faceţi griji, am priceput că povestea cu doctorul nu vă priveşte; dacă s-a întâmplat, dumneavoastră nici măcar nu aţi fost martor, de ce dracu’ să vă intereseze? Nu vă temeţi, n-o să insist. Dar, în schimbul tăcerii mele, de ce nu-mi povestiţi odată? Cred că am fost discret de când mă aflu aici. V-am pus puţine întrebări, nu-i aşa? Dar orice discreţie îşi are limitele, şi deopotrivă orice respect. Scuzaţi-mă că sunt atât de direct: ce v-a făcut Beatriz?

Muriel n-a spus nimic imediat. Îmi cântărea cuvintele, aşa mi s-a părut atunci. Apoi s-a uitat la ceas şi a lovit uşor cu degetul cadranul bombat, cum îl văzusem făcând şi alteori, de parcă ar fi calculat dacă îşi putea permite să-mi dedice un timp de care nu dispunea în dimineaţa aceea. Ochiul s-a schimbat încă o dată: m-a privit din nou cu o oarecare simpatie, sau cu înţelegere şi răbdare; dar poate şi cu un vag interes. Am dedus că avea să-mi satisfacă cererea, că mi-o accepta, că îmi înţelegea curiozitatea şi nu mi-o reproşa. Poate îşi dădea seama că mă ţinuse prea mult în neştiinţă. Când bagi pe cineva în casă, îl obligi să-ţi fie martor. Nu ai de ce să-i dai explicaţii despre nimic dacă îl plăteşti ca să fie în serviciul tău, dar e inevitabil ca angajatul să judece şi să se întrebe în tăcere, se întâmplă până şi cu cei mai invizibili şi sporadici, şi neînsemnaţi. Eu mă distinsesem şi mă implicasem în lumea lui, nu ştia el în ce măsură şi speram să nu afle niciodată. Dar ştia că îi spionasem şi îi supravegheasem, şi îi salvasem nevasta de la moarte, nu atât de întâmplător cum credea el, nu-mi cunoştea prostul obicei de a o urmări pe ascuns în câte o după-amiază; sau în destule, apoi încetasem. Poate că Muriel nu se gândise la judecăţile mele tăcute, nici la întrebările mele neformulate. Acum constata că le emisesem pe ambele şi pesemne descoperea că nu îi erau complet indiferente, că îi păsa puţin de ele, că

îi convenea să-mi dea versiunea lui, ca să le influenţeze. Că nu mai era momentul să-mi răspundă morocănos: „Să vedem dacă ne înţelegem: nu te am aici ca să-mi pui întrebări despre chestiuni care nu te privesc”. Vremea aceea trecuse; mai mult decât atât, fusese înlocuită, fără ca el să-şi dea seama, până când mi-a auzit nemulţumirea, până în clipa aceea.

— Haida de dă-i un telefon lui Mercedes şi spune-i că, în cele din urmă, n-o să trec în dimineaţa asta. Să se ocupe de ce-o fi nevoie. Şi apoi aşază-te. O să ne ia ceva timp.

Am sunat de pe pupitrul din birou, chiar de acolo. EI, între timp, s-a dus la uşa care despărţea zona lui de coridor şi a închis-o cu grijă, pe cât posibil: o uşă înaltă, cu două canaturi care nu se îmbinau pe de-a-ntregul unul cu celălalt – nu se auzea niciodată închizându-se –, cu partea inferioară din lemn lăcuit în alb, iar cea superioară de sticlă jivrată, despărţite prin bare asortate, atât de des întâlnită în casele vechi.

— Unde vreţi să stau? l-am consultat în mod absurd, ca să-i uşurez sarcina, dacă avea vreo preferinţă.

— Unde ai chef, a zis. Eu mă întind pe jos, ca să fiu conform posibilei tale păreri, dacă consideri că Beatriz are dreptate şi eu am căzut foarte jos. Că a fost doar o chestie ridicolă; o prostie şi o copilărie.

A spus-o schiţând un zâmbet, dar mi s-a părut forţat. Nu trebuie să-i fi fost uşor să-mi vorbească despre ce urma să-mi vorbească, sau îi era o lene infinită să rememoreze fapte îndepărtate, ori faptele acelea îl umpleau de amărăciune, înăbuşind orice rămăşiţă de jovialitate în caracterul său.

— Să nu-ţi închipui că eşti singurul căruia i-a spus-o, prietenele ei nu suportă nici să mă vadă, cumnata mea. Asta crede. Astfel că una din două: ori e ea tâmpită de-a binelea, ori sunt eu rău. Poate că înclini pentru a doua posibilitate. Dar tâmpită nu era, nici eu rău. Unul dintre noi doi s-a transformat.

Şi, odată ce s-a tolănit cât era de lung, cu o mână sub

cap, în chip de pernă (când se uita în tavan, sau la partea de sus a bibliotecii, sau la tabloul lui Casanova, iar la mine doar pieziş şi cu ochiul întredeschis), a adăugat, spre surpriza mea:

— Regret că ai asistat la scene stânjenitoare în tot acest timp. Ai dreptate: ar fi trebuit să fiu mai atent… mai discret. M-am obişnuit cu tine rapid şi te-am considerat o extensie a mea.

Era diagnosticul lui Beatriz în noaptea de insomnie. Ea îl completase astfel: „Ceea ce e bine, dar e şi rău”.

— N-a fost chiar atât de grav, nu vă faceţi griji.

M-am simţit obligat să reduc importanţa celor întâmplate. El se scuzase deodată, iar asta mi-a întărit sentimentul de trădare şi de josnicie, cel puţin nominale. Eu mă culcasem cu soţia lui în absenţa lui şi nu puteam să mă scuz pentru aceasta, dacă se cuvenea s-o fac fată de cine n-o voia niciodată în cearşafurile lui. E aspectul negativ al secretelor, că e exclus să ceri iertare.

— Beatriz a crescut mai mult în America, asta o ştii. Însă petrecea sezoane aici cu Unchii ei, multe veri şi câte un an şcolar, şi aşa ne-am cunoscut, fiind ea aproape adolescentă şi eu tânăr. Când a fost ea tânără, iar eu ceva mai puţin, ne-am logodit. Presupun că era previzibil că se va îndrăgosti de un prieten mai mare al verilor ei; de un spaniol, ca tatăl ei, şi nu de un american. Şi că o să aibă până şi răbdarea de a creşte destul, ca să se facă remarcată şi să mă cucerească. Da. Chiar dacă sunt cu câţiva ani mai în vârstă, iar pe atunci cântăreau mai mult decât acum, acesta este fată îndoială cuvântul. Fetele sunt foarte hotărâte şi încăpăţânate, tind să-şi vadă împlinite visurile din copilărie. Până la o anumită vârstă, sau până când li se zădărnicesc definitiv. N-a fost cazul ei. Îndată ce a devenit adolescentă, şi a fost precoce, am început s-o privesc cu alţi ochi, iar entuziasmul celuilalt ajută mult; convinge şi atrage după sine, iar eu am fost aproape întotdeauna un tip mai degrabă pasiv. Nu mi-a fost greu s-o iubesc. În plus, Beatriz nu era cea pe care ai cunoscut-o tu,

lamentabila focă. Dimpotrivă.

Chiar cu riscul de a mă da de gol – când ascunzi ceva, te temi să pronunţi şi cuvântul cel mai inocent –, l-am întrerupt, dintr-o dorinţă de a-i face ei dreptate şi de a o apăra – aveam, în sfârşit, posibilitatea –, mai degrabă decât de a-mi justifica mie însumi mârşăvia carnală din noaptea de insomnie şi pe cea vizuală din altă noapte.

— Cum exageraţi, Eduardo, cum faceţi din ţânţar armăsar! E greu de crezut că nu căutaţi să-i faceţi rău, când îi trântiţi ei chestiile astea. Beatriz nu e nicio focă. Nici butoiul de vin de Xeres.

Poate îşi închipuia că eu nu îi înregistram insultele, era momentul să afle că le notam aproape pe toate în minte.

— Este încă o femeie foarte atrăgătoare, care tentează mulţi bărbaţi. Şi pe deasupra, dumneavoastră o ştiţi.

Muriel a râs pe neaşteptate. După toate probabilităţile, îl distrase evocarea propriilor lui butade pline de cruzime, într-un omagiu lui Poe. Am preferat să nu-i aduc aminte de balonul din *Ocolul Pământului în 80 de zile*, nici de silueta lui Hitchcock, cu atât mai puţin de a lui Charles Laughton, erau strigătoare la cer comparaţiile.

— Buah.

Sau a spus „Buc”.

— Există tot soiul de bărbaţi. Îmi imaginez că da, că poate să le placă voluptuoşilor. Celor care nu sunt satisfăcuţi dacă nu se cufundă în saltele. Celor puţin porci.

Din nou termenul care i se aplicase lui Van Vechten, unul dintre indivizii cărora le plăcea Beatriz, chiar dacă din obişnuinţă sau din pricina vârstei pe care o avea el, nu-şi permitea să fie exigent. Dar eu eram cu aproape patruzeci de ani mai tânăr. Poate eram şi eu puţin porc pe vremea aceea, în tinereţe se întâmplă adesea, am mai spus, începătorii nu fac prea multă distincţie.

— Eu cred că vă înşelaţi. Că într-o zi aţi luat o hotărâre şi v-aţi pus un văl peste ochi şi n-aţi mai vrut să

vi-l daţi jos. Un văl deformant. Dar în sfârşit, v-am întrerupt. Atunci nu era o focă, nicidecum.

— Da. Nu vreau să spun că era o slăbănoagă, câtuşi de puţin. Nu, întotdeauna a fost cu forme exuberante, însă în proporţiile potrivite. Atrăgea atenţia. Era destul de frumoasă şi de senzuală, cu dinţii ăia depărtaţi. Era zâmbitoare. Şi plesneau hainele pe ea, în sensul bun. Sau pe şleau: era o şerpoaică, nu ştiu dacă mai folosiţi cuvântul ăsta. Atunci chiar că mureau toţi după ea, eu primul. Am primit un cadou, în privinţa asta. Întrucât ea dădea tonul, m-am lăsat condus fără să opun rezistenţă. Uitându-mă în urmă, şi în ciuda acestui lucru, e foarte plauzibil că eu n-aş fi luat iniţiativa, sau nu până la a mă logodi. Să mă logodesc cu intenţia de a mă căsători, înţelegi. Dar hotărârea ei era atât de fermă şi de puternică, încerca din răsputeri să-mi facă plăcere… Ai observat, pesemne că despre cinema ştie la fel, sau mai mult decât mine. Şi-a însuşit pasiunile mele şi s-a adaptat la gusturile şi la extravaganţele mele, uneori mă gândesc că şi-a impus-o ca pe o sarcină, sau ca pe un program, de parcă şi-ar fi zis de foarte tânără: „N-o să-l las pe bărbatul ăsta să se plictisească în compania mea. Să nu împartă cu mine o parte din viaţa lui, socotind că nu mă interesează, sau că nu înţeleg suficient. Să simtă lipsa unor dimensiuni ale mele şi să caute altundeva culmile pe care eu nu le ating. Să mă excludă pe vreun teren”. Nu doar că a fost gata să vadă cu mine toate filmele posibile, capodoperele şi porcăriile la care o târâm după mine adesea: trebuie să vezi tot ca să înveţi cu adevărat, ştii tu, ce e vechi şi ce e nou, ce e bun şi ce e rău, şi ce e excentric. A citit de asemenea tot >»

ce îi recomandam, şi curând mi-a luat-o înainte în privinţa asta. Cea din tinereţe nu era această Beatriz apatică şi cu echilibru fragil, care petrece ore în şir în faţa pianului, fără a face măcar o gamă. Deborda de energie şi de curiozitate, era activă, era de neoprit. Evident că n-o să ştiu niciodată în ce măsură şi-a trăit vreodată viaţa, ori

doar şi-a trăit-o în funcţie de a mea. A dus toată povara, a realizat toată truda pe care o presupune o relaţie amoroasă la început, dar şi după aceea, în evoluţia ei.

A făcut o pauză minimă şi a adăugat:

— Nu era greu s-o iubesc. Dragostea celuilalt te înduioşează. Îţi inspiră şi milă, ca a copiilor. Într-atât, că pare o cruzime să n-o accepţi, să n-o primeşti. Un soi de compasiune care îmblânzeşte. Şi, cu toate că eu nu simţeam pasiune… în sfârşit, nici nu-i duceam dorul, de vreme ce nici nu o cunoşteam.

A păstrat tăcere mai mult timp şi acum şi-a aţintit privirea, fără îndoială, asupra dragului său tablou cu călăreţii stând cu spatele şi cu singurul care se întorcea, în roşu şi poate chior, ca să-i scruteze pentru ultima oară, cu severitate, pe cei căzuţi, pe care-i lăsa în urmă şi a căror moarte, cu siguranţă, o provocaseră el şi ai lui: „Pe mine măcar. Nu mă uita”.

— Şi atunci? Ce s-a întâmplat?

Nu voiam să-i dau timp să se căiască, să regrete că îmi povesteşte ce avea să urmeze, fără să fie treaba mea.

— Ea s-a stabilit aici spre optsprezece ani, cu unchii, o considerau aproape o fiică. Pentru mine, mă tem, mai ales ca să fie aproape de mine. Sau mă rog, a inversat şederile, se ducea la Massachusetts o dată pe an, petrecea acolo două sau trei luni, ca să fie cu tatăl ei şi să se ocupe puţin de el, tatăl ei solitar şi dezastruos. În perioadele acelea ne scriam, era de neconceput să ne telefonăm pe vremea aceea, vorbim de 1959, 1960. Nimeni nu avea bani pentru asta. Până ce, cu şase sau şapte luni înainte de nuntă (ea împlinise douăzeci şi unu, dacă nu mă înşel), a trebuit să plece când nu era timpul, survenise ceva neprevăzut şi grav, un mare necaz. Tatăl ei… Nu ştiu până unde trebuie să-ţi povestesc asta, Juan, nu-mi aparţine…

A pufnit cu iritare, a bătut darabana pe plasture, a cumpănit câteva secunde, a hotărât să fie indiscret.

— Tatăl ei era homosexual, gata, am spus. Poate

dintotdeauna, poate n-a fost o descoperire târzie cum a crezut Beatriz iniţial. Poate de-asta l-a părăsit nevastă-sa curând după ce s-a născut ea, şi n-a vrut să-l însoţească în exil. E posibil chiar ca el să se fi exilat în parte din acest motiv, cine ştie? Cu toate că avea convingeri republicane, nu făcuse nimic semnificativ în timpul războiului şi nu era urmărit, în principiu. Dar pentru un bărbat cu problema asta (era o problemă nasoală rău, cei din generaţia voastră nu aveţi habar), şi pe deasupra cu o fetiţă mică în grija lui… imaginează-ţi cum era Spania ultrareligioasă a lui Franco, cu biserica complet dezlănţuită. Dacă l-ar fi descoperit, i-ar fi luat fata, asta ca primă măsură. Aşadar, a trecut prin Franţa şi prin Mexic şi a ajuns să predea la Massachusetts datorită unor cunoştinţe; era un bun cunoscător al literaturii spaniole şi un traducător competent, din germană şi din engleză, prin anticariate se mai găsesc încă vechile lui versiuni. Nu că în anii patruzeci, nici în anii cincizeci, nici măcar în anii şaizeci şi ceva, ar fi fost acolo îngăduinţă cu asta, era foarte rar sau deloc. Dar nu era ca aici, fireşte, fundaşii la puşcărie, oriunde era mai civilizat decât aici. Nu ştiu cum s-a descurcat omul. Doze bune de castitate, presupun; abstinenţă generală şi câte o escapadă de sfârşit de săptămână la Boston sau la New York, unde putea să treacă neobservat (imposibil, evident, într-un *campus*) şi să viziteze vreun club clandestin sau semiclandestin, să aibă o oarecare acţiune. Pesemne că existau baruri ca cel la care se duce Don Murray în *Furtună la Washington*, cu tipi care dansează ţinându-se în braţe şi chestii din astea, l-ai văzut, nu?

Am negat din cap.

— Nu? Nu eşti întreg la minte, şi ce aştepţi? O minunăţie. Filmul e din 1962 şi e bine documentat, astfel că ceva trebuie să fi fost. Oricum o fi fost, sigur că bietului Ernesto Noguera i-a fost mai greu să agaţe modest câte un tip în America decât lui Towers să-şi pună la cale şandramaua de prostituţie chiar în sediul Naţiunilor Unite,

perioada coincide mai mult sau mai puţin cu ultima perioadă a tatălui.

Şi-a dus mâna la bărbie, şi-a mângâiat-o cu degetul mare de mai multe ori şi a zâmbit: în ciuda umilitoarei concedieri, entuziasmat de noul său proiect cu Palance, şi bine-ar fi ca Widmark să accepte, probabil că îi trecuse furia cea mai îndârjită.

— Eh, ce figură, Harry. Sunt convins că tot ce ne-a povestit Lom era adevărat, cele mai mari golănii. Ţie ce impresie ţi-a făcut?

„Păi da. Că ştia cu siguranţă mai mult decât ne asigura că ştie. Era normal să fie prudent când ne-a relatat întâmplarea, cu toată indiscreţia, fireşte. La urma urmelor, a lucrat pentru el de multe ori.

Muriel a clătinat din cap dintr-o parte în alta, amuzat în amintire, absorbit. Da, probabil că îl iertase pe jumătate pe Towers, cum îl iertase întru totul pe Van Vechten, fără a şti exact pentru ce, aşa e mai uşor: nevrând să ştie. Dacă nu era un om ranchiunos, nici nu intenţiona să judece ceea ce nu-I afecta, şi pe deasupra nici nu dădea prea multă importanţă faptului că îi luaseră un film, problema cu Beatriz era inexplicabilă, de atâţia ani. Dar avusese de gând să-mi explice, şi bătea câmpii. M-am impacientat, mă temeam că se va răzgândi în orice clipă. Am îndrăznit să-l readuc la subiect.

„Dar îmi spuneaţi că s-a întâmplat ceva neprevăzut şi grav cu câteva luni înainte de nuntă, un mare necaz. Înţeleg că era vorba despre tatăl ei.

Şi-a ridicat puţin capul ca să mă privească din faţă. Am avut senzaţia că îi făceau plăcere întârzierile: întrucât se înduplecase să-mi povestească, trebuia să fie în ritmul şi în felul său. Acesta este privilegiul celui care povesteşte, iar cel care ascultă nu are niciunul, sau doar pe cel de a pleca. Bineînţeles că eu nu aveam să plec încă.

— Nu ştiu ce l-a apucat. Nu mai era un tinerel, trebuie să fi avut peste patruzeci de ani, ardoarea trece

târziu. Ori s-a săturat şi a lăsat garda jos. După atâta timp de cumpătare, un coleg de la universitate l-a prins la Boston, sugându-i-o unui ins într-o toaletă publică, sau nu ştiu, în toaleta unui cinematograf. Ca un bun liberal, n-a dat fuga să-l denunţe la poliţie, dar l-a pârât la *Board of Profesors* sau cum s-o numi, sau la *Chairman*, acum cred că se numeşte în mod ridicol *Chairperson*, ca să nu discrimineze femeile. Acele *colleges* din Noua Anglie se laudă într-atât cu corectitudinea lor, că ajung să fie inchizitoriale. Poţi să-ţi imaginezi scandalul. Mă rog, nu că ar fi transpirat în presă, nicidecum, împiedicau asta corectitudinea şi convenienţa, nu se punea problema să sperie viitorii studenţi. Dar în locurile acelea izolate în solitudinea lor de lacuri şi de păduri, totul se află. Nu doar că a fost dat afară, dar au fost alertate alte universităţi din zonă, încât a fost imposibil să-l mai angajeze cineva. Tatăl a rămas fără slujbă şi fără salariu, deprimat şi închis în casă, evitat deodată de majoritatea prietenilor. Astfel că Beatriz s-a dus urgent să vadă ce se putea face, fără a şti încă prea bine ce se întâmplase. Telegrama pe care a primit-o nu-i dădea de ales; mi-o amintesc perfect: „Concediat universitate. Situaţie gravă. Poveste lungă. Nu telefona. Vino degrabă”. Unchii ei i-au dat o mână de ajutor cu biletul de avion, eu nu puteam s-o ajut prea mult atunci, încă nu-mi primisem moştenirea şi trăiam aproape de pe o zi pe alta. Amănuntele nu le-a cunoscut până n-a ajuns acolo, cei de la *collège* n-au avut încotro şi i-au explicat faptele, iar tatăl i-a mărturisit înclinaţia sa; şi de asemenea (nu brusc, ceva mai târziu) faptul că maică-sa nu murise. Despre ea, totuşi, n-am aflat niciodată nimic, Beatriz n-a vrut s-o caute. Umblă cu siguranţă prin lume doamna, poate cu alţi copii, pesemne că e o femeie de vreo şaizeci şi ceva de ani. Beatriz îmi povestea toate astea în scrisori, la început ne scriam aproape zilnic, sau ea mie, în orice caz. Tatăl ei intrase în bucluc: ori se muta în celălalt capăt al ţării, la vreo universitate neînsemnată, pe care nu se deranjaseră s-o avertizeze cei de la *collège*, ori… Urâtă

treabă. Ba chiar am vorbit să-l aducem să stea cu noi când ne vom căsători. Nu era idealul pentru a începe o căsătorie, dar a trebuit să ne gândim. Iar pe deasupra, unchii, buni franchişti, cumnatul şi sora, s-au indignat când au aflat natura greşelii. Le-a scăpat câte un comentariu care conţinea cuvântul „incorigibil”, aşadar erau la curent de multă vreme, vreau să spun cu înclinaţiile lui. În sfârşit, probabil din cauza neplăcerii, a zbuciumului, Noguera a făcut un infarct la o săptămână sau cam aşa după ce a aterizat Beatriz. A supravieţuit, dar era slăbit şi avea nevoie de îngrijiri. Ea a rămas lângă el, întotdeauna a fost o fiică bună şi a continuat să fie, ca toate cele care au avut doar tată, obişnuiesc să fie devotate taţilor şi le e totuna cum s-au purtat aceştia. Măcar n-au fost strâmtorări imediat: au consumat din consistentele economii ale lui Noguera din anii de substanţiale salarii americane şi cheltuieli reduse, aşteptând să se însănătoşească suficient ca să-şi încerce norocul în Michigan sau în Oklahoma, sau în New Mexico, sau ca să se întoarcă în Spania; nimic nu era hotărât şi, oricum, deocamdată nu putea călători în starea lui. Au trecut câteva luni. Tatăl îşi revenea puţin şi încet, era tot plăpând, iar întoarcerea lui Beatriz se amâna. Haide, dă-mi o ţigară şi o scrumieră.

A făcut o pauză, i-am dat pachetul meu şi i-am depus o scrumieră pe podea. A lăsat la o parte pipa stinsă, a luat o ţigară de la mine, a aprins-o şi a eliminat fumul spre tavan, două sau trei rotocoale. Era din cei care ştiau să facă rotocoale, ca Errol Flynn şi actorii a căror mustaţă o copiase de tânăr şi o menţinea. Era pieptănat conştiincios cu apă, cu cărarea lui bine trasată, distribuind părul abundent. A stat gânditor, în tăcere. Am hotărât să-l înţep, pentru orice eventualitate:

— Biata Beatriz, am zis. Încă nu văd în comportamentul ei nimic care să merite pedeapsa. Dimpotrivă. O tânără iubitoare şi leală, până acum.

S-a ridicat în capul oaselor, şi-a sprijinit coatele pe

podea, m-a privit oarecum iritat, de parcă i-aş fi trântit o impertinenţă.

— Încă nu vezi, pentru că n-am ajuns. Dacă devii nerăbdător şi judeci în necunoştinţă de cauză, mai bine o lăsăm baltă.

Mi-am ridicat mâinile deschise, într-un gest de capitulare, sau ca pentru a mă ascunde după un parapet, care spunea: „Scuzaţi, scuzaţi”, sau „Armistiţiu, armistiţiu”, sau „Nu mă luaţi în seamă”. Şi-a aşezat din nou degetul mare ca un bici minuscul de militar britanic, postura aceea a lui, atât de caracteristică, şi a adăugat:

— Evident că poate, când ajungem, ţie o să ţi se pară un lucru minor, la fel ca ei, o prostie. Pesemne că aştepţi ceva izbitor, teribil. Probabil că până şi o crimă, ca în filme. Nu e nimic de felul ăsta, ştii. Doar o minciună şi răzbunătoarea… nu, aiurita ei dezvăluire ulterioară, peste prea mulţi ani, când mai bine ar fi fost să păstreze pentru ea. Faptele mărunte din viaţa intimă pot fi la rândul lor grave. Din acestea sunt cu grămada, atât de multe, că adesea oamenii fac abstracţie de ele, sau nu ar avea cum să se relaţioneze.

Eu, nu. Mă rog, de altele am făcut abstracţie, ca toată lumea; dar de acela n-am putut.

— Păi povestiţi-mi, continuaţi. N-o să judec nimic în necunoştinţă de cauză, nu vă faceţi griji. Nici măcar n-am de ce să judec, nû e treaba mea.

S-a tolănit iar, mai calm, şi atunci am văzut pata unui chip, sau a unui bust, prin geamurile din partea superioară a uşii pe care el o închisese. Cum erau jivrate, nu puteam să disting despre cine era vorba. Când Muriel mă chemase în zona lui, nu mai era nimeni în casă. Copiii plecaseră la o piscină, Flavia, la cumpărăturile şi comisioanele ei, iar Beatriz ieşise imediat după micul dejun, fără să dea explicaţii, sau nu mie, bineînţeles. Muriel, tolănit pe jos, nu avea perspectivă, rămânea în afara câmpului său vizual chipul acela, pata aceea roz care nu era lipită de geam, ci la un pas sau doi, ca să nu atragă atenţia, sau crezând că

astfel nu va fi detectată. Dar eu, aşezat la masă, o zăream. M-am întrebat dacă persoana aceea ne auzea, erau închise canaturile care, totuşi, nu făceau clic, cum am spus; era posibil. Am şovăit dacă să-l avertizez pe Muriel de prezenţa fantasmatică, deformată. „S-ar întrerupe numaidecât dacă i-o spun”, am gândit, „şi tot n-o să aflu, cine ştie dacă o să mai aibă vreodată dispoziţia de a povesti? Nu trebuie să risc”. Pe măsură ce priveam, mi se părea că recunosc ovalul feţei lui Beatriz, îl mai văzusem o dată printr-un geam, doar că strivită de el şi geamul era simplu, cu ochii închişi, în vreme ce cineva o poseda pe la spate, nu fusesem eu atunci, amintirile mi s-au adunat şi m-au făcut să mă ruşinez deodată, cea cu Van Vechten acolo şi cu mine în camera mea, ba chiar se poate să mă fi înroşit. „Şi dacă e

Beatriz”, am gândit în continuare, „pentru ea nu va fi nimic nou în versiunea lui Muriel, nimic ce el să nu-i fi reproşat de o mie de ori în opt ani, pesemne că e rană veche, dacă e rană”. De fapt, ea îşi admisese vina în noaptea de gardă şi rugăminţi, a spionajului meu timpuriu: „Îmi pare rău, iubirea mea, îmi pare rău că te-am făcut să suferi”, îi spusese, poate cu sinceritate, poate cu şiretenie. „Aş vrea să se poată întoarce timpul”. Asta am vrea cu toţii din când în când, iubirea mea, să facem cale întoarsă, să repetăm timpul ca să modificăm ceea ce a conţinut acel timp, prea des îl umplem noi şi de noi depinde cum ne priveşte când a trecut şi va fi trecut definitiv, şi în schimb nu ştim să-l privim în vreme ce se scurge, prin urmare nici să-l reprezentăm. Va ieşi ca un tablou imuabil, plin de tuşe involuntare şi precipitate şi strâmbe, şi aşa îl vom avea mereu în faţa ochilor noştri, sau în faţa singurului ochi de la ceafă, albastru maritim sau albastru nocturn. Am optat pentru a nu-l anunţa, ca să ignore schiţa, bustul sau pata.

— Nu, nu e treaba ta, a răspuns Muriel, dar nu vei putea să te sustragi. Vei judeca, chiar dacă nu te vei pronunţa. Mi-e totuna. La ce te uiţi?

Îşi dăduse seama că îmi întorceam insistent privirea spre dreapta mea, spre uşă.

— Nu, nimic. Sunt nişte cărţi ieşite de pe raft acolo şi mă deranjează. Ştiţi că sunt maniac în privinţa ordinii. Mă duc să le aliniez o secundă, scuzaţi.

M-am ridicat şi m-am îndreptat spre o mică mobilă giratorie cu două poliţe, situată la stânga de uşă, în care păstra Muriel câteva dintre primele ediţii ale operelor sale predilecte, ori semnate sau dedicate de autori, era un bibliofil cumpătat. Se afla la un nivel mult mai jos decât geamurile pe care le priveam eu, dar scuza mi s-a prins. Când am ajuns în dreptul lor, figura din exterior s-a tras numaidecât înapoi, sau a ieşit din câmpul vizual, a dispărut momentan. Abia mă îndoiam că era Beatriz, revenise fără să o auzim intrând în apartament şi, când ne-a perceput murmurul şi a ghicit că stăteam de vorbă, se oprise să vadă dacă desluşește ceva din ce spuneam. M-am prefăcut că aranjez nişte volume şi mi-am reluat locul la masă. Peste un minut am văzut J

Ivindu-se iarăşi pata roz, ca un portret în pastel neterminat.

— Lasă asta acum, omule.

— Scuzaţi, scuzaţi. Continuaţi, vă rog. Ce s-a întâmplat? Care i-a fost greşeala?

— Hmm. Hmm.

De două ori a emis acest sunet, mai mult sau mai puţin, ca şi cum ar fi fost englez şi i-ar fi fost greu să-şi dea drumul.

— Mă rog. Mă rog, mai întâi a fost una a mea, dacă a te îndrăgosti e o greşeală, aproape întotdeauna e involuntar. Uneori nu, e deliberat, dar mai rar. Au trecut luni întregi, Beatriz nu putea să-şi lase tatăl singur. Am amânat nunta, sau ne-am abţinut să-i fixăm data, în orice caz, până când situaţia avea să se rezolve, nu se vedea bine cum. Omul era slăbit, tulburat, ruşinat şi nehotărât. îmbătrânise deodată cu zece ani, după părerea ei; îi albise tot părul, îi apăruseră riduri ca prin farmec, îşi pierduse

agilitatea fizică şi mintală şi aproape că nu se mai întrema. Şi fireşte, eu mi-am văzut aici de viaţa mea, nu e posibil să aştepţi pe nimeni fără pauză, mai ales la o distanţă enormă şi fără a putea măcar să-i auzi vocea din când în când, când te gândeşti ce uşor e acum… Trebuie să recunosc de asemenea că nenorocirile răcesc şi îndepărtează, iar dacă se prelungesc, fugim de ele… Mi s-a ivit ocazia de a-mi face al doilea film şi m-am dedicat >

muncii, se turna repede pe atunci, trei sau patru săptămâni, mai puţin câteodată, cinci cel mult şi asta, afară. Mă rog, după aia urma montajul şi toate alea… Şi în sfârşit, m-am îndrăgostit ca un tâmpit de altă femeie, nu contează cine era.

„O femeie care în principiu e demnă de toată încrederea mea. O veche prietenă, o veche actriţă, deşi când am cunoscut-o nu era, asta a venit mai târziu”, mi-am amintit, am gândit. „O veche iubire. Iubirea vieţii mele, cum se spune”, admisese. Însă am preferat să nu-i distrag atenţia cu o întrebare inutilă.

— Am cunoscut pasiunea pe care până atunci nu o cunoşteam. N-o să-ţi explic în ce constă. Dacă n-ai nutrit-o încă, şi e ciudat ca asta să se întâmple înainte de a împlini treizeci de ani, ţi-ar suna totul a cântece vulcanice, a sfâşietoare *rancheros* latino-americane, a literatură ieftină şi răsuflată. Iar dacă da, atunci ştii. Descrierea e întotdeauna monotonă, ca a sexului. Să le trăieşti e fascinant şi să le relatezi, plictisitor, ca o zi de post, dar câteodată e zi de iarnă şi alte dăţi e zi de primăvară, variantele sunt puţine. E vorba de ceva supărător, oricum, când priveşti retrospectiv, când eşti în afară. Ba chiar îţi e greu să te imaginezi în această stare după ce trece timpul. Dar, cât durează, e singurul lucru care te interesează. Te simţi absorbit şi suferi iluzia că viaţa

— adevărată e aceea şi că nicio alta nu merită osteneala, păleşte restul. Îi contempli cu superioritate pe cei care nu o au, cazi într-un soi de *hybris*. Mi-a fost clar că nu voiam doar să fiu cu femeia aceea, ci şi să fiu pentru

totdeauna, închipuie-ţi. Ea îmi împărtăşea sentimentele, în contextul acesta e de prisos să o spun. Pasiunea creştea şi nu se domolea. Nu-mi rămânea decât să rup logodna cu Beatriz şi să pun capăt relaţiei noastre. Să continuăm ar fi presupus pentru amândoi o nefericire, după descoperirea mea. Nu era plăcut, chestia asta nu e niciodată plăcută. Dar pentru mine devenise un munte de netrecut, date fiind circumstanţele.

Muriel observa acum tavanul, nici măcar tabloul. Vorbea pierdut în gânduri. S-a oprit. Eu am aruncat o privire în dreapta mea, fulgerător, pentru ca el să nu mă vadă. Acolo era pata, în spatele geamurilor, Beatriz probabil că obosise de atâta stat în picioare, stătea de o bună bucată de timp. Avea picioarele robuste, asta o ajuta; şi poate se descălţase. Ceva trebuia să-i ajungă din conversaţia noastră, doar nu zăbovea acolo în picioare fără să vadă şi să audă nimic. Mă îndoiam că erau mai mult decât fragmente, totuşi, Muriel nu ridica prea mult vocea, de pe jos, iar eu aproape că nu interveneam. „Chiar şi aşa îi compensează efortul”, am gândit, „să prindă vreun fir din povestea asta pe care o cunoaşte”.

— Şi n-aţi trecut muntele acela, înţeleg, am spus eu.

— Şi de ce înţelegi asta, dacă se poate şti? m-a întrebat Muriel din nou iritat.

— Păi bine, Eduardo. V-aţi căsătorit cu Beatriz. Aţi avut copii. Aţi trăit împreună o jumătate de viaţă. Ce vreţi să înţeleg?

— Nu face pe deşteptul, tinere de Vere. Nu face pe deşteptul, a repetat vădit ofensat şi s-a ridicat iarăşi în capul oaselor ca un resort; m-am gândit că o să se scoale de pe podea, iar atunci va băga de seamă chipul nedesluşit şi va suspenda relatarea. Ce crezi, că îi port pică pentru că nu am îndrăznit, pentru că, din delicateţe, mi-am distrus viaţa?

Ca să mă scutesc de un moment amar, din laşitate? De asta n-aş putea s-o învinovăţesc niciodată, omule, drept cine mă iei?

Am tăcut, el s-a liniştit, s-a întins la loc, mereu m-a surprins predilecţia lui pentru podea. Şi-a recuperat tonul senin, mereu grav, poate îndurerat, cu greu îşi masca această ultimă inflexiune.

— Nu, eu am fost cinstit, sau până unde am putut, nimănui nu i se poate cere să fie cinstit la nesfârşit. I-am scris o scrisoare lungă, explicându-i ce se întâmplase, ce mi se întâmpla. Am încercat să fiu cât mai afectuos posibil, regretam suferinţa pe care i-o provocam, era totul fără voia mea, în sfârşit, cele obişnuite când se pricinuieşte o neplăcere. La nimic nu folosesc tactul şi cuvintele adecvate, însă chiar şi aşa le cauţi, ce să faci? Nu puteam să i-o ascund. I-am spus să se stabilească acolo, să nu se întoarcă. Sau nu pentru mine, în orice caz, eu nu aveam să mai fiu disponibil pentru ea, era imposibil. Am presupus că, dacă rămânea în America, nu-i va trebui mult ca să mă uite pe mine şi să-şi îndrepte viaţa pe alt făgaş. La urma urmelor, era tara în care crescuse, era mai a ei decât asta. Aceiaşi care îi expulzaseră tatăl aveau s-o considere o victimă inocentă şi o vor ajuta cu burse, sau îi vor găsi o slujbă, orice ar fi fost. N-am stat liniştit, fireşte, cum aş fi putut? I-am trimis scrisoarea urgentă şi m-am pregătit să aştept. Nu excludeam un telefon precipitat, care ar fi fost inutil, nu poţi să vorbeşti despre ceva de felul acesta în vreme ce aparatul avansează implacabil, pe atunci ne gândeam bine înainte de a suna la mare distanţă, iar în convorbirile acestea înşiram lucrurile în graba mare, „O să te ruinezi”, spuneam, îndată ce cineva se întindea puţin la vorbă. Când am calculat că scrisoarea ar fi putut să ajungă, n-a existat niciun telefon, dar după câteva zile am primit o telegramă. Am deschis-o, convins că e un răspuns, două ţipete, două insulte, o implorare; un reproş, o ameninţare, rugămintea să aştept până ne revedem, să-i dau ocazia să mă recucerească, distanta distorsionează şi schimbă. Dar nu. Telegrama spunea: „Tata a murit azi-noapte. Alt infarct. Două săptămâni aranjez aici. Revin. Pregăteşte totul. Te iubesc”.

— Încă nu-i sosise scrisoarea, am zis.

— Era evident că nu. Uneori întârziau destul de mult, orice timbru de urgenţă le-ai fi pus. Câte una se pierdea. Mă rog, la fel ca acum. Nu o trimisesem recomandată, nu-mi trecuse prin minte. Am simţit că-mi fuge pământul de sub picioare. Urma s-o primească oricând, să-i aducă disperare, pe lângă tristeţea ei, avea să simtă că se prăvăleşte cerul peste ea. De-aş fi putut s-o opresc! Nu ca s-o anulez, ci ca să aştept un moment nu atât de îngrozitor, s-o amân puţin, măcar o săptămână, nu lovitură după lovitură. Dar zbura deja într-acolo, mai mult decât atât, trebuia să fi ajuns la destinaţie. „Pregăteşte totul”. Asta am înţeles la perfecţie, m-a tăiat capul că înseamnă: „Pregăteşte nunta”. Lăsa în urmă trecutul mort, eu eram singurul ei viitor, eram viaţa ei. N-am ştiut ce să fac. Am fost tentat s-o sun pentru o convorbire scurtă, să-mi audă vocea, ca să-i transmit condoleanţe. Dar ar fi fost în contradicţie cu scrisoarea.

», în telegramă părea destul de senină. După cum îi mergea omului, cu necazul care se abătuse asupra lui; moartea era o soluţie, în definitiv. Dar ea îl adora şi asta nu se schimbase, vreau să spun din pricina dezvăluirilor şocante, recente: pentru multe femei, tatăl fetiţei care au fost dăinuie intact şi nu se mai modifică, îi iartă totul. Probabil că era dezolată. Şi singură, mai mult sau mai puţin. În cele din urmă, am considerat că e mai prudent să-i trimit altă telegramă: „Regret nespus. Scrisoare urgentă pe drum. Importantă. Aşteaptă s-o citeşti. Te îmbrăţişez”.

Era limpede că Muriel îşi amintea cu exactitate cuvintele sale şi de asemenea pe ale ei, în corespondenţa aceea telegrafică. Cita textual, pesemne că le recitise de nenumărate ori şi, pe deasupra, ceva de felul acesta nu se uită, îmi imaginez. „Nici măcar n-a scris «Te sărut dulce»”, am gândit; „cu atât mai puţin i-a răspuns identic la «Te iubesc». «Te îmbrăţişez» se spune sau se dăruieşte oricui, mai ales dacă tocmai a suferit o pierdere. S-a pus la adăpost, trebuie să fi calculat ce scria; n-a vrut să fie

aspru, nu lovitură după lovitură, dar nici să-i insinueze vreo speranţă de posibilă împăcare. Da, până aici a fost cinstit”.

— Şi ce s-a întâmplat?

— Nimic. N-a răspuns nimic. Nici nu avea de ce să răspundă, dacă ne gândim bine, la telegrama aceea. S-a mulţumit să aştepte scrisoarea anunţată. Şi a fost ocupată cu înmormântarea, cu predarea casei care fusese mereu închiriată, cu formalităţile moştenirii, nu că i-ar fi rămas cine ştie ce, dar ceva acolo. Mă rog, asta presupuneam. Lucrul principal îl spusese, de altfel: două săptămâni ca să lichidez totul, apoi revin. Nu-mi rămânea decât să aştept reacţia la scrisoarea mea. Avea să se producă dintr-un moment în altul, dar nu sosea. Eu aşteptam zi de zi reacţia aceea, cu care trebuia să lupt, neliniştit şi temător; ziua trecea şi nu venea, nu venea nimic. Mă dispera şi în acelaşi timp simţeam un soi de uşurare amăgitoare, n-o să neg, nimănui nu-i place să înfrunte lacrimile pe care le cauzează. Dar nici măcar n-a stat să se împlinească cele două săptămâni de prelungire. A accelerat totul la maximum, de parcă ar fi împins-o dracul, de parcă ar fi trebuit să fugă urmărită de FBI, ca Harry şi târfa lui de lux.

Acum a râs cu asprime, amintindu-şi-i din nou.

— A lăsat un prieten avocat să se ocupe de hârţoage, iar după nouă zile de la primirea telegramei, am primit alta: „Sosesc Barajas mâine miercuri. TWA NY 7AM. Aşteaptă-mă. Te iubesc mai mult oricând”.

— Tot nu citise scrisoarea dumneavoastră, am zis. De la New York, a doua zi, şi foarte devreme. Nu v-a dat prea mult timp ca să luaţi o hotărâre, ca să vă pregătiţi. Şi cealaltă femeie, între timp?

Nu m-am putut opri să întreb de ea, de acea iubire a vieţii lui, care înainte sau după aceea fusese la rândul ei victimă a lui Van Vechten, sau aşa îl asigurase, când descoperise că e prieten intim cu pediatrul.

— Să ştii că eşti sâcâitor cu curiozitatea ta, mi-a

replicat. Haide, dă-mi altă ţigară şi toarnă-mi un pahar. Mi s-a uscat gura de atâta vorbit.

Aşa am făcut şi mi-am turnat la rândul meu unul. I l-am depus pe al lui pe măsuţa scundă, acolo ajungea la el de pe podea şi putea să-l pună la loc. Când m-am ridicat să mă duc la poliţa cu băuturile, pata s-a retras din geamuri din nou, sau poate s-a aplecat. Muriel a băut o înghiţitură şi a continuat:

— Femeia aia e totuna, n-are de-a face. A fost foarte importantă, dar a devenit istorie. A fost ştearsă, în mod conştient şi cu adevărat, cel puţin pentru mulţi ani.

— Aţi renunţat dumneavoastră la ea.

— Normal, ce puteam să fac? N-a trebuit să stau prea mult pe gânduri, când am primit telegrama aceea. Cum să spun, iremediabilă. Scrisoarea mea pesemne că se rătăcise pentru totdeauna, ori avea să ajungă după plecarea ei. Beatriz nu era la curent cu conţinutul ei şi zbura spre mine ca cel care se îndreaptă spre mântuire, spre singurul lucru care i-a rămas, cu credinţa că totul e în regulă, aşa cum a lăsat lucrurile când a părăsit ţara. Asta o susţinuse atâtea luni şi nu ştiu, era matură, dar deopotrivă o fată de douăzeci şi unu de ani. Eu i-o scrisesem când tatăl ei trăia încă, deşi nu se întrema după primul infarct şi viitorul său profesional era aproape inexistent, în urma scandalului. Însă Beatriz încă nu trebuia să plece, şi avea un motiv întemeiat să rămână acolo, o misiune chiar, şi să-şi găsească vreo direcţie în viaţă. Acum nu, acum rupsese pisica în două. Îşi cheltuise pe biletul de avion o bună parte din banii care îi rămăseseră; predase casa din Massachusetts, nu era cu putinţă să se întoarcă, nu mai dispunea de ea; nimic nu o mai reţinea în ţara aceea, nicio legătură puternică. Erau fapte consumate. Eu puteam să-mi văd de planurile mele şi să am încredere că îşi va reface viaţa la Madrid. Din orice îşi revine omul, e adevărat, iar unchii ei ar fi adăpostit-o la început. Apoi, cine ştie? Atâta lume s-a văzut în situaţii şi mai rele, cu siguranţă. Ca să nu mai pomenim de cei o mie de copii orfani ai lui Dickens.

Aproape întotdeauna i se manifesta o urmă de umor, jovialitatea sa de fond.

— N-am avut curaj. Încercasem, nu-mi ieşise. Mă simţeam obligat, mă simţeam dator. Ea venea la mine neavând habar de ce mi se întâmpla, de ce mi se întâmplase; plină de iluzii şi de speranţă, cu toată suferinţa, după mai multe lovituri succesive. Eram incapabil să-i dau eu alta pe neaşteptate, când era deja târziu: cea definitivă, sau aşa mi se părea atunci. Neajunsuri ale educaţiei de modă veche, tinere de Vere, iar eu eram încă tânăr, nu mă îndepărtasem suficient.

Mi se insuflase simţul responsabilităţii dobândite. Ideea că trebuie să-ţi tii cuvântul dat. Noţiunea de cavalerism, care astăzi pare ridicolă, încă nu era într-atât acum douăzeci de ani, dispare totul foarte repede.

„Blestemata de rapiditate”, am gândit; „nu doar a limbii, ci deopotrivă a timpului care expulzează fără încetare persoane, obiceiuri, concepte”.

— Convingerea că nu poţi face atâta rău, dacă depinde de tine să-l eviţi.

I

Şi-a pus mâinile pe faţă şi şi-a apăsat obrajii până şi-a deformat gura cu gestul acela. N-am ştiut dacă blestema educaţia aceea de modă veche, sau şi-o asuma retrospectiv, dacă se căznea să şi-o reintroducă în cuget, la urma urmelor prea puţine se pot face împotriva sorţii. Sau împotriva caracterului, dacă nu reuşești să ţi-l schimbi. Sunt din ce în ce mai mulţi indivizi care reuşesc: de fapt, şi-l reconfigurează la anumite intervale.

— Şi cum a primit cealaltă vestea?

Mă interesa părăsită, în ciuda reticenţei lui Muriel de a vorbi despre ea.

Şi-a luat mâinile de pe faţă, a pufnit, gura i-a revenit la starea ei normală, şi-a atins plasturele cu două degete, ca să verifice dacă nu i se deplasase de la locul lui.

— Mi-am petrecut toată noaptea cu ea. I-am explicat, i-am dat vestea, a vărsat şiroaie de lacrimi, a înţeles în

parte, n-a devenit agresivă şi nici isterică. Abia dacă a luptat, doar a plâns. Dar ţi-am spus: mai bine s-o lăsăm în afara poveştii, întrucât acolo a rămas sărmana: în afară.

Muriel uitase cu siguranţă că ceva îmi povestise, puţin, iar pe deasupra în alt context. „Fă ce crezi că trebuie să faci”, mi-am amintit, îi spusese femeia aceea. „Fă ce o să-ţi provoace mai puţin zbucium, lucrul cu care o să poţi trăi mai bine. Însă atunci nu-ţi aminti de noi, de tine şi de *mine*. Nu-ţi aminti niciodată de noi împreună, dacă nu vrei să regreţi zi de zi şi, mai mult decât atât, noapte de noapte. Nici măcar nu-ţi aminti de noi despărţiri, pentru că, la sfârşit, întotdeauna se reface unirea”.

*

— Ceva mi-aţi spus despre asta.

Şi i-am adus aminte, i-am repetat aceste cuvinte.

S-a ridicat iarăşi în capul oaselor şi m-a privit descumpănit un moment; apoi a recapitulat în minte, extrem de rapid.

— Da, mă rog, bine.

Şi vocea i-a sunat alterată, poate puţin iritată de reproducerea mea atât de precisă.

— Întotdeauna te-ai lăudat cu capacitatea ta de a reţine, trebuie să avem grijă ce îţi povestim, pentru că înregistrezi ca o maşină. Da, ceva de felul ăsta mi-a spus. Dar acesta a fost rezumatul. Noaptea aceea, să ştii, a fost foarte lungă. Şi-a avut oscilaţiile ei, am şovăit câteva momente. Dar a prevalat hotărârea pe care o luasem. M-am despărţit de ea când trecuse de şase dimineaţa şi am plecat drept la aeroport, direct de acasă de la ea. Am închis uşa în urma mea, ca să nu se mai uite după mine din prag, până urca liftul. Poate m-a urmărit pe vizor, n-am de unde să ştiu. Am închis uşa ştiind că dau cu piciorul pasiunii, iubirii vieţii mele… Nemaipomenit de rara pasiune, de puţine ori apare… Când m-am dus la aeroportul Barajas, îi păstram încă mirosul, presupun. Era totuna. Nimeni nu avea să-mi ceară socoteală, asta ar mai

fi lipsit; Beatriz era foarte deşteaptă, n-ar fi comis niciodată o asemenea greşeală, nu după atâtea luni de absenţă.

— Şi cum a fost întâlnirea? Venind de unde veneaţi dumneavoastră.

Am vorbit pentru că tăcuse din nou. Am aruncat o privire spre geamuri, chipul roz îşi recuperase locul.

— Avionul a sosit punctual, aproape fără întârziere, am ajuns chiar la timp. Când a apărut Beatriz, am văzut-o frumoasă, aş minţi dacă aş spune contrariul, n-avea nimic de-a face cu cea de acum. Nu că asta mi-ar fi compensat renunţarea, fireşte, dar era ceva. E mai bine să-ţi placă persoana care îţi va sta alături multă vreme; în modul cel mai élementar şi epidermic, mă refer. M-a îmbrăţişat cu putere, cu un zâmbet cum n-am mai văzut altul în viaţa mea, vreau să spun la fel de radiant, de luminos. Am încercat să reproduc zâmbetul acela la câteva actriţe, în filmele mele, nu am reuşit niciodată să obţin de la ele mai mult decât un»

palid reflex, oricât de bune ar fi fost. Zâmbea de parcă nu i-ar fi venit să creadă ce noroc are, de parcă i s-ar fi părut cu neputinţă să fie iarăşi cu mine. Şi apoi a izbucnit în plâns, şi-a cufundat faţa în pieptul meu şi a rămas aşa un răstimp, îmi amintesc că mi-a udat trenciul. Trebuie s-o fi dorit mult. Şi asta înduioşează, ignoranţa celuilalt; fericirea celuilalt, când e clar că eşti cauza. Simţi responsabilitate, sau ţi se accentuează. Când am luat valizele şi i-a trecut puţin, nu m-am putut opri s-o întreb, a fost una dintre primele mele întrebări: „. Nu ai primit scrisoarea mea? Cea pe care ţi-am anunţat-o în telegramă”. „Nu!”, a răspuns pe ton de lamentare. „Să ştii că am aşteptat-o cu nerăbdare. Presupuneam că mă va consola mult, că îmi vorbeai despre tata, despre pierderea lui, că îmi va fi de ajutor ca s-o depăşesc. Nu ştii ce furioasă sunt că s-a rătăcit, tocmai aceea, cea de care aveam cea mai mare nevoie”. Înţelesese că scrisoarea mea era de condoleanţe, ca să spun aşa. Că o scrisesem când

am aflat vestea, în cea mai mare grabă, ca să nu rămână doar cu trei fraze laconice şi comprimate la maximum. Dacă ar fi fost trimisă atunci, în realitate n-ar fi trecut destule zile ca s-o considerăm rătăcită definitiv: nouă, zece cel mult. Eu nu fusesem suficient de explicit în telegrama mea. „Scrisoare urgentă pe drum. Importantă. Aşteaptă s-o citeşti”, îi telegrafiasem. În momentele acelea, ei nu-i ardea de desluşit subtilităţi şi nici de căutat sensuri.

}, j

Ar fi trebuit să adaug „înainte de a veni”, sau „înainte de a lua hotărâri”, Aşteaptă s-o citeşti înainte de a lua hotărâri”; îmi imaginez că asta ar fi făcut-o să se oprească, pentru a-şi pune întrebări, pentru a investiga şi a nu se precipita; chiar pentru a mă suna când vedea că scrisoarea întârzie.

A făcut o pauză, a băut o înghiţitură şi a zâmbit, de data aceasta râzând de el însuşi, sau cu o vagă amărăciune.

— Însă în telegrame, vezi şi tu, toată lumea economisea cuvinte.

— Dar nu credeţi că s-ar fi schimbat prea mult lucrurile, nu? Dacă nu le-aţi fi economisit, am zis.

Atunci s-a săturat să stea tolănit, sau a vrut să mă aibă în faţă, căci nu doar că s-a ridicat, dar şi-a şi dezmorţit mădularele, cu braţele întinse şi s-a dus să se aşeze pe una dintre canapele, cea cu spatele la uşă (când s-a ridicat el, pata a dispărut încă o dată, fără îndoială speriată), ci m-a îndemnat să-mi abandonez locul de la masă, arătându-mi cealaltă canapea cu mâna:

— Haide, treci acolo, nu mă face să-mi întorc gâtul, deoarece câmpul meu vizual nu e ca al tău, incredibil că niciodată nu-ţi aminteşti. Ca şi cum plasturele ăsta n-ar fi vizibil.

A bătut rapid darabana pe el. Şi, odată ce m-am supus, mi-a răspuns:

— Cine ştie? Probabil că nu. Probabil că ar fi găsit alt mod de a se face că plouă, de a pretinde că nu are habar.

Asta o ştiu acum, dar atunci nici n-o bănuiam. Mă rog, mi-a trecut prin cap, iar celeilalte femei i-a trecut şi mai mult, dar m-am gândit că vorbea disperarea din ea, am exclus numaidecât ideea. Nu mi se părea posibil ca o persoană atât de tânără să fie capabilă să joace atât de mârşav, ăsta e adevărul şi cu atâta premeditare.

„Eu sunt ceva mai puţin tânăr”, mi-a traversat mintea ca un flash, „şi n-am jucat prea cinstit cu el, deşi cred că fără premeditare”.

— În toiul nenorocirii ei, pe deasupra. Confundăm vulnerabilitatea cu inocuitatea şi credem că victimele nu rănesc, e o greşeală foarte răspândită. Nu o vedeam în stare să-şi bazeze toată viaţa viitoare pe o minciună. S-o ipotecheze cu asta, s-o clădească pe ceva atât de… precar. Evident că, cu cât mai cuprinzătoare e minciuna, cu atât mai mult tinde să o uite cine se foloseşte de ea. Mă cunoştea perfect, de câţiva ani mă studia, la vârsta ei fragedă, în vreme ce eu eram distrat şi neatent; nici nu o vedeam. Am păcătuit de naiv şi de încrezător. Întotdeauna am considerat că nu poţi să trăieşti plin de neîncredere şi de suspiciuni. Mi-a fost greu s-o învăţ. Nici măcar nu sunt sigur că am învăţat cum trebuie. Ce să facem? Te înveţi minte şi te obligi, te obligi la mai multă prudenţă; dar rămâne caracterul. Atenuat, dacă se doreşte: nu mult mai mult decât atât.

— V-au trebuit ani ca să aflaţi.

— Doisprezece ani, a răspuns, parcă ar fi fost o clipă. Mai mult sau mai puţin. Şi patru copii. N-am aflat pe cont propriu, mi-a trântit-o ea într-o pornire de furie, ca să mă facă să sufăr. Aş fi putut să mor ignorând adevărul, şi ar fi fost mai bine, cred.

„Dacă nu mi-ai fi mărturisit nimic. Dacă ai fi continuat să mă amăgeşti”, mi-am amintit.

— Da? Credeţi? vorbiţi serios?

Eram prea tânăr ca să înţeleg asta, în ciuda precocităţii mele generale. Tinerii ţin prea mult la adevăr, la cel care îi priveşte. Se abatne încetat de la adevăr, însă

nu li se poate cere să renunţe la adevărurile care îi ating şi îi afectează. Nu suportă să fie batjocoriţi şi luaţi de proşti, când asta nu e prea grav şi constituie destinul obişnuit al femeilor şi bărbaţilor, fără nicio deosebire.

— Da, cred. La urma urmelor, eu făcusem un efort. Un efort îndelungat. Ţinusem cont de ceea ce ai repetat, de ce m-a sfătuit cealaltă femeie. A fost o recomandare retorică, dacă nu cumva dramatică, o punere în scenă, o ieşire *en beauté*, aceea a ei. Tipică circumstanţelor, unei despărţiri neaşteptate şi abrupte, ca să nu-şi strice imaginea. Dar am luat-o ad litteram, mi s-a părut că are sens. Şi am făcut asta, nu mi-am amintit de ea şi de mine, pe cât posibil; adică, la suprafaţă: în fond îţi rămâne mereu nostalgia vieţii care a fost dată la o parte, iar în momentele grele te refugiezi în ea ca într-o visare sau o fantasmagorie. Însă, odată ce am luat hotărârea, sau odată ce am ieşit din aeroport cu Beatriz ţinându-se de braţul meu în dimineaţa aceea, ca o adevărată pereche îndreptându-se spre viitor, mi-am propus să rămân unde mă aflam. „O s-o iubesc”, mi-am zis, „o să stau mereu lângă ea. O să-i fiu fidel”, mi-am repetat de o mie de ori, „şi n-o s-o dezamăgesc, nici n-o s-o abandonez. Ea e cea care mi-a fost hărăzită, fără s-o aleg. E totuna, voi fi alături de ea, o voi proteja şi o voi sprijini, îi voi creşte copiii şi o voi iubi de parcă aş fi ales-o. Voi uita ce s-a pierdut pe drum, e târziu ca să fac cale întoarsă, iar poteca aceea nu mai e a mea. Voi înainta pe aceasta fără să mă uit în urmă şi mă voi strădui să nu mă lamentez”. Mi-am spus-o şi mi-am reamintit-o de o infinitate de ori, multă vreme.

— Şi aţi reuşit să vă duceţi intenţia la îndeplinire? l-am întrebat, deşi ştiam răspunsul, pentru că auzisem şi asta în noaptea în care Beatriz a bătut cu timiditate la uşa lui, cu încheietura unui singur deget: „Ce nătărău am fost să te iubesc în toţi anii aceştia, cât de mult am putut, câtă vreme nu am ştiut nimic”, îi spusese el, punându-i mâinile pe umeri, înainte de a-i frământa corpul cu dispreţ şi cu o atitudine umilitoare, poate şi cu o vagă sau disimulată

lascivitate, pe care şi-o interzisese de mult. Şi, după un moment, după ce el o pipăise, ea îi răspunsese: „Nu, n-ai fost un nătărău. Nu, dimpotrivă: ai făcut bine iubindu-mă în toţi anii aceştia trecuţi, toţi anii aceştia din urmă… Cu siguranţă n-ai făcut niciodată ceva mai bun”. Am fost încredinţat că lui Beatriz i se umeziseră ochii, doar aşa mi-am explicat surprinzătoarea reacţie a lui Muriel: „Asta admit”, îi spusese. „Un motiv în plus ca să am convingerea că mi-am irosit viaţa. O dimensiune a vieţii mele. De aceea nu pot să te iert”. Vorbise pe un ton delicat, aproape de compătimire, când pronunţase aceste cuvinte.

— Da, cred şi eu, poate cu prisosinţă. Nu era greu s-o iubeşti, ţi-am spus, fără pasiune. Nu e absolut necesară. Era şi mai uşor după dezvăluirile tatălui, convalescenţa şi moartea acestuia, o vedeam ca pe o fiinţă neajutorată şi dezrădăcinată, singură şi fără loc în lume. Nu era greu nici s-o doreşti, deloc, până ce mi-a repugnat ceea ce făcuse şi pe deasupra a început să se neglijeze. N-o să spun că n-am avut niciun flirt în doisprezece ani: am petrecut perioade întregi despărţiri, în vreme ce eu turnam în America sau nici măcar atât de departe. Dar au fost foarte rare şi doar asta, flirturi ocazionale, care n-au ameninţat-o niciodată, nu mi-au lăsat urme şi cu atât mai puţin nostalgii. Abia mi-au lăsat amintiri. Au venit copiii, iar asta aduce şi mai multe legături. A venit moartea celui mare, pe care am trăit-o împreună. N-o să-ţi povestesc ce presupune moartea unui copil mic, există prea multă literatură oportunistă şi ieftină, şi prea multe filme, care au exploatat această nenorocire ca să emoţioneze la sigur oamenii, e simplu să provoci plânsul şi mila cu asta, în ficţiune sau în autobiografie, e indiferent, e indecent. Până şi Thomas Mann a căzut în păcat, în lăudatul său *Doctor Faustus*, dacă nu mă înşel. Dar în sfârşit, e ceva ce nu se uită niciodată. Nu doar copilul, ci şi persoana care a fost alături, cea care a suferit lângă tine tragedia, pe care ai văzut-o suferind şi sforţându-se să nu se prăbuşească, pe care ai susţinut-o, şi în acelaşi timp ai înşfăcat-o ca să te

sprijini. Nu se poate anula tot ce a fost, Juan, chiar dacă originea a tot se dovedeşte a fi fost o farsă.

S-a întrerupt, s-a cufundat în gânduri. Acum nu se uita în sus, ci la podea, cu ochiul pătrunzător şi fix, ca şi cum ar fi vrut să vadă sub lemn. N-am îndrăznit să mă apropii de fotografia lui Beatriz cu copilul, primul meu impuls; în realitate nu aveam nevoie, o cunoşteam bine, o studiasem. Am profitat ca să lansez altă privire spre geamuri, din faţa deformată nu mai era nici urmă, poate se ascunsese după partea opacă a uşii, sau poate plecase, incapabilă să mai audă ceva (dacă cumva auzea), ori ca să nu fie descoperită de vechea ei iubire nestinsă, care o repudia („îmi pare rău, iubirea mea", aşa îl numise).

— De ce v-a spus, după atâţia ani?

— Of! Motivul nu contează. Nu mult după naşterea lui Tomăs, ne-am certat. Era o actriţă… Zău, pe atunci fără nicio importanţă; nimeni n-a avut niciodată importanţă, nici măcar femeia pe care am părăsit-o pentru ea, când a reapărut un scurt răstimp în viaţa mea, eu îmi făcusem treaba eficient. Iar timpul nu e abilitat să înlocuiască timpul… în sfârşit, eu am fost antipatic, tu m-ai văzut astfel, pot să scot din sărite. Am scos-o din sărite în momentul acela şi mi-a trântit-o fără să gândească, fără să se gândească la consecinţe. Apreciem greşit lucrurile acestea, cele care ies de pe limbă ni se par mai puţin grave decât cele care ne ies din mâini şi de obicei nu sunt aşa. Trecuse atâta timp, se suprapuseseră atâtea fapte, copiii, filmele, căsătoria noastră, încât ea îşi vedea trişarea ca pe o copilărie, într-adevăr, sau aşa spune întotdeauna, ca să se apere. O vede de asemenea ca preistorie, ca pe ceva ce istoria noastră împreună ar fi trebuit să îngroape de câteva veacuri, forţa prezentului, ştii, forţa evenimentelor, a lucrurilor ireversibile. Dar cel mai rău n-a fost că mi-a mărturisit-o, ci că mi-a adus scrisoarea, ca s-o văd. S-a dus la un raft fără să şovăie, a scos-o dintr-o carte şi mi-a pus-o în mână. Acolo era, deschisă, dar cu plicul şi cu timbrele

ei, numele şi adresa cu scrisul meu, eu specificasem „*exprès*” cu roşu şi o încredinţasem cu o strângere de inimă poştei, o dusesem la sediul central din Cibeles, ca să plece mai repede. Trudisem ca s-o scriu, o noapte de insomnie, cântărisem fiecare cuvânt, încercând să fiu sincer şi în acelaşi timp să n-o rănesc, sau cât mai puţin posibil. Pentru mine se pierduse în limb şi nu ajunsese niciodată, dar cu toate acestea, era acolo, călătorise până în America şi revenise cu ea, în valizele pe care le cărasem, sau poate în poşeta ei, sau în cartea pe care o citise în zborul acela îndepărtat. Era de doisprezece ani în puterea ei şi, pe deasupra, o păstrase. Pentru ce să păstrezi o chestie ca asta, e bine s-o distrugi, s-o arzi, dacă nu avea de gând să mi-o arate într-o zi, ca să se bucure de răul meu, ca să-mi scoată ochii? Nu i-a fost de ajuns să-mi modifice viaţa, să mi-o dirijeze ca pe a unui actor la ordinele ei, să se impună în ea şi s-o ocupe întreagă împotriva voinţei mele explicite, pe care o cunoscuse de la bun început. Voia să aflu la un moment dat, nu mi-a permis să mă amăgesc la nesfârşit, ceea ce uneori e cel mai bun lucru care ţi se poate întâmpla, dacă te-ai resemnat. Iar eu eram mai mult sau mai puţin resemnat. Uitasem complet de pasiune, în orice caz. Nu e foarte greu, fiind atât de rară.

Mi-am adus atunci aminte de ceea ce îmi spusese în altă dimineaţă, când îmi vorbise despre copilul cel mare, care murise, şi despre câte făcuse Van Vechten ca să încerce să-l salveze, şi pentru ei toţi de-a lungul anilor. Erau cuvintele cuiva care ştie calculul probabilităţilor în existenţele oamenilor şi nu pretinde să se numere printre cei excepţionali: „Sunt prea multe vieţile clădite pe înşelăciune sau greşeală, cu siguranţă majoritatea, de când lumea şi pământul, de ce să fi scăpat eu, de ce nu şi a mea? Gândul acesta mă consolează uneori, mă conving că nu sunt singurul, ci, dimpotrivă, încă unul pe nesfârşita listă a celor care au încercat să fie corecţi şi să ducă la capăt cu stricteţe cele promise, a celor care s-au lăudat că

pot spune ceea ce se percepe din ce în ce mai mult ca o prostie: «Iată, am cuvânt»…”

A băut, şi-a mai aprins încă o ţigară de-a mea, şi-a pus picior peste picior, astfel încât laba celui aşezat de-a curmezişul atingea podeaua, de lungi ce erau. A căutat într-un buzunar de la pantaloni, a scos busola şi a apropiat acul de ochi, sau ochiul de ac, ca şi cum aceasta ar fi oprit timpul scurs, sau lucrurile care nu s-au întâmplat; n-am ştiut dacă terminase de povestit, sau obosise să rememoreze şi mă lăsa să deduc restul.

— De ce nu v-aţi despărţit? De ce n-aţi părăsit-o imediat? l-am întrebat, totuşi; voiam să ştiu de ce preferase lunga şi indisolubila nefericire.

Nu existase divorţ în Spania, nici nu avea să existe până peste un an, însă din 1940 lumea se despărţea discret, fără s-o oficializeze şi fără s-o comunice, mai ales dacă soţul hotă* >

ra să plece. Aşa fusese mereu în ţara subjugată, întotdeauna se găsiseră moduri de a evita legile, până la un punct, unele dintre ele.

— Ah, nu.

A reacţionat numaidecât, i-a strălucit ochiul cu furie, a întrerupt observarea busolei.

— Când mi-a arătat scrisoarea, am înţeles că zâmbetul acela radiant din dimineaţa în care m-am dus să o iau de la aeroportul Barajas, acela pe care am încercat să-l reproduc la actriţe, nu era de simplă fericire care ignora ce riscase, ci de fericire care ştia, de triumf, pentru că obţinuse ce dorise şi încununase reprezentaţia cu succes. Trebuia să plătească, iar asta ar fi fost o pedeapsă prea blândă. Şi-ar fi revenit mai devreme sau mai târziu, poate şi-ar fi căutat alt bărbat, era încă destul de tânără. În vreme ce, dacă eu continuam să fiu la îndemână, chiar dacă în răstimpuri, asta i-ar fi fost imposibil. De fapt, i-a fost imposibil.

— Încă *e* destul de tânără, Eduardo, cu toate că dumneavoastră nu vreri să vederi.

Nu m-a auzit sau nu m-a luat în seamă.

— Am impus camere separate şi am închis-o pe a mea pe veci. Dacă nu altceva, fusese multă sexualitate între noi. De atunci, n-am mai atins-o, câţi ani are Tomăs, a împlinit unsprezece. Nici n-am mai iubit-o în modul acela lejer, festiv, superficial, în care am iubit-o întotdeauna, pentru ea era suficient.

Dar de câteva ori eu îi văzusem distrându-se împreună, fără să-şi dea seama că o făceau, poate; iar după alarma de la Wellington el se arătase grijuliu şi aproape afectuos cu ea: nu este inerţie care să se suprime pe de-a-ntregul, îmi imaginez, oricât ne-am strădui.

— S-a îngrăşat, s-a degradat, s-a deprimat, şi-a pierdut minţile, pe zi ce trecea, încetul cu încetul. Toate tentativele de sinucidere sunt posterioare răcelii mele. Nu încape îndoială că sunt consecinţa răcelii mele, cel puţin la origine, înainte nu i-ar fi trecut nicidecum prin cap, era o femeie care nu se plângea de nimic. Asta nu mai e atât de blând, asta e mai just.

„Iertarea suportă mai puţin decât răzbunarea”, am gândit, mi-am amintit. Sau poate o gândesc sau îmi amintesc acum.

— Cu preţul de a rămâne legat. Pare o variantă a acelui proverb atât de al nostru, nu? „Să chiorăşti ca să-l orbeşti pe celălalt”.

M-a privit cu un amestec de severitate şi ironie.

— Eu eram deja chior, tinere de Vere, sau nu mă vezi?

Şi şi-a atins din nou plasturele. Dar de data asta nu o spunea doar literal, se referea de asemenea la propria-i naivitate, la propria-i bună credinţă, la propria-i credulitate din urmă cu douăzeci de ani, sau câţi or fi fost.

— De atunci fac ce am chef, n-o să dau socoteală nimănui şi nici n-o să mă deranjez să inventez, asta mi-ar mai lipsi. Şi ea la fel, presupun, mă doare-n cot cum îşi conduce viaţa, nu-mi pasă; dar ea face ce are chef obligată, nu din plăcere; o face cu de-a sila, eu o silesc să dispună

de o libertate pe care nu o doreşte în niciun caz, ar prefera să-mi fie supusă. Pe de altă parte, n-am pierdut nimic: în anii aceştia n-a apărut nicio femeie care să mă emoţioneze în asemenea măsură, încât să vreau să plec cu ea. A trecut, e exclus. Deşi cine ştie dacă în curând…

— Dacă în curând ce?

L-am presat prea mult, mi-a scăpat, şi cu siguranţă prin aceasta m-am împiedicat să aflu ce se anunţa, ce îl tenta.

— Dacă în curând nimic.

I s-a pus pata imediat.

— Dacă trecutul te priveşte destul de puţin, viitorul chiar că nu te priveşte deloc.

N-am insistat, l-am lăsat cu prudenţă să schimbe subiectul. Şi mi-am zis numaidecât „Mai bine aşa”, văzând din nou ovalul uşor de recunoscut, umbra roz de după geamuri, trebuie să nu-i mai fi păsat că o descoperă Muriel, care era tot cu spatele, iar eu, în schimb, o aveam în faţă. „Mai bine să nu audă, dacă aude; să nu audă sărmana femeie nefericită, iubitoare şi îndurerată. Sau biet suflet, biată amărâtă”.

— Dar nu se poate să nu vă pese de felul în care îşi conduce ea viaţa – am revenit la discuţia anterioară –, dacă v-aţi îngrozit în asemenea măsură în seara de la Wellington.

— Ha, a răspuns.

Şi după câteva secunde a emis încă o dată acelaşi sunet, era mai degrabă un *h* aspirat, nu era râs, era un sunet de uşoară decepţie, sau de superioritate: ca şi cum cu mine ar fi avut nevoie de el.

— Ha. Iată-l pe cel care memorează tot, tu însuţi ai spus-o: mi-e totuna cum îşi conduce viaţa, dar nu cum îşi conduce moartea, nici dacă şi-o provoacă. Îmi pasă mult dacă moare, dacă se omoară. E ultimul lucru pe care îl doresc. Ar fi groaznic pentru copiii mei, şi pentru mine, ce crezi? Fireşte că, dacă într-o zi reuşeşte, ce pot să fac? Dar, dacă asta se întâmplă, să nu te îndoieşti că pentru

mine va fi o tragedie, şi că o voi plânge cu adevărat. Nu ştergi dintr-o mişcare ceea ce a fost, ţi-am spus. Chiar dacă hotărăşti că nu poate să mai fie.

Da, îl auzisem spunând ceva asemănător, mai elaborat, îi spusese acelaşi lucru lui Beatriz, la uşa dormitorului său, lui Beatriz în cămaşă de noapte: „Ce sens are să scoţi într-o zi greşeala la lumină? Asta e şi mai rău, căci dezminte tot ce a fost, trebuie să-ţi repovesteşti ce ai trăit, sau să negi. Şi totuşi, ai trăit ce ai trăit. Şi atunci ce faci cu asta? îţi anulezi viaţa? Asta nu e posibil, dar nici să renunţi la ani care au fost şi nu mai pot fi altfel, iar din ei va rămâne mereu un rest, o amintire, chiar dacă acum e fantasmagoric, ceva care s-a întâmplat şi nu s-a întâmplat. Şi unde aşezi asta, ceea ce s-a întâmplat şi nu s-a întâmplat?” Folosise un ton de lamentare, nu mai era de dispreţ şi nici de agresivitate, poate puţin de ciudă. Iar Beatriz se transpusese imediat în acelaşi ton, ca să-l numească „dragostea mea” şi să vrea să dea timpul înapoi şi să-i ceară iertare; poate cu şiretenie, poate cu sinceritate.

Atunci ea a deschis uşa, şi-a dezvăluit prezenţa, s-a arătat. Nu era desculţă, îşi purta tocurile înalte, cu care ieşea aproape întotdeauna în oraş, îi scoteau în evidenţă exuberanta siluetă. Auzind-o, Muriel s-a ridicat şi s-a întors, iar când a văzut-o, ochiul i-a sclipit. Ea a rămas în prag cu o mână întinsă şi o privire de implorare, ca şi cum i-ar fi cerut să i-o ia şi să o conducă înăuntru, ca şi cum l-ar fi numit „dragostea mea” din nou. Să audă că moartea ei era ultimul lucru pe care el să-l dorească, să audă că ar plânge-o cu adevărat, trebuie să-i fi părut un motiv de gratitudine, ori cine ştie dacă nu de speranţă dementă. Însă gestul schiţat de el cu mâna a fost inechivoc şi categoric. Un gest de îndepărtare, de alungare, l-a repetat de câteva ori, ca şi cum i-ar fi ordonat să se retragă fără întârziere, ca şi cum ar fi speriat o pisică. Din punctul meu de vedere, îi repeta ceea ce îi spunea de opt ani: „*Non*, *pas de caresses*”. „Nu, fără mângâieri. Şi nu, niciun sărut”.

XI

A plâns-o, într-adevăr, l-am văzut cu ochii mei. A plâns-o când a aflat şi a plâns neîncetat cât a durat înmormântarea în cimitirul La Almudena, într-o dimineaţă însorită la Madrid; am văzut cum îi cădeau lacrimile năvalnice din ochiul care vorbea – nu şi din cel tăcut, care trebuie să fi fost lipsit de aparatul lacrimal, sau poate plasturele acţiona ca un dig, atât de bine era fixat în orbită – în vreme ce groparii coborau în sfârşit sicriul şi aruncau peste el primele lopeţi de pământ.

Nimeni n-a stat să le vadă pe ultimele şi nici reaşezarea lespezii, ridicate şi deschise ca s-o introducă pe ea, în mormântul familial mai rămăsese un gol, care urma să fie al lui Muriel, probabil, acolo se odihnea de mult copilul decedat, Javier, care nu crescuse şi ocupa foarte puţin loc, copilul pe care acum pesemne că îl cuprindea îmbrăţişarea imaginară a mamei sale. N-a stat Muriel, cu toate că îi era greu să se dezlipească de mormânt şi pe care au trebuit să-l susţină, de cât se clătina, nici Susana, nici Tomăs, nici Alicia, care l-au sprijinit, mai preocupaţi de tatăl viu şi îmbătrânit efemer – îmbătrânit doar în ziua aceea – decât de cine nu mai era decât abundentă carne inertă, care avea să se piardă curând, fără ca nimeni să asiste la acest proces, din fericire: avem bunul obicei de a nu impune martori celor stinşi, şi îi lăsăm ca în paloarea lor să continue să moară. N-au stat Rico, nici Roy, nici Van Vechten, nici Gloria, nici Marcela, nici Flavia, nici colegii de la şcoala unde Beatriz preda ore de engleza ei americană, nici cei câţiva elevi care au fost, reprezentându-i pe toţi, nici cei doi sau trei dintre cei de la meditaţii. Cu atât mai puţin cunoscuţii lui Muriel, care au fost din obligaţie, sau din simţul responsabilităţii: maestrul Rafael Viana şi alţi amici de petrecere, acela însoţit de funcţionara Celia, care mi-a aruncat o privire neutră şi voalată; doi diplomaţi şi oameni de cinema, printre care am văzut un producător de vinuri, pe care Muriel încerca să-l convingă să investească, şi un moment, pe Jess

Franco, întrucât a plecat numaidecât cu paşi scurţi şi în mare grabă, cu siguranţă ca să turneze o jumătate de film în restul zilei. Nu m-a surprins prea mult să o zăresc, discretă şi puţin retrasă, pe întreprinzătoarea Cecilia Alemany, am recunoscut-o în ciuda ochelarilor închişi la culoare, în parte pentru că mesteca gumă fără să-şi dea seama cât de nepotrivite îi erau mişcările mandibulare, în asemenea loc şi context. O femeie îndrăzneaţă, ca aproape toate cele cu mulţi bani, asta mi-a confirmat prietenia pe care o legase cu şeful meu în ultima vreme. N-am rămas nici eu să văd dispărând cu totul sicriul sub pământ, nu era de datoria mea, sau ar fi părut ciudat. Mi-am promis să vizitez mormântul din când în când, n-am făcut-o niciodată în tot acest timp, sau numai o dată, peste câţiva ani, ca să-l însoţesc pe cel care lipsea şi s-o susţin pe Susana, care se clătina atunci cel mai mult.

Puţin după conversaţia aceea, soţii, copiii şi Flavia au plecat în vacanţa de vară la o casă pe care o aveau în Soria, oraş răcoros, cu biserici romanice, vestigii ale poetului Machado, râu în care să înoate şi un frumos parc, de o jumătate de viaţă se mutau acolo, sau la un hotel din San Sebastián, când

*

căldura devenea înăbuşitoare – în funcţie de cum stăteau cu»

banii –, era la mai puţin de trei ore de Madrid pe şosea, iar Muriel putea să revină, dacă îl chema ceva urgent. Nu ştiu ce s-a întâmplat acolo, dacă s-o fi întâmplat ceva. Cel mai probabil e că nu, cu excepţia insultelor obişnuite, sau poate agravate de lipsa posibilităţilor de evadare acolo: îmi închipuiam că Muriel a stat doar zile răzleţe, fiindcă prezenţa îi era cerută la Madrid sau altundeva de multe lucruri urgente, adevărate sau false, poate de o femeie care îl subjugase pentru prima oară în atâţia ani. Şi când s-au întors, la sfârşitul lui august, eu am încetat să lucrez în apartamentul de pe Velázquez şi am spus adio cămăruţei mele, cum era mai mult sau mai puţin

hotărât şi prevăzut. Mă amestecasem exagerat în toate, sau soţii aceia se aşezaseră de-a curmezişul în viaţa mea, care era abia a unui începător. N-a fost străină de decizia mea prezenţa invariabilă a doctorului, care a continuat să intre şi să iasă ca întotdeauna, deşi cu mine nu se mai arăta amical, nici vorbăreţ, nici dezinvolt, era pură rigiditate şi chip sever. Muriel îi era destul de recunoscător şi îl simpatiza deopotrivă, ca să-i pese prea puţin de ce făcuse, iar după obsedantele şi blestematele îndoieli – ele m-au implicat în povestea sordidă –, să prefere să ignore totul. Spre deosebire de Beatriz, nu-i făcuse lui, orice o fi făcut, asta spusese. Însă după relatarea lui Vidal şi întâlnirea noastră în Chicote, după ameninţările lui deloc voalate („Ascultă, să vedem ce-o să povesteşti tu... Mă înţelegi, băiete, sau nu mă înţelegi?”), eu nu mai aveam niciun chef să mă aflu în aceeaşi încăpere cu Van Vechten.

Astfel că n-am putut fi acolo, ca s-o urmăresc pe Beatriz, nici ca s-o protejez sau s-o supraveghez, ca să plec pe stradă după ea când ieşea singură, şi atunci trèbuia să ne îngrijorăm cel mai mult, după părerea soţului ei şi după cum constatasem eu însumi mai târziu. Pe de altă parte, renunţasem deja la obiceiul acela ascuns şi greu de explicat, cam de când mă culcasem cu ea, o singură noapte şi fără să afle nimeni, sau doar cineva care alergase pe coridor şi apoi nu scosese o vorbă, nici nu îşi schimbase atitudinea fată de mine, nici nu-mi aruncase o privire de reproş – nimic –, oricine o fi fost, n-am ştiut niciodată cu certitudine, deşi am anumite bănuieli. Şi, chiar dacă aş fi fost acolo, tot n-aş fi putut s-o urmăresc în după-amiaza aceea, cum n-am putut niciodată s-o fac când urca pe motocicleta Harley-Davidson şi dispărea cine ştie încotro, sau cu cine, sau dacă cu cineva, nici spre cine, dacă se ducea spre cineva. Muriel nu mi-a vorbit niciodată despre celelalte două încercări de sinucidere, anterioare apariţiei mele, niciodată în detaliu, dar dacă au dat greş trebuie să fi fost, aidoma celei pe care am zădărnicit-o eu, mai puţin drastice şi mai puţin rapide, mai puţin bestiale şi cu

ezitări, cu marjă pentru a se salva. Beatriz Noguera s-a ciocnit cu un copac în septembrie, pe înserat, pe o şosea secundară şi foarte aproape de Ávila, la vreo doi kilometri de unde se omorâse cu ani în urmă fratele lui Muriel, Roberto, în compania unei tinere franceze, amândoi cu nasturii descheiaţi. Nu ştiu de ce, mi-am închipuit că fusese cu unul dintre copacii aceia, erau şiruri lungi, care aveau o dungă vopsită cu alb, ca să-i facă mai vizibili noaptea, deşi poate că spre 1980 dungile acelea groase la jumătatea trunchiului nu se mai vopseau, nu sunt sigur, nu-mi amintesc. Cu toate că în accidentele de motocicletă sau de maşină există întotdeauna posibilitatea lipsei de intenţie şi a hazardului, a distracţiei şi a imprudenţei, şi a neprevăzutului, toţi am rămas cu ideea că a dat peste copac dinadins, cel puţin adulţii. (Copiilor, cum se cuvenea, li s-a spus versiunea crengii aşezate de-a latul, a petei de grăsime sau a animalului care iese în cale, povestea milostivă a sorţii adverse şi a ghinionului, pe care Susana, perspicace cum era la cei cincisprezece ani ai ei, s-a prefăcut că o crede doar din milă faţă de fraţii ei.) Ciocnirea fusese atât de frontală, că Beatriz părea că alesese cu grijă copacul: acela, acela şi nu altul dintre atâţia identici, poate gândindu-se: „Vina mea a trecut, dar dăinuie pedeapsa. Dacă nu acum, ce înseamnă să mori la timp? Nu mă voi întoarce în patul meu întristat, nu vreau ca amărăciunea să-i dea târcoale la nesfârşit. Intervalul e al meu”. După cum am aflat de la Rico, de la Roy, de la Flavia, de la Muriel însuşi peste câteva zile, ne puteam imagina că oprise motocicleta undeva, pe şosea şi îşi dăduse jos casca, pe care atunci nu mulţi o purtau, dar ea da, câteodată: a fost găsită azvârlită în iarbă, dincolo de asfalt şi la destui metri de locul accidentului, ca şi cum i-ar fi căzut, ori ar fi aruncat înainte capul, cu care nu stătea bine în răstimpuri, poate gândind: „Eu nu aş vrea o viaţă nouă, cu alt bărbat. O vreau pe cea pe care am avut-o atâţia ani, cu acelaşi bărbat. Nu vreau să uit şi nici să depăşesc momentul, nici să refac nimic, ci să continui la

fel, în prelungirea a ceea ce a fost”. Probabil că nu treceau vehicule pe acolo la ora aceea şi că ea putea să aibă timp înainte de a-şi lua avânt imaginar şi de a porni din nou, accelerând la maximum, să privească în jur un moment, ca să se obişnuiască cu peisajul cu copaci stufoşi care avea să fie cel din urmă întunecat, şi cine ştie dacă nu s-a întrebat cât aştepta: „De ce ar trebui să ne iubească cel pe care îl arătăm noi cu degetul tremurător? De ce chiar acela, ca şi cum ar trebui să ni se supună? Sau de ce ar trebui să ne dorească cel care ne tulbură sau aprinde şi după ale cărui oase şi carne murim? De unde atâta coincidentă? Iar când

J

se produce, de unde statornicia? De ce trebuie să dăinuie ceva atât de fragil şi de prins în bolduri…?” Poate s-o fi privit pentru ultima oară, pe ea şi hainele de pe ea, ba chiar o fi scos din poşetă o oglindă de mână, dat fiind că urma să se prefacă definitiv în trecut, sau în portret; deşi e plauzibil ca în momentul acela să n-o mai preocupe câtuşi de puţin starea în care avea să fie găsită şi contemplată şi să se simtă foarte aproape de ce a scris poetul Bécquer într-o scrisoare: „Şi atunci o să-mi fie totuna dacă mă aşază sub o piramidă egipteană, sau dacă mă aruncă într-o râpă, ca pe un câine”. Poate că nici măcar nu s-a deranjat să se uite la luna care se ivea, ştiind de ochiul ei cuprins de lehamite şi imperturbabil, plictisită ea însăşi de propria-i stăruinţă, şi şi-a zis: „Curând voi înceta să fac parte dintre viii proşti şi incomplet! şi voi fi ca zăpada care cade şi nu se aşterne, ca şopârla care urcă pe un gard însorit vara şi se opreşte o clipă în faţa ochiului leneş care nu o va scruta. Voi fi ceea ce a fost, şi care, nemaifâind, nici n-a mai fost. Voi fi o şoaptă imperceptibilă, o febră trecătoare şi uşoară, o zgârietură căreia nu i se acordă atenţie şi care se va cicatriza numaidecât.

Adică, voi fi timp, ce nu s-a văzut nicicând, nici nu poate vedea nimeni”. Iar când, în sfârşit, i s-au deprins ochii cu puţina lumină de pe teren, ori poate când a

început să i se facă frig, şi a aprins din nou farul ca să vadă mai bine şi să nu se abată de la copacul ales de tremurătorul ei deget, şi a călcat pedala ca să pună în mişcare motocicleta lui Muriel, care a sfârşit prin a fi mai degrabă a ei, poate cel din urmă gând, în fugă, i-a fost mai scurt şi mai simplu şi a semănat mult cu acesta: „Aşa începe răul, dar ce e mai rău rămâne în urmă”.

Abia după câteva zile m-am dus să-l văd pe Muriel între patru ochi, după înmormântare, un soi de tacită prezentare individualizată de condoleanţe, şi ca să-i ţin companie un moment, presupun, deşi în cea mai mare parte a timpului era însoţit, în asemenea circumstanţe lumea acordă tot sprijinul o scurtă perioadă, nu-l slăbeşte nicio clipă pe cel îndurerat, îl vizitează, îl scoate din casă, îl distrage, îl poartă de colo până colo şi îl năuceşte ca să nu se gândească la singurul lucru care-i ocupă gândurile, ca să simtă mai puţin lipsa celui absent ireversibil. Apoi, aceiaşi oameni obosesc la unison şi îl lasă singur, ca şi cum ar exista o dată de expirare socială pentru doliu, două sau trei săptămâni, nu mai mult, şi s-ar considera că văduvul sau văduva sunt capabili să se pună în mişcare şi să-şi reia obiceiurile şi viaţa dintotdeauna, când tocmai viaţa lor dintotdeauna s-a încheiat şi nu se va

j mai întoarce niciodată. Nu încape îndoială că Muriel era afectat şi probabil descumpănit, l-am văzut cam abătut şi şovăitor, ca şi cum cu pierderea lui Beatriz i s-ar fi manifestat o oarecare vulnerabilitate, îmi imaginam că va fi temporară. Dar când o situaţie ajunge la capăt, îi ducem dorul, până şi celei mai detestabile, până şi celei pe care am dorit de nenumărate ori să o vedem sfârşită. Nostalgia aceasta paradoxală nu durează, dar în primă instanţă se produce acelaşi gol ca atunci când atingem un obiectiv care ne-a cerut efort şi răbdare, să încheiem o afacere sau să obţinem un post, de exemplu, sau să terminăm un film sau să punem unui roman întârziatul punct final.

Muriel pesemne că nu-şi aducea aminte de cuvintele pe care le rostise şi eu le auzisem în noaptea de rugăminţi,

chiar după ce mâinile lui străbătuseră tot corpul lui Beatriz cu neglijenţă şi grosolănie, şi frivolitate, îi strivise sânii şi îi apucase sexul cum iei o bucată de pământ sau un mănunchi de iarbă sau prinzi o egretă în aer, pentru ca apoi s-o sufli şi s-o laşi să plutească, abia uitându-te în ce direcţie se îndreaptă. „Când dracu' o să te convingi că e serios şi definitiv, până în ziua în care o să mori sau o să mor eu", gura lui vomitase asta. „Sper să fiu eu cel care se ocupă de tine când vei fi într-un sicriu, nimeni nu mi-ar garanta că nu te-ai freca de cadavrul meu, cald încă, sau răcit deja, ţie ţi-ar fi totuna". Ori în amintirea mea se suprapunea altă versiune, mai concisă şi mai poetică, tindem să traducem: „Sper să fiu eu cel care te îngroapă, cel care o să te vadă pe tine fără viaţă, să mori în paloarea ta". I se îndeplinise speranţa, în orice caz, rău este că el nici măcar nu înregistrase frazele acestea (reţinem ceea ce ascultăm şi suntem înclinaţi să uităm ce spunem), în vreme ce în memoria mea răsunau şi ar fi răsunat în a lui Beatriz, se prea poate ca şi în înserarea aceea din peisajul frunzos şi întunecat de pe şosea; şi pesemne că ea i-ar fi spus în gând, pe şaua motocicletei Harley-Davidson şi cu privirea fixată asupra ţintei: „Va trebui să te freci tu de mine". Muriel nu o făcuse, evident, dar se clătinase când aflase şi de asemenea la cimitir, şi se observa că în perplexitatea aceea iniţială simţea lipsa prezenţei iritante şi incomode, înnebunitoare, chiar exasperante uneori, volumul şi paşii sonori ai celei care îi fusese soţie vreme de prea mulţi ani şi poate nu suficienţi, ambele în acelaşi timp, întrucât atunci când ceva încetează, aproape întotdeauna ni se pare că n-a fost destul şi că ar fi putut să se prelungească puţin.

— Am momente în care cred că aud tic-tacul, Juan, mi-a spus. Mai ales când sunt singur aici, când unii se culcă şi alţii pleacă, sau când mă întorc după ce cinez în oraş cu o mulţime, adevărul e că în aceste prime zile m-au obligat să desfăşor o activitate frenetică, lucru aproape obscen, ca şi cum aş fi la petrecere, deşi toţi o fac cu cea mai bună intenţie, nu-mi permit să rămân cu gândurile

mele, fiindcă îşi imaginează care ar fi. Mă rog, nu, nu au habar care ar fi, dar sunt siguri în jurul cărui subiect s-ar învârti. E cam ridicol să mă pretez la asta, ca şi cum aş fi un văduv neconsolat. Înţelege-mă, sunt trist. Oricât de mult te-ai aştepta şi n-ai putea face nimic ca să împiedici deznodământul; chiar dacă au fost avertizări şi nici măcar nu erai convins >

că vrei să-l împiedici; oricât de mult te-ai înăspri şi ţi-ai asuma probabilele consecinţe ale… – s-a oprit, a căutat termenul – … ale propriei impermeabilităţi, nimic nu te pregăteşte pentru eveniment. Sunt trist pentru că au fost mulţi anii şi deodată revin cei mai îndepărtaţi, o văd pe Beatriz când era aproape o fetiţă şi niciunul nu ştiam ce va veni, nici eu, nici ea. Dar nu sunt neconsolat în modul în care se aplică acest cuvânt cui a suferit o pierdere, o moarte crucială. Există un element de neverosimilitudine, şi de aceea cred că aud tic-tacul metronomului, ca şi cum ecoul nu i s-ar fi stins şi i-aş avea încă în cap muzica fără muzică, acest ritm a fost un fond permanent aici. Şi mă rog, la fel toate celelalte: e ca şi cum paşilor şi mirosului lui Beatriz le-ar trebui mai mult timp ca să dispară decât ei înseşi, oamenilor le supravieţuieşte urma, este experienţa mea şi este normal, încetul cu încetul se va risipi. Dar atât timp cât dăinuie… E ca şi cum ar avea nevoie de o prelungire ca să plece cu totul şi să facă curat, să-şi ia lucrurile. Nu au niciodată vreme să-şi pregătească mutarea, ca să spun aşa.

A rămas în tăcere şi n-am ştiut ce să spun, cu siguranţă nu era nimic de spus.

— Înţeleg.

Am spus asta, ca să spun ceva.

În ziua aceea părea încă îmbătrânit, a fost trecător, apoi i-au dispărut semnele vârstei, care a reînceput să-l ocolească şi să-i dea târcoale, fără a îndrăzni să pună stăpânire pe el, să se instaleze în spiritul său, să-i invadeze înfăţişarea. Chipul încercănat şi brăzdat, şi istovit, uşoara încovoiere, care i se vedea şi aşezat, au fost doar

circumstanţiale, produs al evenimentului pentru care nimic nu ne pregăteşte, oricât de avertizaţi am fi; produs al impresiei şi al confirmării. Deodată, s-a îndreptat şi m-a privit cu ochiul care era în alertă.

— Ştii că era însărcinată?

Am rămas atât de stupefiat, că nu m-am putut opri să nu întreb o prostie, deşi e posibil s-o fi făcut instinctiv, ca să câştig câteva secunde, ca să-mi revin după veste.

— Cine, Beatriz?

— Evident, cine altcineva? Despre cine vorbim, tinere de Vere?

— Păi nu. Cum aş fi putut să ştiu? V-o spusese ea dumneavoastră?

— Nu. Niciun cuvânt. Am aflat acum de la doctor. Din fericire, a reuşit ca un acolit de la spitalul lui să se ocupe de autopsie, minimul, ceva superficial, nici nu era nevoie de mai mult. Suficient ca să detecteze asta, totuşi. Însă faptul că ea mie nu mi-a spus nu e deloc surprinzător. Presupui că al meu nu era. Zice doctorul că poate nici ea nu-şi dăduse seama. Mi se pare improbabil, după patru copii. Dar cine ştie? Poate nu-i venea să creadă, nici nu i-a trecut prin cap. Orice e posibil.

— Şi în ce lună era, se ştie? l-am întrebat cu o urmă de teamă.

— Vreo două luni, cam aşa.

Atunci a păstrat tăcerea câteva momente şi şi-a privit unghiile, ca şi cum situaţia i-ar fi devenit brusc stânjenitoare. Dar nu era aşa; stânjenitor pentru el era să mă întrebe ceea ce avea să mă întrebe:

— Tu habar n-ai cine ar putea să fie, nu-i aşa?

Trebuie să mă fi îmbujorat puţin, dar poate că înăuntrul lui s-a îmbujorat şi el, încât n-a băgat de seamă; ori mi-a atribuit roşeaţa din obraji aceluiaşi motiv care o cauza pe a lui sub piele; pentru că înainte ca eu să răspund, s-a simţit obligat să-mi dea explicaţii:

— Cum îţi imaginezi, îmi era indiferent ce făcea Beatriz. Nu mă amestecam şi n-am întrebat-o niciodată, ar

fi putut s-o ia drept dovadă de interes, sau chiar de gelozie, cine ştie? Însă, dacă urma să le dea un frate copiilor mei şi pruncul acela avea să locuiască aici, înţelegi că sunt curios. Tu nu ai habar, nu?

Mi-am dat seama că era necesar să răspund foarte repede, fără întârziere. Orice şovăială sau pauză nu m-ar fi semnalat, dar ar fi indicat că aş fi putut fi la curent cu ceva, sau că aveam vreo bănuială. Am vrut să cred, nu, am avut certitudinea că mă întreba doar pentru că în urmă cu două luni, cam aşa, eu fusesem gardianul lui Beatriz, în vreme ce el turna la Barcelona ultimele planuri cu Towers şi Lom;

cel mai apropiat de ea şi martorul său principal. Nu era om suspicios, nu i-ar fi trecut prin cap că eu aş fi putut avea vreo legătură. Pentru el eram aproape imberb. Am invocat răutăcioasa rapiditate a limbii, cea care ne condamnă şi ne salvează, ca să-i răspund fără ezitări:

— Nu. Habar n-am, Eduardo, Don Eduardo. Cum aş putea eu să ştiu al cui era?

Şi, într-adevăr, nu puteam nicidecum să ştiu. Astfel că nici măcar n-am păcătuit faţă de adevăr.

Apoi l-am văzut la intervale din ce în ce mai mari şi în cele din urmă aproape deloc. Nu se poate spune că ne împrieteniserăm, sau nu el cu mine, eu da cu el, sau acesta îmi era sentimentul, aş fi fost în continuare dispus să-i fac pe plac şi să-l ajut la ce m-ar fi solicitat şi mi-ar fi fost cu putinţă, chiar dacă nu mai lucram pentru el. Dar te dezobişnuieşti să contezi pe cine nu mai e prezent zilnic, sau mai mult decât atât, la orice oră şi pentru orice treabă. El nu mă suna niciodată, iar dacă îl sunam eu, poate eram inoportun şi nici nu voiam să fiu insistent, mi-am rărit telefoanele, până m-am transformat în cineva care a trecut prin viaţa lui şi n-a rămas.

În ciuda aversiunii sale faţă de fotografii – de aceea, ani întregi, existaseră atât de puţine portrete, atât de puţine frontale ale lui –, am început să-l văd mai des în presă, şi nu datorită proiectelor sau realizărilor sale

cinematografice. De fapt, a mai turnat un singur film şi n-a fost cel cu Palance şi Widmark, acela s-a instalat în vastul şi înţesatul limb al lucrurilor nereuşite, îmi închipui că n-a obţinut finanţare. Apărea în reviste de bârfe, fără îndoială resemnat, cu neplăcere, mai întâi ca „noul partener şi apoi ca soţul întreprinzătoarei Cecilia Alemany, care era suficient de atrăgătoare şi bogată ca să trezească mai mult interes decât el, care la urma urmelor, cum îmi spusese cândva cu umor, începea să semene cu Sara Montiel, însă cu un public progresiv minoritar de arheologi şi cinefili, şi erudiţi ca Roy. M-am gândit de asemenea că era suficient de atrăgătoare pentru a o fi făcut pe Beatriz să-şi piardă orice speranţă, în cazul în care ar fi ştiut de existenta ei, ori ar fi fost mereu o ameninţare. Cineva care ar fi împiedicat-o să ia cu ea în întristatul ei pat orice mică pradă şi să-şi spună în retragerile ei nocturne: „Vom vedea”.

Muriel s-a însurat a doua oară la un an şi ceva după ce a devenit văduv, într-o nuntă discretă şi civilă, la care eu n-am fost invitat, nu exista niciun motiv ca să mă includă pe listă, în realitate nu eram decât un vechi angajat, un tânăr trecător, căruia i se dăduse o ocazie. Divorţul sosise, în sfârşit, în tară, când Muriel nu mai avea nevoie de el, poate nu ar fi recurs la el dacă ar mai fi fost în viaţă Beatriz, uneori mă gândesc că legăturile bazate pe înşelăciune şi nefericire sunt cele mai puternice dintre toate, deopotrivă cu cele ale greşelii; e posibil să unească mai mult decât cele ale cunoştinţei de cauză, ale fericirii şi ale sincerităţii. În puţinele ilustraţii de la nuntă, i-am văzut pe Van Vechten, pe Rico şi pe Roy, şi pe maestrul Viana, care ornamenta cununia, un toreador conferă strălucire oricărei ceremonii. Nu pe Gloria, nici pe Marcela, nici pe Flavia, primele două probabil că o consideraseră o trădare, iar a treia poate a preferat să nu asiste. I-am văzut şi pe cei trei copii, crescuseră, mereu identici cu Beatriz. M-am uitat îndelung la Susana: puţin mai în vârstă, avea să fie imaginea vie a maică-sii în fotografiile din tinereţe, expuse

din dorul şi stăruinţa ei, pe care le văzusem de atâtea ori, cea cu copilul mort, viu în braţele ei şi cea de la nunta ei cu Muriel, în urmă cu vreo douăzeci de ani. Acum înţelegeam mai bine expresiile amândurora cu ocazia aceea: zâmbetul larg al ei, care privea în cameră, euforia vădită, sau era mai degrabă triumfalism „o fetiţă deghizată în mireasă. El, în schimb, înceţoşat, dacă nu sumbru, ca un bărbat convins că dobândeşte o enormă responsabilitate. Ea se juca de-a contractarea unei căsătorii, el o lua în serios şi o contracta cu adevărat, ca şi cum ar fi fost conştient de greutatea acelui cuvânt în privinţa obligaţiilor, îndatoririlor şi bolilor. Ei lumea i se oferea uşoară, precum consecinţele faptelor sale, care odată comise sunt prostii, sunt trecut; el era cineva care cunoştea deja renunţarea, sau care ştia că dragostea ajunge mereu într-un moment nepotrivit la întâlnirea cu oamenii, cum mi-a spus cu melancolie că citise cândva într-o carte, nu ştiu care. În fotografiile de la a doua nuntă nu era nici urmă de asta, ochiul i se vedea distrat şi răbdător, lipsit de seriozitate. Părea că doar îndeplineşte o formalitate socială şi se uită, fără să se uite, la ceas.

3 2 2

M-am întrebat cum va face noua şi artificiala familie, dacă vor locui toţi împreună în apartamentul de pe Velázquez sau vor inaugura altă casă; dacă întreprinzătoarea va accepta de bunăvoie să aibă o adolescentă şi doi copii – sau doi adolescenţi şi un copil – permanent lângă ea, mai ales când tatăl va călători, absorbit luni întregi de un film; dacă Flavia nu se va despărţi de ei, sau se va vedea forţată să emigreze. Am şovăit dacă să-l sun pe Muriel ca să-l felicit, dar am descoperit cu surpriză că şi mie mi se părea aceea un soi de trădare. În mod absurd, am simţit că era ca şi cum ar fi îngropat-o şi mai adânc pe Beatriz în pământ, era totuna că ea înfipsese lopata în şoseaua aceea solitară şi umbroasă din propria-i voinţă. Poate legăturile carnale, chiar dacă sunt pasagere şi abia lasă amintiri şi sunt lipsite

de importanţă reală, ne obligă la o consideraţie iraţională faţă de persoanele cu care le stabilim; ori ne impun, pesemne, o intimă lealitate fantomatică.

Când a venit vremea, am plătit un bilet şi m-am dus să văd ultimul film al lui Muriel. În general, n-a fost prea bine primit, însă mie mi-a plăcut. L-am sunat ca să i-o spun, dar n-am dat de el şi apoi am lăsat-o baltă, doar nu avea nevoie de părerea mea. Abia peste cinci ani de la moartea lui Beatriz a reuşit să îl facă, iar peste încă doi, la şapte ani de la sinuciderea ei, am aflat că vechiul meu şef şi maestru suferise un infarct fulminant, în timp ce lua prânzul cu nişte bancheri robuşti, cărora probabil încerca să le smulgă nişte mărunţiş pentru vreun nou proiect. Îndată ce am auzit ştirea la televizor, l-am sunat pe profesorul Rico, singurul din cercul acela cu care am păstrat legătura şi o păstrez şi astăzi. Pe atunci era deja academician: ţicniţii săi adversari, sau erau mumii, o mierliseră în ritm alert şi el fusese ales cu voturi de prisos, aproape aclamat, deşi acum izbutise să-şi creeze câţiva duşmani mai rafinaţi, fără ei nu ştie să trăiască, sau se plictiseşte şi mai rău. Era pe cale să ia un avion spre Madrid, ca să asiste la înmormântare, de ale cărei amănunte m-a informat. Cred că singura dată când am auzit că i se frânge vocea. O nu, mint: i se frânge puţin de fiecare dată când îi evocăm pe Muriel sau pe Beatriz – în realitate, e un om sentimental –, deşi au trecut o mie de ani de când amândoi şi-au luat adio fără să-şi ia adio.

A doua zi dimineaţă, m-am prezentat la cimitirul Almudena, în faţa mormântului văzut cu ceva timp în urmă, deşi eu aveam senzaţia că fusese alaltăieri, intervalele dispar când te întorci într-un loc neobişnuit, unde pe deasupra se merge doar din cauza amărăciunii, dintr-un motiv excepţional; iar intervalele sunt ale noastre. Era o mulţime adunată *i* acolo şi nu puţină presă, încât am rămas într-un plan retras, fără a îndrăzni să-mi croiesc drum. Pentru majoritatea participanţilor, eu eram un necunoscut, un spontan, un intrus, nimeni pe care să-l

saluţi. La o oarecare distanţă i-am văzut pe Susana şi pe fraţii ei, cu spatele, imediat le-am recunoscut figurile, în ciuda anilor scurşi şi înălţimii mai mari pe care o aveau acum cei doi fraţi mai mici. Ea întorcea capul din când în când, poate ca să vadă câtă lume vine, câtă îl aprecia pe tatăl ei, până când, în una din acele ocazii, m-a zărit şi a venit în fugă la mine. Acum eu aveam treizeci de ani, iar ea împlinise douăzeci şi doi, dar imediat m-a îmbrăţişat cu putere şi plângând pe tăcute, cu intimitatea cu care îmbrăţişezi pe cineva aşteptat din vechile timpuri imperfecte, dar mai puţin triste, în care încă erau câţi trebuiau să fie; apoi m-a luat de mână şi m-a condus până în primul rând, lângă Alicia şi Tomăs, şi Flavia, şi persoane pe care nu le cunoşteam şi, de asemenea, Cecilia Alemany, care a găsit fără îndoială o clipă ca să mă privească prin ochelarii ei întunecaţi (nu mesteca de data aceasta) şi să se întrebe cu indiferentă cine dracu' eram eu: nu cred că o interesa trecutul unui soţ efemer şi decedat, probabil nu mai avea decât să se descotorosească de el, mi-a trecut prin cap, cum se lasă în urmă un episod datorat slăbiciunii sau seducţiei. În timpul ceremoniei, a coborârii sicriului şi reaşezării lespezii pentru ultima oară (nu mai încăpea nimeni acolo), Susana şi-a ţinut mâna într-a mea, strângându-mi-o cu hotărâre ca să nu-şi piardă echilibrul, am spus că se clătina, mai mult decât văduva, mai mult decât oricine. Ori s-a agăţat de ea ca o fetiţă încăpăţânată.

Acum sunt de atâta timp căsătorit cu Susana, încât ea e mai în vârstă decât a fost vreodată maică-sa, iar eu am mai mult sau mai puţin vârstă la care a ajuns Muriel, care i-a supravieţuit soţiei şapte ani; tot cu atât era mai în vârstă decât ea, cu şapte sau opt ani, ca mine faţă de Susana, aşadar a trăit cu vreo cincisprezece mai mult decât Beatriz. Pe aceasta eu o vedeam matură spre 1980, ca un tablou în comparaţie cu mine, eu aveam douăzeci şi trei atunci, iar ea patruzeci şi doi sau poate patruzeci şi unu, n-am ştiut niciodată exact, dar avea cu vreo două decenii mai mult decât mine şi asta e mult pentru un

aproape imberb. Acum, în schimb, o văd retrospectiv pe Beatriz foarte tânără, şi nu doar pentru a muri, ci pentru orice. Nu era, deci, atât de straniu să nutrească speranţe şi, în nopţile de înfrângere, să abandoneze terenul provizoriu, până va aduna curaj şi putere din nou, şi să se replieze în camera ei gândind: „În noaptea asta nu, nici în asta, dar se va vedea mai târziu. Perna îmi va primi lacrimile şi voi şti să aştept, cum aşteaptă luna aceea stăruitoare. Va veni o ocazie în care pipăitul lui ofensator va aluneca spre altă zonă în letargie, în care se va preface de îndată în nelinişte, sau irezistibil capriciu, sau în primitivă dorinţă trezită, nimic nu dispare tam-nisam din cauza unei respingeri mentale, a unei decizii punitive, nu pentru totdeauna sau nu întru totul, asta e ceva ce se suspendă şi prin urmare e amânat. Poate reveni în orice zi sau într-o noapte, şi nimănui nu-i displace să se simtă solicitat şi iubit”. După câte ştiu eu, asta n-a revenit în nicio zi şi în nicio noapte, dar nu pot să fiu la curent chiar cu toate.

Da, în realitate era tânără când s-a omorât, şi de fapt era încă atât de fertilă, că aştepta un copil, aşa mi-a spus Muriel, aşa i-a spus Van Vechten lui, aşa i-a spus acestuia un medic legist de la spitalul lui, la ordinele lui; apoi, toate acestea nu sunt decât un zvon, care s-a oprit la mine, nici măcar n-a ajuns la soarele-apune mai apropiat, la fiica ei, Susana, nu prin intermediul meu, cel puţin, e preferabil să rămână în orient. Nu de puţine ori de-a lungul acestor ani mi-am adus aminte de şoapta pe care Muriel mi-a transmis-o în formă de întrebare retorică („Ştii. Şi adesea mă ruşinez pentru că mă bucur – într-un aspect, doar în acela – de faptul că Beatriz s-a omorât şi băieţelul acela sau fetiţa aceea nu s-a *3 3 3*

putut naşte, poate nici să evolueze suficient ca să-i detecteze prezenţa viitoarea şi neatenta mamă. Nu pot să ştiu ce individ era cauzatorul vlăstarului, dacă însuşi doctorul Van Vechten la Darmstadt sau doctorul Arranz în piaţă sau vreun alt amant, pe care ea se ducea să-l viziteze

pe motocicleta Harley-Davidson, la Escorial sau în Sierra de Gredos, sau la Ávila, îmi spun mereu cu voluntarism că trebuie să fi existat un al treilea bărbat, ca să împart responsabilităţi. Dar nu-mi scapă faptul că vlăstarul putea să fie deopotrivă opera mea, dintr-o noapte de căldură şi de insomnie pe strada Velázquez, cu mult ghinion în cazul acesta, fără îndoială, dar nimeni nu lua măsuri de precauţie pe atunci. Când mă gândesc la această posibilitate de coşmar, mă trec fiori şi nu mă pot opri să mă bucur – cu un vag dispreţ faţă de mine însumi, dar mi se pare tolerabil – că acest proiect de fiinţă n-a ajuns să se dezvolte, întrucât poate şi-ar fi parcurs ca un impostor întreaga existenţă, fără a-şi cunoaşte impostura, sau ar fi împiedicat tot ce a survenit bun mai târziu în viaţa mea şi in a Susanei, cred, iar fetele noastre n-ar exista. Dacă ar fi venit pe lume pruncul acela, ar fi fost, pesemne, sora după mamă a soţiei mele şi totodată fiică vitregă, apoi ar fi fost în acelaşi timp fiica şi cumnata mea, iar fetele pe care le-am avut eu cu Susana ar fi fost simultan surori şi nepoate ale ei, iar aici pun de obicei capăt divagaţiilor mele, căci nu doar că mă cuprinde ameţeala din pricina înlănţuirii de ipoteze, ci e de ajuns ca să mi se facă teamă că ar fi fost aproape imposibil să mă căsătoresc cu soţia mea. (Cât de puţin lipseşte pentru ca ceea ce există să nu existe!) Nimic n-ar fi putut să se dovedească pe vremea aceea, în orice caz, şi e posibil ca Beatriz să fi trecut sub tăcere originea, dacă ar fi intuit-o cu Străşnicie sau ar fi ştiut-o cu certitudine. Ceea ce nu mai are cale de întoarcere e faptul că eu m-am culcat odată cu bunica acestor fiice ale mele, adică, cu cea care mi-ar fi fost soacră dacă ar fi trăit ca să îndeplinească acest rol. Dar cine poate să ştie ce va fi fiecare, de-a lungul unei vieţi, nu trebuie să ne abţinem din cauza supoziţiilor sau predicţiilor care ne depăşesc înţelegerea, avem doar ce e astăzi şi niciodată ce va fi mâine, oricât ne-am lăsa uneori în voia prefigurărilor.

Amintirea acelei nopţi a fost foarte vagă ani şi ani. Era ca şi cum povestea diafană n-ar fi avut loc niciodată,

aşa a fost cât a durat tinereţea Susanei şi, în ciuda marii asemănări, s-a menţinut, evident, la distanţă de imaginea mamei sale, de cea pe care eu am văzut-o în persoană, nu atât de cea din fotografiile ei vechi, care mă făcuseră să-mi zic (sau nu doar fotografiile acelea): „Trebuie să fi fost foarte ispititoare, înţeleg că Muriel a vrut-o lângă el ziua sau noaptea, cu siguranţă aş fi vrut-o şi eu. Fie şi numai din senzualitate, care înseamnă destul într-o căsătorie. Însă n-am fost Muriel atunci, nu sunt nici acum". Dar de când Susana e femeie matură, amintirea a dobândit culoare şi îmi traversează patul şi mi-l tulbură. Seamănă din ce în ce mai mult cu Beatriz de la cei douăzeci şi trei de ani ai mei, cu toate că eu nu

*

O văd grasă şi nici nu este câtuşi de puţin, de fapt nu am perceput la ea decât transformări minime – cu ochi buni o privesc – de când, la înmormântarea lui Muriel, mi-a apărut ca o femeie în toată firea, plăsmuită pe de-a-ntregul şi cu trupul intimidant, exploziv, complet împlinit, nu ca adolescenta la care îmi interziceam să mă uit – altă reprezentare neînsufleţită – şi pe de altă parte nu mă uitam, în vreme ce poate că ea, fără ca eu să observ, nu pierdea niciun detaliu al tânărului care petrecea atât timp în casa ei, ca fetele care sunt foarte hotărâte şi încăpăţânate, tind să-şi vadă împlinite visurile din copilărie, până la o anumită vârstă sau până când li se zădărnicesc definitiv. Mi-a spus Muriel că entuziasmul celuilalt ajută mult; convinge şi atrage după sine. Iar dragostea altuia provoacă milă şi înduioşează, mai mult decât cea proprie.

Bineînţeles că eu nu o vedeam grasă pe Beatriz cea de patruzeci şi ceva de ani, şeful meu se înverşuna, sau cel care hotărâse s-o compare cu ce a fost mai corpolent pe ecrane ca să-i facă rău. Astfel, de ceva timp, în intimităţile mele cu Susana mi se strecoară uneori îndepărtata imagine şi asta mă indispune şi mă tulbură, aproape că mă amuţeşte şi mă paralizează. Trecutul are un viitor pe care

nu contăm niciodată, şi aşa cum în noaptea aceea de demult chipul întinerit al lui Beatriz – chipul înfrumuseţat al multor femei în situaţia aceea de uitare de sine – mi-a permis să-l înlocuiesc cu al fiicei sale o clipă, amândouă cu aceleaşi trăsături şi aceeaşi expresie candidă, acum fiica mă face să mă gândesc la mamă în momentele cele mai inoportune, iar pe deasupra mi se suprapune scena văzută dintr-un copac în Darmstadt, care astăzi mă umple de dezgust (pe aceasta o alung numaidecât, din fericire e doar un flash). Poate cel mai regretabil din aceste încrucişări – sau este neliniştitor, fiind de neasimilat – este că acum sunt bărbatul în vârstă care în plină tinereţe ni se iveşte în inconştient şi ne şopteşte misterios, ca un spectru al viitorului: „Bagă de seamă cum trebuie la experienţa asta şi nu pierde niciun detaliu, trăieşte-o gândindu-te la mine, gândeşte-te ca şi cum ai şti că n-o să se repete niciodată decât în evocarea ta, care este a mea; nu vei putea să păstrezi excitarea, nici s-o retrăieşti, dar vei putea păstra senzaţia de triumf, şi mai ales cunoaşterea: vei şti că asta s-a întâmplat şi o vei şti pentru totdeauna; captează totul cu intensitate, uită-te cu atenţie la femeia asta şi păstreaz-o la loc sigur, pentru că mai încolo o să-ţi cer toate acestea şi va trebui să mi le oferi drept consolare”.

Eu nu vreau să mi-o cer, dar viziunile se amestecă şi sfârşesc prin a o face. Şi când asta se întâmplă, am impresia că Susana observă ceva anormal, nepotrivirea care-mi străbate mintea, ori sunt ochii minţii mele, pe aceştia nu ai cum să-i controlezi. Ea se opreşte câteva secunde, mă scrutează cu un ochi întredeschis, aşteaptă să-mi dispară mâhnirea. Atunci mă întreb dacă nu e la curent de o viaţă întreagă, dacă n-au fost ai ei paşii desculţi pe care i-am auzit pe coridor şi dacă ceea ce a simţit a fost puerilă indignare de fiică sau infantilă gelozie de îndrăgostită, sau o combinaţie de ambele îmbujorări arzându-i obrajii, dacă a fost într-adevăr ea. N-a făcut niciodată vreo referire la asta, iar eu şi mai puţin, unele secrete e mai bine să le laşi. De aceea, nu i-am povestit

niciodată ce am aflat despre maică-sa în urmăririle mele şi nici ce mi-a relatat Muriel mai târziu, pentru ce, ea a fost martoră la rezultate şi la atitudinea crudă şi umilitoare, nu cred că ar vrea să se adâncească în nişte cauze pierdute şi dinainte ca ea să se fi născut. Însă mă tem mereu că într-o zi de supărare se va trăda şi îmi va reproşa purtarea din noaptea aceea, îmi va scoate ochii şi îmi va spune „Cum ai putut?”; ori voi fi eu cel supărat şi, prin urmare, cel care i-o va revela, în acelaşi fel cum Beatriz i-a arătat lui Muriel scrisoarea a cărei primire o negase, la capătul ascunderii pline de grijă şi îndelungatei înşelăciuni, dezlănţuindu-şi astfel nenorocirea. Nu ar fi comparabilă, a noastră, sau nici măcar nu ar fi nenorocire, dacă am reuşi să râdem, totul e posibil, eu nu sunt Muriel şi nici Susana nu e maică-sa, chiar dacă are în comun cu ea obiceiul de a privi cu uşurătate faptele, pe cele proprii şi pe ale altora, adesea consideră multe lucruri prostii sau copilării, şi rareori acordă importanţă celor care sunt lipsite de aşa ceva. Am făcut bine să aştept s-o iubesc, să mă semnaleze cu tremurătorul ei deget, iar eu să fiu în stare să-l văd; şi am făcut bine că am iubit-o în toţi anii aceştia trecuţi, toţi anii aceştia din urmă, cu siguranţă n-am făcut nimic mai bun în viaţa mea.

Din motivul acesta mă deranjează atâta când îmi trece prin minte imaginea lui Beatriz în toiul efuziunilor noastre, oricât de fugară ar fi. Atunci încerc să invoc prefigurarea pe care am avut-o în urmă cu o mie de ani, cea care m-a neliniştit şi m-a tulburat, efemera viziune a unei Susane adolescente care acolo era o nepoftită. Acum îmi convine s-o recuperez, în schimb, pentru ca realitatea să revină pe deplin prin intermediul acelei amintiri şi uitatul ieri să-l dea înapoi pe azi, care ne scapă pentru câteva clipe. Nu doar Susana se opreşte şi mă observă cu suspiciunea singurului ei ochi întredeschis, sau poate cu uluire şi curiozitate. Mă întrerup şi eu, sunt distras şi absorbit, îmi îndepărtez puţin faţa, ca şi cum nu aş vrea să fiu sărutat pe gură de o fantomă care mi-a sustras-o şi mi-a

refuzat-o pe a sa când încă era carne, carne debordantă, care se mişcă. Şi atunci vine un moment în care nu ştiu care dintre noi doi, dacă Susana sau eu, gândim: „Nu, niciun sărut”. Ne privim fără să ne spunem nimic, şi cine ştie dacă suntem de acord în privinţa celor ce ne spunem: „Şi nu, niciun cuvânt”.

Aprilie 2014

1 Viaţa lui Lazarillo de Tormes (1554), roman picaresc spaniol. A fost publicat anonim, autorul temându-se de Inchiziţie. Nu este clar cine a fost respectivul autor, dar nu s-a înşelat: Inchiziţia